İncir Kuşları ve *Meyra'nın* Yazarı

SİNAN AKYÜZ

Elveda Aşk

ALFA

Bu romanda anlatılanlar hayal ürünü değildir.
Mekân hayal ürünü değildir, zaman hayal ürünü değildir ve o yeniyetme vatan evlatları hayal ürünü değildir. Bu hikâye sadece savaşın yıkıp geçtiği bir nesli anlatır...

Bu romanda anlatılanlar hayal ürünü değildir.
Mekân hayal ürünü değildir, zaman hayal ürünü değildir ve o yeniyetme vatan evlatları hayal ürünü değildir. Bu hikâye sadece savaşın yıkıp geçtiği bir nesli anlatır...

Türk'üz: Cumhuriyet'in göğsümüz tunç siperi;
Türk'e durmak yaraşmaz, Türk önde, Türk ileri!
Örnektir milletlere açtığımız yeni iz;
İmtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz:

Uyduk görüşte bilgi, gidişte ülküye biz.
Tersine dönse dünya yolumuzdan dönmeyiz.
Türk'üz: Cumhuriyet'in göğsümüz tunç siperi;
Türk'e durmak yaraşmaz, Türk önde, Türk ileri!

Sonbaharın en güzel günlerinden biriydi o gün... Belki de en güzel günüydü. Kadını erkeği, yaşlısı genci, çoluğu çocuğu her yaştan insanla doluydu Beyazıt Meydanı. Binlerce İstanbullu Cumhuriyet'in onuncu yıl kutlamaları için bir araya gelmiş, Onuncu Yıl Marşı'nı hep bir ağızdan büyük bir coşkuyla söylüyorlardı. Ve o gün sanki sonbahara inat herkesin gönlüne ilkbahar gelmiş, rengârenk çiçekler açıvermişti.

Ne kadar zaman geçti bilmiyordu... Ansızın bir borazan sesiyle irkildi Benan. Gözleri buğulu, sesi duygulu, bedeni titrekti. Parlayan başak sarısı saçları, bir yaz gününde öğle vakti ışıldayan güneşi andırıyordu.

"Baba," dedi duygu dolu bir sesle, "heyecandan içim kıpır kıpır. Bugün neden her şey bu kadar güzel görünüyor gözlerime?"

Otuz altı yaşındaydı Yusuf. Gözleri kömür karası, yüzü yuvarlaktı. Başını çevirip kızına baktı, dudağında buruk bir gülümseme belirdiği sırada, "Unutma kızım," diye fısıldadı. "Bu yüce millete özgürlüğünü geri getiren o vatan evlatları, bu topraklara saadeti de geri getirdi. İşte bu yüzden bugün her şey bu kadar anlamlı ve güzel görünüyor gözlerine."

Benan henüz on iki yaşındaydı. O da tıpkı yaşıtları gibi sorular sorarak öğreniyordu hayatın gerçeklerini.

"Vatan evlatları mı? Onlar da kim?"

Yusuf öyle eskisi gibi uzun uzun konuşmaları pek sevmiyordu artık ve çoğu zaman da bu suskunluğunun ardında büyük fırtınalar kopuyordu.

"Onlar işte... onlar kızım!"

Yusuf'un birden sesi çatallaşmış, kömür karası gözleri buğulanmıştı. Bu, Benan'ın merakını büsbütün artırmıştı.

"Onlar da kim baba?"

Yusuf cevap vermedi, ayakta güçlükle duruyordu. Onun böyle sustuğunu gören küçük kız, "Acaba bu suskunluk neden?" diye geçiriyor içinden, çocuk aklıyla babasını anlamaya çalışıyordu.

"Baba sana bir soru sordum. Lütfen cevap verir misin? Onlar da kim?"

Yusuf her zamanki gibi derin düşüncelere dalıp gitmişti. Birkaç adım attı, ahşap bir oturağın üzerine çöktüğünde başını kaldırıp tepesinde duran ağacın yapraklarına baktı. Sararan yapraklar sanki ruhundaki hüznü taşıyordu.

Benan babasında bir tuhaflık olduğunu sezmiş, endişelenmeye başlamıştı. Yanına doğru yürürken, "Baba," diye seslendi, "sen iyi misin?"

Yusuf başını indirip tam karşısına baktığında birden tüyleri diken diken oldu, ürperdi. Yüreğine sanki dikenli bir tel gelip dolanıverdi. Gözleri yaşlı bir halde, "Bu coğrafyada kolayı ölmek kızım," dedi çatallaşan bir sesle, "kolayı ölmek! Zoru ise hayatta kalmak..."

Benan bu sözlere pek bir anlam verememişti. Babasının yanına oturduğunda, "Kızım," diye konuşmasını sürdürdü Yusuf, "o gece bir başak gibi biçtiler hepimizi... bir yanımıza devrildik... öylece bir başıma kalıverdim kurşunların arasında... oracıkta."

Benan o an ne diyeceğini bilemedi. Zira babası onun boyundan büyük laflar ediyordu. Başını usulca çevirdi. Babasının az önce baktığı yere dikti gözlerini. O da bir süre aynı noktaya baktı, durdu... Sonra, "Baba," dedi cılız bir sesle, "onlar da kim?"

Babası bir kez daha derin düşüncelere dalıp gittiği sırada, gür sesli bir adamın sözleri yankılandı kulaklarında:

"Üç günden beri aziz yurdun dört bir bucağında, milletin en büyük bayramı olan cumhuriyetimizin onuncu yılını kutluyoruz. Her bir vatandaşımızın kalbi bu bayramın heyecanıyla çarpıyor bugün. Yurdun her tarafında memleket evlatları milli kurtuluşun başı, beylik Türkiye'deki diriliş ve yükseliş âleminin ruhu olan Milli Reis Gazi Mustafa Kemal'i bir kez daha hürmet ve minnetle anmaktadır. Bizler bugün buraya bütün Türkiye'nin birlik, beraberlik ve bütünlüğünü göstermek için toplandık. Ve cihana anlatmak istiyoruz ki, yurdumuz bölünmez bir bütündür..."

Ansızın bir alkış tufanı koptu meydanda. Yusuf dalıp gittiği düşüncelerden bir an sıyrıldığında, "Onlar," dedi titrek bir sesle, "onlar bu vatanın kahraman evlatlarıydı kızım! Bugün her şeyi borçlu olduğumuz yeniyetme kahraman evlatlarıydı."

Benan şaşırdı. Bu sözlere yine pek bir anlam verememişti.

"Onlar mı? Onlar da kim baba? Onların bir adı yok mu?"

"Var elbette kızım, var. Keşşaflar!"

Benan keşşaf kelimesini ilk defa duyuyordu.

"Keşşaf mı? O da ne demek baba?"

Yusuf başını usulca çevirdi ve karşısında duran yeniyetme çocuklara bakıp "Onlar," dedi, "işte onlar... keşşaflar!"

Benan da büyük bir heyecanla başını çevirdi. Babasının az önce baktığı yere baktı.

"Nasıl yani? Onlar keşşaf mı?"

Yusuf sustu, başını "evet" anlamında salladı. Benan'ın merakı büsbütün artmıştı.

"Ama," dedi çocuksu bir sesle, "onlar izci değil mi baba?"

Yusuf acıyla gülümsedi.

"Doğru, onlar izciler. Fakat bizim zamanımızda..."

Benan o kadar meraklanmıştı ki dayanamayıp babasının sözünü kesti:

"Anlamıyorum baba, onlar sadece bir izci. Ayrıca hepsi de çocuk! Onlara her şeyimizi nasıl borçlu olabiliriz?"

"Doğru, onlar da tıpkı şurdakiler gibi yeniyetmeydi... ama yürekleri büyüktü... dağ gibi kocamandı... inançlıydılar... imanlıydılar... cesurdular... hatta öyle cesurlardı ki... biz bu kutsal vatana kalbimizi göğsümüzdeyken verecek kadar cesurduk hem de..."

Benan bir an kalakaldı. Kısa bir süre babasına hayretle bakıp "Biz mi?" diye fısıldadı. "Nasıl yani baba? Yoksa... Yoksa sen de mi?"

Yusuf derin bir "Offf!" çekti. Sonra boğuk bir sesle, "Biz," dedi, "bu millete en kıymetli yurdumuzu, kalbimizi verdik. Henüz o yeniyetme çağımızdayken hepimiz yemin etmiştik. 'Bu millete, bu vatana bir damar dolusu kanımız feda olsun!' diye."

Benan şaşkındı.

"Ama," dedi kekeleyerek, "ama..."

Yusuf bir an onun küçük ellerini sımsıkı kavrayıp "Bak kızım!" dedi duygu dolu bir sesle. "Elbette bu Cumhuriyet ilelebet yaşayacak, biz öleceğiz. Unutma ki bu millet yakın zamana kadar çok büyük savaşlar gördü, acılar çekti. Ama artık yüreğindeki bu acıları yele bıraktı. Peki neden mi bıraktı yele?

Zira bu kutsal vatanın ilelebet yaşayacağını gördü. Şimdi artık senin de görme vaktin geldi."

Benan suskunluğa bürünmüştü. Zira babası hayatında ilk defa onunla böyle açık açık, uzun uzun konuşuyordu. Belki bir daha böyle konuşmaz diye korktu, sustu. Bir şey sormadı... Sustu sadece... Sustu... Sustu... Onun böyle sustuğunu gören babası, "Şimdi," dedi, "sana bizim hikâyemizi... her şeyi borçlu olduğumuz onların hikâyesini anlatacağım. Aslında sana sarı-siyah bir hikâye anlatacağım. Özgürlüğümüzün bedeli olan sarı-siyah bir hikâyeyi kızım..."

KEŞŞAF

İstanbul, 29 Ekim 1914

Yorgunluktan konuşacak hali yoktu Yusuf'un. Gün boyu borazan üflemekten zihni pelteye dönmüştü. Uzun uzun kapı tokmağına vurduktan sonra rengi solmaya yüz tutmuş ahşap kapı gıcırtıyla açıldı.

Bir anda içeri doğru çekilip sokak kapısı üzerine kapatılınca, "Hayrola Şerife Nine?" diye söylendi şaşkınlıkla.

Şerife Nine altmışlı yaşlarda, nobran bir kadındı. Saçları pamuk gibi beyaz, elleri ve yüzü kırış kırıştı.

"Daha ne olsun! Aynada kendine baktın mı hiç? Bu kısa pantolonla konu komşuya rezil ettin hepimizi."

Yusuf yaşlı kadınla oldum olası anlaşamazdı. Sanki farklı iki dünyanın insanları gibiydiler. Ha! Şerife Nine gerçi hiç kimseyle anlaşamazdı ya. Öz kızı Zarife'yle bile...

"Sizi niye rezil edeyim ki?" dedi Yusuf yorgun bir sesle. "Nesi var ki bunun?"

Şerife Nine tısladı:

"Nesi mi var? Nesi yok ki! Erkek adam böyle kısa pantolon mu giyer? Bu olsa olsa ecnebi işidir, bize uymaz."

Yusuf zoraki gülümsedi.

"Size daha kaç kez söyleyeceğim Şerife Nine? Bu, günlük pantolon değil. Bu, keşşafların resmi kıyafeti..."

Şerife Nine torununun sözünü kesti:

"Sus! Karşıma geçip yine dırdırlanma. Yoksa bu gidişle evlenecek kızı zor bulursun. Hasibe'nin oğlu Hilmi'yi görmüyor musun? Oğlanın 'sidikli' diye adı çıktı da, hiç kimse kızını vermedi."

Yusuf kendini tutamayıp birden gülmeye başladı.

"Ne evlenmesi Şerife Nine? Ben daha kaç yaşındayım?"

Yaşlı kadın sinirden köpürmek üzereydi.

"Ben senin yaşındayken ilk çocuğumu kucağıma almıştım."

Yusuf hâlâ gülüyordu.

"Sizin zamanınızda mektep mi vardı?"

"Sus! Kız kısmının ne işi var öyle mekteplerde, sokaklarda... Kız kısmı otursun evinde çocuk baksın, yemek yapsın. Elinin hamuruyla erkek işine karışmasın. Ben rahmetli dedenin işine bir gün bile karışmadım. Onun kulu kölesi oldum! Allah şahidim olsun ki yediyse yedim, içtiyse içtim, üzüldüyse üzüldüm, güldüyse güldüm..."

İşte o anda ne olduysa oldu, Yusuf'un içinden kocaman bir kahkaha koptu. Sanki bu kahkaha bütün yorgunluğunu alıp götürmüştü incecik bedeninden. Onun böyle katıla katıla güldüğünü gören Şerife Nine, "Bak edepsize!" diye çıkıştı. "Bir de karşıma geçmiş gülüyor. Şimdi sana bir çimdik atayım da aklın başına gelsin."

Yusuf hâlâ gülüyordu... Geriye doğru birkaç adım attığı sırada annesi Zarife yanlarında belirdi. İnce kaşlarını yukarı kaldırmış, hınzır bir ifade gelip dudaklarının kenarına konmuştu.

"Allah iyiliğini versin oğlum," dedi sevecen bir ses tonuyla. "Kim bilir yine neye gülüyorsun?"

Yusuf kahkahasını bastırmaya çalışıp "Ana," diye seslendi. "neye mi gülüyorum? Tabii ki de Şerife Nineme gülüyorum."

Şerife Nine hâlâ kızgındı.

"Bana güleceğine git de anana gül, edepsiz!"

Zarife otuz sekiz yaşında, alımlı bir kadındı. Dudakları biçimli, bedeni inceydi. Siyah dalgalı kısa saçlarını bir tokayla geriye itmişti.

"Söyle bakalım," dedi meraklı bir sesle. "Şerife Ninene niye gülüyorsun?"

Yusuf başını hafifçe çevirdi, ninesine gülümseyerek bakıp "Sahi ana," dedi. "Şerife Ninemin hiç güldüğü bir zaman oldu mu?"

Zarife bu soruyla bir an dalıp gitti... O eski mutlu günler sanki dün gibi gözlerinin önünden akıp geçti. Sonra buğulu bir sesle, "Elbette oldu," dedi, "elbette oldu oğlum.. rahmetli deden güzel bir adamdı. Hatta güzel seven bir adamdı. Ninenle çok güldükleri oldu elbette."

Şerife Ninenin birden gözleri doldu, yüreği paramparça oldu. Sonra, "Ahh!" diye derin bir iç çekti. "Toprağı bol olsun. Allah ondan bin kez razı olsun. Rahmetli tam bir Osmanlı erkeğiydi. Güzel bir adamdı. Bir kadının başına gelebilecek en güzel şeydi. İçimdeki mutluluktu. Yüzümdeki gülücüktü."

Şerife Nine birden sustu. Boğazı düğüm düğüm olmuştu. Elinin tersiyle gözyaşlarını sildi. Kaşları yine çatılıvermişti. Onun böyle sustuğunu gören Zarife başını usulca çevirip oğluna baktı.

"Deden," dedi duygu dolu bir sesle, "genç yaşta öldüğünde, ninen de gülmeyi unuttu. Ninen o günlerde hep şunu söylerdi: 'Erkeğim öldü, soluğum kesildi!' Ne yazık ki gerçek bu oğlum."

Yusuf o an ne diyeceğini bilemedi. Onun da yüreğine bir hüzün gelip çökmüştü. Geçmişi bilmeden patavatsızca davranmıştı. Özür dileyen bakışlarını ninesine dikti.

"Unutma oğlum!" dedi boğuk bir sesle ninesi. "Gülmek de tıpkı sevmek gibidir... iki kişiliktir... insanın içi bir kere yara alınca yüzü de gülmezmiş. Gidenin boşluğunu sahte gülücükler bile doldurmazmış. Ben gülmeyi çoktan unuttum... ama sen bu sözlerimi unutma, unutma e mi?"

***

Muhiddin işten eve hasta ve keyifsiz dönmüştü. Karısı Zarife içinde pamuk yaktığı bardakları kocasının sırtına yapıştırıyor, bir süre bekledikten sonra da çekiyordu. Yeni bir pamuğu yaktığında, "Daha bu sabah," dedi sitemkâr dolu bir sesle, "söyledim sana. Havaya aldanma, üzerini kalın giyin. Bu havalar insanı hasta eder."

Muhiddin kırk yaşındaydı. Kapalıçarşı'da küçük dükkânında yastıklar ve kırlentler diker, kadın kıyafetlerine çeşitli işlemeler ve süslemeler yapardı.

"Ne bileyim," dedi keyifsiz bir halde. "Dert bir değil bin oldu Zarife! Bu kadersiz milletin yüzü hiç mi gülmeyecek?"

Zarife o sırada bardağı sırtından çekip bekledi.

"Yine ne oldu? Yoksa işler mi kötü?"

"Çok şükür! İşler fena değil."

"Ee?"

"E'si şu: Osmanlı donanması dün gece Rusların birkaç limanını bombalamış. Bu ne anlama geliyor, biliyor musun?"

Zarife'nin birden vücudu buz kesti. Elindeki bardak parmaklarının arasından kayıp yere düştü, ayaklarının dibinde tuzla buz oldu.

"Sen," dedi titrek bir sesle, "neler söylüyorsun Muhiddin? Kimden duydun bunları?"

Muhiddin son derece üzgündü.

"Akşamüstü gibiydi... Kara haber bir anda yayıldı çarşıya. Hepimiz şaşırdık, boş boş bakıp durduk birbirimize."

"İyi de... ne bileyim... Rusların limanlarını bombalayacak gemimiz var mıymış ki? Sonra... sonra neden bombalamışız ki onların limanlarını?" dedi Zarife, duyduklarına inanamıyordu.

Muhiddin uzandığı yerden güçbela doğrulurken, "Duyduğuma göre," dedi, "lanet Almanların gemisi bombalamış."

Zarife afalladı.

"O zaman bize ne?"

"Öyle söyleme... Meğerse bir-iki ay önce Bahriye Nazırı Cemal Paşa o gemileri Osmanlı donanmasına katmış. Hatta gemilere 'Yavuz' ve 'Midilli' adını vermiş."

"Ah, ah!" diye içini çekti Zarife. "Başımıza bu da mı gelecekti? Bıktım artık savaş görmekten. Belimizi ne zaman doğrultacağız?"

Muhiddin solgun gözlerle ona baktığı sırada kapı yavaşça açıldı. İçeriye Şerife Nine girdi. Biricik damadına bakıp "Nasıl oldun evladım?" dedi. "Kaynattığım ıhlamuru içtin mi? Soğutmasaydın. Sıcak sıcak içip ter atsaydın."

Muhiddin öyle keyifsizdi ki sustu, cevap vermedi. Onun bu suskunluğuna Şerife Nine biraz içerler gibi oldu. Tam bir şey söyleyecekti ki, "Aba," diye araya girdi Zarife, "üzerine gitme. Bu akşam keyfi yok. Benim bile keyfim yok."

"Ne oldu kızım? Az önce bir şeyciğin yoktu. Keyfin neden kaçtı?" diye sordu yaşlı kadın.

Zarife başını hafifçe çevirip kocasına baktı. Onunla bir an göz göze geldikten sonra annesine gerçeği söylemeye karar verdi.

"Galiba yine savaşa girdik aba."

Şerife Nine duyduklarına inanamadı.

"Savaşa mı girdik, bu sefer kiminle?"

"Ruslarla."

"Dertleri neymiş?"

"Bilmiyorum aba, bilmiyorum... şimdilik sadece bildiğim, bizim gemiler onların limanlarını bombalamış."

Şerife Nine bir kez daha şaşırmıştı.

"Öyleyse bizim derdimiz neymiş kızım? O sarı benizlilerin limanlarını niye bombalamışız?"

Zarife içini çekti.

"Sana dedim ya aba, bilmiyorum... Biraz bekleyelim. Yakında kokusu çıkar elbet."

"Allahü Teâlâ bizi şeytanların şerrinden korusun kızım! Bütün kâfirler ve bozuk mezhepler bir tek maksatla birleşir. O da Ehl-i sünneti yok etmek için. Eğer Osmanlı bu savaşı kaybederse ne vatan kalır, ne de ezan..." dedi Şerife Nine.

Annesinin bu sözleri karşısında kalakaldı Zarife. Sanki bir yumru gelip boğazına oturdu, gözleri doldu.

"Bu dünyada," diye sürdürdü konuşmasını yaşlı kadın, "çok erken bir vakitte kocasız kaldım. İnşallah bu yaştan sonra da vatansız, ezansız kalmam kızım."

İSTANBUL SULTANÎSİ

Yusuf sabahın kör vakti bambaşka bir duyguyla yatağından kalkmış, düşünceli bir halde kendini sokağa atmıştı. Sanki o sabah yeni bir hayata uyanmış, ruhundaki çatışmaların o sessiz gürültüsü içinde Çarşıkapı'daki evlerinden Sultanahmet'teki mektebine doğru ağır ağır yürüyordu...

Yol boyunca kıvranan yüreğini "Nasıl olsa her şey olacağına varır!" diye düşünüp avutuyor, sakinleştirmeye çalışıyordu. Ama bir türlü sakinleştiremiyordu.

Yaklaşık on dakika sonra, dünden sözleştikleri gibi tramvay durağında sınıf arkadaşı Süreyya'yla buluştuğunda, "Hayrola, bu ne hal?" diye sordu Süreyya. "Bu sabah efkârlı gördüm seni. Anlat dinliyorum, evde bir şey mi oldu?"

Süreyya uzun boylu, kıvırcık saçlıydı. O da Yusuf gibi on yedi yaşındaydı. Yusuf birden oflayıp pufladı.

"Sabah sabah senin de canını sıkmayayım. Sonra konuşuruz," dedi.

Süreyya arkadaşının yanına iyice sokuldu.

"Esas şimdi meraklandım işte. Canımı sıkmazsın. Hadi anlat."

Yusuf keyifsiz, biraz da şaşkın bir şekilde bakıp "Nasıl bu kadar rahat davranıyorsun?" dedi. "Yoksa olanlardan haberin yok mu senin?"

Süreyya afalladı.

"N'oldu ki?"

Yusuf bir kez daha şaşkınlıkla baktı.

"Gerçekten haberin yok mu?"

Süreyya'nın meraklı gitgide artmıştı.

"Böyle yuvarlak laflar edeceğine bir an önce söylesene, n'oldu? Ne var?"

"Öyleyse sana çok kötü bir haberim var," dedi Yusuf kahır dolu bir sesle.

Süreyya bir şey söylemedi, derin bir nefes aldı. Ardından Yusuf'un konuşmaya devam etmesini ister gibi baktı yüzüne. Bunun üzerine Yusuf, "Galiba," dedi, "savaş yine kapımızı çaldı."

Süreyya bu haberin şaşkınlığıyla kalakaldı. Ne diyeceğini bilemedi, boğazı düğümlendi... Epey bir süre sonra, "Bu duyduklarım doğru mu?" dedi. "Yoksa her zamanki o sulu şakalarından biri mi?"

Yusuf'un kömür karası gözlerinde her an akacak gibi yaşlar birikmişti.

"Böyle bir şeyin şakası mı olur? Dün akşam babam söyledi. Osmanlı donanması Rusların birkaç limanını bombalamış."

Süreyya duyduklarına inanamıyordu.

"Neyi bombalamış dedin?"

"Osmanlı donanması Rusların limanlarını bombalamış," diye cevap verdi Yusuf.

"Neden peki?"

"Tek bildiğim bu. Sebebini bilmiyorum."

Süreyya'nın garip bir duygu bedenini sararken, "İçimden bir ses," dedi düşünceli bir şekilde, "milletçe bu kışı zor geçiririz diyor. Allah bu fukara milletin yardımcısı olsun."

***

O sabah iki arkadaş huzurları kaçmış bir halde yan yana yürürlerken tek kelime etmediler. İstanbul Sultanisi'nin kapısından içeriye girdiklerinde bu huzursuzluklarını güçlendiren başka bir olay daha cereyan etti. Neredeyse bütün muallimler mektebin bahçesinde toplanmış, kendi aralarında hararetli bir şekilde tartışıyorlardı.

Yusuf kısa bir süre onlara kulak kabarttı. Sonra başını çevirip sınıf arkadaşı Hüsrev'e, "Hayrola, neler oluyor?" diye sordu.

Hüsrev cevap verecekti sırada. Geometri Muallimi Bedros Efendinin sesi kulaklarında yankılandı:

"Hüsrev evladım! Yanıma gel, al bu parayı. Şu karşıdaki bakkaldan bir paket Hanımeli sigarası alıver bana. Sigaram neredeyse bitti bitecek."

Hüsrev başını "tamam" derecesine salladı, ardından ok gibi fırlayıp muallim beyin yanına koştu.

Yusuf sorusuna bir cevap alamamış, kalakalmıştı. Meraklı bakışlarını tekrar muallimlere çevirdiğinde, "Osmanlı donanması," diye mırıldandı biri, "iki geceden beri Rus limanlarını bombalıyormuş. Muallim beyler de bu meseleyi kendi aralarında tartışıyorlar."

Yusuf sesin geldiği tarafa döndü. Yerdeki solgun sarı yaprakları süpüren hademeyi dikkatle süzüp "Osman Ağa," dedi keyifsiz bir sesle, "ya sen ne düşünüyorsun? Donanmamız niye böyle bir şey yaptı?"

Osman Ağa yılların emektarıydı. Ağaran saçları çoktan dökülmüş, beli bükülmeye başlamıştı.

"Ben nerden bileyim evladım? Hiç bir fikrim yok. Muallim beyler daha iyi bilir her şeyi. En iyisi bunu onlara sor..."

Süreyya da yaşlı adama değer veriyordu. Dayanamayıp sözünü kesti:

"Elbette senin de bir fikrin vardır Osman Ağa!"

Yaşlı adamın da hiç kuşkusuz bir fikri vardı, ama yine de sustu. Nedense onun da içine bir korku düşmüştü. Yüzü solmuş, sesi tedirgindi.

"Bilmem... benim mi?.. Bir fikrim yok," diye kesik kesik cevap verdi. "Muallim beyler daha iyi bilir her şeyi... ben kendimi bildim bileli... aha da burada... şu talebelerin pisliğini süpürüp durdum sadece... şey... benim bu meselelere kafam basmaz öyle."

Osman Ağanın bu sözleri Süreyya'nın yüreğine bir ok gibi saplandı. Ne o bir şey söyledi, ne de Yusuf bir şey sordu. Sanki ikisi de kapkara bir kuyunun içinde boğuluyordu. O sırada arkalarından biri, "Arkadaşlar," diye seslendi, "kötü haberi duydunuz mu?"

Süreyya başını çevirip baktı. Gelen sınıf arkadaşı Feyzi'den başkası değildi.

"Duyduk," dedi Süreyya, "duyduk."

Feyzi, Süreyya'nın böyle konuşmasına şaşırmıştı. Bu sefer meraklı bakışlarını Yusuf'a dikti.

"Eee? Allah'ınızı severseniz böyle kestirip atmayın arkadaşlar. Biz fukara talebelere her şey zulüm, âşık olmak bile."

Yusuf ve Süreyya afallamış bir halde ona bakarken, "Sen," dedi Yusuf, "neden bahsediyorsun?"

"Neden mi?"

"Evet."

"Gerçekten duymadınız mı?"

"Duymadık ulan! Bir an önce söyle de bilelim."

Feyzi esneyip "Öyleyse," dedi, "öğrendiğim şeyi söyleyeyim."

Süreyya'nın sabrı taşmak üzereydi.

"Çabuk söyle!"

Feyzi onları böyle sabırsız görmeye pek alışık değildi. Ayrıca Osmanlı donanmasının Rus limanlarını bombaladığında da haberi yoktu.

"Sizin neyiniz var böyle?" diye homurdandı.

Süreyya'nın artık sabrı taşmıştı.

"Hadi, çabuk söyle! Biz fukara talebelere her şey neden zulümmüş?"

Feyzi baktı ki işin rengi değişiyor. "Pekâlâ," dedi bir çırpıda. "Ben de dün akşam duydum. Güya Beyoğlu'ndaki kız mektebinin müdiresi, mektebin çıkış saatini on beş dakika erkene çekmiş."

Yusuf ve Süreyya duyduklarına inanamadılar.

"Nasıl olur bu ya?" diye veryansın etti Süreyya.

"Ya, böyle işte!" dedi Feyzi. "Müdire olacak cadaloz kan yaktı hepimizin başını."

Feyzi de Yusuf gibi şakacı biriydi ve Yusuf nedense onun bu sözlerinden işkillenmişti.

"Doğru söyle ulan Tombalak! Bu gerçek mi, yoksa şaka mı?"

Feyzi ona dik dik baktı.

"Gerçek oğlum! Böyle şeyin şakası mı olur? Dün yengeniz söyledi bana. O da çok üzgündü. İki gözü iki çeşme ağlıyordu. Ulan ben artık yengenizi nasıl göreceğim?"

Aslında Süreyya'nın morali Yusuf'tan daha çok bozulmuştu bu habere. Ne de olsa o güne kadar kalbinde sakladığı sırdan Yusuf'un dahi haberi yoktu.

"Ulan Feyzi!" diye homurdandı Süreyya. "Kara şeytan gibisin! Sabah sabah böyle bir haber mi verilir?"

Feyzi'nin de morali bozuktu. Tam bir şey söyleyeceği sırada, "Ne kara şeytanı," dedi Osman Ağa araya girerek, "bu olsa olsa kuyruksuz şeytan olur."

Feyzi bu sözleri duyunca kalakaldı bir an... Az sonra bir kıkırtı sesiyle kendine geldiğinde Süreyya ve Yusuf elleriyle ağızlarını kapamış gülüyorlardı.

"Yuh!" diye öfkeyle söylendi Feyzi. "Yuh olsun size! Ne şeytanlığımı gördünüz ulan? Hele sana n'oluyor Osman Ağa?"

Yusuf hâlâ kıs kıs gülüyordu.

"Kıllık yapma işte! Yoksa alındı mı ulan Tombalak?"

Feyzi kısa boylu, şişman biriydi. Yanakları kızarmış bir halde, "Doğrusu," dedi, "hepinize gücendim biraz."

"Karşımıza geçip ne vıdı vıdı ediyorsun oğlum. Uzatma, kes artık!" dedi Yusuf.

Feyzi bu sefer fena içerledi. Sabah sabah onlarla yeni bir tartışmaya girmek istemediğinden sustu, bir şey söylemedi. Onun bu halini gören Osman Ağa, "Kıyamam ben sana," dedi. "Sadece şaka yollu da olsa biraz takıldık evladım."

Feyzi bu sözlerden sonra azıcık yumuşadı.

"Onlar neyse de Osman Ağa, alacağın olsun senin!"

Osman Ağa son derece disiplinli biriydi. Bu yüzden orada durup oyalanmak istemedi. Elindeki çalı süpürgesiyle tekrar yerleri süpürmeye koyulduğunda, "Hepinize iyi dersler evladım," dedi. "Benim daha yapacak işlerim var..."

***

Kocaman açılmış bir çift göz sanki bir yabancı görmüşçesine bakıyordu. Onun ilk defa böyle dalıp gittiğine şahit olan Beden Terbiyesi Muallimi Ahmet Robenson, "Hayrola Süreyya?" diye seslendi. "Yoksa âşık mı oldun? Bu dalıp gitmeler de neyin nesi?"

Birden sınıfta bir uğultu koptu. Herkes sözleşmişçesine aynı anda başını çevirip Süreyya'ya baktı. Süreyya nedense utandı. Yüzü kıpkırmızı oldu.

"Yok öyle bir şey muallim bey," dedi panik dolu bir sesle. "Bunu da nereden çıkardınız?"

Ahmet Robenson gülümsedi.

"Peki, öyle diyorsan!"

Süreyya bu sefer de sınıf arkadaşlarına dönüp "Siz de önünüze bakın," diye tersledi onları. "N'oluyor? Maymuna bakar gibi niye bakıyorsunuz bana?"

Feyzi sabahki olayın öcünü almak istercesine Süreyya'nın gözlerinin içine baktıktan sonra, "Vallahi muallim bey," dedi neşeyle, "onun içini bir kâhin gibi okudunuz. Bu çocuk resmen âşık olmuş."

Süreyya'nın bir an sanki başından aşağı kaynar sular döküldü. Huzursuz bir halde yerinden kalktı. Feyzi'ye bakan mavi gözleri çakmak çakmak yanıyordu.

"Sen," diye sesini yükselttiği sırada Yusuf hemen ayağa fırlayıp "Muallim bey," dedi, "benim bir derdim var."

Ansızın sınıfı bir sessizlik kapladı. Yusuf'un bu sözleri bütün uğultuları kesmiş, meraklı bakışları ona çevirmişti.

"Söyle bakalım," dedi muallim bey, "ne derdin var?"

Yusuf bu noktaya nasıl geldiğini anlayamamıştı. Ama galiba bunun altında en yakın arkadaşı Süreyya'yı koruma isteği vardı. Onun sustuğunu gören muallim, "Eee söyle bakalım," diye tekrarladı, "ne derdin var?"

Yusuf biraz bocaladı.

"Şey... şey muallim bey..."

Ahmet Muallim gülümsedi.

"Şeyden başka, daha insanca bir derdin yok mu senin?"

Yusuf'un o anda aklına ninesi geldi.

"Şey... şey... benim derdim ninem."

Bu sefer bocalama, şaşkınlık sırası muallimdeydi.

"Ninen mi?.. Ne ninesi?"

Yusuf o an dikkatle Süreyya'ya baktı. Arkadaşının yüzündeki o gergin ifade yumuşamış, mavi gözleri sükûnetle bakıyordu. Yusuf bu sefer gülümseyip "Muallim bey," dedi, "ninem bana kan kusturup kızılcık şerbeti içiriyor. Hatta her ânımı zehir ediyor."

Muallim hâlâ şaşkındı.

"Neden peki?"

Yusuf her zamanki neşeli ve şakacı haline geri dönmüştü.

"Neden olacak muallim bey! Giydiğimiz o kısa keşşaf pantolonu yüzünden... Neyse ki kış geliyor da giymeyeceğiz artık. Güya o pantolon yüzünden evlenecek kızı zor bulurmuşum."

Birden bütün sınıf kahkahayı bastı.

"Lütfen susun!" diye çıkıştı Ahmet Robenson. "Sessiz olun. Söyle bakalım Yusuf, keşşaf pantolonunun nesi varmış?"

Yusuf gülmemek için kendini zor tutuyordu.

"Şerife Nineme göre o kısa pantolon ecnebi işiymiş. Erkek adam kısa pantolon giymezmiş."

Aslında o günlerde keşşafların giydiği kısa pantolona sadece Şerife Nine değil, ahalinin birçoğundan da tepkiler geliyordu. Beden terbiyesi muallimi kendinden emin bir sesle, "Yusuf," dedi, "o pantolon ecnebi işi değil."

Hüsrev araya girdi:

"Böyle söylemeyin muallim bey! Müslüman birinin giyimi..."

Ahmet Robenson hemen sözünü kesti:

"Müslüman'ın öyle sanıldığı gibi giyim kuşamı değil; huyu, suyu güzel olacak! Hepiniz biliyorsunuz. Daha geçen aylarda darülfünun emini keşşaflığı desteklemek için kısa pantolon giyip milletin arasında dolaştı. Şimdi hatırlayın bakalım... N'oldu o gün? Milletin tepkisi birden kesiliverdi."

Yusuf acı acı gülümsedi.

"İyi de muallim bey, siz gelin bütün bunları benim Şerife Nineme anlatın. Böyle şeylerin yabancısı o. Ona göre darülfünun emini de kim oluyor? O bilse bilse bizim mahalledeki imamı bilir sadece. O kısa pantolon ninemin gelenekselci anlayışına ters olduğu için bana kızıyor sürekli. Her ânımı zehir ediyor. Vallahi evde işler bildiğiniz gibi değil. Acaba keşşaf olmayı bıraksam mı? Belki inanmazsınız, ama son günlerde borazana da taktı kafayı. Hem de öyle bir taktı ki, 'O boruyu öttürüp durma tepemde,' diyerek sürekli didişip duruyor benimle."

Ahmet Robenson cevap vermedi. Birden tahta masanın üzerine eğildi, rengi solmuş kahverengi deri çantasından bir mecmua çıkardı ve bunu Yusuf'a uzatıp "Al bunu eve götür," dedi.

Yusuf şaşırdı.

"Ne var o mecmuada muallim bey?"

Ahmet Robenson elinde tuttuğu mecmuaya şöyle bir baktı. Mecmuanın kapağında "Tombak" yazıyordu.

"Bu mecmuada," diye cevap verdi, "enine boyuna keşşaflığın ne olduğu anlatılıyor. Şimdi al bunu eve götür. Bu mecmuada yazılanları ninene oku. Belki fikri değişir."

"Hiç sanmıyorum muallim bey... Şerife Ninemin düşüncelerinin değişeceğini hiç sanmıyorum... Siz de biliyorsunuz... öyle kolay değil değişmek... insanın kendine ait olan her şeyi atması... öğrendiklerini unutması... geleneklerinden vazgeçmesi öyle kolay bir iş değil... Bence değişmek için çok önemli bir sebebi olmalı insanın. Sizce bu düşüncemde yanılıyor muyum?"

Ahmet Robenson bir an dikkatle talebesine baktı. Yusuf onu sanki geçmişe ya da unutulmuş bir acıya tekrar götürmüştü. Ama gözlerindeki o düşünceli ifade çabucak kayboldu ve büyük bir sükûnetle, "Hayır," dedi, "yanılmıyorsun Yusuf. Senin de az önce belirttiğin gibi değişmek için çok önemli bir sebebi olmalı insanın. Zaten bu yüzden değişimler hep sancılı olmuştur ya."

Yusuf bu defa sustu. Başka da bir şey söylemedi. Uzanıp muallim beyin elinden mecmuayı aldığı sırada kıkırdamaya başladı. Ahmet Robenson ona önce şaşkın bir şekilde baktı, ardından o da kendini tutamayıp gülmeye başladı. Bu sırada, "Yusuf," dedi, "neye gülüyoruz?"

Sınıftakiler de bir anlık şaşkınlıktan sonra onlara ayak uydurdu, hep birlikte kükürdamaya başladılar. Hepsi de öylesine saf, öylesine temiz gülüyordu ki... Kısa bir süre sonra Feyzi merakına yenik düştü ve yan sırada oturan Hüsrev'i dürtüp "Neden gülüyoruz oğlum?" diye sordu.

Hüsrev de kendini fena kaptırmıştı.

"Şey..." diyebildi sadece. "Şey..."

Feyzi aslında Yusuf'un o an aklından geçenleri bilse, arkadaşları gibi gülmezdi asla. Beden Terbiyesi Muallimi Ahmet Robenson bir kez daha, "Söyle bakalım Yusuf," dedi, "neye gülüyoruz?"

Yusuf uzun zamandan beri sınıfça böyle gülmediklerini hatırlayıp "Muallim bey," dedi kahkahalarının arasından, "bu mecmuanın adını yanlış yazmışlar."

Muallim bu sözü duyunca bir an neye uğradığını şaşırdı ve ardından yüzündeki o gülümseme silinip kayboldu.

"Allah Allah! Nesini yanlış yazmışlar?"

Yusuf hâlâ gülüyordu.

"Mecmuanın adını..."

Ahmet Robenson onu dinlemiyordu. Mecmuayı çekip elinden aldığında, "Bunun nesi yanlış?" diye söylendi. "Yoksa senin gözlerin mi bozuk Yusuf? Bak işte, bak! Tombak yazıyor."

O sırada Feyzi'nin gözleri hiddetle parladı. Yusuf'un aklından geçenleri anlamıştı.

Yusuf başını "hayır" der gibi sallayıp bu sefer yüzündeki o muzip gülümsemeyle, "Bakın muallim bey," dedi. "Mecmuanın kapağında Tombak yazıyor. Oysaki Tombak değil, Tombalak yazması..."

Yusuf cümlesini bitiremeden sınıfta bir kahkaha koptu. Hemen sonrasında da hepsi başlarını çevirdi, kalın kaşlarını çatıp öylece oturan Feyzi'ye baktı. Zavallının sadece kaşları çatılmamış, yüzü de öfkeden çarpılmıştı.

***

Öğleden sonraydı... O günkü dersler bitmiş, talebeler çoktan dağılmıştı. Yusuf ve Süreyya mektep çıkışı eve dönmemiş, soluğu kız mektebinin karşısındaki börekçide almışlardı.

"Feleğin işine bak!" diye söylendi Süreyya. "Sahiden de Feyzi'nin söyledikleri doğruymuş. Mektebin cadaloz müdiresi kız talebelerin çıkış saatini değiştirmiş. Güya aklınca hepimizden intikam alıyor. Ama bu yaptığı korkunç bir şey! Hem de o kadar korkunç ki bunun olduğuna inanamıyorum."

Yusuf ilk defa böyle sıkıntılı ve çaresiz görüyordu onu. Hatta hayatında ilk defa ona acıyarak baktı ve lafı daha fazla uzatmadan, "Kim bu kız?" diye soruverdi.

Süreyya bu soru karşısında afalladı bir an. Hemen kendini toparlamaya çalıştı. Ne cevap vereceğini düşünürken Yusuf, "Kim bu kız?" diye soruverdi bir kez daha.

Süreyya kestirip attı.

"Hiç!"

Yusuf gülümsedi.

"Hiç mi?"

"Hiç!"

"Sen onu benim külahıma anlat! Bana gerçekleri söylemekten niye korkuyorsun? Hadi! Korkma, söyle. Biz yakın dost değil miyiz? Neden saklıyorsun? Unutma ki bir şeyin varlığı söylenmedikçe başkaları tarafından bilinmez."

Süreyya içini çekti.

"Ama olmayan bir şey de söylenmez ki, doğru mu?"

"Ne yani? Böyle bir kız yok mu?"

Süreyya kısa bir an kararsız kaldı... Fakat sonra, "Bilmiyorum," dedi düşünceli bir sesle, "belki de vardır böyle biri."

Yusuf birden sinirlendi.

"Ne biçim konuşuyorsun? Ayrıca bugün neyin var senin? Oyun mu oynuyoruz yoksa? Burada ciddi bir mesele konuşu-

yoruz. Eğer 'Bu seni ilgilendirmez, beni rahat bırak. İşlerime burnunu sokma,' diyorsan bu konuşmayı bitirelim. Daha fazla konuşmanın anlamı yok zira."

Süreyya bu sözler üzerine kendini toparladı, özür dileyen bir bakışla, "İnan," dedi, "bilmiyorum Yusuf... gerçek mi, yoksa hayal mi bilmiyorum... ama bir duygu gelip içime oturdu. Hatta bu öyle bir duygu ki... sana nasıl anlatsam bilmiyorum... bana sürekli hayaller kurduruyor. Galiba âşık oldum ben."

Yusuf arkadaşının bu itirafı karşında bir an kaldı, ruhunu tarif edilmez bir duygu kapladı. Nedense tuhaf bir duyguydu bu... Epey bir süre sonra çözülüp kendine geldiğinde, "Bugün sende bir hal olduğunu anlamıştım," dedi düşünceli bir sesle. "Zira sınıfta her zamankinden çok farklıydın. Tepkilerin bir başkaydı, duruşun bir başkaydı."

Süreyya biraz olsun rahatlamış gibiydi.

"Artık içimde kopan fırtınalardan haberin var..."

Gerisini getirmedi Süreyya. Masmavi gözleri dalıp uzaklara giderken, "Yine n'oldu?" diye sordu Yusuf. "Nereye dalıp gittin böyle?"

Süreyya dalıp gittiği düşüncelerden sıyrılıp "Sence de," dedi, "tuhaf değil mi?"

Yusuf şaşkın şaşkın baktı.

"Tuhaf olan ne?"

"İçimde kopan fırtınalardan senin haberin var, ama onun yok. Ona nasıl açılacağını bilmiyorum."

"Peki adı ne? Kızın adını biliyor musun?"

Süreyya buruk bir şekilde gülümsedi.

"Bilmez olur muyum hiç? Kanıma işleyen o güzel meleğin adını bilmez olur muyum hiç? Elbette kim olduğunu sorup soruşturdum, öğrendim. Adı Güzide'ymiş! Inanmassın belki ama kendi de tıpkı adı gibi güzide biri..."

Yusuf onu ilk defa böyle görüyordu. Şaşkındı bu yüzden, hem de çok!

"Sanki," diye sürdürdü konuşmasını Süreyya, "içimde davullar çalıyor Yusuf. Bir yüreğim vardı, o da aşkla doldu çok şükür."

Yusuf bu sefer gülümseyerek, "Öyleyse," dedi, "vakit geldi. Senin yüreğinde kopan fırtınalardan onun da haberi olmalı, onun da içinde davullar çalmalı. Zira aşk tek kişilik değil, iki kişiliktir. Tıpkı gülmek gibi!"

Süreyya ona bir şeyler söylemek için hiç acele etmedi, sadece dikkatle baktı... Tam bir şeyler söyleyecekti ki kapıdan içeri Feyzi ve arkadaşları girdi. Feyzi onları görür görmez, "Ooo!" dedi alaycı bir şekilde. "Bakın burada kimler varmış?"

Yusuf başını çevirip aynı alaycı ses tonuyla, "Vay vay vay!" dedi. "İti an, çomağı hazırla! Bakın kim gelmiş!"

Feyzi ve Yusuf oldum olası hiç geçinemezlerdi.

"Bugün," diye çıkıştı Feyzi, "sınıfta yaptığın tam bir eşekliktı."

Yusuf sırıttı.

"Bu eşekliği sen yapınca iyi, ama biz yapınca kötü oluyoruz ne hikmetse. Yalan mı ulan Tombalak?"

Feyzi hâlâ öfkeliydi.

"Bugün sınıfta madara ettin beni, ama alacağın olsun senin! Bunu asla unutmayacağım. Ben bilirim sana yapacağımı."

"Beni tehdit mi ediyorsun ulan Tombalak? O zaman elinden geleni ardına koyma!"

Feyzi aslında korkak biriydi. Ama bunu belli etmekten kaçınırdı. Hafiften dayılanıp Yusuf'un üzerine yürüdüğü sırada, "Yeter artık!" diye çıkıştı Hüsrev. "İkiniz de kesin bu saçmalığı! Zira daha önemli bir meselemiz var."

Feyzi olduğu yerde durdu. Ardından öfkeli bakışlarını Yusuf'a dikip "Neyse," dedi, "seninle daha sonra hesaplaşacağım. Yeman ettim, bunu ödeteceğim sana!"

Yusuf'un birden aklına Süreyya geldi, sustu. Onun sustuğunu gören Hüsrev, "Aferin size!" dedi. "Hep böyle akıllı olun. Şimdi fikri olan söylesin, ne b.k yiyeceğiz?"

Feyzi bu sefer daha başka bir öfkeyle soludu.

"O cadaloz karı hepimizin tekerine çomak soktu. Hapı yuttuk, fertiği çektik ulan! Doğrusu ben de bilmiyorum ne b.k yiyeceğimizi."

Hüsrev başını çevirip Yusuf'a baktı.

"Senin bir fikrin var mı?"

Yusuf şaşırdı.

"Benim mi? Deli misiniz oğlum siz? Benim ne fikrim olsun? Sevgilisi olan düşünsün. Benim sevgilim mi var? Ayrıca ben niye düşünüyorum ki bütün bunları?"

Yusuf ansızın sustu. Zira aklına yine Süreyya gelmişti. Bu sefer alttan alıp "Şey," dedi, "şimdi düşündüm de... şey... belki ileride benim de bir sevgilim olur."

Hüsrev ona tuhaf tuhaf bakıyordu.

"Eee? O zaman fikrin ne?"

Yusuf başını çevirip herkesi şöyle bir göz ucuyla süzdü ve sonra alaycı bir sesle, "Ulan!" diye çıkıştı. "Yoksa bana mı bel bağladınız? Gerçekten de aşk aklınızı esir mi aldı?"

Hüsrev tebessüm etti.

"Bilmiyor musun oğlum? Âşığın ipiyle kuyuya inilmez. Âşık adamda akıl ne gezsin! İnanmazsın belki ama ben Cavidan'ın bir tek saç teline tutulmuş biriyim."

Yusuf içinden kıs kıs gülerken, "Peki," dedi, "şu Tombalak âşık olduğu kızın neyine tutulmuş?"

Hüsrev de yeri geldiğinde oldukça şakacı olabiliyordu.

"Bu salak o kızın neyine mi tutuldu? Elbette tek bir şeyine... Tombul memelerine..."

Ansızın içeride bir kahkaha tufanı koptu. Hepsi o an dertlerini unutmuş, öyle içten gülüyorlardı ki...

***

Yusuf akşama doğru eve dönmüştü. Baba-oğul birbirlerine karşı her zaman büyük bir saygı besliyor, birbirlerini mertçe bir sevgiyle seviyorlardı.

"Oğlum," dedi Muhiddin, "şimdi geziye çıkmanın zamanı mı? Üstelik ortalık çok karışık."

Şerife Nine de oradaydı. Her zamanki gibi işlere burnunu sokup "Allah Allah!" diye homurdandı. "Bu sonbahar ayında gezi mi olur? Leylekler bile çoktan göç edip gitti. Şu muallime ağzının payını veremedin mi?"

Muhiddin hemen araya girdi:

"O ne biçim bir söz anacığım? Talebenin bir muallime ağzının payını verdiği nerede görülmüş?"

Şerife Nine tabiatı gereği çabuk sinirlenen biriydi.

"Bu sonbahar ayında gezi mi olur? Birinin o muallime ağzının payını vermesi gerek. Başka bir işimiz yok da onunla mı uğraşacağız?"

Muhiddin ne yapacağını kara kara düşünürken, "Baba," dedi Yusuf, "beden terbiyesi muallimi bu zarfı sana yolladı."

Muhiddin başını kaldırıp oğluna baktı. Yusuf elindeki sarı zarfı ona uzatmıştı. Usulca uzanıp zarfı aldı. Kısa kenarından ince bir şerit yırtıp içindeki kâğıdı çıkardı, ardından ikiye katlanmış mektubu açtı. El yazısıyla yazılmıştı. Dikkatle okumaya başladı:

Beyefendi,

1 Kasım günü Kilyos'a keşşaflık tatbikatı için Fransızca Muallimi Memduh, Tarih ve Coğrafya Muallimi Rıfkı, Türkçe Mualli-

mi Muharrem Beylerin refakati ile gidiyoruz. Beraberimde mektebin en iyi talebelerinden oluşan dokuz kişilik bir takım dahi götürüyorum. Bunlara keşşaflığı tamamıyla öğretip gelecek sene takım reisleri yapacağım. Gelecek efendilerin arkadaşları indinde manevi bir mevkileri bulunması şarttır. Bunun için mezkûr efendilerin iyi huylara sahip bulunmaları icap eder. Mahdumunuz Yusuf Efendi her zaman hareket, etvar ve sözleriyle hepimizin memnuniyetini celbetmiştir. Yalnız böyle iyi bir talebemin Fransızca imtihanında muvaffak olamadığını öğrendiğimde çok müteessir oldum. Bunun için, kendisi Fransızca Muallimi olan Memduh Beyden rica ettim; seyahatte her gün bir buçuk saat ders vermeyi kabul etti. Ayrıca Coğrafya ve Tarih muallimi ile Türkçe muallimi yararlı ve açık hava dersleriyle eğlenceli bir tarzda talebe efendileri yormadan istifade ettirmeyi memnuniyetle arzu ettiler. Keşşaf dersleriyle de "dikkat etmek, aramak, bulmak, teşebbüs etmek ve bunları istemek kuvvetlerinin" kendilerinde pek tabii olarak yer bulacağına hiç şüphe yoktur.

Kilyos'ta aynı mahallede üç gün kalacağız. Maksadımız birçok şey öğretmekle beraber kuvvet ve bedenen okka kazanmaktır. Bunun için yürüyüşleri yapmayıp beden eğitimi yapacağız. Mahdumunuzu böyle bir şeyden istifade ettirmek isteyeceğinizden emin olup iyi tabiat sahibi ve dikkatli Yusuf Efendinin pederini bu vesileyle selamladığımdan dolayı keskimemnuniyet ederim efendim.

Ahmet Robenson

Masarif-i yevmiye 8'er kuruştan 24 kuruş olacaktır.

Muhiddin mektubu okuyup bitirdiğinde farklı düşünceler içerisindeydi. Tam Yusuf'a bir şey söyleyeceği sırada Zarife küçük kızı Behiye'yle odaya girdi. Onları karşısında gören Muhiddin düşünceli bir ifadeyle, "Ya sen," dedi, "bu işe ne dersin?"

Zarife'nin nedense aklına kötü bir şey geldi, birden içi bulandı.

"Hangi işe? Yoksa bir şey mi oldu yine?"

Şerife Nine her zamanki gibi kendini tutamayıp tısladı:

"Böyle bir şeyi ona sorman bile saçma oğlum! En iyisi o mektubu yırt at. İşin yok da çocuğu oralara mı göndereceksin?"

Muhiddin bir an gözlerini yumdu, sonra derin bir "Offf!" çekti. Kocasını böyle canı sıkkın bir halde gören Zarife, "Aba," dedi, "konuşmamıza müsaade edecek misin? Bırak da ne olduğunu anlayayım."

Şerife Nine bir şeyler homurdandı, ama kızı Zarife onu duymazlıktan geldi ve kocasına dönüp "Hangi işe?" diye sordu.

Muhiddin bu kez derin bir soluk aldı.

"Oğlan Kilyos'a gitmek istiyormuş."

Zarife şaşırdı.

"Kilyos'a mı? Ne varmış orada?"

"Ne olabilir sence? Elbette keşşaflık tatbikatı... Kilyos'ta üç gün çadırlarda kalacaklarmış. Başlarında da mektepten muallimler olacakmış."

Zarife bir süre ne diyeceğini bilemedi. Ardından kelimeleri toparlayıp "Şey," dedi. "Geceleri çadır soğuk olmaz mı? Ne de olsa sonbahardayız. Bu yalancı havalara güven olmaz. Sonra üşütüp hasta olmasın oğlan. Sen bile hâlâ iyileşemedin."

Yusuf hemen atıldı:

"Merak etme ana! Bana bir şey olmaz. Kalın giysiler alacağım yanıma."

Yusuf evin tek oğluydu. Gözünden bile sakındığı evladını bir başka seviyordu Zarife.

"Yaşamın," diye cevap verdi annesi, "karşımıza ne zaman ne çıkaracağı hiç belli olmaz. Bir bakmışsın hüzün, bir bakmışsın mutluluk! Bu sebeple vereceğim kararda..."

Yusuf gülümseyip sözünü kesti:

"Ana!.. Senin düşünceni çok iyi biliyorum ben... ama sen de şunu bil ki... belki... belki de bugün vereceğiniz müspet karar... şey... bilemiyorum artık... belki de beni gelecekte güçlü biri yapacak."

Zarife bu sözler üzerine duraksadı. Tedirgin bakışlarla oğlunu süzdüğü sırada, "Peh!" dedi Şerife Nine. "Boyundan büyük sözlerine bakan da adam sanır! Aklına nereden gelir bu..."

Zarife birden silkinip kendine geldi. Annesinin sözlerini tamamlamasına müsaade etmeyip "Aba," diye çıkıştı. "Artık genç bir erkek o. Onunla ne biçim..."

Şerife Ninenin bu sözlerin altında kalmaya hiç niyeti yoktu. O da kızının sözünü kesiverdi:

"Karşıma geçip böyle diklenmelerine pabuç bırakacağımı sanıyorsan yanılıyorsun. Ah rahmetli, ahh! Beni kimlerin eline bırakıp gitti. Kız doğurmadım, hayırsız evlat doğurdum. Ciğerlerimi yaktılar."

Zarife birden öfkelendi. Bu durum onun için de hiç kolay değildi. Ağlamaklı bir sesle, "Oğlumla," dedi, "uğraşma artık aba... uğraşma artık... rica ediyorum senden... uğraşma..."

Şerife Nineye kızı ne söylerse söylesin boşunaydı. Zira ıslah olmaz geçimsizin biriydi. Onun böyle sustuğunu gören Zarife, "Konuşacak mıyız, yoksa susacak mıyız aba?" diye sordu.

Şerife Nine usulca ayağa kalktı, odadan dışarı çıkarken, "Elbette," dedi alıngan bir sesle, "tabiatı gereği konuşmak daha iyidir. Ama bu zindanda kiminle ne konuşacağım? Beni konuşturan mı var? Ben gidiyorum. Siz de ne haliniz varsa görün..."

İLK TÜRK İZCİ ANDI

Ilık bir gündü. Gökyüzü o kadar açık, o kadar maviydi ki... Ayrıca güz renklerine bürünmüş çam korusunun manzarası pastel kalemle boyanmış gibi göz alıcı bir tabloyu resmediyordu Boğaz'da.

Keşşaflar o gün sabahın ilk saatlerinde Eminönü'nden kalkan bir kayıkla Sarıyer'e gelmiş, kayıktan indiklerinde de derhâl üç sıra nizama girip borazan ve trampet çalarak büyük bir şamata koparmışlardı. Onlara önce şaşkınlıkla bakan ahali daha sonra bu neşeli ve canlı müziğe ayak uydurup alkış tutmuştu.

Sarıyer'in mahallelerinden geçip Kilyos'a doğru yaya olarak yola koyulduklarında, "Aferin size!" dedi Ahmet Robenson gururlu bir sesle. "Kocaman bir aferin size! Hepiniz bunu fazlasıyla hak ettiniz. Şimdi rahat olun!"

Keşşaflar bu sözlerden haklı olarak gurur duydular ve ardından sessizliğe bürünüp derin bir nefes aldılar. Onların böyle rahatladığını gören Ahmet Robenson, "Size," dedi büyük bir sevinçle, "çok önemli bir haberim var."

Keşşaflar birdenbire heyecanlandı. Aralarında bir uğultu koptu. Yusuf vakit kaybetmeden gözlerini Muallim Ahmet'e dikip "Ne haberi?" diye sordu merakla.

"Önce," dedi Ahmet Robenson, "şuraya geçip oturun. Beş dakika dinlenip kendinize gelin."

Yusuf meraktan çatlayacaktı. Bırakın beş dakikayı, bir dakika bile beklemek istemiyordu.

"Yapmayın ama muallim bey! Bizi daha fazla merakta bırakmayın. Lütfen söyleyin! Ne olmuş?"

Süreyya da kendini tutamayıp atıldı:

"Ne haberi muallim bey? Ne olur söyleyin!"

Ahmet Robenson onların bu haline kıkırdayıp "Pekâlâ!" dedi. "Haber şu: Uzun zamandan beri 'Keşşaflık' kelimesini tam manasıyla karşılayabilecek Türkçe bir kelime üzerinde çalışma yapılıyordu."

Hepsi habere şaşırmıştı. Feyzi gözleri kocaman açılmış bir halde, "İyi de muallim bey," dedi, "böyle bir şeyi kim, neden ister ki?"

Ahmet Robenson yirmi altı yaşındaydı. Macera aramak üzere Hindistan'a giden soylu bir İngiliz baba ile Müslüman Hintli bir annenin çocuğuydu. Babası Sir Rhodes'un Hindistan'da vakitsiz ölümüyle üç çocuğuyla birlikte ortada kalan, sonrasında da çevresi tarafından dışlanan annesi evlatlarını alıp İstanbul'a sığınmakta bulmuştu selameti...

"Enver Paşa," diye cevap verdi Muallim Ahmet. "Enver Paşa..."

"Neden ama?" dedi Feyzi.

"Hepiniz biliyorsunuz. İttihat ve Terakki'nin üç önemli isminden birisi Harbiye Nazırı Enver Paşadır. Anlaşılan o ki Enver Paşa memleketin gençlerini birlik ve beraberlik içinde eğitebilmek üzere izcilik kavramından yararlanmayı uygun görmüş."

"Affedersiniz, ne kavramı muallim bey?" dedi Yusuf. Herkes gibi onun da aklı karışmıştı.

"İzcilik Yusuf, izcilik!.. Enver Paşanın bu isteği üzerine Şükrü Bey 'Keşşaf' kelimesi yerine 'İzci' sözcüğünü kullanmayı teklif etmiş."

"Ama..." diye kekeledi Hüsrev, "ama... biz keşşaf kelimesine alışmıştık muallim bey."

Ahmet Robenson o sırada elini çantasına sokmuş içinde bir şeyler ararken, "Merak etme!" dedi. "Keşşaf kelimesine alışan millet, izci kelimesine de alışır. Ha! Burdaymış. Aradığım şeyi buldum sonunda..."

Hepsi meraklı gözlerle ona bakıyordu. Ahmet Robenson elindeki mecmuanın sayfalarını hızlıca çevirip "*Keşşaf Mecmuası*'nda bu meseleyle ilgili geniş bir yazı yayımlanmış," diye devam etti konuşmasına. "Şimdi okuyacaklarıma kulak verin! Mecmuada aynen şu satırlara yer veriliyor: 'Dinin, ahlakın, fennin, ilmin, sıhhatin, vatanperverliğin izlerini takip etmek ve bunların izlerini bulmak gibi umumi ve izcilikte düstur olan şeylerle beraber izci veyahut izcilik tabiri kullanılabileceğinden umumi bir manayı şamil olmak üzere bu kelimenin pek muvafık olacağı kanaati hâsıl oldu...' Her neyse... Anlaşıldığı üzere durum bu. Yazının geri kalanını okumama gerek yok."

Muallim Ahmet konuşmasını bitirdiğinde hiç kimseden çıt çıkmıyordu. Bir süre sonra Yusuf, "Peki," dedi, "başka bir değişiklik var mı?"

Ahmet Robenson gülümsedi.

"Var elbette Yusuf! İlk Türk İzci Andımız var artık. Daha ne olsun?"

Yusuf'u ve diğerlerini yeni bir merak sardı.

"Ant mı? O da ne?"

"Yemin... yemin Yusuf!.. Hemen kalk, yanıma gel..."

Yusuf ok gibi fırladı.

"Şimdi," diye konuşmasını sürdürdü Ahmet Robenson, "al bu mecmuayı. İlk Türk İzci Andımızı yüksek sesle oku bakalım."

Yusuf o kadar heyecanlanmıştı ki hemen boğazını temizleyip kararlı ve gür bir sesle andı okumaya başladı:

Tanrı'ya ibadet ve Hakan'a itaat edeceğime, daima vicdanlı, vazifesini tanır, kanuna hürmet eder, yiğit bir adam olarak hareket eyleyeceğime, vatanımı sevip sulh ve harp zamanında fedakârlıkla hizmet yapacağıma, izcilik türesine baş eğeceğime namusum ve şerefim üzerine söz veriyorum.

Yusuf andı okuyup bitirdiğinde, "Muallim bey," diye seslendi Süreyya. "Peki ya... şey... izcilik türesi nedir?"

"Evet," dedi Hüsrev, "evet muallim bey! İzcilik türesi nedir?"

Ahmet Robenson bakışlarını Süreyya'ya çevirip seslendi: "Öyleyse koş gel yanıma."

Süreyya hemen ayağa kalktı ve ona doğru yürüdü. Ahmet Robenson aynı anda Yusuf'un elindeki mecmuayı çekip aldı ve sayfalarını hızlıca çevirmeye başladı. Her sayfadan sessizce kısa bir cümle okuyor, sonra diğer sayfaya geçiyordu. Nihayetinde, "Buldum işte!" dedi. "Al mecmuayı. Sen de İlk Türk İzcilik Türesi'ni yüksek sesle oku bakalım."

Süreyya mecmuayı aldı ve kısa bir süre yazılanlara göz attı... Sonra abartısız ama insanın içine işleyen etkileyici bir sesle okudu:

İzcinin sözü sözdür. İzci namus ve şerefini her şeyin, hatta hayatının fevkinde tutar.

İzci itaatlidir. Zira vatanının selametinin ruhunzimat olduğunu bilir.

İzci girişkendir.

İzci bütün işlerin mesuliyetini üzerine almaktan korkmaz.

İzci herkese karşı kanuni ve mültefittir.

İzci diğer izcileri hakiki bir kardeş bilir.

İzci alicenap, cesur, daima zayıfların muavenetine hazırdır. Bu maksat için hayatını tehlikeye koymaktan çekinmez.

İzci her gün ulu-küçük olsun bir iyilik yapar.

İzci hayvanları sever ve onlara zulüm yapmaz.

İzci daima şen ve nikbin ve ümit vardır.

İzci muktesittir ve diğerlerinin malına hürmet eder.

İzci izzet ve itimadınefis sahibidir. Ve billahittevfik.

Süreyya izcilik türesini okuyup bitirdiğinde bir müddet sustu. Sonra gurur dolu bir sesle, "Günü geldiğinde," diye haykırdı, "bu millete, bu vatana bir damar dolusu kanımız feda olsun!"

O an ne olduysa diğer izciler de birden ayaklandı. Çabucak Muallim Ahmet'in karşısına çakı gibi dizildiler ve sanki sözleşmişçesine hep bir ağızdan haykırdılar:

"Bu millete, bu vatana bir damar dolusu kanımız feda olsun!"

Ahmet Robenson kalakaldı bir an, gözleri doldu. Bütün vücudu uzaktan görünecek kadar titriyordu...

* * *

Çok uzun ve yorucu bir gündü. İzciler gölün hemen yanında şirin bir yere çadırlarını kurmuş, vakit kaybetmeden çalı çırpı toplayıp kamp ateşini yakmış, aşçı da ocağı yakıp akşam yemeğini pişirmişti.

Derken tuhaf bir şey oldu. Tiz bir gıcırtı sesi zifiri karanlığın içinde yankılandığında bütün izciler ayağa fırlayıp "Dur!" diye haykırdı. "Kimsin?"

Gıcırtı sesi aniden kesiliverdi. Karanlığın içinden titrek sesle biri, "Esas..." dedi, "siz kimsiniz?"

Süreyya eğilip ateşten bir odun aldı ve odunu tıpkı bir meşale gibi kullanarak karanlığın içine doğru birkaç adım attı. Ardından kararlı bir şekilde, "Şimdi çık ortaya," diye seslendi.

Odun ateşi ancak küçük bir alanı aydınlatmaya yetiyordu. O esnada tek duyduğu ses ağaç dallarının hışırtısıydı. Bir kez

daha sesleneceği sırada bir çıtırtı duydu. Ardından adamın biri sendeleyerek ona doğru ağır ağır yürüdü. Korkmuş görünüyordu. Ürkek bir sesle, "Yoksa," dedi, "eşkıya mısınız?"

Süreyya kendini tutamayıp bir kahkaha attı. Elindeki ateşin cılız ışığını kendi yüzüne doğru tutup "Korkma," dedi, "bizden sana zarar gelmez."

Yaşlı adam onun yüzüne hayretle baktı.

"Sen... sen daha çocuksun... ne işiniz var burada?"

Süreyya bu sefer gülümsedi.

"Biz izciyiz!"

Yaşlı adam onu tepeden tırnağa süzdükten sonra, "Siz nesiniz?" diye sordu şaşkınlıkla. "Bu izci dediğin şey, eşkıyalığın başka bir kolu mu yoksa?"

Süreyya gibi diğerlerini de bir gülme tuttu. O sırada, "Biz," diye seslendi Ahmet Robenson, "yol kesen haydutlardan değiliz. Biz izciler vatan ve millet âşığıyız."

Adam öyle şaşkındı ki...

"O zaman burada, bu zifiri karanlıkta n'apıyorsunuz?"

Ahmet Robenson yaşlı adamın yanına geldi.

"Şey... sana nasıl anlatsam... biz burada kamp yapıyoruz... peki ya sen kimsin?"

"Evim az ilerde. Hayvancılık yaparım bu köyde. Öğle vaktinden beri oğlanla odun kestik. Söylemesi ayıp birazını eşeğin sırtına, birazını da kağnıya yükledik. Malum, önümüz kış."

Ahmet Robenson tebessüm etti.

"Kusura bakma beybaba! Sizi de korkuttuk."

"Korkmadık dersem yalan olur! Bu saatte burada birilerini görmeye pek alışık değiliz. Aksine bu saatte burada karşımıza ya eşkıya, ya hırsız ya da ayı çıkar."

Feyzi hemen yanlarına geldi.

"Ayı mı? Ne ayısı?"

Adam başını çevirip Feyzi'ye baktı.

"Bildiğin ayı işte!"

Feyzi'nin sanki aklına bir şey gelmiş gibi hınzırca gülümsedi. Yaşlı adama bir şey söyleyeceği esnada karanlığın içinden bir ses, "Baba," diye seslendi, "gidelim artık. Çok geç oldu. Yorgunuz."

Süreyya karşısında duran yaşlı adamı dikkatle süzdü. Yüzü solgundu, üzerindeki lime lime olmuş giysisiyle ayakta zar zor duruyordu.

"Hadi beybaba!" dedi Süreyya. "Yorgunsun. Evine git, dinlen."

Yaşlı adam "tamam" dercesine başını sallayıp arkasını döndü ve geldiği gibi karanlığın içinde kayboldu.

***

Gecenin ilerleyen saatlerinde herkes yorgun düşmüş, uyumak için çadırlarına çekilmişlerdi. O gece ilk nöbet Yusuf'taydı. O da diğerleri gibi çok yorgundu, ama görevini yerine getirme konusunda kararlıydı. Bu yüzden gözlerini açık tutmaya çalışıyor, bu sırada da pürdikkat etrafı dinliyor, arada yıldızların solgun ışığını seyrediyordu...

Derken bir çıtırtı duydu. Bu ses az ilerideki çalıların arasından geliyordu. O anda kalbi duracak gibi oldu. Korku içinde ama yavaşça dizlerinin üzerinde doğruldu. Düş görüp görmediğini anlamak için gözlerini iyice açtı. Hayır, düş değildi bu. Zira çıtırtı sesi az sonra yerini bir kükremeye bıraktı.

Yusuf dehşet içinde olduğu yerde sıçradı ve avazı çıktığı kadar bağırdı:

"Ayı vaaar! Ayı vaaar!.."

Bunun üzerine herkes korku içinde dışarı fırladı. Süreyya hızla çadırların etrafında dönüp duran arkadaşının yanına gitti.

"Doğru mu duydum? Ayı mı var dedin?" diye sordu yüreği ağzında.

Yusuf'un göğsü hızlı hızlı kalkıp iniyordu. Gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibi büyümüştü.

Ahmet Robenson ağır bir uykunun katmanlarından ayrılıp kendine geldiğinde, "N'oluyor?" dedi. "Ne bu hal Yusuf?"

Yusuf dudaklarını bu sefer güçlükle oynatabildi.

"A... a... ayı var!"

Ahmet Robenson afalladı.

"Nerde?"

Yusuf başını kaldırdı ve işaretparmağıyla az ilerideki çalılığı gösterip "İşte orda," dedi boğuk bir sesle.

Herkes başını çevirip dikkatle baktı. Fakat onun gösterdiği yerde Feyzi ve Hüsrev birbirlerine sarılmış katıla katıla gülüyorlardı. Kısa bir süre sonra Feyzi ayı kükremesi yapıp "Ne oldu Yusufçuk?" dedi alaycı bir sesle. "Yoksa korkudan altına mı işedin?"

Herkes gibi Yusuf da şaşkındı. Onlara inanmaz gözlerle bakarken, "Bence," dedi Hüsrev kahkahalarının arasından, "kesin işedi!"

Ahmet Robenson son derece anlayışlı biriydi. Yeniyetme gençlerin bu hallerine büyük altından gülüp "Artık," dedi, "sessiz olun da uyuyalım. Biliyorsunuz sabah çok erken kalkacağız. Biriniz bir kez daha yat borusunu çalsın."

Herkes çadırlarına geri döndüğünde, Yusuf kızgın ve yaralı bir dev gibi öfkeyle soluyor, çakmak çakmak olmuş gözleriyle nöbet yerine doğru ağır ağır yürüyordu.

YAZIYOOOR, YAZIYOOOR...

İstanbul, 2 Kasım 1914

O sabah "kalk" borusuyla herkes uyanmış, battaniyeler ve çadırlar havalandırılmış, aşçıbaşı tayin edilen izcilerden biri bütün maharetini ortaya koyup mükellef bir kahvaltı hazırlamıştı.

Ahmet Robenson tavşankanı çayını büyük bir keyifle yudumlarken, "Aferin sana Şakir!" dedi. "Sabah çayı iyi geldi."

Şakir gururlandı.

"Afiyet şeker olsun."

Türkçe Muallimi Muharrem Bey de çayını karıştırırken, "Şakir evladım," diye seslendi, "öğle yemeğinde ne var?"

Şakir gülümsedi.

"Yoksa şimdiden acıktınız mı?"

Muharrem Bey de gülümsedi.

"Yok yahu! Benimkisi merak işte."

"Öğle yemeğinde söğüş ve pilav var. Akşama da kıymalı yumurta, makarna ve kayısı hoşafı..."

Tarih ve Coğrafya Muallimi Rıfkı Bey de oradaydı. Talebesinin sözünü kesip "Yarın akşama da," dedi, "şöyle güzel bir irmik helvası yap da yiyelim be Şakir."

"Yeter ki siz isteyin! Elbette yaparım."

"Yaşa!" dedi Rıfkı Bey. "Desene yarın akşam midemiz bayram edecek."

"Çok mu seviyorsunuz irmik helvasını?"

Rıfkı Bey boğazına oldukça düşkün biriydi.

"İrmik helvası sevilmez mi be Şakir? Hatta onun öncesinde şöyle bir et yahnisi yiyeceksin, ama içinde soğanı bol olacak. Ayrıca bol sulu da olacak ki, şöyle kaşık kaşık et suyunu içeceksin. Ne demiş eskiler: 'Anasızlık, babasızlık, illa ki yemeksizlik!' Ne güzel söylemişler değil mi be Şakir?"

Türkçe Muallimi Muharrem Bey bir kahkaha attı.

"Vallahi âlemsin! Her şeyi getirip illa ki yemeğe bağlayacaksın. Eskiler öyle mi söylemiş? Tam aksine 'Anasızlık, babasızlık, illa ki parasızlık!' demişler. Hemen de uydurdun!"

Hepsi birden katıla katıla gülmeye başladı. O sırada Yusuf yanlarına gelip "Muallim bey," dedi, "nişangâhı gösterdiğiniz tepenin eteğinde oluşturduk."

Ahmet Robenson başını çevirip ona baktığı sırada, "Ooo!" dedi Tarih ve Coğrafya Muallimi Rıfkı Bey. "Hele bakın kim gelmiş? Bizim Yusufçuk değil mi bu?"

Yusuf'un o an yüzü kızardı, kaşları çatıldı.

"Lütfen muallim bey! Böyle konuşup üzmeyin beni..."

Yusuf devam edemedi. Öfkeden soluğu kesilmişti. Muallim Rıfkı onun bu haline gülüp "Ne var bunda Yusufçuk?" dedi. "Neden sinirleniyorsun? Biraz gülüp eğleniyoruz işte."

"Ama," diye homurdandı Yusuf, "dün gece benim yerimde kim olsaydı..."

Muallim Rıfkı sözünü kesti:

"Bana artık öyle geliyor ki bu lakap senin üzerine yapışıp kaldı be Yusufçuk."

Bu sözlerden sonra Yusuf'un yüzü daha da kızardı, içten içe Feyzi'ye öfke duydu. İçinden "Akçak Tombalak!" diye söylenirken, yüreği intikam ateşiyle yanıp tutuştu. "Size," dedi o an yanlarına gelen biri, "beş okka süt getirdim."

Herkes bir anda sesin geldiği yöne baktı. Bu, dün akşamki yaşlı adamdı. Ahmet Robenson hiç vakit kaybetmeden koşar adım yanına gitti. Kamburu çıkmış adamın elinden süt güğümünü alırken, "Niye zahmet ettin beybaba!" dedi. "Çok mahcup ettin bizi."

Yaşlı adam tatlı tatlı gülümserken geniş alnı kırış kırış oldu.

"Ne zahmeti evladım! Kaynatıp sıcak sıcak için. Bu havada boğazınıza iyi gelir. Benim sarıkızın sütü bu."

Ahmet Robenson elindeki güğümü Şakir'e uzatıp "Beybabaya," dedi, "bir bardak çay verir misin?"

Şakir içi süt dolu güğümü alırken başını "tamam" dercesine salladı. Yaşlı adam, "Bu dağın başında," dedi, "ne yiyor, ne içiyorsunuz evladım? Gece de hava biraz serindi. Üşümediniz mi? Dün akşamdan beri aklım sizde kaldı."

Ahmet Robenson gülümsedi.

"Bizi merak etme beybaba! Doğa biz izcilerin evi gibidir. Battaniyelerimize sarılıp mışıl mışıl uyuduk."

"Ne bileyim evladım... Maşallah çocuklar da pek gençler. Ana kuzusu gibiler! Allah nazarlardan saklasın hepsini."

Muharrem Bey araya girdi:

"Ya sizin kaç çocuğunuz var?"

Yaşlı adamın birden gözleri doldu. Yüreğinden acı bir esinti kopmuştu sanki.

"Dört çocuğum... dört çocuğum vardı... şimdi üç kaldılar."

"Peki ya diğerine ne oldu?"

Yaşlı adamın gözünden bir damla yaş aktı.

"Beni bırakıp gitti... gitti evladım."

Muharrem Beyin merakı iyice artmıştı.

"Sizi bırakıp nereye gitti?"

"Cennet-i âlâ'ya! Yüreğimi yaralı bir halde bırakıp gitti cennet-i âlâ'ya. O gittikten sonra bir daha saramadım yaralı yüreğimi. Oradan çekip çıkaramadım batan dikeni..."

Bu sözler üzerine herkes kalakaldı.

"Bazen," diye sürdürdü konuşmasını yaşlı adam, "düşünmüyor değilim. Bir baba olarak ne günah işledim diye?"

Muharrem Beyin boğazına bir yumru gelip oturmuştu.

"Beybaba, merakımı bağışla lütfen! Oğlun, Hakk'ın rahmetine nasıl kavuştu?"

Yaşlı adam hemen cevap vermedi. Onun yerine meşin tütün kesesini çıkarıp titreyen parmaklarıyla sigara sarmaya başladı. İşi bittiğinde, "Oğlum," dedi hüzünlü bir sesle, "Balkan Harbi'nde şehit düştü. O gün bugündür içimi kara bir sis kapladı. Sanki ben de öldüm."

Muharrem Beyin içi sızladı.

"Böyle konuşmayın beybaba! Çok şükür geride üç çocuğunuz daha var."

Yaşlı adam derin bir nefes çekti sigarasından ve kederli bir şekilde dumanı havaya üflerken, "Doğru," dedi, "doğru... Lakin şurası var ya şurası... acının gelip oturduğu yer... ta şurası... her nefes alışımda yakar beni bu acı."

Yaşlı adam birden sustu, buğulu gözleri uzaklara dalıp gitti... Tam o esnada ağacın tepesine bir bülbül konmuş, ötmeye başlamıştı...

***

O sabah işe gitmek için evden çıkmıştı Muhiddin. Yaya olarak Beyazıt Meydanı'na geldiğinde, "Yazıyooor, yazıyooor... Rusya Çarlığı'nın Osmanlı'ya harp ilan ettiğini yazıyor," diye bağıran bir çocuğun tiz sesiyle irkildi. Başını kaldırıp gayriihtiyari gazete satıcısına baktı. Çocuğun az önceki

sözlerini doğru duyup duymadığından emin olamamış gibi bir hali vardı.

Kırmızı fesli çocuk onun bu şaşkın halini görünce bu sefer daha yüksek sesle haykırdı:

"Yazıyooor, yazıyooor... Rusya Çarlığı'nın Osmanlı'ya harp ilan ettiğini yazıyor."

Muhiddin sonunda derin bir uykudan uyanır gibi silkinip kendine geldiğinde titremeye başladı. Bu titreme öyle derinden geliyordu ki âdeta dizginlemekte zorlanıyordu.

"Çabuk," dedi çenesi titrerken, "bir tane ver bakalım."

Gazeteci çocuk elindeki gazeteyi ona uzatırken, "Hayırlı sabahlar," diye seslendi biri arkasından.

Muhiddin güçbela başını çevirdi, sesin geldiği tarafa baktı. Arkasından seslenen esnaf arkadaşı Hikmet'ten başkası değildi.

"Hikmet," dedi titrek bir sesle, "hiç de hayırlı bir sabah değil."

Hikmet afalladı. Tedirgin adımlarla ona doğru yürürken, "Ne oldu?" diye sordu.

Muhiddin elinde tuttuğu gazeteyi ona uzatıp "Al," dedi kederli bir sesle, "kendin oku istersen."

Hikmet derhâl gazeteyi aldı, bir çırpıda başlığı okudu:

"Rusya Çarlığı Osmanlı'ya harp ilan etti!"

Aynı anda beti benzi atıvermişti. Haberin devamını getiremedi. Şimdi ikisinden de çıt çıkmıyordu. Aralarındaki bu sessizlik gittikçe uzadı... Epey bir süre sonra, "Bu harp," dedi Muhiddin boğuk bir sesle, "bizi bitirir Hikmet. Zaten bir sıkımlık canımız kalmıştı. Bundan sonra bize bir mucize lazım!"

Hikmet içini çekti.

"Ne desem bilmem ki! Biz istemedik, ama görmek yine bize düştü. Bakalım nasıl bir bedel ödeyeceğiz, nasıl?"

Muhiddin derin bir üzüntü içindeydi.

"Desene Hikmet, bir kez daha kader ördü ağlarını. Bu yok-
sul ve yorgun millet yine bir harple karşı karşıya kaldı."

Hikmet'e dokunsan ağlayacak gibiydi.

"Hiç söyleme! Bu talihsiz başımızı alıp nereye gitsek acep
En acısı da ne biliyor musun?"

Muhiddin başını "hayır, bilmiyorum" dercesine sallarken
"En acısı da," dedi Hikmet, "yüzümüz hiç gülmedi... ne bile-
yim... yüzümüzün güleceğini sanıyordum... ama yanılmışım.
Benimkisi iyimserlikmiş..."

Muhiddin kahrolmuştu âdeta.

"Sanki gülmek haram kılınmış bu millete. Allah bize neden
acımıyor?"

Hikmet buruk bir şekilde gülümsedi.

"Bilmem, belki de bu dünyada unuttuğu içindir bizi. Sence
böyle olamaz mı?"

Muhiddin bu soru karşısında afalladı.

"Belki de dediğin gibi olmuştur... ya da kim bilir... belki de
bahtsız kaderimizi kara bir tahtaya yazmıştır."

Aralarında yine bir sessizlik oldu. İkisinin de yüzünde ben-
zer endişeler vardı. Sanki olan bitenlerin sorumlusu kendile-
riymiş gibi...

***

Öğleüstüydü... Bütün izciler Ahmet Robenson'un etrafında
toplanmış, filinta aksamı üzerine eğitim alıyorlardı.

"Muallim bey," diye seslendi Feyzi, "bu tüfeğin..."

Ahmet Robenson sözünü bitirmesine izin vermedi.

"Şimdi herkes beni iyi dinlesin. Biliyorsunuz artık ismimiz
değişti. Biz keşşaf değil, izciyiz. Ben de muallim beyiniz değil,
oymak beyinizim. Ezcümle, bu birliğin başıyım."

İzciler şaşkınlıkla birbirlerine baktılar.

"Oymak beyi mi?" dedi Feyzi kendini toparlar toparlamaz.
"Bu sıralar nedense herkesin ismi değişiyor."

Ahmet Robenson ona dikkatle baktı. Sonra merakla, "Baş-
ka kimin ismi değişti?" diye sordu.

Feyzi bu defa muzip bir şekilde gülümsedi.

"Kimin olacak oymak beyim? Elbette Yusuf'un!"

Feyzi'nin bu sözü üzerine herkes kıkırdadı. Yusuf hışım-
la başını ona doğru çevirdiğinde, "Yusuf'un mu?" dedi Ahmet
Robenson şaşkınlıkla. "Onun ismi neden değişti?"

"Aşk olsun size oymak beyim! Ne çabuk unuttunuz. Onun
adı artık Yusufçuk oldu ya!"

Bu sefer herkes katıla katıla gülmeye başladı. Yusuf büyük
bir öfkeyle Feyzi'ye bakıp "Tombalak," dedi kızgın bir sesle,
"tam bir baş belasısın oğlum sen. Bütün bunları domuzluğuna
yapıyorsun."

Feyzi hâlâ gülüyordu.

"Yoksa alındın mı Yusufçuk?"

"Kes artık Tombalak!.."

Yusuf'un kontrolünü kaybetmesini istemeyen Süreyya yine
her zamanki gibi arkadaşının yardımına yetişti.

"Yeter, uzatma Feyzi! Burası izci ocağı, köy kahvesi değil."

Feyzi'ye laf yetiştirmek neredeyse imkânsızdı. Tam Sürey-
ya'ya bir şey söyleyecekken Ahmet Robenson araya girip
"Herkes sussun!" diye çıkıştı. "Arkadaşınız çok doğru söylü-
yor. Burası izci ocağı, köy kahvesi değil..."

Feyzi dayanamayıp atıldı:

"Ama oymak beyim..."

Ahmet Robenson oldukça kararlıydı. Konuşmasına izin
vermedi.

"Sus Feyzi! Herkes sussun. Artık dalaşmayın. İzcilik türe-
sini hatırlayın. Ne diyordu? 'İzci diğer izcileri hakiki kardeş
bilir...' Unutmayın, hepiniz kardeşsiniz!.."

Bu sözlerden sonra kimseden çıt çıkmadı. Ortalık bir anda sütliman oldu. Herkes büyük bir sessizlik içinde ona bakıyordu. Ahmet Robenson, "Aferin size!" diye sürdürdü konuşmasını. "Şimdi işimize geri dönelim. Birazdan her birinize üçer kurşun vereceğim. Bu elimde gördüğünüz tüfekle şurdaki nişangâha ateş edeceksiniz. Baştan uyarıyorum. Karavanadaki atanın canına okurum!"

***

O gün çarşı girişinde kalabalık bir grup toplanmış, aralarında hararetli bir şekilde tartışıyorlardı... Neler olduğundan habersiz Şerife Nine, "Bak şu edepsizlere!" diye homurdandı. "Koca çarşıda durup konuşacak başka yer yok sanki!"

Zarife kolundan tutup çekiştirdi.

"Sus aba! Duyarlarsa rezil olacağız. Allah aşkına yapma."

Şerife Nine kolunu çekip kurtardı.

"Bırak beni. Üstümü başımı dağıtıyorsun."

Zarife derin bir iç çekip "Sus aba!" diye fısıldadı. "Yalvarırım sana sus! Birçoğu Muhiddin'in esnaf arkadaşı. Beni dinlemiyorsan damadını düşün bari."

Şerife Nine ağzının içinde bir şeyler geveleдiği esnada kalabalıktan biri, "Göreceksiniz," dedi yüksek sesle, "bu savaş hepimizi yiyip bitirecek."

Bu sözler Şerife Ninenin aklını başından almış, çantasını elinde mi tutsun, yere mi koysun, yoksa kızına mı versin bilememişti. Aynı şaşkınlığı yaşayan Zarife, "Savaş mı?" dedi titrek bir sesle. "Bunlar hangi savaştan bahsediyor aba?"

Derken kalabalığın arasında büyük bir gürültü koptu. Tiz sesler giderek yükselmeye, çarşıda yankılanmaya başladı. Zarife büyük bir korkuyla annesinin koluna yapıştı.

"Hemen gidelim burdan aba."

Şerife Nine de kaskatı kesilmişti. Onun da zavallı ve acınacak bir hali vardı. Kızı Zarife kolundan tekrar çekiştirdiğinde bu sefer sesini çıkarmadı, olabildiğince hızlı adımlarla yürümeye başladı. Dar sokağın köşesini dönüp damadının dükkânına sapacakları sırada, "Aa!" dedi Zarife şaşkınlıkla. "Muhiddin... sen..."

Muhiddin de onları gördüğüne şaşırmıştı.

"Hayırdır! Burda ne işiniz var?"

Zarife birden ağlamaya başladı.

"Yoksa savaş mı çıktı?"

Muhiddin bu soru karşısında bir an donup kaldı. Ama kendisini çabuk toparladı.

"Kimden duydun?"

Zarife başını güçlükle çevirip etrafına bakarken, "Çarşı," dedi, "yıkılıyor! Herkes bu olayı konuşuyor."

Muhiddin derin bir iç çekti.

"Korktuğumuz başımıza geldi Zarife. Rusya Çarlığı Osmanlı'ya harp ilan etmiş. Artık biz de savaştayız."

"Bu Ruslar deli miymiş? Bizden ne istiyorlar?" dedi Şerife Nine, duyduklarına inanmakta güçlük çekiyordu.

Muhiddin cevap veremedi. Zarife o an duyduğu acıdan boğulur gibi oldu, titreyen dudakları kıpırdadı, bir şeyler mırıldandı... Onun böyle mırıldandığını gören Şerife Nine, "Sen," dedi, "kendi kendine ne mırıldanıyorsun?"

Zarife omuzlarını aşağı yukarı oynattı.

"Hiç!"

"Hiç mi? Ne hiçi? Mırıldanıp duruyorsun işte."

Zarife birden boş gözlerle baktı.

"Ne bileyim, aklıma geliverdi birden! Ölmüşlerimize Fatiha okuyordum."

Şerife Nine onu tuhaf tuhaf süzdü.

"Kız sen aklını mı kaçırdın? Harp çıkmış, harp! Kocanı
madın mı? Okuyacaksan, sağ olanlar için oku. Sağ olanl
durumu, ölmüşlerden daha kötü şimdi. Duanı boş yere
harcayıp duruyorsun?"

Zarife bir şey söyleyecekti ki, "Anlaşılan," dedi Muhi
araya girerek, "işimiz yine duaya, Allah'a kaldı. Bu fukara m
let neyle savaşacak? Birçoğu evini geçindiremiyor. Bir k
daha anladım ki savaş gören insanlar bu dünyanın en zava
ları, en talihsizleri..."

***

Yorucu bir günün ardından akşam oluyordu. Herkes k
gibi acıkmış, bağdaş kurup yer sofrasına oturmuştu. Birde
izcilerden biri yüksek bir sesle haykırdı:

"Bir baba hindi."

Diğer izciler sanki sözleşmişçesine hep bir ağızdan ceva
verdi:

"Hey Allah!"

Sonrasında bu aralarında şöyle sürüp gitti:

"Olsa da şimdi.
Hey Allah!

Pilavla zerde.
Hey Allah!

Kaşık da nerde?

Hey Allah!

Yallah, yallah, hey yallah!
Geliyor şimdi, hey Allah!
Karavana inşallah."

İzcilerin bu ritüeli bittiğinde, "Arkadaşlar," diye seslendi Feyzi, "geliyor şimdi."

Bunun üzerine herkes heyecanla başını çevirdi, aşçıbaşına baktı. Ama aşçıbaşı hâlâ ocağın başında yemeği pişirmekle meşguldü.

Herkes gibi Hüsrev de çok acıkmıştı. Sonunda dayanamayıp elindeki tahta kaşığı Feyzi'ye doğru fırlatırken, "Seni pis yalancı!" dedi. "Hani geliyordu."

Feyzi'nin hemen yanı başında oturan Süreyya tahta kaşığı havada yakalamıştı. O kadar hızlı davranmıştı ki Hüsrev onun elini kaldırdığını bile fark etmemişti. Kaşığı tekrar ona geri uzattığında, "Vallahi," diye yemin etti Feyzi ve ardından ayağa fırlayıp "bakın geliyor," dedi.

Hüsrev öfkelendi.

"Boş yere yemin etme, günah! Allah seni bildiği gibi yapsın. Geç otur yerine. Uğraşma artık aç insanlarla."

Feyzi'nin gözleri fal taşı gibi açılmıştı.

"Vallahi doğru söylüyorum..."

Hüsrev sözünü kesti:

"Evet, o kadar doğru söylüyorsun ki kargalar bile güler buna."

Feyzi elini havaya kaldırdığı esnada Süreyya hemen atıldı:

"Vallahi doğru söylüyormuş."

Süreyya böyle deyince herkes afalladı. Sonrasında, "Bari sen uyma bu yalancıya," dedi Hüsrev.

Süreyya'nın beti benzi atmıştı.

"Bırakın yemeği şimdi... Derhâl ayağa kalkın!.. Çabuk çadırları sökün... Birazdan hava patlayacak."

Hepsi bu defa korkuyla gökyüzüne baktı. Kapkara bulutlar bir araya gelmişti az ötede, birazdan da sel olup taşacaktı.

***

Korkunç bir akşamdı. İzcilerin sabrı iyice taşmış, iri yağmur taneleriyle ıslanmış, açlıktan mideleri karınlarına yapışmıştı.

"Çadırları tekrar eski yerlerine kurun," diye seslendi oymak beyi.

O akşam gök yarılırcasına yağan bu yağmur perişan etmişti hepsini.

"Oymak beyim," dedi Süreyya yorgun bir sesle, "yağmur gene yağmasın?"

Ahmet Robenson başını kaldırıp havaya baktı. Yağmur çoktan dinmiş, yerini çiselemelere bırakmıştı.

"Çadırları kurun. Yağmur bir daha böyle yağmaz. Ne yapalım! İnsan nasibinden başkasına erişemezmiş. Bu gece aç yatacağız ne yazık ki! Zira akşam yemeğimiz ziyan oldu."

O anda hiç kimse bu sözlerden mutlu olmamıştı. Ama aralarından en çok Tarih ve Coğrafya Muallimi Rıfkı etkilenmişti.

"Yahu," dedi kaygılı bir sesle, "aç biilaç nasıl uyuruz? Sabaha kadar midemiz zil çalacak."

Başka zaman olsa bu sözlere kahkahalarla gülerlerdi. Ama o gece kimsede gülecek hal yoktu. Oymak beyi içini çekti.

"N'apalım Rıfkı? Olan oldu, bu akşam da böyle. Boşuna dememişler 'Gün gecenin kıyar canına, gece de günün,' diye."

Muallim Rıfkı bu sözlerden pek bir şey anlamamıştı.

"Eee? Yani ne demek istiyorsun?"

Ahmet Robenson eğilip çadırı yerden alırken, "E'si şu..." dedi, "yağmur da bizim kıydı canımıza!"

Muallim Rıfkı'nın keyfi daha da kaçmıştı. "Bu gece sabah zor olacak," diye düşünürken birden aklına bir şey gelmiş gibi durdu ve ardından, "Yahu," dedi, "hele bir dur! Ben buraya gelirken çantama kakao atmıştım."

Herkes ona şaşkınlıkla bakarken aşçıbaşı atıldı:

"İsterseniz yeniden ateşi yakıp beybabanın getirdiği sütü kaynatabiliriz. Böylece bir bardak sıcak kakaolu süt içebiliriz. Ayrıca yaktığımız ateşte üstümüzü başımızı da kuruturuz."

"Yaşa!" diye haykırdı Muallim Rıfkı. "Sen çok yaşa aşçıbaşı! Şöyle yanına da bir parça ekmekle peynir verebilir misin?"

Bu sözler üzerine herkes kahkahayı koyuverdi. Feyzi hariç. Bunu fark eden Yusuf, "Sen neden gülmüyorsun Tombalak?" diye sordu. Merak etmişti.

Feyzi'yi bir titreme sarmıştı.

"Çok üşüyorum Yusufçuk... içim üşüyor..."

Yusuf onun kendisine Yusufçuk demesine ilk defa sinirlenmedi. Yanına gelip "Sen," dedi endişeli bir sesle, "zangır zangır titriyorsun."

"Çoraplarıma varıncaya kadar ıslandım. İnsan böyle üşür mü Yusufçuk? Sanki damarlarımda kan yerine buz dolaşıyor."

Yusuf telaşla elini Feyzi'nin yüzünde gezdirdi.

"Senin ateşin var Tombalak."

Feyzi tir tir titriyordu.

"Uyumak istiyorum Yusufçuk, birazcık uyumak..."

Yusuf artık onu dinlemiyordu. Hiç vakit kaybetmeden seslendi:

"Oymak beyim... Oymak beyim..."

Ahmet Robenson az ötede durmuş, çadırını kurmakla meşguldü. Kendisine seslenildiğini duyunca başını kaldırıp baktı.

"Ne var?"

"Oymak beyim, Tombalak hastalandı galiba... bilmiyorum... ateşi var sanki."

Ahmet Robenson derhâl elindekini bırakıp yanlarına doğru koştu.

"Ne, ateşi mi var?"

"Şey... galiba... doğrusu bilmiyorum."

Ahmet Robenson hiç vakit kaybetmeden elini Feyzi'nin alnına koyduğunda, "Sen," dedi, "cayır cayır yanıyorsun!"

Feyzi güçlükle, "Üşüyorum," diye söylendi, "çok üşüyorum oymak beyim... hani insan aç olunca daha çok üşür ya... sanki öyle üşüyorum..."

Oymak beyi biraz daha telaşlandı.

"Sen sağlam üşütmüşsün. Sıkı bir ter atman lazım."

Feyzi'nin gözleri kapanmak üzereydi.

"Üşüyorum... uykum var..."

Ahmet Robenson başını çevirip Yusuf'a baktığında diğerlerinin de etraflarını sardığını gördü.

"Hepiniz buraya mı toplandınız? Herkes işinin başına, hadi!" dedi kaygılı bir sesle.

Onlar da hastalansın istemiyordu. Bunu fark eden Muharrem Bey, "Derhâl," dedi, "üstünü değiştirelim. Ona kuru bir şeyler giydirelim."

Ahmet Robenson endişeliydi.

"Ne yağmur yağdı be Muharrem! Hepimiz sıçana döndük. Şu zavallının haline bak! Her tarafından sular süzülüyor. Bu gece birimizin onun başında beklemesi gerekecek."

Yusuf hemen atıldı:

"Ben beklerim oymak beyim. Hem battaniyem de kuru, ıslanmamış. Üzerine örterim."

Ahmet Robenson şaşırmıştı.

"Emin misin Yusuf?.. Ne bileyim... yani ikiniz... ikiniz hiç anlaşamıyorsunuz da!"

Türkçe muallimi de şaşkındı.

"Allah Allah! Bak şu dünyanın işine sen. Daha bu sabah kınından çıkmış keskin iki kılıç gibiydiniz. Hatta sana Yusufçuk demiyor muydu?"

Yusuf başını çevirdi. Ateşler içinde yanan arkadaşı Feyzi'ye bakıp "Haklısınız," dedi düşünceli ve boğuk bir sesle, "haklısınız muallim bey! Doğrusu pek geçinemeyiz. Zira kalın kafalının biri o! Ama aynı zamanda benim gibi bir izci. Asla izcilik türemi çiğnemem. Türem der ki: 'İzci diğer izcileri hakiki bir kardeş bilir.' O ne kadar kalın kafalı da olsa benim kardeşim, tıpkı diğerleri gibi. Sabaha iyileşip şöyle bir ayağa kalksın da varsın olsun Yusufçuk desin bana..."

KARA HABER TEZ DUYULUR

Sabah olmuş, gün ağarmıştı. Güneş çam ağaçlarının arasından parıldıyor, ince dere şırıl şırıl akıyor, kuş sesleri gökyüzüne yükseliyordu.

Tüm izciler "kalk" borusuyla uyanmış, her zamanki gibi battaniyeler ve çadırlar havalandırılıp yeni güne başlanmıştı.

"Yusufçuk," diye seslendi Muallim Rıfkı, "bu sabah izci kardeşin nasıl? Uyuyor mu hâlâ? Umarım ateşi düşmüştür."

Yusuf bütün gece Feyzi'nin başında beklemiş, sabahı zor etmişti. Gözlerinden yorgunluk ve uyku akıyordu.

"Meğerse onun," dedi gülümseyerek, "herkesin sevgisine ihtiyacı yokmuş. Yalnızca benimkisine varmış muallim bey."

Hepsi kahkahayı bastığı sırada Feyzi çadırından dışarı çıktı. Kollarını açıp şöyle bir gerindikten sonra, "Ben çok acıktım," dedi.

Ahmet Robenson bu söz üzerine bir kez daha kahkaha atıp "Bizim Tombalak," dedi, "eğer acıktıysa gerçekten iyileşmiş demektir."

Tarih ve coğrafya muallimi hemen atıldı:

"Yahu! Bir tek o mu acıktı? Ben de ölüyorum açlıktan."

O sabah herkesin keyfi yerindeydi ve harika bir sonbahar günüydü. Ahmet Robenson gülümsedi.

"Belki de senin için böylesi daha iyidir. Kuş gibi hafiflemişsindir. Ne dersin Rıfkı?"

"Sen geç dalganı benimle."

O sırada ağaçların arasından bir hışırtı geldi. Herkes başını çevirip sesin geldiği yöne baktığında, "Hayırlı sabahlar," dedi yaşlı adam. "Sizi merak ettim. Dün akşam çok yağmur yağdı. N'aptınız?"

Ahmet Robenson birden utandı.

"Yine mi beybaba?.. Ne olur böyle yapma... bizi mahcup etme."

Yaşlı adam o sabah keyifsiz görünüyordu.

"Azıcık sütten ne çıkar evladım? Size biraz da tandır ekmeği ile peynir getirdim."

Yaşlı adamın bu keyifsiz hali Ahmet Robenson'un dikkatinden kaçmamıştı.

"Yoksa canın mı sıkkın beybaba? Evde bir şey mi oldu?"

Yaşlı adam büyük bir sıkıntıyla içini çekti. Solgun gözleriyle üzgün bir şekilde baktıktan sonra, "Size," dedi, "bu haberi nasıl versem bilmem ki!"

Herkes afalladı bir anda. Ahmet Robenson karamsar bir bakışla adamı süzdü. Karşısında tetikte bekleyen biri vardı.

"Ne haberi beybaba?" dedi tedirgin bir sesle.

Yaşlı adam ağzındaki baklayı çıkarıverdi:

"Ruslar bize savaş ilan etti!.."

Bir an zaman durdu sanki. Herkes öylece kalakalmış, yürekleri âdeta bir taş parçası kesilmişti. Ne kadar böyle kaldılar bilmiyorlardı... Bunun üzerine, "Lânet savaş," diye konuşmasını sürdürdü yaşlı adam, "yeniden hortladı! Bu kutsal vatan uğruna kimler şehit düşecek, kimlerin ocağı sönecek acep bu sefer?"

Ahmet Robenson bir buz kütlesi gibi çözülüp kendine geldiğinde, "Bu ne korkunç bir haber beybaba!" dedi kederli bir sesle.

"Vay halimize evladım!.. Vay halimize!.. Yine vay halimize!.. Gerçek şu ki insanoğlu büyük bir zorba... Hele savaş çıkaranlar zorbaoglu zorba."

"Beybaba," dedi Muallim Rıfkı, "bu haberi kimden duydun?"

Yaşlı adam acıyla gülümsedi.

"Bilmez misin evladım? Kara haber tez duyulur! Dünden beri gazeteler bu haberi yazıp çiziyor. Gariban millet de bunu konuşuyor."

Ahmet Robenson ağırlaşmış başını çevirdi. Feri sönmüş gözleriyle diğer muallimlere bakıp "Kampı," dedi boğuk bir sesle, "isterseniz bu aşamada sonlandıralım. Bir an önce eve dönelim, ne dersiniz?"

Herkes büyük bir sessizliğe bürünmüştü. Hiç kimse cevap vermedi. Sadece hüzünlü bir şekilde bakmakla yetindiler birbirlerine.

* * *

O gün morali bozuk bir şekilde eve dönmüştü Yusuf. Annesi hiç beklemediği bir anda onu karşısında görünce şaşırmış, sonra koşup boynuna sarılmış ve büyük bir hasretle bağrına basmıştı.

"Kara haberi," dedi oğlu ağlamaklı bir sesle, "alır almaz geri döndük hemen. Doğrusu kendimi hiç bu kadar kaybolmuş hissetmemiştim."

Zarife de oldukça üzgündü.

"Ne bileyim oğlum! Ben de ne düşüneceğimi, ne diyeceğimi şaşırdım. Kalın kafalı büyükler yine açtılar başımıza bir dert. Sanki hiç derdimiz yokmuş gibi."

Yusuf hâlâ savaşın çıktığına inanamıyordu.

"Nasıl olur ana? Savaş öyle kolay bir şey mi? Kara toprak cansız bedenleri yine yutacak, bağrına basıp büyük bir umursamazlıkla çürütecek. Ah bu savaşı çıkaranların..."

Şerife Nine de yanlarındaydı. Dayanamayıp araya girdi:

"Gözü kör olsun! Eskiler boşuna söylememiş: 'Akıl olmayınca neylesin fikir, çalsın Abdurrahman oynasın Bekir!' Zor... Zor günler gelip çattı oğlum. Rabbim bizi her türlü şerden korusun."

"Görünen o ki kader yine tezgâhını kurdu Şerife Nine. Bakalım bu sefer ne satacak bize?"

Şerife Ninenin o an bütün düşünceleri onu geçmişe, gördüğü savaşlara doğru çekiyor, bu girdapla yorgun yüreği bir mengenedeymiş gibi sıkışıyordu.

"Rabbim," dedi üzgün bir sesle, "vatanımıza düşman çizmesi bastırmasın. Yoksa vay halimize!"

Birden tok bir çan sesi yankılandı gökyüzünde. Annesinin ansızın sustuğunu gören Zarife, "Ne oldu aba?" dedi meraklı bir sesle. "Neden sustun?"

Şerife Nine âdeta burnundan soluyarak, "Kızım," diye çıkıştı, "sağır mısın? Kilisenin çanı çalıyor, duymuyor musun?"

"İyi de bize ne çan sesinden?"

"Ne demek bize ne? Ezan sesi kadar kutsal bir çağrının sesidir bu."

Zarife şaşırmıştı. Dudağını büzüp inanmaz gözlerle annesine baktı bir an.

"Ne bakıyorsun öyle," dedi Şerife Nine, "yalan mı söylüyorum? Ezan sesi kadar kutsal bir çağrının sesidir bu ses. Unutma kızım... Din kusursuzdur, insan kusurludur!"

Yusuf da annesi gibi şaşkındı. Onun da bu sözler karşısında dili tutulmuş, ne diyeceğini bilememenin çaresizliği içinde bakıp duruyordu Şerife Ninesine... O an en çok tuhafına giden şey de ninesiyle ilk defa aynı düşüncelere sahip olmasıydı.

GÜZİDE

O sabah bütün talebeler tedirgindi.

"Muallim bey," diye seslendi Yusuf fena halde huzuru kaçmış olarak, "siz bu savaş hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Türkçe Muallimi Tahir Bey oldukça malumat sahibi biriydi. Onun da kaç günden beri morali fazlasıyla bozuktu.

"Ben mi? Bilmem... Kötü... Ne de olsa etrafımız sırtlanlarla dolu artık. Açık konuşmak gerekirse hapı yuttuk!"

Birden sınıfa bir sessizlik çöktü. Tahir Beyin boğuk sesinden, ellerini sürekli ovuşturup durmasından, onu başka bir insanmış gibi gösteren bu tuhaf ruh halinden dolayı Yusufun yüreği daha da bir kederlendi. Bu yüzden ne başka bir şey sorabildi ne de Tahir Bey bir şey söyledi.

"Peki," dedi Feyzi sessizliği bozarak, "hapı yutmak ne demek? Bu deyimin de bir hikâyesi var mı?"

Tahir Bey deyimlere son derece önem veren bir eğitimciydi. Talebelerine öğrettiği deyimlerin sık sık anlamlarını sorar, doğru bilenlere sözlü notu olarak pekiyi verirdi.

"Elbette," dedi, "bu deyimin de bir hikâyesi var."

Bütün talebeler ondan deyimlerin hikâyesini dinlemeye bayılırdı.

"Öyleyse," dedi Feyzi, "hapı yutmak deyiminin hikâye anlatır mısınız bize?"

Tahir Bey bunun üzerine boğazını temizledi ve anlatma koyuldu:

"Bir şeyin artık gerçekleşme ihtimali kalmadığı, birisi başına gelen kötü bir halden dolayı iflah olmaz mecraya gi diği, düzen ve dubaranın bozulup hakikatin ortaya çıktı kötülüklerin sona erdiği durumlarda 'Artık hapı yuttu; ha yuttu sayılır...' gibi ifadeler kullanırız. Bu deyim bize Sultan Murat zamanının yadigârıdır çocuklar.

Sultan Murat'ın tütün, alkol ve afyonu yasakladığı dönem de saray casuslarından biri, kim bilir belki de kıskançlık sebe biyle, Hekimbaşı Emir Çelebi'nin yasakları çiğnediği ve afyo kullandığına dair bir ihbarda bulunur. Hünkâr, Emir Çelebi aslen çok sevmekte ve ona itibar etmekte, hatta kendisini sı sık sohbet için huzuruna çağırmaktadır. Bu ihbara önce inan mazsa da Çelebi'yi yoklamayı da ihmal etmez. Gelen habere göre hekimbaşı kuşağı arasında bir cür'adan taşımakta ve af yon macununu da onun içinde saklamaktadır.

Padişah her zaman olduğu gibi Emir Çelebi'yi satranç oy namaya davet eder. Oyunun tam orta yerinde, 'Çelebi, kuşa ğını çöz de içinde ne varsa boşalt hele,' der.

O dönemlerin kıyafetlerinde cep kullanılması yaygın olma dığından kalemlik, hançer, mühür, para kesesi gibi eşyalar hep kuşak içinde muhafaza olunur ve yoklama esnasında kuşak çözdürülürmüş. Çelebi, hünkârın bu emri üzerine bir ihbara kurban gittiğini ve başına gelecekleri hemen anlar. Kuşağını çözmeden cür'adanı çıkarıp satranç tablasının üzerine koyar. Padişah, cür'adanı ters çevirip mercimek büyüklüğündeki af yon haplarını tablanın üzerine boşalttıktan sonra sorar: 'Bre Çelebi bunlar nedir?' Çelebi derhâl cevap verir: 'Islah edilip zararsız hale getirilmiş afyon hapları hünkârım.' Padişah tekrar sorar: 'Peki hastalara zararı olmaz mı bu hapların?' Çelebi bu defa, 'Hiçbir zararı yoktur hünkârım,' der. Bunun üzerine padişah, 'O halde hepsini yutmaya başla bakalım,' der. Emir Çelebi, padişahın öfkesini iyi bildiğinden, sonunun geldiğini anlayıp hiçbir şey söylemeden, gözleri yaşararak hapları bir seferde yutar ve sonra satranç tablasının başından kalkarak, 'Elveda hünkârım! Devletinize zeval erişmeye,' der ve kapıdan çıkıp gider. Çelebi'nin bilahare, eve varınca kendisini tedavi etmek isteyenlere izin vermediği ve panzehir olarak hiçbir şey almadığı, hatta haplar bir an evvel kana karışsın diye de bir bardak buzlu nar şerbeti içtiği, çok geçmeden de dünyaya gözlerini yumduğunu yazar bazı tarihçiler. Çelebi'nin, IV. Murat gibi bir hükümdarın hışmına uğradıktan sonra ölmeyi yaşamaya tercih etmiş olmasına doğrusu pek şaşırmamak lazım. Bu hadiseyi takip eden günlerde zamanın ariflerinden biri, 'Çelebi'ye ne oldu?' diyenlere 'Hapı yuttu!' diye cevap verir. İşte böyle çocuklar... Az önce de söylediğim gibi bu deyim bize Sultan IV. Murat zamanının yadigârıdır."

Yusuf bu sırada Tahir Beyi dikkatle süzdü... Korku denilen şeyin irade ve mantıkla hiç alakası olmadığını o an anladı. Hatta savaş kelimesinin bile insanların içini nasıl daralttığını onun kederli sesinde hissetti, bakışlarında gördü.

"Muallim bey," diye seslendi Feyzi, "bu lakap da benim yadigârımdır."

Türkçe muallimi birden afalladı.

"Ne lakabı çocuğum?"

Sınıftakiler Feyzi'yi çok iyi tanıdıklarından kıs kıs gülmeye başladılar. Yalnızca Yusuf ve Süreyya gülmüyordu.

"Aşk olsun size muallim bey! Ben de arkadaşımız Yusuf'a bir lakap taktım. Adı bundan böyle Yusufçuk!"

Sınıftakiler bu sefer kahkahayla gülerken, "Yusufçuk mu?" dedi Tahir Bey. "Ne Yusufçuğu çocuğum?"

Feyzi de kahkahayla gülüyordu.

"İsterseniz," dedi kahkahalarının arasından, "bu soruyu kendisine soralım. Bakalım Yusuf ismi nasıl Yusufçuk oldu?"

Tahir Bey başını çevirdi, şaşkın gözlerle Yusuf'a baktı. Feyzi'nin az önce söylediklerinden dolayı Yusuf'un kaşları çatılmış, öfkeli bir şekilde dişlerinin arasından, "Sana gününü göstereceğim Tombalak," diye homurdanıp duruyordu...

***

Öğlen olmuştu... Yusuf ve Süreyya mektepten kaçmış, soluğu Beyoğlu'nda almışlardı. Süreyya o gün hiç olmadığı kadar heyecanlı ama bir o kadar da karamsardı.

"Ya benimle konuşmak istemezse," dedi titrek bir sesle, "ne yapacağım?"

Yusuf gülümseyip onu birazcık da olsa rahatlatmaya çalıştı.

"Oğlum sen dağ mısın?"

"Ne dağı? Neden bahsediyorsun?"

Yusuf bir kez daha gülümsedi.

"Merak etme! Eskiler, 'Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur,' diye boşuna söylememiş."

"Peki ya o bir dağsa?"

Yusuf bu sefer bir kahkaha attı.

"Ne güzel işte! O bir dağsa, zirvesi de aşktır."

Süreyya omzuna hafifçe vurdu.

"Benimle dalga geçme! Sana az önce ciddi bir soru sordum. Ya o bir dağsa? Ve ben bu dağı aşamazsam ne yapacağım?"

Yusuf birden ciddileşti.

"Seninle neden dalga geçeyim ki? Bak göreceksin, onunla konuştuktan sonra içinde büyüttüğün dağ küçülüverecek."

"Ya talihim yaver gitmezse?"

"Gider, niye gitmesin?"

"Ne bileyim! Daha önce hiçbir kıza arkadaşlık teklif etmedim."

Yusuf buruk bir şekilde gülümsedi.

"Onu çok mu seviyorsun?"

Süreyya bu soruya cevap vermedi, sustu... Onun böyle sustuğunu gören Yusuf, "Sana," dedi, "bir soru sordum."

"Şey... o... o bana hayaller kurduruyor... inşallah bu hayalim gerçek olur bugün..."

Yusuf'un birden yüreği sızladı. Acaba o da bir gün birisine karşı böyle duygular besleyebilecek miydi?

"Sence," diye konuşmasına devam etti Süreyya, "beni hayatına alır mı? Yoksa dışında mı tutar?"

"Şey... neden dışında tutsun ki?.. Kim bilir... belki... belki sen de ona hayal kurduruyorsundur."

Süreyya sabahtan beri olacakları düşünmekten yorgun düşmüş, ne yapacağını bilemiyordu.

"Çok heyecanlıyım Yusuf, elimde değil! Bugün onunla konuştuğumda istiyorum ki bir kedi gibi mırıldanarak geçip gideyim ömründen... Hatta o an şöyle bir dursun, bir kediye bakar gibi baksın bana. Sonra dizlerinin üzerinde eğilsin, hafifçe başımı okşasın. Birazcık sevsin, merhamet göstersin..."

Yusuf ne diyeceğini bilemedi. Zira hayatında ilk defa arkadaşını böyle görüyordu.

"Şey..."

Süreyya sözünü kesti:

"Nasıl da allak bullak oldum böyle? Sence konuşurken saçmalıyor muyum? Ya onun karşısında da saçmalarsam?"

"Ne saçmalaması? Bunu da nereden çıkardın?"

"Ne bileyim işte! Doğrusu ben hiç iyi değilim be Yusuf. Gece de uyku tutmadı bu yüzden. Ben de kalkıp mektup yaz-

dım ona. Bugün şayet benimle konuşmazsa bu mektubu vereceğim ona. Okurken kana kana içsin diye."

Yusuf şaşırdı.

"İnanmıyorum sana! Oturup mektup mu yazdın?"

"Evet, yazdım. N'olmuş?"

"Olacak şey mi bu?"

"Neden? Şu sıralar yaşamımız bulanık bir su gibi değil mi? Bugün beni küçümserse... şey... bilmiyorum artık... belki de küçümsemez... ama küçümserse... o yazdıklarımda görsün yüreğimin büyüklüğünü... görsün mektuptaki her satırın ona çıktığını..."

Yusuf da ilk defa aşkın bu haline şahit oluyordu. Anlaşılan hem çılgınlık hem de iç acıtıcıydı. Bu yüzden oldukça şaşkındı.

"Biliyorum," diye sürdürdü konuşmasını Süreyya, "bir yol göründü bana... artık ölene kadar yürüyeceğim bu yolda... onun yolunda... zira yüreğim alev alev yanan bir soba gibi."

Yusuf o güne kadar kardeşi gibi bildiği Süreyya'yı dikkatle süzüyor, "Nasıl oldu da bunca aydır ondaki bu değişimi fark edemedim?" diye hayıflanıyordu...

***

Saatler bir türlü geçmek bilmiyordu. Yusuf ve Süreyya kız mektebinin karşısındaki börekçide oturmuş, büyük bir sabırsızlıkla mektebin dağılmasını bekliyorlardı. İkisi de o an için öyle dikkat kesilmişlerdi ki içeriye Feyzi ile Hüsrev'in girdiğini fark etmemişlerdi bile.

"Ooo!" diye seslendi Feyzi. "Tahmin ettiğim gibi kaçaklar burada nöbet tutuyormuş."

Yusuf başını çevirip baktı.

"Siz burda ne halt ediyorsunuz?"

Hüsrev güldü.

"Bu ayı yüzünden biz de son dersi kırdık, kaçıp buraya geldik. Tutturdu illa ki kızı göreceğim diye."

Feyzi sırıttı.

"Yengen kaç gündür görmedi beni ulan, anlamıyor musun? Kim bilir nasıl da özlemiştir."

Yusuf bir kahkaha atıp "Tombalak," dedi, "senin gibi bir ayıyı kim, niye özlesin ki?"

Hüsrev de kendini tutamayıp bir kahkaha attı.

"Vallahi doğru! Niye özlesin? Tam aksine bizim ayı, kızın tombul memelerini özledi de bize itiraf edemiyor. Hadi itiraf et şimdi! Yalan mı?"

Feyzi bir an öfkelendi.

"Ne istiyorsun ulan benim sevgilimden? Sana daha kaç defa söyleyeceğim? Göğüssüz bir kız yelkensiz kayığa benzer..."

O âna kadar suspus oturan Süreyya da dayanamayıp gülmeye başladı.

"Allah iyiliğini versin!" dedi kahkahalar arasından. "Bir daha söyle, neye benziyormuş?"

Feyzi hâlâ öfkeliydi.

"Yelkensiz kayığa..."

Yusuf artık onu dinlemiyordu bile. Yüzünü Hüsrev'in boynuna gömmüş, katıla katıla gülüyorlardı. Bu duruma içerleyen Feyzi, "Ben," dedi sinirli sinirli, "gidiyorum. Burada durup sizinle uğraşamam. Ne haliniz varsa görün."

Süreyya onu kolundan tuttu.

"Dur! Sen bakma onlara, sinirlenme hemen. O ikisi aşktan ve âşığın halinden ne anlar?"

Feyzi bir an durdu, kaşlarını kaldırdı. Gözlerini ona dikip "Bırak beni," dedi kararlı bir sesle, "gideceğim."

Süreyya hâlâ kolundan tutuyordu.

"Dur, gitme!"

Feyzi bu sefer heyecanlı bir sesle, "Bırak!" dedi, bu sırad kolunu çekip kurtarmıştı. "Saat üçe çeyrek var. Zil nerdeys çalmak üzere."

Süreyya da heyecanla ayağa fırladı. Kimseye bir şey söy lemeden kapıya yöneldiği sırada, "Allah Allah!" diye söyle di Hüsrev arkasından. "Bunun nesi var bugün? Hepimizde önce fırlayıp gitti."

***

Kız mektebinin karşısında durmuş, beş dakikadır büyük bi heyecanla bekliyordu Süreyya. Derken üç kişi göründü siyah demir kapının önünde. Kızlardan biri hiç vakit kaybetmeden diğerlerinin yanından uzaklaştı. Diğer ikisi de kendi aralarında sohbet ede ede yürümeye başladı...

Hemen peşlerine takılan Süreyya aralarında beş metreden az bir mesafe kala, "Affedersiniz," dedi titrek bir sesle, "sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim."

İki kız arkadaş sanki sözleşmişçesine aynı anda durdular. Güzide başını hafifçe çevirip "Siz," dedi nazik bir ses tonuyla, "bize mi seslendiniz?"

Bir an zaman durdu sanki. Süreyya öylece kaldı, nutku tutulmuştu. Onun başak sarısı saçlarına hayranlıkla bakıyor, elâ gözlerinin derinliğinde kaybolup gidiyordu... Onun böyle sustuğunu gören Güzide, "Siz," dedi tekrar, "bize mi seslendiniz?"

Süreyya bu sesle bir an kendine gelir gibi oldu. Ama şimdi de zangır zangır titriyordu.

"Şey," dedi panik dolu bir sesle, "şey... nasıl söylesem?.. Şey... sanki yüreğimde yağ olup ılık ılık aktın."

Bu sözleri duyan Güzide kulaklarına inanamadı. O an öyle afallamıştı ki... Ama kendini çabuk toparladı ve hazırcevaplığını konuşturup "Herhâlde," dedi alaycı bir sesle, "şu garibin canı yağ çekmiş, söyleyin ona perhiz etsin!"

Süreyya bu sefer de kıpkırmızı oldu. Tam ağzını açıp bir şey söyleyeceği sırada Güzide'nin yanında duran arkadaşı bir kahkaha atıp "Bence," dedi, "bu garibanın canı yağ değil şeker çekmiş."

Güzide etraflarında onları izleyen biri var mı diye baktıktan sonra kahkahalarla gülen arkadaşına "sen görürsün gününü" der gibi bir bakış attı ve ardından Süreyya'ya, "Sen," dedi kısık bir sesle, "sen de var git işine!"

Süreyya âdeta kahroldu. Bir çuval inciri değil, binlerce çuval inciri berbat etmiş gibi hissediyordu... Güzide büyük bir hayal kırıklığı içinde ona arkasını döndüğünde, "O nasıl bir laf?" dedi Süreyya son defa bütün cesaretini toparlayarak, "o nasıl bir laf?"

Güzide şaşırdı.

"Ne söyledin sen?"

Süreyya ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilememenin çaresizliği içinde, "Şey... o nasıl bir laf?.. şey... insan sevdiğine böyle kötü davranır mı hiç?" dedi.

Güzide duyduklarına inanamıyordu. Sanki başından aşağı kaynar sular dökülmüştü.

"Sen..." dedi kekeleyerek, "sen... deli misin?"

Süreyya buruk bir şekilde gülümsemiş, birden gamzeleri ortaya çıkıvermişti.

"Değilim," dedi düşünceli bir sesle, "inan bana deli değilim! Ama şükürler olsun ki sana âşığım. İçimde fokurdayıp duran bir sen varsın. Sadece içimdeki senin bu telaşına engel olamıyorum. Karşında durmuş böyle saçmalıyorum."

Güzide kalakalmıştı. İlk defa hazırcevaplığı bir işe yaramıyordu. Titrek bir sesle, "Bu yaptığın," dedi, "iş mi senin? Böyle bir zamanda birine âşık mı olunur?"

Süreyya bu sefer tatlı tatlı gülümsedi.

"Ne yapayım? Savaş çıktı diye bu hikâyem yarım mı kalsın?"

Güzide birden öyle savruldu ki... O savrulmanın etkisiyle arkasını dönüp oradan hızla uzaklaşırken, "Nerden biliyorsun?" diye söylendi. "Belki de yarım kalan hikâyeler güzeldir..."

***

Yusuf daha önce sözleştikleri gibi börekçinin önünde durmuş, heyecanlı bir şekilde onu bekliyordu... Derken Süreyya morali bozuk bir halde çıkageldi ve kızgın bir sesle, "Allah beni kahretsin!" diye homurdandı. "Bir değil, tam bin çuval inciri berbat ettim."

"N'oldu? Anlatsana!"

Süreyya'ya dokunsan ağlayacak gibiydi.

"Nesini anlatayım be Yusuf? Kızın karşısında durup aptal aptal konuştuğumu mu? Yoksa bir deli gibi saçmaladığımı mı? Hangisini anlatayım?"

Yusuf koluna girdi.

"Gel, biraz yürüyelim şöyle."

Süreyya ayakta güçlükle duruyor, gövdesi rüzgâra tutulmuş bir dal gibi sallanıyordu.

"Çok heyecanlıydım be Yusuf. O an beni görmeliydin. Önce dilim tutuldu. Sonrasında açıldım ama ne açılma, hiç sorma! Onun karşısında bir şair olayım derken, meczup olup çıktım."

Yusuf ona üzgün gözlerle baktı.

"Üzme kendini."

Süreyya'nın bir an içi bulandı.

"Nasıl üzmeyeyim be Yusuf? O an görmeliydin beni. Öyle saçmaladım ki! Sen hayatında ilk defa konuştuğun birine yüreğinde yağ olup dik dik aktın der misin?.."

Yusuf ne cevap vereceğini bilemedi. Arkadaşının sessiz kaldığını gören Süreyya, "Yaa!" diye konuşmasına devam etti. "Ona aynen böyle söyledim. Âdeta kendi ellerimle mezarımı kazdım."

"Peki o ne cevap verdi?"

"Ne yalan söyleyeyim! Kız güzel olduğu kadar akıllıymış da. Hemen küreği kaptı. Mezarıma ilk toprağı attı."

Yusuf daha da meraklandı.

"Ne dedi?"

"Aynen şöyle dedi: 'Herhâlde şu garibin canı yağ çekmiş, söyleyin ona perhiz etsin!' Bu sözlerden sonra öylece kaldım."

Yusuf o an gülsün mü, yoksa üzülsün mü karar veremedi. Süreyya'yı üzmek istemediğinden kendini hemen toparladı.

"Peki sen sonra bir şey söylemedin mi kıza?"

Süreyya o ânı hatırladıkça delirecek gibi oluyordu.

"Tam ağzımı açmıştım ki o söyledi."

"Kız mı? Bu sefer ne söyledi?"

"O değil! Yanındaki kız söyledi."

"Arkadaşı mı?" dedi Yusuf, şaşırmıştı. "Peki o ne söyledi?"

"Ne söylemedi ki? Biri mezarıma toprak attı, diğeri de mezar taşımı dikti. O da şöyle dedi: 'Bence bu garibin canı yağ değil şeker çekmiş.' En acısı da ne biliyor musun be Yusuf? Bunu söylerken kahkahalarla gülüyordu bana."

Yusuf da gülmemek için kendini zor tutuyordu.

"Ee, sonra ne oldu?"

"Daha ne olsun? Saçma sapan konuşmalarım sürdü gitti sonrasında da."

"Yani olmadı mı bu iş?"

Bu soru Süreyya'nın yüzünde bir tokat gibi patladı ve yüreği âdeta bir yaprak gibi titredi. Derin bir nefes alırken, "Bence," dedi üzgün bir sesle, "olmadı be Yusuf, olmadı... her şeyi berbat ettim... bence olmadı... hikâyem yarım kaldı... hatta yarım bile kalmadı... başlamadan bitti."

Yusuf onu teselli etmeye çalıştı.

"Dur bakalım hele! Çıkmadık candan umut kesilmezmiş."

"Belki de o haklıdır! Böyle bir zamanda birine âşık mı olunur?
Yusuf meraklı gözlerle baktı.
"Böyle mi dedi sana?"
"Evet, aynen böyle söyledi. Hatta bu sözden biraz önces de vardı. Dedi ki: 'Bu yaptığın iş mi senin?' Ah be Yusuf! O a akıl edip ona şunu söyleyemedim: Oysaki ben sana savaş çıkmadan önce âşık olmuştum!"
Yusuf arkadaşının sesindeki burukluğu ve hayal kırıklığın iliklerine kadar hissetti. Kolunu kaldırıp omzuna koyduğu sırada, "Üzülme," dedi boğuk bir sesle, "sakın ha üzülme! Gün doğmadan neler doğar. Sakın ha üzülme!"
"Bağışla beni be Yusuf! Yalan yok, çok üzgünüm. Böyle giderse uzunca bir süre de bu üzüntüden kurtulamayacağım."
Yusuf onu nasıl teselli edeceğini bilememenin şaşkınlığ içindeydi. Sustu bir an. Aralarındaki yakınlığı düşündü. Sanki bir kardeş gibi gönülden bağlanmışlardı birbirlerine... O sırada aklına mektup geldi.
"Peki ya," dedi usulca, "mektubu n'aptın, verebildin mi bari?"

***

Güzide neredeyse öfkeden kudurmak üzereydi. Eli ayağ birbirine dolaşmış, bir saniye bile olsun yerinde duramıyordu.
"Sen de," dedi kızgın ve biraz da şaşkın bir ses tonuyla, "duyup duran o delinin söylediklerini. Yok neymiş efendim! İçinde fokurdadun ben varmışım. Yok daha neler! Ben kaynar su muyum?"
Arkadaşı kendini tutamayıp bir kahkaha attı.
"Kız, oğlan n'apsın? Zavallının halini görmedin mi?"
Güzide ateş saçan gözlerle arkadaşına bakıp "Bilmem," dedi alaycı bir sesle. "Sen söyle Mehpare! Görmeli miydim?"
Mehpare kumral saçlı, açık tenliydi. Biçimli bir ağzı ve tıpkı Güzide gibi masum bir yüzü vardı.

"Bence görmeliydin."
"Senin için bunu söylemesi kolay. Ne de olsa o saçma sapan sözleri sana söylemedi, bana söyledi."
Mehpare derin bir iç çekti.
"O sözlerin nesi saçma? Keşke bana..."
Güzide sözünü bitirmesine izin vermedi.
"O zaman neden kahkaha attın?"
Mehpare birden ciddileşip "Seni tanıdığım için," dedi. "Başka ne için olacaktı? Verdiğin cevapla zavallı oğlan bir yaprak gibi kurudu, yalan mı?"
Güzide hâlâ öfkeliydi.
"Oh olsun! Az bile söyledim. O da gelip arının gözüne duman üflemeseydi."
Mehpare güldü.
"Kız öyle söyleme."
Güzide çıkıştı.
"Peki ya sana ne demeli?.. Dur!.. Nasıldı?... Ha!.. Hatırladım şimdi... 'Bu garibanın canı yağ değil şeker çekmiş!..' Zavallı dediğin oğlana bunları söylemedin mi sen?"
Mehpare'nin birden yüzü soldu.
"Vallahi söylediğime bin pişman oldum. Keşke dilimi eşek arısı soksaydı da böyle söylemeseydim."
Güzide'nin öfkesi biraz olsun dinmeye başlamıştı.
"Neyse... Aldı ağzının payını. Bir daha çıkmaz karşıma."
Mehpare ona manalı bir şekilde bakıp gülümserken, "İstersen," dedi, "olacakları bilmeden büyük konuşma. Belki de bugün kaderin eli değdi size, kim bilir."
Güzide'nin biraz olsun dinen öfkesi tekrar hortladı. Şimşekler çakan gözlerini Mehpare'ye dikip "Sen... sen ne demek istiyorsun?" dedi.
Mehpare cevap vermedi. Elini çantasına attı, küçük bir zarf çıkardı. Zarfı ona uzatırken, "Bu," dedi, "sanaymış."

Güzide afalladı.

"Ne o?"

"Bilmiyorum, galiba bir mektup!"

"Mektup mu? Kimden?"

Mehpare bunu nasıl açıklayacağını bilemedi.

"Ben bu zarfı... şey... doğrusu nasıl aldığımı hatırlamıyorum... galiba bir anda elime tutuşturuverdi."

Güzide o sırada şaşkın şaşkın bakıyor, bu sözlerden bir şeyler anlamadığı ela gözlerinden okunuyordu.

"Kim tutuşturdu?"

"O."

Güzide gözlerini kocaman açtı.

"O da kim?"

"O işte, bugünkü oğlan!"

Güzide bir hışımla çekip aldı Mehpare'nin elindeki zarfı. Hırsla zarfı açıp içindeki kâğıdı çıkardı. Öfkeli bakışlarını bir an kâğıtta gezdirdikten sonra okumaya başladı:

Sevgili yâr,

Doğrusu söze nerden başlayacağımı bilmiyorum. Bildiğim bir şey var ki içim senle dolu. İçim senle öyle dolu ki bana sürekli hayaller kurduruyor o güzel cemalin ve aklımı başımdan alıyor...

Bu mektubu şu anda okuyorsan eğer, şunu bilmeni isterim ki kalbim kırgın, hayallerim yıkık dökük şimdi. Senden rica ediyorum! N'olur bana düşman kesilme. Unutma ki gök yere düşman kesilirse o çoraklık ölümden kurtulamaz. N'olur bana düşman kesilme ve çorak gönlümün susuz kalıp ölümüne sebep olma...

Sevgili yâr,

Taneye tamah eden zavallı bir kuş gibi ben de senin aşkına tamah ettim, kapanına yakalanıp ellerine düştüm. Şimdi kafesteki o kuş gibi ben de çırpınıp duruyorum, kendimi sağa sola vuruyorum. N'olur bana o güzel yüreğini aç, merhamet göster. Unutma ki merhamet etmenin bin bir yolu, Allah katında sevabı var...

Eğer bana 'var git yoluna,' dersen, ben de sana 'nasıl gideyim? Artık bütün yollar sana çıkıyor,' derim. Bu yüzden beni görmezden gelme, beni yok sayma...

Sevgili yâr,

Sana yalvarıyorum! Bana vuslata ermenin bir yolunu göster. Bileyim ki bu yol her defasında dönüp dolaşıp yine sana çıkıyor ve gerekirse bu canım senin uğruna feda olsun. Olsun... Sevgilinin yolunda can vermek de saadetin bir parçası değil mi zaten?..

Sana bir kez daha yalvarıyorum! N'olur aç o yüreğini bana! O yüreğinde acı bir hatıra değil, bilakis o yürek durana kadar güzel bir anı olarak yer alayım...

Sevgili yâr,

Bilmem biliyor musun? Âdem cennetten kovulup yeryüzünde yapayalnız kaldığı günlerden birinde, Allah'a kendisini affedip tekrar cennetine kabul etmesi için diz çöküp yalvarmış. Yakarışı biter bitmez yağmur başlamış ve bir hayli uzun sür-

müş. Yağmur dinince Allah, Âdem'e bir gökkuşağı göndermiş ve ayağa kalkmasını işaret etmiş. Eğer gökkuşağının altından geçmeyi başarırsa cennete ulaşacağını söylemiş. Ve Âdem böylece umut etmeyi öğrenmiş. Hatta biz oğullarına da bu umudu vasiyet etmiş...

Sana diyeceğim şu ki, insanın bir dileği beslemesi güzeldir. Sana dair her zaman bir umut besleyeceğim içimde. Senin için gökkuşağının altından geçmekten asla vazgeçmeyeceğim. Cenâb-ı Hak bile 'Hakk'ın lütfundan ümidinizi kesmeyin,' diye buyurmuş biz Âdemoğullarına. Ve ben senden umudumu hiç kesmeyeceğim. Zira benim cennetim sensin artık...

Süreyya

SÜREYYA

O sabah yüzü allak bullaktı Muhiddin'in. Yusuf'la kahvaltıya oturmuş, keyifsiz bir şekilde çayını içerken, "Bu sabah," dedi Yusuf, "neyin var baba?"

Muhiddin başını kaldırıp biricik oğluna baktı.

"Hiç!"

Yusuf buruk bir şekilde gülümsedi.

"Hiç mi? Bana böyle söyleme baba. Var bir şeyin."

Muhiddin içini çekti.

"Ne bileyim oğlum! Bu sabah güne bir başka uyandım. Ve anladım ki insan kırk yaşındayken bambaşka bakıyormuş hayata. Galiba insan ömrünün en kötü dönemi bu yaşlar. Zira bir şeyi arzulayabilmek için henüz genç, ama arzuladıklarımızı gerçekleştirebilmek için yaşlı sayılırız."

Yusuf şaşırdı.

"Niye böyle düşünüyorsun?"

"Bilmiyorum! Belki kırklı yaşım, belki de bu savaş böyle düşünmeme sebep oldu. Önceleri düşünmezdim bu şekilde."

Yusuf'un da keyfi kaçmıştı.

"Yalan yok! Savaş benim de canımı sıkıyor baba. Bakalım kader bu sefer zarını nasıl atacak? Başımıza ne gibi bir çorap örecek?"

Muhiddin çayından bir yudum aldıktan sonra, "İnşallah," dedi boğuk bir sesle, "bu savaş kısa sürer."

"Ya dediğin gibi olmazsa baba?"

Muhiddin'in bir an yüreği titredi.

"Dua edelim de dediğim gibi olsun oğlum. Zira savaş ne kadar uzun sürerse, ömrümüzün o kadarından vazgeçmek zorunda kalacağız."

Yusuf'un yüreğini bir keder kapladı.

"Vazgeçmek mi?"

"Evet oğlum, vazgeçmek! Hayatımızın geri kalanı için bu yıllardan vazgeçeceğiz. İnşallah vazgeçeceğimiz bu yıllar çok uzun olmaz."

Yusuf iyice karamsarlığa kapılmıştı.

"Sence geleceğimiz n'olacak baba?"

Muhiddin buruk bir şekilde gülümseyip "Bilmem," dedi. "Bu tür şeyleri belki de en iyisi söylememek insana."

Yusuf şaşkın şaşkın baktı.

"Neden ama?"

"Neden olacak oğlum? Birine geleceğini söylersen, geleceği kalmaz da ondan. Umudunu yok edersin."

Yusuf düşüncelere dalıp gittiğinde annesi yanlarına gelmiş, elindeki çaydanlıkla boşalan bardaklara taze çay koyarken, "Bana göre de," dedi, "birini sevdiğinde yarının yokmuş gibi sevmelisin." Anlaşılan baba-oğulun konuşmalarına kulak kabartmıştı.

Muhiddin bu söze gülümsedi.

"Hayrola Zarife?"

Karısı tebessüm etti.

"Bir şey yok! Öylesine içimden geldi, söyleyiverdim işte."

Muhiddin çayına şeker atıp karıştırırken, "Ana," diye seslendi Yusuf, "ne güzel bir söz bu. Hele bu savaş zamanı ne kadar da anlamlı."

Zarife'nin bir an yüreği buz kesti.

"Savaşı hiç söyleme oğlum! Zira bu lanet savaştan çok korkuyorum. İnşallah kurt öldürmeye koyun yollamazlar."

"Sen de böyle konuşma ana. İnsanın hayal kurduğu yer vatanıdır. Ayrıca unutma ki vatan bir bebek gibidir. Sürekli bağrına basmak gerekir."

Zarife iliklerine kadar sarsıldı.

"İyi de oğlum..."

Yusuf sözünü tamamlamasına izin vermedi.

"Gerekirse bu vatan için ana, kurt öldürmeye koyun da yollanır, kuzu da... Neden yollanmasın ki?"

Zarife'nin birden gözleri doldu.

"Böyle konuşma oğlum. Ben bir anayım. Bir ana için evlat nedir bilir misin? Dur! Ben sana söyleyeyim. Bir ana için evlat, kayada gül yetiştirmektir!"

Bu son sözle birlikte hepsi sessizliğe büründü, sanki hüzünlü bir sessizliğe...

***

Gün ağarmaya başlamıştı. Sokaklarda işlerine gidenlerin ayak ve öksürük sesleri duyuluyor, ince bir yağmur serpiştiriyordu.

"Eee?" diye seslendi annesi. "Kaç gündür neler yaptınız? Keşşaf olduktan sonra bizi boşladın oğlum."

Süreyya masaya oturmuş, her zamanki gibi kahvaltısını ediyordu. Bir an başını kaldırdı, mavi gözlerini ona dikti. Annesi elli yaşında, orta boylu, saçları dalgalı, etine dolgun bir kadındı.

"Hafız Ana," dedi Süreyya, "evde geçirecek vaktimi artık izci kardeşlerimle geçiriyorum."

Süreyya'nın annesi hafızdı. Kur'an-ı ezbere bilir, nağmeli okurdu.

"İzci mi? Ne izcisi?"

Süreyya gülümsedi.

"Sahi ya! Sana söylemedim değil mi? Artık adımız değişti Hafız Ana. Keşşaf değil, izciyiz biz."

"Neden ama?"

"Güya bu değişikliği Harbiye Nazırı Enver Paşa istemiş. Memleketin gençlerini birlik ve beraberlik içinde eğitebilmek adına Türkçe olan bu isimden yararlanmayı daha münasip görmüş. Onun bu isteği üzerine Şükrü Bey de 'Keşşaf' kelimesi yerine 'İzci' sözcüğünü kullanmayı teklif etmiş."

"Peki ya derslerin nasıl? Bizi boşladığın gibi derslerini de boşlamıyorsundur inşallah."

"Hiç öyle şey olur mu Hafız Ana? Bu ne biçim bir laf?"

"Ben kötü bir şey söylemedim oğlum."

Süreyya bir an kuşkuyla baktı yüzüne.

"Peki neden öyle konuştun?"

Annesinin birden yüzü ciddileşti, sesi değişti.

"A canım! Hemen alınma, sana bir şey dediğim yok. Sadece ömrünü boşa harcama, boş şeylere gönül verme..."

Süreyya şaşırmıştı. Annesi acaba onunla ilgili bir şey mi duymuş, bir şey mi öğrenmişti... O şaşkınlıkla yüzüne bakarken, "Bil ki," diye devam etti konuşmasına annesi, "altınla oyalanmaktansa toprakla ovalanmak yeğdir oğlum. Zira toprak, altından değerlidir. Kim kendini toprak görürse yücelir, altın olur. Bu yaşlarda benliğini toprağa göm ki tohumun yeşersin, altın olsun. Unutma; umut kestiğin şeye karşı özgür, tamah ettiğin şeye karşı tutsaksın."

Süreyya, annesinin dudaklarının arasından çıkan "tamah" ve "tutsak" kelimelerini duyduğu anda sanki başından aşağı kaynar sular döküldü. O an ağzına attığı bir parça ekmek bir kılçık gibi boğazına battı. O sersemlikle, "Yoksa bir şey mi oldu?" diye sordu.

Hafız Ana onun bir kıza gönül verdiğini bilmiyordu henüz.

"Bir şey olduğu yok oğlum. Sahi, niye öyle kızardın birden? Gören de sanacak ki acemi bir âşığın utangaçlığı içindesin."

Ansızın bir kahkaha sesi havada yankılandı ve hemen ardından, "Kim bilir," dedi alaycı bir sesle, "belki de acemi bir âşıktır."

Süreyya bir hışımla başını çevirdi. Ablası Vahide'ye ters ters bakıp "Bunu da nerden çıkardın?" diye homurdandı.

Vahide şakacı biriydi.

"Küçük bir kuş haber getirdi. Sonra pırrr diye uçup gitti."

"Bu bir karga olmasın!"

"Hayır, küçük sevimli bir kuştu."

Süreyya sırıttı.

"Desene vaktinden önce ötmüş bu kuş."

Ablası güldü.

"Öyle deme. Bu sevimli kuş horoz mu ki ötsün? Belki de başkasının çöplüğünde ötüp duran horoz sensin, kim bilir!"

Süreyya bir an afalladı.

"Ne demek istiyorsun?"

Vahide kardeşini dikkatle süzdükten sonra, "Hafız Ana!" dedi müstehzi bir sesle. "Vallahi de, billahi de, tallahi de senin bu horoz oğlun bir pilice âşık olmuş."

Süreyya kıpkırmızı kesildi. Yüreği sanki yangın yerine dönmüştü. Annesi ona şaşkınlıkla bakıp "Ablanın söylediği doğru mu oğlum?" diye sordu. "Böyle bir şey var mı?"

Süreyya'nın âdeta nutku tutuldu. Onun böyle sustuğunu gören ablası bir kahkaha atıp "Yoksa," dedi, "kocaman bir piliç mi?"

Annesi hâlâ şaşkındı.

"Ablanın söyledikleri doğru mu oğlum?" diye bir kez daha sordu. "Gerçekten var mı böyle bir şey?"

Süreyya öyle utanmıştı ki ne cevap vereceğini bilemedi. Bu sorunun cevabı, az önce ablasının sormuş olduğu sorudan da zordu.

"Şey," diye kekeledi, "şey..."

Ablası hemen araya girdi:

"Görmüyor musun Hafız Ana? Oğlunun gönlü Mecnun olmuş! Biliyor musun, son günlerde kitap da okumuyor. Şiir diye tutturmuş... Hatta geçen gün bana 'Şiir tam bir yürek işi,' dedi."

Süreyya bu konuşmadan kurtulmak için birden ayağa fırlayıp "Ben," dedi, "biraz daha oyalanırsam derse geç kalacağım. Hadi bana eyvallah!"

***

Yaklaşık on dakika sonra, her zamanki saatinde, tramvay durağında arkadaşı Süreyya'yla buluştu Yusuf.

"Hayrola, bu ne hal böyle? Evden koşarak mı çıktın?"

Süreyya soluk soluğa kalmıştı.

"Hiç sorma. Biliyorsun, evde cadaloz bir ablam var. Sanki başımda püsküllü bela!"

Yusuf gülümsedi.

"Yine ne oldu?"

Süreyya'ya dokunsan ağlayacak gibiydi.

"N'olsun be Yusuf? Sabah sabah gene yaptı yapacağını. Beni Hafız Anamın yanında rezil etti."

Yusuf'u büyük bir merak sardı.

"N'aptı ki?"

Süreyya içini çekip "Daha ne yapsın be Yusuf?" dedi. "Beni ele verdi! Hafız Anama ispiyonladı."

"Neyi ispiyonladı ki?"

"Güzide'ye âşık olduğumu!"

Yusuf kalakaldı o an. Sonra düşünceli bir sesle, "Peki," dedi, "Güzide'yi biliyor mu? Nerden, kimden öğrenmiş?"

Süreyya acı acı gülümsedi.

"İşin tuhafı da bu ya, bilmiyor."

"Eee? Bilmiyorsa seni nasıl ispiyonladı?"

Süreyya ağır ağır yürümeye başladı. O da düşünceliydi.

"Bilmiyorum... galiba... şey... kendi kendimi ele verdim sanırım."

Yusuf meraklı gözlerle baktı.

"Peki nasıl becerdin bunu?"

Süreyya derin bir soluk aldı. Ardından "Offf!" çekerek içindeki sıkıntıyı boşaltırken, "Hafız Anam," dedi, "birden aklımı karıştırdı."

"O ne yaptı?"

"Her zamanki gibi garip laflar etti."

"Ne söyledi peki?"

"Dedi ki: 'Altınla oyalanmaktansa toprakla ovalanmak yeğdir oğlum. Zira toprak, altından değerli hazinedir. Kim kendini toprak görürse yücelir, altın olur. Bu yaşlarda benliğini toprağa göm ki tohumun yeşersin, altın olsun. Unutma; umut kestiğin şeye karşı özgür, tamah ettiğin şeye karşı tutsaksın.' En çok da 'tamah' ve 'tutsak' sözüne takılıp kaldım..."

Yusuf kömür karası gözlerini arkadaşına dikip "Bu kelimelerin," dedi meraklı bir sesle, "sende özel bir anlamı mı var?"

"Şey... Hani Güzide'ye yazdığım o mektup vardı ya... İmm! O mektubu Hafız Anamın okuduğunu düşündüm bir an. Zira o mektupta da aynı kelimeler vardı..."

Yusuf neredeyse soluğunu tutmuş, pürdikkat onu dinliyordu. Onun böyle dikkat kesildiğini gören Süreyya, "O mektupta," diye sürdürdü konuşmasını, "şöyle bir cümle vardı: 'Taneye tamah eden zavallı bir kuş gibi ben de senin aşkına tamah ettim, kapanına yakalanıp ellerine düştüm. Şimdi kafesteki o kuş gibi ben de çırpınıp duruyorum, kendimi sağa sola vuruyorum...' Kendimi nasıl ele verdiğimi anladın mı şimdi?"

Yusuf bu kez hayretle baktı.

"Allah Allah! Olacak iş değil."

"Sence o mektubu okumuş mudur Hafız Anam?"

"Okuduğunu hiç zannetmiyorum."

"Nasıl bu kadar eminsin?"

"Bence annenin o mektuptan haberi yok. Ablanın tıpkı Güzide'den haberi olmadığı gibi."

Süreyya'nın düşünceleri karmakarışıktı. Bu yüzden cevap veremedi. Sadece başını kaldırdı, şöyle bir etrafa baktı ve sonra ayaklarının gidişatına bıraktı kendini...

***

Sabahın ilk saatlerinde ince ince serpiştiren yağmur yerini sağanak yağışa bırakmıştı. Talebeler de Geometri Muallim Bedros Efendinin anlattığı dersi dinliyorlardı.

Kara tahtanın başında, elinde tuttuğu tebeşiri sallayarak sınıfa bakan Bedros Efendi, "Evet," diye seslendi. "Çizimde de gördüğünüz gibi A, D ve B büyük üçgen verilmiş. A, C, B ise içte bir üçgen verilmiş. Ayrıca A, D kenarı C, B kenarı birbirine eşit. 30 derece ve 110 derece. Bu durumda D köşesindeki X kaç derecedir?"

Talebelerin bazıları ağızları açık bir halde tahtadaki soruya bakıyor, bazıları da soruyu çözmek için saman kâğıdı defterlerine not alıyordu. Bedros Efendi bunu fırsat bilerek penceresinin önüne gelmiş, tiryakisi olduğu Hanımeli sigarasını yakmıştı.

Bir süre sonra başını çevirip sınıfa baktığında, pencere kenarında oturan Süreyya'nın dalıp gittiğini gördü.

"Nereye bakıyorsun öyle evladım? Sen neye çözmüyorsun tahtadaki soruyu?"

Hemen hemen herkes başını kaldırıp muallime bakmıştı. Ama bir tek o başını kaldırmamıştı. Ondan bir yanıt alamayan Bedros Efendi, "Evladım," diye çıkıştı, "sana diyorum, sana!"

Süreyya öyle dalıp gitmişti ki... Ne Bedros Efendinin ona seslendiğini, ne de sınıftakilerin kendisine baktığının farkındaydı. Bedros Efendi öfkeyle, "Evladım!" diye bağırdı. "Şimdi sana öküz desem, öküze hakaret olur! Sonuçta onun da duyarlı bir tarafı var, böğürür. Ama sen? Bir ses bile çıkartmıyorsun."

Süreyya dalıp gittiği düşüncelerden anısızın sıyrıldı ve bir an durup sınıfa baktı... Ardından başını çevirip "Efendim muallim bey," dedi bulanık bir sesle, "bana mı söylediniz?"

"Ya kime söyleyeceğim?.."

Süreyya sözünü kesti:

"Affedersiniz muallim bey, ne söylediniz?"

Bedros Efendi sözünün kesilmesine daha çok öfkelendi.

"Az önce sana dedim ki, 'Evladım! Şimdi sana öküz desem, öküze hakaret olur! Sonuçta onun da duyarlı bir tarafı var, böğürür. Ama sen? Bir ses bile çıkartmıyorsun.' Biraz evvel nereye bakıyordum sen öyle?"

Süreyya afalladı.

"Hiçbir yere."

"Yalan söyleme bana."

Süreyya'nın boğazı düğüm düğüm oldu.

"Yalan söylemiyorum."

"Evladım! Kendi gördüğüme mi inanacağım, yoksa sana mı? Biraz evvel nereye bakıyordum?"

Süreyya geometri muallimının bu ısrarı karşısında öğürmeye başlamış, ardından da gür bir sesle, "Hiçbir yere," diye kesip atmıştı.

Bedros Efendi onun böyle diklenmesine daha da sinirlenmiş, yuvarlak çerçeveli gözlüğünü burnunun üzerine indirip "Çabuk defol bu sınıftan!" diye bağırmıştı.

Süreyya ne diyeceğini bilememenin şaşkınlığı içindeyken, "Sen," diye yeniden çıkıştı Bedros Efendi, "beni duymadın mı? Defol sınıftan!"

Süreyya oturduğu yerden ayağa kalktı ve sıra arkadaşı Yusuf'un dizlerine bacaklarını sürterek iki sıranın arasına geçip durdu.

"Sakın!" dedi sesi titrerken. "Bu sözü bir daha ağzınıza almayın muallim bey. Zira ben o öküz kadar duyarlı biri değilim!"

Doğrusu hiç kimse bu kadarını beklemiyordu. Onun bu sözleriyle ortam bir anda buz kesti. Herkes nefesini tutmuştu. Derken Süreyya sessiz bir şekilde yürüdü ve kapıyı açıp dışarı çıkacağı sırada ansızın durdu. Sonra ağırlaşmış başını çevirip kara tahtaya baktığında, "İçimde kalmasın," dedi. "Tahtadaki sorunun cevabı 20 derece."

Geometri Muallimi Bedros Efendi, Süreyya'nın doğru cevabı karşısında afalladı, olduğu yerde öylece kalakaldı. O an Süreyya'nın bu cevabı yüzüne bir tokat gibi çarpmıştı.

***

O gün geometri dersi bitmek bilmemişti. Zil çalıp teneffüs olduğunda sınıftaki herkes büyük bir heyecanla dışarı koşmuş, Süreyya'nın etrafını sarmıştı.

"Vay vay!" dedi Feyzi. "Bedros'u ne biçim tersledin öyle? Adam kazık gibi dikilip kaldı olduğu yerde."

Hüsrev de hâlâ şaşkınlık içindeydi. Küçük dudağını büzdü, sonra başını aşağı yukarı sallayıp "Vay be!" dedi. "Helal olsun sana. Demek o öküz kadar duyarlı biri değilmişsin ha!"

Birden bir kahkaha koptu.

"Öküz sensin," dedi Yusuf hemen araya girerek. "Çocukla dalga geçme."

Arkadaşları Şakir de oradaydı.

"Vallahi en çok da sorunun cevabına güldük."

O âna kadar Süreyya ağzını açmamıştı. Fakat konu soruya gelince merakına yenik düştü.

"Çabuk söyleyin. Sorunun cevabı 20 derece miydi?"

Şakir yine bir kahkaha atıp "Ulan," dedi, "en çok da buna güldük ya! Bedros tahtada soruyu çözüp 'Cevap 20 derece,' deyince hepimiz koptuk."

Süreyya'yı da bir gülme aldı.

"Hâlbuki soruyu çözüp bitirmiştim. Bedros benim üzerime niye geldi anlamadım?.."

Hüsrev sözünü kesti:

"Büyük bir ihtimalle soruyu çözmediğini sandı. Bir de öyle uzaklara dalıp gidince."

"İyi de," dedi Feyzi araya girip, "bunun için bağırıp çağırmak mı gerekiyor?"

Hüsrev yine dudağını büzdü.

"Allah Allah, tamam, kabul ediyorum, sinirli bir muallim... ama ilk defa birimizi sınıftan kovdu."

Şakir bir kahkaha attı.

"Kim bilir belki de karısı adamı sabah sabah fırçalamıştır."

"Neyse," dedi Feyzi. "Şimdi bırakın Bedros'u. Bugün mektebi kıralım mı?"

Hepsi "nerden çıktı şimdi bu?" der gibi dönüp ona baktı.

"Ulan Tombalak!" dedi Yusuf kısık bir sesle. "Mektebi kırsak ne halt yiyeceğiz?"

Feyzi başını çevirip havaya baktı.

"Yağmur dinmiş Yusufçuk. İsterseniz önce Gülhane Parkı'na, oradan da Beyoğlu'na gideriz. Biraz kız görün oğlum."

Hüsrev hemen atıldı:

"Ben varım!"

Yusuf başını kaldırıp Süreyya'ya baktı.

"Ya sen ne diyorsun?"

Süreyya'nın morali biraz olsun yerine gelmişti.

"Bana ne soruyorsun? Esas siz kendinize bakın. Ben nasıl olsa Bedros'un dersine giremiyorum. Sınıftan kovuldum."

Şakir de kararsızdı.

"Peki Osman Ağayı nasıl atlatacağız? Ölse de kapıyı açmaz bize!"

Feyzi güldü.

"Siz merak etmeyin. O işi erbabına bırakın. Şimdi herkes sınıfa koşsun. Bir an önce toparlanıp çıksın, anlaştık mı?"

***

Öğleüstüydü... Feyzi ve diğerleri birlikte güzel bir gün geçirmek için mektebi kırmış, güneş sabahki yağmur bulutlarını dağıtmış, hava açmıştı. İstanbul Şehremini Cemil Paşa tarafından iki yıl önce düzenlenerek park haline getirilen ve ahalinin hizmetine açılan Gülhane Parkı'na gelmişlerdi. Keyiflerine diyecek yoktu...

"Ulan Tombalak!" dedi Yusuf. "Sabah sabah eşeğin aklına karpuz kabuğunu soktun. Ayarttın hepimizi. İnşallah yarın sabah müdürün odasında bulmayız kendimizi."

Feyzi güldü.

"Bre Yusufçuk! Eşeğin aklına karpuz kabuğunu soktuk da n'oldu yani? Biz Bedros'un o duyarlı öküzü müyüz?"

Hepsi bu söze kahkahalarla gülerken, "Gençler," diye seslendi biri, "güzel gazozum ve gevrek simitlerim var."

Aynı anda sözleşmişçesine başlarını çevirip sesin geldiği yöne baktılar. Yaşlı adamın soluk mavi gözleri sanki memleketin içine düştüğü durumu ele veriyordu.

"Beybaba," dedi Şakir. "Gerçekten gazozun var mı?"

Yaşlı adam yorgun bir şekilde tebessüm etti.

"Olmaz olur mu hiç? Hem de Mısırlıoğlu."

"Kaç kuruş beybaba?" diye sordu Hüsrev.

"Yirmi beş."

"Beybaba," dedi hayret dolu bir sesle İhsan, "gazoz neden bu kadar pahalı?"

Yaşlı adam içini çekti.

"Neden olacak? Savaş yüzünden evladım, savaş yüzünden... Bunlar iyi günlerimiz, kötüsü daha ileride."

Birden herkesin neşesi kaçtı.

"İstersen böyle konuşma beybaba," diye seslendi Feyzi. "Allah büyüktür!"

Yaşlı adam bu sefer kederle gülümsedi.

"Orası doğru, Allah büyüktür! Lakin insan küçüktür, kördür. Hiç kimse gerçekleri görmek istemeyen biri kadar kör olamaz."

Yusuf şaşırdı.

"Ne demek istiyorsun beybaba?"

Yaşlı adam simit tablasını yere koyarken, "Bakın evlatlarım!" dedi. "Görme eksikliği tıpkı akıl eksikliği gibi insan için bir ıstırap ve derttir. Lanet edilmesi icap eder, uzaklığa layıktır."

Bu sözler hepsinin kafasını karıştırmıştı.

"Anlamadığım şey," dedi İhsan, "gerçekleri görmek istemeyen de kim?"

"Başını kaldırıp etrafına şöyle bir bak evladım! Bizim başımızda kim varsa, gerçeği görmek istemeyen de o değil mi? Ne yazık ki hırsı yüzünden akıbetini göremiyor. Bu fukara milleti de o akılsız peşinden sürüklüyor."

"Kimden bahsediyorsun beybaba?" diye sordu Feyzi.

İhsan araya girip "Sen," dedi, "hâlâ anlamadın mı?"

Feyzi ona hayret dolu gözlerle bakarken, yaşlı adam simit tablasını başının üzerindeki bezden küçük bir tekerleğe yerleştirip "Ya Bismillah!" dedi ve bir eline gazoz kasasını alıp yanlarından sessizce uzaklaştı.

***

Öğle sonrasıydı. Beyoğlu'ndaki kız mektebinin zil sesi yine bir iş gününün alışılmış gürültülerine karışıyordu. Yeşile boyanmış istinat duvarı boyunca tespih taneleri gibi yan yana dizilmişler, siyah demir kapıdan art arda çıkan mektepli kızları büyük bir hayranlıkla seyrediyorlardı.

"Offf!" diye içini çekti Hüsrev. "Şu sağdaki güzeli gördün mü?"

Feyzi güldü.

"O güzeli bilmem ama benim güzel salına salına geliyor işte."

Hüsrev bir kahkaha atıp "Ulan Tombalak!" dedi muzipçe. "Kızın sadece sallanan şeyi tombul memeleri!"

Bu söz Yusuf'u başta olmak üzere diğerlerini güldürmüştü. O an gülmeyen sadece Süreyya'ydı. Bu, Yusuf'un gözünden kaçmamış, arkadaşına sokulup "Yine neyin var?" diye sormuştu.

"Şey... acaba diyorum... acaba onunla tekrar konuşsam mı, yoksa konuşmasam mı?.. şey... beni yine terslemesin."

Süreyya'nın bu endişeli hali ve kaygı dolu sözleri Yusuf'u üzmüştü.

"Saçmala! Ayrıca ben de seninle geliyorum. Birlikten kuvvet doğar."

Süreyya şaşırdı.

"Olur mu?"

"Neden olmasın? Ben yanında olursam, belki biraz cesaret gelir sana. Ha, ne dersin?"

"Bilmem," dedi Süreyya ürkek bir sesle, "olabilir belki."

Yusuf tam bir şey söyleyecekti ki, "İşte," dedi Süreyya heyecanlı bir sesle, "geliyor. Yine yanında o kız var."

Yusuf'un da bir an heyecandan eli ayağına dolaştı, ama ona belli etmemeye çalıştı.

"Öyleyse yürü hadi! Hemen peşlerine düşelim."

İki arkadaş diğerlerini orada bırakıp koşar adım uzaklaşırken, "Ulan arkadaş!" diye arkalarından homurdandı Hüsrev. "Kızı gören bırakıp kaçıyor. Yine sap gibi kaldık ortada."

Süreyya ve Yusuf, Hüsrev'in söylediklerini duymamışlardı bile. Caddedeki kalabalığın arasına karışıp Güzide'nin peşine düştüklerinde, "Hadi gözün aydın!" dedi Mehpare kıs kıs gülerek. "Seninkisi yine peşimize takılmış geliyor."

Güzide şaşkınlıkla arkasına dönüp baktı.

"Tüh! N'apacağım ben bu deli oğlanla?"

Mehpare hâlâ kıs kıs gülüyordu.

"Senin oğlanı bilmem ama yanındaki çocuk yakışıklıymış bayağı."

Güzide bir an duyduklarına inanamadı. Ona ters ters bakarken, "Affedersiniz," dedi Süreyya heyecanlı bir sesle, "yine rahatsız ediyorum sizi..."

Güzide hemen sözünü kesti:

"Yine mi sen? Bu defa ne istiyorsun? Düş artık yakamdan."

Süreyya'nın dünkü gibi gene nutku tutuldu. Bu sefer başını çevirdi, dosdoğru Yusuf'un gözlerinin içine baktı. Yusuf da bir an donup kalmıştı. Onların böyle sustuğunu gören Güzide, "Beni duymadın mı?" diye söylendi. "Düş artık yakamdan."

Yusuf bu sözlerle birden kendine gelmiş, "Oğlan sana âşık olmuş, görmüyor musun?" diye gürlemişti.

Böyle bir çıkış beklemeyen Güzide afallamıştı.

"Sen... sen kim oluyorsun da..."

Yusuf öfkeyle sözünü kesti:

"Sus, konuşma! Biz bir sokak köpeği, bir serseri, bir ayyaş değiliz. Biz İstanbul Sultanîsi'nin güzide talebeleriyiz. Ya sen kimsin? Adın Güzide ama kendin güzide olamamışsın..."

Güzide ve Mehpare duydukları karşısında âdeta küçük dillerini yutmuş, gözleri kocaman açılmıştı.

"Ona," diye sürdürdü konuşmasını Yusuf, "önce adını bile sor. Nerde okuduğunu bir sor. Kim olduğunu bir sor. Senin sandığın gibi adsız biri değil o. Ona bu şekilde davranamazsın. Bir kedi gibi mırıldanarak geçip gitmek istiyor sadece senin ömründen."

Güzide paramparçaydı.

"Siz..." dedi kekeleyerek, "siz ikiniz delisiniz! Savaş zamanı aşk mı olur?"

Yusuf içini döktükçe rahatlamış, bir kuş gibi hafiflemişti.

"İyi ya işte... Bu savaş zamanında sen de onu yarının yokmuş gibi seversin, doğru mu?"

Güzide kendini koyuvermiş ağlıyordu. Bir ara başını çevirdi, gözyaşları içinde baktı Süreyya'ya. Uzun bir süre, gözlerini ayırmadan baktı hem de...

***

Gökyüzü artık soluk maviye dönmüştü. Sürüklenip giden küçük bir bulut uzaktaki diğer bir buluta karışıyor, beyaz martılar dalgaların arasında oynaşan balıkların tepesinde uçuşuyor, iki arkadaş kol kola girmiş Sarayburnu'nun önünde büyük bir mutlulukla yürüyordu.

"Şu dünyanın," dedi sevinçli bir sesle Süreyya, "en mesut insanı benim. Hâlbuki dün çektiğim acı çok büyüktü."

Yusuf'un da keyfi yerindeydi.

"Ben sana söylememiş miydim? 'Sakın ha üzülme! Bir bakmışsın ki gün doğmadan neler doğar...' Bugün gördün işte. Dün senin için hayal olan, bugün hakikat oldu."

Süreyya ansızın Yusuf'un boynuna sarıldı.

"Sayende," dedi sesi titrerken, "sayende oldu arkadaşım! İyilikler unutulmaz ve ben bu iyiliğini unutmayacağım asla."

Yusuf da ona sımsıkı sarıldı.

"Allah bana bir erkek kardeş vermedi, ama onun yerine seni verdi. Böyle kötü bir durumda seni yalnız bırakamazdım. Ancak beraber kanca beraber!"

Süreyya o an öyle mutluydu ki... Ayakları yerden kesilmiş, tıpkı o martılar gibi gökyüzünde özgürce uçuyordu.

"Meğerse," dedi Süreyya, "seni hiç tanımamışım. Oysaki tanıdığımı sanıyordum."

Yusuf gözlerini dikip hayretle baktı ona.

"Ne demek istiyorsun?"

Süreyya gülümsedi.

"Şey... Bunu sana nasıl açıklayacağımı bilemiyorum. Ama bazen öyle laflar ediyorsun ki doğrusu çok şaşırtıyorsun beni. Bu çocuktan bu laf nasıl çıktı diye düşünmüyor değilim."

"Hangi laf?"

"Mesela bugün Güzide'ye söylediğin o laf."

Yusuf iyice meraklanmıştı.

"Söylesene!"

"O laf işte!.. Neydi?.. Ha!.. galiba şöyleydi: 'Bu savaş zamanında sen de onu yarının yokmuş gibi seversin...' Valla bu lafı duyunca ben de Güzide gibi kalakaldım."

Yusuf bir kahkaha attı.

"Allah iyiliğini versin! Hiç güleceğim yoktu. Sen yat kalk da anama dua et."

"Zarife Teyzeme mi?"

"Evet! Bu sabah birden durduk yerde buna benzer bir laf etti. Vallahi iyi ki de etmiş. Bu olayın anahtarı oldu ve Güzide adlı kilidi açtı."

"Ya," dedi Süreyya tereddütlü bir sesle, "geçen gün söylediğin o laf?"

Yusuf hâlâ gülüyordu.

"Hangi laf?"

"Şey... 'aşk tek kişilik değil, iki kişiliktir. Tıpkı gülme gibi...' evet... böyle söylemiştin."

Yusuf bu sefer katıla katıla gülerken, "O sözleri de," dedi kahkahalarının arasından, "Şerife Ninem etmişti."

Süreyya önce hayret dolu gözlerle baktı, sonra o da kahkahayı bastı. İkisi o an öyle içten gülüyordu ki gören de onlar dünyanın en dertsiz, en mesut gençleri sanırdı...

***

Güzide başını kollarının üzerine koymuş, küçük omuzları sarsıla sarsıla ağlıyordu.

"Sana," dedi Mehpare, "dün söylemiştim. Gördün mü bak! Ben haklı çıktım. Size kaderin eli değmiş kızım!"

Güzide ağır ağır başını kaldırıp gözyaşlarını sildi.

"Yanındaki o çocuk yüzünden," dedi boğuk bir sesle. "Yoksa ölsem de ona 'evet' demezdim."

Mehpare sinsi sinsi güldü.

"Sadece o çocuk mu karıştırdı aklını?"

"Sen bir şey mi ima ediyorsun bana?" diye homurdandı Güzide.

"Neyi ima edeceğim?"

"Yok yok! Sen bir şey ima ediyorsun. Benimle açık konuş."

"Hatırlarsan sana dün söylemiştim... 'Olacakları bilmeden büyük konuşma,' diye. Gördün mü bak!"

Güzide huzursuzdu.

"Bana iki de bir 'Gördün mü bak!' deyip durma, sinirimi bozuyorsun. Yanındaki o çocuk olmasaydı..."

Mehpare sözünü kesti:

"Bana yalan söyleme! Sen de ondan hoşlandın."

Güzide'nin yanakları kıpkırmızı oldu.

"Bunu da nerden çıkardın?"

Mehpare bir kahkaha attı.

"Şimdi gözlerime bak ve bana gerçeği söyle. O çocuğun yazdığı mektubu kaç defa okudun?"

Bu soru karşısında Güzide'nin narin bedeni ayazda kalmış bir serçe gibi titredi.

"Bak!" diye homurdandı Mehpare. "Bana cevap bile veremiyorsun. Hadi! Söyle... O mektubu kaç defa okudun?"

"Üç," dedi kısık bir sesle, "üç defa okudum."

"Bence yanındaki o çocuğu bu işe karıştırma. Senin gönlünü bir kor gibi yakan o mektup olmuş, yalan mı?"

Güzide altüst olmuştu.

"Bilmiyorum, belki de haklısın. Belki de her şey söylediğin gibidir, bilmiyorum. O mektubu defalarca okuduktan sonra bir umudu olsun istedim belki de, kim bilir."

Mehpare şaşırdı.

"Umudu mu olsun istedin?"

"Evet, bir umudu olsun istedim. Gökkuşağının altından geçmekten hiç vazgeçmesin istedim. Yüreğindeki o temiz dileği beslemesini istedim."

Mehpare'yi ansızın derin bir düşünce sardı. Ondaki bu hal Güzide'nin gözünden kaçmamıştı.

"Ya sana n'oldu şimdi? Nereye dalıp gittin böyle?"

Mehpare'nin de yüreğine bir od düşmüştü.

"Şey..." dedi düşünceli bir sesle, "benim de bir umudum olsun istiyorum."

Güzide afalladı.

"Ne umudu?"

"Söyleyeceğim, ama önce söz ver bana."

Güzide'nin şaşkınlığı gitgide arttı.

"Söz mü?.. Peki, söz veriyorum... hadi, çabuk söyle!"

Mehpare utangaç bakışlarıyla onu süzerken, "Galiba," dedi boğuk bir sesle, "ben de onu görür görmez âşık oldum."

Güzide'nin az önce ağlamaktan kıpkırmızı olan gözleri şaş kınlıkla açıldı.

"Âşık mı oldun? Kime?"

Mehpare nasıl söyleyeceğini bilemiyordu. Birden yanakları al al oldu.

"Şey... bana gülme ama... o çocuğa âşık oldum."

"Süreyya'nın yanındaki çocuğa mı?"

Mehpare bir şeyler geveledi, sonrasında da başını "evet" anlamında salladı. Güzide öyle şaşkındı ki ne diyeceğini bilemedi...

MÜDÜR BEY

Koyu kahverengi gözleri çakmak çakmak yanıyor, büyük bir öfkeyle sınıfın içinde bir aşağı bir yukarı gezinip duruyordu İstanbul Sultanîsi Müdürü Mehmed Süreyya Bey... Talebeler ise başlarını önüne eğmiş, sıralarında oturuyorlardı.

"Aranızda," diye bağırdı Mehmed Süreyya Bey, "bir bülbül var. O, bülbül gibi şakımadan önce itiraf etseniz daha hayırlı olacak hepiniz için."

Kimseden çıt çıkmıyordu. Sadece müdüre fark ettirmeden arada bir birbirlerine bakıyorlardı.

"Hadi!" diye tekrar bağırdı Mehmed Süreyya Bey. "Burada durup bütün gün sizi bekleyecek değilim."

Feyzi sıra arkadaşı Hüsrev'in eline masanın altından usulca dokunup gözleriyle bir işaret yaptı. Bunun ne anlama geldiğini hemen kavrayan Hüsrev "yapma" der gibi tedirgin bir bakış attı ama Feyzi onu dinlemedi, birden ayağa fırlayıp "Bütün suç benim," dedi boğuk bir sesle. "Hepsini ayartan bendim."

Mehmed Süreyya Bey hiç vakit kaybetmeden yanına geldi. Öfkeden kıpkırmızı kesilen suratını neredeyse onun yüzüne yapıştırdı. Sıcak nefesi Feyzi'nin yüzüne çarparken, "Demek elebaşı sensin," dedi.

Feyzi cevap vermedi. Bunun üzerine Mehmed Süreyya Bey daha da öfkelenip "Ben," diye homurdandı, "size akıllı usul derslerde de mum gibi olacaksınız demedim mi? Niye ben dinlemeyip haylazlık yapıyorsunuz? Ayrıca muallimlere karşı niye saygısızlık ediyorsunuz?"

Süreyya ansızın ayağa fırladı.

"Efendim! Biz hiçbir muallime karşı saygısızlık..."

Mehmed Süreyya Bey derhâl başını çevirip "Sus!" diye azarladı onu. "Bekle, sıra sana da gelecek. Derste muallim dinlemediğini biliyorum."

Süreyya afalladı. Ağzını açıp cevap vereceği sırada, "Hayır" diye ayağa kalktı Yusuf, "o elebaşı benim! Onları ben ayarttım."

Sınıftakiler bu çıkışa şaşırdı. Hepsi hayret dolu bakışlarını Yusuf'a dikti. İstanbul Sultanîsi Müdürü Mehmed Süreyya Bey fal taşı gibi açılmış gözleriyle ona bakıp "Sen," dedi, "ne saçmalıyorsun evladım?"

Yusuf o an korku eşiğini geçmiş, içine sonsuz bir güven gelip yerleşmişti.

"Bakın müdür bey!" dedi kendinden emin bir sesle. "Biz izcilik türesine baş eğmiş, namusumuz ve şerefimiz üzerine yemin etmiş talebeleriz."

"Eee?"

"E'si şu müdür bey: Bir izci diğer bir izciyi hakiki kardeşi gibi bilir. Biz izcilerden ne bir bülbül çıkar, ne de bir gammaz. Onları ayartan o elebaşı benim!"

Aynı anda Hüsrev de ayağa fırlayıp "Hayır," dedi gür bir sesle. "O elebaşı benim!"

Mehmed Süreyya Bey olanlara inanamıyormuş gibi baktı. İdarecilik hayatında daha önce ne böyle bir şey görmüş, ne de duymuştu. O sırada Şakir'in sesi yankılandı sınıfta:

"Hayır, onlar yalan söylüyor müdür bey. O elebaşı benim!"

Mehmed Süreyya Bey öyle bir bozguna uğramıştı ki kendini toparlamak için derin bir soluk aldı. Ardından bir hışımla başını çevirip Beden Terbiyesi Muallimi Ahmet Robenson'a baktı. Bir açıklama yapmasını beklerken sınıfın geri kalanı da ayağa kalktı ve hep bir ağızdan, "O elebaşı benim!" diye haykırdı.

***

İstanbul Sultanîsi Müdürü Mehmed Süreyya Bey büyük bir öfkeyle kapıyı vurup çıkmış, sınıftakiler sessizliğe bürünmüştü.

"Hepiniz," dedi keyifsiz bir sesle Ahmet Robenson, "iyi halt ettiniz! Hani bana karşı çıksanız neyse! Ulan delirdiniz mi? Derdiniz ne sizin? Koskoca müdüre karşı çıkılır mı hiç?"

Yusuf da diğerleri gibi üzgün ve tedirgindi.

"Ama oymak beyim... ama... o da üzerimize çok geldi."

Ahmet Robenson da olup bitenlerden dolayı hepsine kırgındı.

"Sus Yusufçuk! Hem suçlusunuz hem de güçlü. Ulan dün mektebi kıran ben miydim? Osman Ağayı da kandırmışsınız. Neymiş efendim, izcilik çalışmasına katılacakmışsınız..."

Hepsi birden başlarını önüne eğdi. Suspus olmuşlardı.

"Bu söylediklerim," diye konuşmasını sürdürdü Ahmet Robenson, "işinize gelmedi anlaşılan. Bana bir cevap bile veremiyorsunuz."

İhsan başını kaldırdı ve üzgün bir sesle, "Oymak beyim," dedi, "galiba bu savaş hepimizin moralini bozdu."

Ahmet Robenson savaş kelimesini duyduğu an biraz yumuşar gibi oldu.

"Tamam, haklısınız! Ben de biliyorum, ama böyle de yapılmaz ki çocuklar. Koskoca müdüre karşı çıkılır mı hiç?"

Hüsrev kendini tutamadı:

"Çok istiyorsa hepimizi mektepten kovsun. Biz de gidip orduya katılırız, asker oluruz."

Ahmet Kolemson bu sözler karşında âdeta boz kesti. Bu dakikada ne konuşmuyordu.

"Saçmalar!" diye çıkıştı. "Daha kar, yağmadınız!"

Hüsrev gülümsedi.

"On yedi!"

Ahmet Kolemson'un yüreği kat kat oluyordu.

"Kar, yağınca ölüğünüzü biliyorum."

Yusuf dayanamadı. Araya girip "Oymak beyim," dedi. "Bu dem çaku gibi asker olur mu? Bu Trabzonlular olmaz. Siz bilirsiniz!"

Birden sundaki karamsar hava dağıldı. Herkes kıkırdamaya başladı. Ahmet Kolemson, Yusuf'a bakıp "Ondan nedeni asker olmasın ki?" diye sordu.

Yusuf kıs kıs güldü.

"Bizde de fazla besili değil mi?"

Sundakiler az evvel yaşadıklarını unutmuş, eski neşeli hallerine geri dönmüşlerdi.

"Sen," diye homurdandı Feyzi, "kendine bak. Yusuf'çuk'tan korkup kaçan biri düşman askerinden korkup kaçmaz mı?"

Yusuf bir kahkaha attı.

"Haklısın, o ayı sen olursun!"

Bu sefer sınıf kahkahalara boğuldu.

"Bu ayı," dedi Hüsrev kahkahaların arasından, "asker olursa bütün tabur ay, kalır oymak beyim."

Feyzi başını sağa sola salladı. Bu sefer hiç oralı değilmiş gibi bakarken, "Bizim mektebi kırıp n'aptınız?" diye sordu Ahmet Kolemson.

Sınıf yeniden sessizliğe gömüldü. Kararsızlıkla birbirlerine bakıyorlardı. Ahmet Kolemson gülümseyerek, "Sizden korkar lur vallahi!" dedi. "İşinize gelmeyince susuyor, işinize gelince cevap veriyorsunuz..."

***

Mehmed Süreyya Bey sınıfın sükûnetle okunmuş bir gazete yazısıyla ve düz bir ses tonuyla, "Bu hayallere" dedi, "eğer gerekli cevabı vermezsek vurgunculuk ilân etmiş olur."

Ahmet Kolemson, sözlerine devâm etti:

"Bizimle iş takılır bizim edemezler. Ne de olsa Hamidiyeli bir komutanız. Lakin unutmayın ki yanlışlıklar da yok değil ve olmuştur."

Mehmed Süreyya Bey sözünü kesti:

"Ne yapalım yani? Bu sayduğunuz özellikler hepimiz için malumdur ve gereğine de bakılır. Bakın efendiler! Biz müşkülpesent bir ordu olmamıza rağmen, biz de şu müşkülpesent bu hayallere karşı sükûnu ve disiplini sağlıyoruz. Onlar da tıpkı siz zannettiğiniz gibi canımıza okurlar."

Ahmet Kolemson bir şey ne diyeceğini bilemedi. Nihayet, "Efendim ki," dedi, "bakılır bizim edemezsin. Öyle görünüyor ki biz yoldan bir karar vermişsiniz."

"Evet bir karar verdim. Sundaki yatılı talebelere bu nâfile sınıf izin yok. Olurduzlu talebelere de ders zamanlarının dışında oyalıkta durma."

Birden kapı ardı ardına vuruldu. Mehmed Süreyya Bey cümlesinin devamını getiremedi. Öfkeyle kapıya bakıp "Bu kim?" diye seslendi.

Kahvecioğlu elinde kapı halkıyla aralandı. Onun ağır ve kimsesiz bir şekilde başını içeriye doğru uzattı.

"Kusura bakmayın, rahatsız ediyorum. Bir beyefendi sizinle acil olarak görüşmek istiyormuş."

Mehmed Süreyya Bey şaşırdı.

"Kimmiş peki?"

"İttihat ve Terakki Cemiyeti'nden geldiğini söylüyor efendim."

Mehmed Süreyya Bey hemen ayağa fırladı ve gür bir sesle "Çabuk" dedi, "beyefendiyi içeri al."

Ahmet Robenson da şaşırmıştı. O da oturduğu yerde kalkmıştı ki siyah takım elbiseli genç bir adam içeri girip "Hayırlı günler," dedi. "Beni buraya bizzat Enver Paşa gönderdi. Adım Rauf Ziya."

Mehmed Süreyya Bey genç adamın elini sıktı.

"Hoş geldiniz. Buyurun, oturun lütfen."

Rauf Ziya otuzlu yaşlarda, buğday tenli, geniş omuzlu, keskin yüz hatlarına sahip bir adamdı. Geçip oturmadan önce başını çevirip Ahmet Robenson'a baktı ve şöyle bir göz ucuyla selam verdi. Ahmet Robenson da genç adama aynı şekilde karşılık verdikten sonra, "Hoş geldiniz," dedi tebessüm ederek. "Şeref verdiniz. Benim adım da Ahmet Robenson."

Genç adam bu ismi duyduğu an duraksadı. Onu bu sefer baştan aşağı süzdü. Sanki gözlerinde tuhaf bir aydınlanma oldu ve ardından gülümsedi.

"Lütfen," diye mırıldandı Mehmed Süreyya Bey, "ayakta kalmayın. Oturun şöyle."

Rauf Ziya boş bir koltuğa otururken, "Efendim," dedi Ahmet Robenson. "İzninizle ben sizi baş başa bırakayım. Muhtemelen önemli meseleler konuşacaksınız."

Mehmed Süreyya Bey tam bir şey söyleyecekken Rauf Ziya araya girdi:

"Lütfen gitmeyin! Sizinle de konuşacaklarımız var."

Mehmed Süreyya Bey gibi Ahmet Robenson da şaşırmıştı bu duruma.

"Benimle mi?"

"Evet, sizinle de konuşacaklarımız var. Bunu da bizzat Enver Paşa istedi."

Ahmet Robenson öyle şaşkındı ki Rauf Ziya Beye cevap veremedi. Sadece başını çevirip müdür beye baktı.

"Buyurun," dedi Mehmed Süreyya Bey, "siz de geçip oturun şöyle."

Ahmet Robenson eski yerine, adamın karşısına oturdu. Neler olduğunu gerçekten merak etmişti.

"Rauf Ziya kardeşim," dedi Mehmed Süreyya Bey, "taze demlenmiş çayımız var. İçer misiniz?"

Rauf Ziya gülümsedi.

"Taze demlenmiş çaya hayır demem. Ne de olsa taze bir çayın etrafında konuşulmayacak mesele, alınmayacak karar yoktur. Ayrıca çay hem yorgunluğu alır, hem de dinçleştirir insanı."

Mehmed Süreyya Bey tebessüm edip "Haklısınız," dedi. "Şu savaş hayırlısıyla bir bitse de kalksa karaborsa. Ecnebilerin bizimle nedir zorları bilmem ki! Ne isterler şu fukara milletin çayından, çorbasından!"

Rauf Ziya ansızın ciddileşti.

"Ben de bugün bunları konuşmaya geldim. Malumunuz, Enver Paşa Almanlarla bir ittifak içerisinde..."

"Affedersiniz ama bunun bizim mekteple ilgisi nedir?" diyerek genç adamın sözünü kesti Mehmed Süreyya Bey.

Rauf Ziya kendinden emin bir şekilde, "Biz İttihatçılar," dedi, "her türlü maddi ve manevi yönden arkanızdayız."

Mehmet Süreyya Bey âdeta küçük dilini yutacaktı.

"Peki ne karşılığında?"

Rauf Ziya manalı manalı gülümsedi.

"Malum savaştayız. Talebelerinizin eksiksiz bir şekilde eğitim alması, eğitimci ve idari kadronun en iyi hizmet vermesi bu dönemde önemli. Biz de bunun için elimizden ne gerekiyorsa yapacağız."

Mehmed Süreyya Bey oldukça akıllı biriydi. Rauf Ziya'nın gözlerinin içine baktı ve az önceki sorusunu tekrarladı:

"Peki ne karşılığında?"

Rauf Ziya'nın bir an yüzünde tuhaf bir ifade belirdi.

"Şey... Bunu size nasıl açıklasam... İstanbul Sultanisi artık Fransızca değil Almanca eğitim veren bir kurum olacak."

Mehmed Süreyya Bey duyduklarına inanamamıştı.

"Siz ne söylediğinizin farkında mısınız? Bu mektep kurul-duğu günden beri..."

Rauf Ziya sözünü kesti:

"Galiba beni yanlış anladınız. Bu bir rica değil, bir emir. Memlekette ne kadar Fransızca eğitim veren mektep varsa ya kapatılacak ya da dönüştürülecek. Şayet Almanca eğitime karşı bir düşünceniz varsa, bunu bize ihanet sayarız. Herhâlde gözden düşüp ikinci plana atılan bir mektep olmak istemezsiniz, öyle değil mi?.."

Mehmed Süreyya Bey gibi Ahmet Robenson'un da başından aşağı kaynar sular dökülmüş, ikisi de bembeyaz olmuştu.

"Söyleyeceklerim," diye konuşmasına devam etti Rauf Ziya, "bitmedi henüz. Mektep şu anda eğitim verdiği bu binadan da taşınacak."

Mehmed Süreyya Beyin nutku tutulmuştu. O an yalnızca Rauf Ziya'nın yüzüne bakıyor, hissettiği üzüntü yüzündeki o tuhaf ifadenin arkasında gölgeleniyordu. Onun bu çaresizliğini gören Ahmet Robenson araya girip "Peki," dedi boğuk bir sesle, "nereye taşınacağız?"

Rauf Ziya sinsi sinsi gülümsedi.

"Elbette daha güzel bir binaya taşınacaksınız. Öyle ki kendi ekmeğinizi pişirecek bir fırınınız bile olacak."

Rauf Ziya'nın bu söylediği az önce sorulan sorunun cevabı değildi. Bu yüzden sorusunu tekrarladı:

"Nereye taşınacağız?"

Rauf Ziya bu sefer sözünü esirgemedi.

"Galata'daki Saint Benoit binasına."

Ahmet Robenson bir an duraksadı, sonra ona dikkatle baktı. Rauf Ziya'nın gözlerinin içinde garip bir pırıltı vardı sanki.

"Pekâlâ," dedi. "Benimle ne konuşacaktınız? Enver Paşa benden ne istiyor?"

Rauf Ziya önüne konulan çaydan son bir yudum alırken, "Sizinle," dedi, "çok işimiz var."

Ahmet Robenson şaşkınlıkla baktı.

"Ne işi?"

Rauf Ziya elindeki bardağı çay tabağına koyarken, "Enver Paşa," dedi, "izciliği millî eğitime mal etmeyi planlıyor. Bu yüzden de keşşaflık yerine İzci Ocağını kurdu. Bu ocağı da Harbiye Nezareti'ne bağlamayı uygun gördü. İzci Ocağı bugünden itibaren cemiyetin sosyal yapısına uygun bir biçimde diğer mekteplere de yayılarak çalışmalarına başlayacak. Bunun için de sizin o değerli bilgilerinizden faydalanmayı düşünüyoruz."

Ahmet Robenson bir an ne diyeceğini bilemedi. O da tıpkı Mehmed Süreyya Bey gibi şaşkındı.

"Neyse," dedi Rauf Ziya ayağa kalkarken, "ben artık müsaadenizi isteyeyim. İnşallah çok yakında yeniden görüşeceğiz. Şimdilik sağlıcakla kalın. Ayrıca çay için teşekkür ederim."

***

Sonbaharın bitmesine sayılı günler kalmış, kara kış kapıya dayanmıştı.

"Ben de deminden beri seni arıyorum. Nereye kayboldun?" diye seslendi Yusuf.

Süreyya bu sesle dalıp gittiği düşüncelerden sıyrıldı.

"Burdayım."

Yusuf geçip yanına oturdu.

"Neden yemekhanede yoktun? Gözlerim seni aradı. Ne işin var burada, bahçede?"

Süreyya içini çekti.

"Bilmem, gelip oturdum işte. Etrafına şöyle bir baksana... Asmalar artık yeşil değil. Bahçede de bir tane bile karınca yok.

Göremezsin, zira hiçbirimiz fark etmeden usulca çekilmiş yuvalarına. Peki ya o rengârenk kelebeklere ne demeli? Onlar da sessizce ortadan kaybolmuşlar."

Yusuf onda bir hal olduğunu sezmişti.

"Hayrola? Bir şey mi oldu yine?"

Süreyya onu duymazlıktan geldi ve başını kaldırıp gökyüzüne baktı.

"Ne tuhaf! Gökyüzünün mavisi bile parlak değil artık, solmuş. Beyaz bulutlar da yerini kurşuni bulutlara bırakmış."

Yusuf kendini tutamayıp güldü ve alaycı bir ses tonuyla "Ne tuhaf! Karasinekler de öbek öbek uçmaz olmuş, yusufçuklar ortadan birer birer kaybolmuş," dedi.

Süreyya susması için dirseğiyle ona vurup "Benimle," dedi, "dalga geçme!"

Yusuf hâlâ işin şakasındaydı.

"Bak, görüyor musun? Ağaçlar da yapraklarını dökmüş, dallar çıplak kalmış."

Süreyya bu sefer kendini tutamayıp güldü.

"Peki, sen geç dalganı."

Yusuf bir elini kaldırıp omzuna koydu.

"Cidden soruyorum, neyin var?"

Süreyya hafifçe başını çevirip baktı ve kederli bir sesle, "Neyim yok ki be Yusuf?" dedi. "Güzide'yi görmek için her gün mektepten mi kaçacağım?.."

Yusuf ne diyeceğini bilemedi. Haklıydı. Sürekli mektepten kaçamazdı.

"Şimdi," diye devam etti Süreyya, "bizim Feyzi'yi daha iyi anlıyorum. Meğerse o gün söylediklerinde haklıymış. Biz fukara talebelere her şey zulüm, âşık olmak bile."

Yusuf çaresizce baktı ona.

"Doğrusu ne diyeceğimi bilmiyorum... acaba... Güzide mektepten çıktığında ağır ağır yürüyüp yolda oyalansa mı biraz?"

Süreyya şaşkın şaşkın baktı.

"Benimle yine dalga mı geçiyorsun? Kızcağız yolda oyalanıp da ne yapacak?"

"Bilmem, aklıma bu geldi sadece."

"Aklına daha mantıklı bir şey gelmiyor mu?"

"Hani... ne bileyim... belki dedim... mektep çıkışı koşarak gidersen... belki onu yolda yakalayabilirsin."

"Sen ciddi misin?"

"Bilmem... belki dedim... ne bileyim işte."

O sırada Feyzi ve Hüsrev koşarak yanlarına geldi. İkisi de nefes nefese kalmıştı.

"Hayrola?" dedi Süreyya. "Bu ne hal? Arkanızdan kovalayan mı var?"

Feyzi eğilmiş, ellerini bacaklarına koymuş, soluklanmaya çalışıyordu. Hüsrev de derin derin nefes alıp veriyordu. Kendini daha iyi hissedince, "İçeride," dedi, "kızılca kıyamet kopuyor, yer yerinden oynuyor! Siz ikiniz nerelerdesiniz? Burada oturmuş ne halt ediyorsunuz?"

Süreyya ve Yusuf şaşkın şaşkın baktılar.

"N'oldu?" diye sordu Süreyya. "Yoksa müdür bey hepimize ceza mı verdi?"

Feyzi biraz olsun kendine gelmişti.

"Evet, ceza vermiş hepimize. Ama şu anda muallakta verdiği bu ceza. Zira bundan daha önemli şeyler olmuş."

Yusuf meraktan çatlayacaktı.

"Ulan Tombalak, insanı çıldırtma be! Ne olduğunu söyleyecek misin?"

Feyzi daha ağzını açmadan Hüsrev araya girip "İttihatçılar," dedi, "Fransızca eğitim almamızı istemiyormuş artık."

Yusuf ve Süreyya'nın gözleri fal taşı gibi açıldı.

"İyi de neden?" diye sordu Süreyya.

Hüsrev sırıttı.

"Bilmem! Herhâlde Almanlara yakınlık duyduklarından Enver Paşa Alman hayranı olduğunu hiç kimseden saklamıyor sonuç."

Yusuf o an uyandı.

"Fransızca eğitimi yerine yoksa Almanca eğitimi almamızı mı istiyorlar?"

"Evet," dedi Hüsrev. "Müdüre bunu açık açık söylemiş bir gün gelen adam."

"Peki müdür bu fikre karşı çıkarsa n'olacak?"

Hüsrev bir kez daha sırıttı.

"Müdür bunu kesinlikle istemez. Ama olacaklara da karşı koyamaz. Eli mahkûm!"

Yusuf afalladı.

"Neden böyle düşünüyorsun?"

"Zira," dedi Hüsrev, "karşı koyarsa mektebi kapatabilirler."

Birden Yusuf'un içi ürperdi.

"Sence böyle bir şeyi yaparlar mı? Yani böyle köklü bir mektebi kapatırlar mı?"

"Duyduğumuza göre bugün gelen adam müdürü birazcık tehdit etmiş, alenen söylemiş..."

Süreyya araya girdi:

"Ne söylemiş?"

Hüsrev bu sefer başını çevirip ona baktı.

"Aynen şunu: 'Memlekette ne kadar Fransızca eğitim veren mektep varsa ya kapatılacak ya da dönüştürülecek. Şayet Almanca eğitime karşı bir düşünceniz varsa, bunu bize ihanet sayarız...' İşte böyle demiş adam."

Süreyya ve Yusuf endişeyle birbirlerine baktılar. O sırada, "Bu daha ne ki," dedi Hüsrev. "Güya bu binadan da taşınacakmışız."

Bu son sözle birlikte Yusuf ve Süreyya'nın ayağının altından toprak kayar gibi oldu. Yusuf sarsılmış bir halde, "Az önce," dedi, "ne söyledin sen?"

Hüsrev, Yusuf'u dikkatle süzdü ve ardından tane tane konuşmaya özen gösterip "Mektep," dedi, "bu binadan taşınacakmış. Hem de çok yakın bir zamanda."

"Nereye?"

"Saint Benoit'nın olduğu binaya."

Süreyya hemen söze atıldı:

"Galata'daki mi?"

"Evet."

"Peki o binadaki talebeler n'olacak?"

Hüsrev dudağını büzdü.

"Bilmem! Bizi oraya taşıyacaklarına göre herhâlde Saint Benoit'nın eğitimine son verecekler. Yoksa bizi o binaya niye taşısınlar ki?"

"Yalan yok!" diye atıldı Feyzi. "Bu binadan taşınacağımıza hiç üzülmedim."

Yusuf başını kaldırdı, ona şaşkın şaşkın baktı.

"Ulan Tombalak! Ne söylediğinin farkında mısın? Bu binanın nesi var? Nesini beğenmiyorsun?"

Feyzi sakin bir şekilde onu süzdü.

"Bir şeyi yok."

"Bir şeyi yok mu, eee? Öyleyse bu binadan taşınacağımıza neden üzülmüyorsun?"

"E'si şu Yusufçuk: Son günlerde mektebi kırıp duruyoruz sürekli. Bu daha nereye kadar sürüp gidecek böyle?"

"Tombalak! Benimle daha açık konuşsana... Ne öyle gizemli gizemli konuşuyorsun? Mektebi kırmamızın bu binayla ne alakası var?"

Feyzi gülümsedi.

"Bu binayla alakası yok, ama diğer binayla var."

"Bak hâlâ devam ediyorsun Tombalak. Bahsettiğin diğer bina da hangisi?"

"Ulan mankafa! Biz mektebi kırıp nereye gidiyoruz? Beyoğlu'ndaki kız mektebine gitmiyor muyuz? Müdire olacak o cadaloz karı yakmadı mı hepimizin başını, yaktı! Eee? Niye karşıma geçip hâlâ aptal aptal sorular soruyorsun? Saint Benoit'nın binası nerde?"

Yusuf bir an kalakaldı, sustu. O an Süreyya heyecanla, "Galata'da," diye cevap verdi, "Galata'da ulan Tombalak Galata'da... Galata'da..."

***

Süreyya ve Feyzi son derse girmeyip yine kız mektebinin yolunu tutarlarken, Yusuf mektepte kalmış ve Çakıryan Efendinin kimya dersine girmişti.

"İnşallah," dedi Feyzi nefes nefese, "mektebi bir an önce taşırlar. Yoksa her gün çekilecek dert değil bu."

Süreyya güldü.

"Böyle söyleme. Sevgilinin yolunda bütün dertler sineye çekilir. Yüreğini ferah tut. Unutma ki en uzun gecelerin de bir sabahı var."

Feyzi de güldü.

"Haklısın! Aşk engel tanımaz. Ne de olsa içimiz kıpır kıpır. Öyle değil mi? İnşallah sen de deliler gibi âşık olursun ona."

Süreyya şaşırdı.

"Ben ona deliler gibi âşığım zaten. Yoksa bana bir şey mi ima ediyorsun? Ne demek bu şimdi?"

Feyzi ona dikkatle bakıp "Sana," dedi, "bir şey ima etmedim. Sadece söylemek istediğim şey, insanların çoğu yakalamaktan çok kovalamaktan zevk alıyor. Sen de artık bir avcı değil, tıpkı benim gibi evcimen oldun. Bence gerçek aşk evcimenken belli olur."

Süreyya onun ne demek istediğini anlamıştı.

"Evet, doğru bu söylediğin! Yerden göğe kadar haklısın. Hatta geçen gün Shakespeare'i okuyordum. Şöyle bir cümlesine denk geldim: 'Eğer iki insan konuşup söyleşerek birlikte vakit geçiriyorsa, ikisinin de ruhu aynı sevgi boyunduruğunu taşıyorsa, kişiliklerin, huy ve davranışlarının da benzer olması kaçınılmazdır...' İnşallah bugünden itibaren ikimizin de ruhu aynı sevgi boyunduruğunu taşır."

Feyzi tebessüm etti.

"Çok mu seviyorsun onu?"

Süreyya'nın birden gözleri parladı.

"Evet."

"Peki, en çok neyini seviyorsun?"

Süreyya bir an tatlı tatlı gülümsedi. Yine gamzeleri ortaya çıkıvermişti.

"Bana," diye fısıldadı, "hayal kurdurmasını seviyorum. Peki ya sen neyini seviyorsun? Hüsrev'in söylediği gibi tombul memelerini mi?"

Feyzi ona vurdu.

"Sen de yengen hakkında kötü konuşma! Ah, o kenef ağızlı Hüsrev yok mu? Onun böyle konuşup adını çıkardığını duysa bir kaşık suda boğar billahi."

Süreyya'nın sorusu cevapsız kalmıştı. Aynı soruyu bir kez daha sordu:

"Söylesene, sen onun neyini seviyorsun?"

Feyzi baktı ki bu sorudan kaçış yok, "En çok da," dedi, "güzel kalbini seviyorum Refikamın. Zira o güzel kalbi sonsuz bir merhametle dolu. Ayrıca."

Feyzi birden sustu. Süreyya hayretle ona bakıp "N'oldu?" diye sordu. "Neden sustun?"

Feyzi içini çekti.

"Sustum, ne bileyim işte! Galiba bazı gerçeklerin kendilerine has vakitleri var. Öyle yerli yersiz anlatılmaz herkese. Hele Hüsrev gibi kenef ağızlılara hiç anlatılmaz."

"Neden bahsediyorsun sen?"

Feyzi bu sefer derin bir "Offf!" çekti. Sonra boğuk bir sesle "Refika," dedi, "yetim."

"Yetim mi? Anası babası yok mu yani?"

"Anası yok, ama şerefsiz bir babası var."

Süreyya üzülmüştü.

"Aslında tam da yetim sayılmaz, öyle değil mi?"

Feyzi önce acı acı gülümsedi, bu sırada gözleri yaşla dolup kirpiklerini ıslattı.

"Zavallı kız yetim be Süreyya, yetim! Gördün mü, duydun mu hiç? Anasız kuzu meler mi? Anası olmayanın babası olur mu?"

Süreyya'nın da boğazı düğümlenmişti.

"Babası kötü biri mi?"

"Yalan yok be Süreyya! Onu hiç görmedim, tanımadım. Ayrıca kötü biri olup olmadığını da bilmiyorum. Onun hakkında bildiğim tek şey karaktersiz biri olduğu."

"Bunu da nerden çıkardın?"

"Refika'nın annesi öldüğünde gidip evlenmiş hemen."

Süreyya şaşırdı.

"Evlenemez mi?"

"Evlenebilir... ama öyle bir durumda... ne bileyim be Süreyya!.. İnsan kendi uçkurunu değil de evlatlarını düşünmez mi?"

"Ne yapmış, düşünmemiş mi?"

"Doğrusu bilmiyorum! Ama herhâlde düşünmemiş olacak ki yeni karısı daha ilk günden çocukları kapının önüne koyuvermiş."

Süreyya bir an öfkelendi.

"Adam kadına bir şey dememiş mi?"

"Dememiş, ama yapmış."

"Neyi yapmış?"

"Kızını ve oğlunu kaptığı gibi ölen karısının anasına götürüp bırakmış."

Süreyya sakin kalmak istedi ama yapamadı.

"Peki Refika bir şey söylememiş mi o deyyus adama?"

Feyzi bir kez daha içini çekti.

"Zavallı kız o zamanlar çok küçükmüş. Şerefsiz babasına ne diyebilirdi ki? Daha yeni yeni bir şeyler söylüyor."

"Ne söylüyor?"

"Daha geçen gün bana bir söz söyledi. Bu söylediği öyle oturdu ki içime, anlatamam sana. Aynen şöyle dedi: 'Anasız çocuk evde hordur!' Doğrusu böyle düşünmesine çok üzüldüm."

Süreyya'nın boğazına bir yumru gelip oturdu. Onun da gözyaşları kirpiklerini ıslatırken, "Babasız çocuk da," diye mırıldandı, "çarşıda."

Feyzi bu sözlerden bir şey anlamadı, ama sormaya da cesaret edemedi. Onu afallamış bir halde süzerken, "Kız arkadaşın," dedi Süreyya, "çok doğru söylemiş. Anasız çocuk evde hordur, babasız çocuk çarşıda!"

"Sen nerden biliyorsun bunu?"

Süreyya'nın burnunun direği sızladı.

"Deminki sözlerinde haklıydın. Senin de söylediğin gibi bazı gerçeklerin kendilerine has vakitleri var. Öyle uluorta söylenmez herkese."

Feyzi şaşırmıştı.

"Ne demek istiyorsun?"

Süreyya'ya dokunsan ağlayacak gibiydi.

"Refika gibi ben de yetimim! Babam öleli on dört yıl oldu. Hayal meyal hatırlıyorum onu."

Feyzi'nin yüreğine sanki bir kıymık battı. Ne diyeceğini bilemedi. Fakat sonra, "Bu gerçeği," dedi, "bizden niye saklıyorsun bunca zamandır?"

Süreyya acı acı gülümsedi.

"Biraz önce kendin söyledin ya... Bazı gerçeklerin kendilerine has vakitleri var. Öyle yerli yersiz anlatılmaz herkese. İçimde oluvorta anlatamadım bu yolduğumu."

"Peki ya Yusuf, o biliyor mu?"

"Evet, biliyor."

"Keşke," dedi Feyzi boğuk bir sesle, "Refika'nın da babası ölmeseydi, annesi yaşasaydı."

Süreyya bu sözü duyunca kalakaldı. Feyzi o an boşboğazlık etmiş olduğunu anladı.

"Şey," dedi kekeleyerek, "şey... yani şey... aslında öyle demek istememiştim..."

"Sorun değil," dedi Süreyya. "Niyetin kötü değildi. Belki de ben haklıyım. Doğru, çocuğun dilini babası değil annesi anlar. Ayrıca unutma, yetim yetimin halinden anlar. Ben de Refika'yı anlayabiliyorum."

Feyzi öyle duygulanmıştı ki elini Süreyya'nın omuzuna koyup "İyi ki," dedi, "seni yakından tanıma fırsatı buldum bugün. Meğerse için bambaşkaymış."

Süreyya burnu bir yana kıvrılarak gülümsedi. Sonra gözlerini siyah demir kapıya dikip "Neyse," dedi büyük bir sevinçle, "Hasret çeke çeke merkezi kurduk, yolları aşıp geldik. Şimdi hayal etmiyoruz sevgiliye kavuşma zamanı, ne dersin?"

Feyzi kalın kaşlarını kaldırıp şaşkınlıkla karışık güldü.

"Ne mi derim? Öyleyse ilişkiler ayrı kalmasın, yan yana tespih taneleri gibi dizilsin derim."

***

Süreyya o an herhâlde dünyanın en mesut insanıydı. Güzide'yle birlikte bir tespih tanesi gibi yan yana durup caddede ağır ağır yürürken, "Söyle bakalım," dedi Güzide büyük bir merakla, "kimsin sen, necisin?"

Süreyya olup bitenlere inanamıyor, rüyada olmadığını hatırlamak için arada kolunu çimdiklıyordu.

"Ben... şey... İstanbul Sultanisi'nde talebeyim."

"Sen hep böyle heyecanlı musundur?" diye sordu Güzide.

Süreyya bir an kalakaldı. Fakat ardından tebessüm edip "Bendeki bu hal," dedi, "heyecandan değil, sevinçten."

Güzide şaşırdı.

"Sevinçten mi?"

"Evet, içimdeki yârin sevincinden!"

Güzide bu sefer güldü.

"Ya inat edip sana hayır deseydim ne yapacaktın?"

Süreyya derin bir iç çekmekten sonra, "O zaman," dedi, "sensiz hep eksik yaşayacaktım."

Bu son söz âdeta Güzide'nin yüreğini titretti. Ama Süreyya'nın gerçek düşüncelerini öğrenmeden de duramadı.

"Şimdi böyle diyorsun ama unutmanın da bin bir hali var bu dünyada. Bir gün gelip unutacaktın beni, yalan mı?"

Süreyya acı acı gülümsedi.

"Yalan!"

Güzide üsteledi.

"Bence yalan değil!"

Süreyya geri adım atmayıp "Yalan!" dedi. "İnsan başkasının acısını çabuk unutur, ama kendininkini asla. Ayrıca ben bir tanesini içimde tutar gibi tuttum seni, unutamazdım."

Güzide'nin gözleri doldu. Süreyya'nın sevdasının büyüklüğüne ve bu yoldaki azmine artık inanıyordu.

"Peki," dedi boğuk bir sesle, "bülbülün şakıdığı yerde başka söze ne hacet! Sana tüm kalbimle inanıyorum artık."

Süreyya ona tatlı tatlı gülümseyip "İnan bana," dedi, "seni düşünmek çölün ortasında gelincik tarlalarını görmek gibi. Sen yüreğimde açan o gelincik tarlaları gibisin."

Güzide bir an ne diyeceğini bilemedi. Bu duygusal havayı dağıtmak için, "Neyse," dedi gülümseyerek, "yarım kalan bir hikâye de olabilirdim."

Süreyya'nın bir an yüreği hopladı.

"Ağzından yel alsın! Çok şükür olmadın ama... İyi ki de arkadaşıma kulak verdin. Yarınımız yokmuş gibi gönlünü açtın bana."

Güzide'nin birden aklına Mehpare'yle yaptığı dünkü konuşma geldi.

"Sahi, arkadaşın nerde? Adı neydi?"

Süreyya onunla konuştukça gitgide rahatlıyor, sabahtan beri taşıdığı endişe kayboluyor, anbean kendine güveni geliyordu.

"Onun," dedi gurur dolu bir sesle, "adı Yusuf. Bugün gelemedi, derse girdi."

"Peki sen neden derse girmedin?"

"Nasıl gireyim? Giremezdim ki! Şayet son derse girseydim seni göremezdim. Ben de dersi kırıp buraya geldim."

Güzide ona hak verircesine başını sallayıp "Müdire Hanım," diye mırıldandı, "dediği dedik, çaldığı düdük biri! Nerdeyse hiçbir talebeye göz açtırmıyor."

"Çok mu disiplinli?"

"Evet, sanki erkek düşmanı! Hiçbir kız talebenin oğlanlarla görüşüp konuşmasını istemiyor."

"Bence erkek düşmanı değil, aksine kız düşmanı! Bizden değil, sizden intikam alıyor kendince."

"Eee? Bu durumda biz nasıl görüşeceğiz? Her gün mektebi kıramazsın, öyle değil mi? Ayrıca böyle bir şeyi ben de istemem. Ne o öyle şımarık çocuklar gibi!"

Süreyya gülümsedi. Ardından alaycı bir ses tonuyla, "N'oldu birden müdire hanım?" dedi. "Neden böyle sinirlendiniz?"

Güzide oldukça kuralcı biriydi.

"Sen yoksa benimle dalga mı geçiyorsun?"

Süreyya çocuklar gibi öyle mutluydu ki...

"İnsan sevdiğiyle eğlenemez mi?"

Güzide bu soru karşında duraksadı bir an. Fakat sonra kendini toparlayıp "Bana bak!" dedi ciddi bir ses tonuyla. "Öyle şımarık çocuklar gibi mektepten kaçıp durmanı istemiyorum, anlaştık mı?"

"Şey... o zaman seni göremem... görmeden de duramam ki."

"Ben de seni ayartan şeytan olamam!"

"Şeytan mı?"

"Evet, seni ayartan şeytan olmak istemiyorum. Kusura bakma ama mektebi kırman doğru gelmiyor bana. Bu duruma gönlüm razı olmaz..."

Süreyya, Güzide'yi tanıdıkça büyük hayranlık duymaya başlamıştı.

"Bu gönlüm," diye sürdürdü konuşmasını Güzide, "senin artık. Ve sen gönlümü huzura erdirmek istiyorsan doğru olan şeyleri yapacaksın."

"Şey... tamam... senin dediğin gibi olsun... söz... mektebi kırmam bir daha... yeter ki gönlün benim olsun."

Güzide gülümsedi.

"Güzel, öyleyse anlaştık. Ayrıca görüşmemiz konusunda hiç endişen olmasın. Mutlaka bir hal çaresini buluruz."

Süreyya'nın arsızın aklına bir şey gelmişçesine, "Dur!" dedi heyecanla. "Şimdi hatırladım. Yakında iki komşu mektep olacağız."

Güzide şaşırdı.

"Yaaa! Gerçekten mi?"

"Evet! Bugün öğrendik."

"Kimden öğrendiniz?"

"Muallimlerden. Mektep bu haberle çalkalanıyordu."

"Peki neden taşınacakmışsınız?"

"Güya İttihatçılar istemiş."

"Böyle bir şeyi neden istemişler ki?"

"Duyduğumuza göre Enver Paşa istemiş. Bilmem biliyor musun? Kendisi biraz Alman hayranıdır. İngiliz ve Fransızlardan pek haz etmediğini duymuştum muallimler kendi aralarında konuşurlarken."

"Peki nereye taşınacaksınız?"

"Galata'daki Saint Benoit Fransız Mektebi'nin binasına."

Güzide duyduklarına inanamadı. Âdeta kırık dökük bir sesle, "Nasıl yani?" dedi. "O mektepteki talebelere n'olacak?"

"Hiç bilmiyorum! İnşallah kapının önüne koymazlar onları."

"İnşallah, inşallah Süreyya! Böyle bir şey olursa... bu korkunç bir şey ama! Talebelerin suçu günahı ne? Onlardan böyle bir şeyi nasıl esirgeyebilirler?"

Süreyya sorulara cevap veremedi, çaresiz sustu. Yüzü gölgelendi ardından. Sanki suç işlemiş birinin pişmanlığına benzer bir nedamet vardı biçare bakışlarında...

***

Akşamüstüydü. Karanlık çökerken yine karamsarlık kaplamıştı evleri usul usul.

"İnanamıyorum yaşadıklarımıza, bütün olan bitenlere," dedi Muhiddin şaşkın bir halde. "Başka biri anlatsa inanmazdım."

Zarife de hayretler içinde oğlu Yusuf'a bakakalmıştı.

"Ne yazık ki," dedi Yusuf, "her şey anlattığım gibi size. Biz de ilk başta inanamadık. Gerçi hâlen de inanamıyorum ya."

Zarife derin bir çaresizlik içinde, "Ne oldu bu dünyaya?" diye homurdandı. "Çivisi çıktı valla. Vah ki vah hali[illegible]?"

"Artık istikbalimiz çok karanlık," dedi Muhiddin, başkının yerini ötekiye bırakmıştı.

"Listen böyle konuşma Muhiddin! Bunu da nereden çıkardın?"

Muhiddin acı acı gülümsedi.

"Biraz önce kendin söyledin ya! 'Dünyanın çivisi çıktı,' diye. Baksana be Zarife! Bir tarafta Birleşik Krallık, Fransa Cumhuriyeti, Rusya İmparatorluğu, diğer tarafta da Almanya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, İtalya Krallığı... Hemen yan başımızdaki bu devletler ateşler içinde şu an. O topraklardaki kıvılcım er ya da geç bize de sıçrayacak. Rusya'yla sınırlı kalacağını mı sanıyorsun bu savaşın? Büyük felaket yakınımızda, hem de çok yakınımızda!"

"Ağzından yel alsın, Allah korusun!"

"Allah bu işlere karışmıyor be Zarife."

"Böyle konuşma. Allah büyüktür!"

Muhiddin derin bir iç çekti.

"Elbette Allah büyüktür... Haşa! Biz O'nun büyüklüğünü sorgulamıyoruz ki Zarife! Benim kastettiğim şey, tedbiri insanoğlu alır. Ve bu alınan tedbirler sayesinde vaziyetin ıslahı mümkün olur. Ne yazık ki ordunun sevk ve idaresi ehil ellerde değil. Şayet böyle giderse koca imparatorluğun kaderi de, tarihi de değişecek."

"Sana bir şey sorabilir miyim baba?"

"Elbette, sor."

"Sence gerçekleri görmek istemeyen kim?"

"Nasıl yani oğlum? Ne demek istiyorsun?"

Yusuf düşüncelerini toparlamaya çalıştığı esnada, Muhiddin sessizce konuşmasını bekliyordu. Sanki mühim bir şey söyleyeceğini anlamış gibiydi.

"Şey," dedi Yusuf düşünceli bir sesle. "Geçen gün simit satan biriyle karşılaştık. Doğrusu ilginç bir adamdı. Tuhaf tuhaf laflar etti."

"Ne söyledi?"

"Galiba şöyle demişti: 'Hiç kimse gerçekleri görmek istemeyen biri kadar kör olamaz...' Sence de..."

Babası sözünü kesti:

"Peki neye istinaden söyledi bunu?"

"Sanırım savaşa istinaden söyledi."

"Başka bir şey söyledi mi?"

"Evet. Hatırladığım kadarıyla şöyle dedi: 'Görme eksikliği tıpkı akıl eksikliği gibi insan için bir ıstırap ve derttir. Lanet edilmesi icap eder, uzaklığa layıktır...' Ama biz pek bir şey anlamadık bu sözlerden."

"Doğrusu simitçi büyük laflar etmiş. Lakin bu sözleri neye ve kime istinaden söylemiş anlayamadım."

"Biz de neden bahsettiğini anlamadığımız için sorduk ona. İhsan dedi ki: 'Gerçekleri görmek istemeyen de kim?' Adam önce tuhaf bir şekilde gülümsedi. Ardından da, 'Başını kaldırıp etrafına şöyle bir bak evladım! Bizim başımızda kim varsa gerçeği görmek istemeyen de o değil mi? Ne yazık ki hırs yüzünden akıbetini göremiyor. Bu fukara milleti de o akılsız peşinden sürüklüyor,' dedi."

Muhiddin birden aydınlandı. Kafasındaki taşlar yerine otururken, "Şimdi," dedi kederli bir sesle, "kimden bahsettiğini anladım oğlum."

Yusuf meraklandı.

"Kimden bahsetmiş?"

"Kimden olacak? Enver Paşadan!"

"Peki adamın söyledikleri doğru mu?"

Muhiddin'in yay gibi kaşları çatıldı.

"Enver Paşa aslında kötü bir insan değildir, vatanperverdir. Ama simitçinin de söylediği gibi hırslıdır da. Bu hırsı ne yazık ki aklının önüne geçiyor bazen."

"Peki ya bu hırsına yenilip canımızı ortaya koyarsa, ne yapacağız?"

Zarife'nin de kaşları çatılmış, yüzü gölgelenmişti.

"Biz," dedi ağlamaklı bir sesle, "niye gül kokularının içinde değil de, barut kokularının içinde yaşamaya mahkûmuz hep? Reva mı bu yaptıkları? Hiç mi vicdanları yok? Hiç mi halimizden anlayan yok?"

Muhiddin düşünceliydi. Âdeta kendi kendine konuşur gibi, "Bence," dedi, "bütün kabahat sadece başımızdakilerin değil! Bizim hiç mi kabahatimiz yok?"

"Ne konuşuyorsun sen Muhiddin? Bizim suçumuz, kabahatimiz ne? Biz mi istedik savaşa girmeyi?"

Muhiddin içini çekti.

"İstersen böyle konuşma Zarife! Ne de olsa bizi yönetenler bize benzeyenlerdir, yalan mı? Bu adamlar nerden geldi sanıyorsun? Bizden biriler, içimizden biriler... Sanma ki bir tek Enver Paşa hayalperest!"

Zarife ne söyleyeceğini bilememenin üzüntüsü içinde, "Peki ya," dedi, "müdür bey onlara karşı gelirse ve mektebi Almanca eğitime geçirmezse ne yapacağız? Bu kış günü mektebi kapatmasınlar."

Muhiddin onu yatıştırmaya çalıştı.

"Saçmalama Zarife! Neden kapatsınlar?"

Karısı ters ters baktı.

"Niye kapatmasınlar? Bugün mektebe gelen adam aba altından sopayı göstermiş mi müdür beye, göstermiş! Ayrıca Saint Benoit Fransız Mektebi'ni kapatan zihniyet oğlanın gittiği mektebi neden kapatmasın?"

Muhiddin bir an gözlerini yumdu. Derin bir nefes aldıktan sonra, "Allah aşkına," diye homurdandı. "Elmayla armudu birbirine karıştırma yine. Oğlanın gittiği mektep özbeöz Türk mektebi, doğru mu? Böyle güzide bir mektebi niye kapatsınlar?"

Zarife sustu, cevap vermedi. Annesinin sustuğunu gören Yusuf, "Baba," dedi, "sence mektebi Saint Benoit'nın binasını taşırlar mı?"

Muhiddin ne cevap vereceğini düşünürken, "Oğlan," dedi Zarife "sana bir soru sordu, duymadın mı?"

Muhiddin sessizce içini çekip "Duydum," dedi. "Sağır değilim ya, duydum elbette! Lakin oğlana gerçeği nasıl söyleyeceğimi düşünüyordum."

"Ne gerçeği baba? Sen neden bahsediyorsun?"

Karısının biraz önceki azarı Muhiddin'i hazırlıksız yakalamıştı.

"Sanırım Saint Benoit'yı geçen hafta kapatmışlar. Hatta kilisedeki bazı papazları da bir gemiye koyup Fransa'ya göndermişler."

Yusuf yutkundu.

"Gerçekten mi? Neden söylemedin bunu bana?"

Muhiddin bu sefer lafı uzatmaya gerek duymadan, "Öğrenip de ne yapacaktın oğlum?" dedi. "Talebe adamsın. Zaten yakında ortaya çıkacaktı. Hatta bugün yarın Saint Benoit'daki Fransız bayrağını indirip yerine Türk bayrağı asacaklar."

Yusuf inanmaz gözlerle babasına bakıyordu. Onun bu halini gören Muhiddin, "Ben," dedi, "bu olaylar olup biterken bir şeyi tahmin edemedim tabii. O da sizin mektebi oraya taşıyacaklarını..."

BÜYÜK SÜRPRİZ

Günlerden pazartesiydi. Kâbuslar yüzünden sık sık uyandığı bir geceden sonra kalkmış, isteksizce kahvaltısını etmiş, her zamanki saatinde, tramvay durağında arkadaşı Süreyya'yla buluşmuştu Yusuf.

Süreyya göz ucuyla şöyle bir süzdü onu. Sanki gözkapaklarına kilolarca ağırlık yerleşmiş, ağzının köşelerini aşağı sarkıtmıştı. En sonunda dayanamayıp "Bu ne hal böyle?" diye sordu. "Neyin var?"

"Hiç, yok bir şey!" diye kestirip attı Yusuf.

Süreyya ters ters baktı.

"Peki, öyle olsun. Ben de sırdaş olduğumuzu sanıyordum."

Yusuf derin bir iç çekti.

"Öyleyiz zaten."

"Değiliz! Eğer öyle olsaydık neyin olduğunu söylerdin bana. Baksana, yüzün sirke satıyor! Dilin de 'Yok bir şey,' diye yalan söylüyor."

Yusuf yavaşça başını sallayıp "Pekâlâ," dedi. "Gece sürekli kâbus gördüm."

Süreyya şaşırdı.

"Ne kâbusu?"

"Bilmiyorum. Tuhaf tuhaf şeylerdi işte. Galiba babamın söylediklerinden etkilendim."

Süreyya meraklanmıştı.

"Ne söyledi?"

"Ne bileyim Süreyya! Bu hafta sonu bir sürü şey konuştum babamla. Savaşı, İttihatçıları, Enver Paşayı, mektebin taşınmasını..."

Süreyya atıldı:

"Gerçekten taşınacak mıymışız? Baban mekteple ilgili bir şey mi biliyor? Söyledi mi sana?"

"Söylemez olur mu, söyledi elbette! Dediğine göre Saint Benoit'yı geçen hafta kapatmışlar. Hatta kilisedeki bazı papazları da gemiyle Fransa'ya göndermişler..."

Süreyya duyduklarına çok şaşırmıştı.

"Babama göre," diye devam etti Yusuf. "İttihatçılar aslında cesur ve vatanperver insanlarmış."

"Evet, Allah var!" dedi Süreyya, kendini toparlamıştı. "İttihatçılar gerçekten de cesur insanlar. Bu cesaretlerine hiç kimse laf edemez. Vatan dendiğinde ölüme yürümekte bir an tereddüt etmezler."

"Peki Enver Paşanın hayalperest olmasına ne diyorsun?"

"Eğer öyle biriyse Allah bu memlekete acısın."

"Doğrusu benim pek güvenim kalmadı artık ona. Bu memleket sanki lanetlenmiş gibi geliyor bazen bana. Derde, acıya, zorbalığa mahkûm edilmiş gibi."

"Bu kadar ümitsiz olma. Ümidimizi de kaybedersek geriye ne kalır?"

Yusuf kederle başını salladı.

"Hiçbir şey kalmaz. Lakin gençliğimizi de bir hayalperest için heba etmek istemem doğrusu."

"Söz konusu ya vatansa?"

Yusuf'un bir an içi ürperdi.

"Şayet söz konusu vatansa işte orada duracaksın! Ancak cesedimi çiğneyip bu kutsal topraklara ayak basabilirler."

Süreyya'nın da yüreği hoplamıştı.

"Gerekirse ben de savaşırım, ben de canımı veririm. Zira bu vatandır bizi özgür kılan, sevdiğimize gönül kapısını açan."

Yusuf onu şaşırtıverdi ansızın gülümseyerek. Süreyya ona hayret dolu gözlerle bakıp "Hayrola?" dedi. "Gülünç bir şey mi söyledim? Neden güldün?"

"Ortada gülünç bir şey yok! Yanlış anlama sakın. Sen 'sevdiğimize' deyince aklıma geldi birden... Doğrusu bütün hafta sonu sabırsızlıkla bekledim."

"Niye sabırsızlıkla bekledin?"

"Niye olacak? N'aptın Güzide'yle? Hadi, anlat!"

Süreyya'nın da yüzünde birden gülücükler açtı.

"İkimiz caddede yan yana yürüdük. Evlerine kadar sohbet ettik."

"Evleri nerede?"

"Tatavla'da."

"Peki nasıl biri?"

Süreyya âdeta tatlı bir hayale dalıp gidercesine, "Umduğumdan daha anaç biri," dedi. "Yan yana yürürken görmeliydin beni. Tıpkı bayram harçlığı alan çocuklar gibiydim. Yüreğim onun aşkıyla öyle doluydu ki bedenimi taşımakta zorluk çekiyordum."

Yusuf onun adına mutlu olmuştu. Şaka yollu, "Sonunda büyük hayaline, büyük aşkına kavuştun. Eh, darısı benim başıma," dedi.

Bunu duyar duymaz Süreyya büyük bir heyecanla, "Dur!" dedi. "Sana çok önemli bir havadisim var."

"Ne havadisi?"

Süreyya güldü.

"Güzide'nin bana hayal kurdurduğu gibi meğerse sen de başka birine hayal kurduruyormuşsun."

"Nasıl? Kime? Kime hayal kurduruyormuşum?"

"Mehpare'ye!"

Yusuf afalladı. Kuşku dolu gözlerle baktı Süreyya'ya. Ama yüzünde şaka yaptığına dair bir iz yoktu.

"Mehpare de kim?"

"Güzide'nin yanındaki kızı hatırlıyor musun?"

"Evet, hatırlıyorum."

"İşte o kız!"

"Mehpare o kız mı?"

"Evet."

"Nasıl yani? Benden mi hoşlanmış? Bunu sana Güzide mi söyledi?"

Süreyya başını "evet" anlamında birkaç defa salladıktan sonra, "Ben de," dedi, "ilk duyduğumda senin gibi çok şaşırdım. Zira böyle bir şey beklemiyordum. Ayrıca beklediğimden de açık sözlü çıktı Güzide. Hiç sözünü esirgemiyor. Anladığım kadarıyla kıza da söz vermiş."

"Ne sözü?"

"İkinizi baş göz etmeyi!"

Yusuf bir an ne diyeceğini bilemedi. Sonra ardından, "Sakın," dedi, "sen de bu işe soyunmuş olmayasın?"

Süreyya'nın içi fokur fokurdu.

"Yalan yok! Ne de olsa mektubumu taşımıştı. Ona bir gönül borcum var, tıpkı sana olduğu gibi... Güzel ve tatlı bir kız, yalan mı? Yoksa sen beğenmedin mi onu?"

"Evet," dedi Yusuf titrek bir sesle, "güzel bir kız. Ama huyu nasıl? Hay Allah! Bak gördün mü şimdi? Durduk yerde nasıl da yüreğimi hoplattın benim öyle..."

***

Henüz dersler başlamamış, talebeler kendi aralarında sohbete dalmışlardı. Uzun koridorun uğultusu içinde, "Yusufçuk!" diye birinin kendisine seslendiğini duydu Yusuf.

Başını sesin geldiği tarafa çevirdiğinde Ahmet Robenson'un kendisine baktığını gördü. Vakit kaybetmeden hızlı adımlarla ona doğru yürüdü. Yanına geldiğinde başıyla selam verip "Hayırlı sabahlar oymak beyim," dedi.

"Sana da hayırlı sabahlar," dedi keyifsiz bir ses tonuyla Ahmet Robenson. "Gel, azıcık bahçeye çıkalım. Seninle konuşacaklarım var."

Yusuf ondaki nahoş hali hemen fark etmişti. Üstelik yüzü bembeyazdı. Gözlerinin altı çökmüştü. Birlikte merdivenlerden aşağı indiler ve bir çam ağacının altına gelip durdular.

"Buyurun," dedi Yusuf. "Sizi dinliyorum oymak beyim. Benimle ne hakkında konuşacaksınız?"

Ahmet Robenson onun bu sözlerini duymamış, uzaklara dalıp gitmişti. Onu daha önce hiç bu halde görmediği için endişelenmişti Yusuf.

"Oymak beyim," diye seslendi, "iyi misiniz? Neyiniz var?"

Muallim Ahmet Robenson dalıp gittiği düşüncelerden sıyrıldı.

"Biliyor musun Yusufçuk? Artık tarihin bir çengeli olduğuna inanıyorum. Sanki her devri o çengeline asıp bırakıyor..."

Yusuf bu sözlerden hiçbir şey anlamadığını belli edercesine boş gözlerle bakarken, "Ayrıca," diye sürdürdü konuşmasını Ahmet Robenson, "kader de her devirde oyunlar oynamayı, tuhaflıklar yapmayı seviyor."

Yusuf tedirgin olmuştu.

"Yoksa bilmediğimiz kötü bir şey mi var?"

Ahmet Robenson o an karşısında talebesi olduğunu unutmuş gibiydi. Derin bir iç çektikten sonra, "Galiba," dedi, "işler sarpa sarıyor. Askerlik yolu göründü hepimize."

Yusuf şaşırdı.

"Askerlik yolu mu?"

"Evet, Yusufçuk! Benden iki yaş küçük olan kardeşim Abdurrahman asker oluyor, orduya katılıyor."

Yusuf bir an ne diyeceğini bilemedi.

"Kardeşiniz ne iş yapıyordu?"

"O da tıpkı benim gibi muallimdi."

"Gerçekten mi? Nerede peki?"

"Beyoğlu'ndaki Mekteb-i Sultanî'ye de."

"Aaa! Bundan hiç haberimiz yoktu."

Ahmet Robenson'un yüzüne buruk bir gülümseme gelip yerleşti.

"Biliyor musun? O da benim gibi oymak beyi. Tabii Mekteb-i Sultanî'ye de."

"Peki siz..."

Ahmet Robenson onu dinlemiyor gibiydi.

"Mekteb-i Sultanî'ye benim de son derece değer verdiğim bir müessese. Zira Kuleli İdadisi'ni yarıda bırakıp tahsilime orada devam ettim. Hatta bir ara bu güzide müessesede beden terbiyesi muallimliği de yaptım. Mektebin çatısı altında ilk futbol takımını kurdum. Belki inanmayacaksın ama takımın kalecisi de bendim."

Yusuf ne söyleyeceğini bilememenin çaresizliğiyle, "Şey... bilmediğimden soruyorum. Kardeşiniz asker olmak zorunda mı?" diye sordu.

Ahmet Robenson da olup bitenler karşısında eli kolu bağlıydı.

"Bilmem biliyor musun Yusufçuk? Savaş nedeniyle memlekette seferberlik başlatıldı. İhtiyaç halinde hepimiz askere gideceğiz."

Yusuf birdenbire heyecanlandı.

"Biz de mi?"

"Yok, siz talebeler değil. Bizim gibi yetişkinlerden bahsediyorum."

"Ama," diye kekeledi Yusuf, "ama... biz de yemin ettik, öyle değil mi oymak beyim?"

"Ne yemini Yusuf?"

"İzcilik andımızdan bahsediyorum. O gün hepimiz yemin ettik. Vatanımızı sevip sulh ve harp zamanında fedakârlıkla hizmet edeceğimize dair şerefimiz üzerine söz verdik."

Ahmet Robenson'un keyfi daha da kaçtı.

"Saçmalama Yusuf! Hepiniz mektebi başarıyla bitirip devlet hizmetinde görev alacaksınız. Zira siz devletin devamısınız, geleceğisiniz."

"Lütfen böyle konuşmayın. Siz de gayet iyi biliyorsunuz ki vatan olmazsa millet ve devlet de olmaz. Bağımsız olmayan bir vatan, milletine zindan olmaz mı?"

Ahmet Robenson iliklerine kadar sarsıldı.

"Evet... doğru... haklısın... hem de yerden göğe kadar haklısın... yalnız sen de şunu unutma ki gün gelir lanet savaş biter... o zaman bu öksüz milleti kim kaldıracak ayağa? İstersen bir de böyle bak olaylara. Gözü karalık ölümün kucağına koşmak değil. Tam aksine bu yoksul millet için hayatta kalmaktır. Onlara rehber olup bir yol çizmektir..."

Yusuf cevap vermek yerine sessizliği yeğledi.

"Eğer ihtiyaç olursa," diye bu sefer kararlı bir şekilde sürdürdü konuşmasını Ahmet Robenson, "ben de tıpkı kardeşim gibi asker olurum. Ama siz mektebinizi bitirip bu fukara milleti aydınlık dolu yarınlara taşıyacaksınız. Gerekirse bu vatan için biz ölürüz, ama siz hayatta kalacaksınız."

Yusuf'un boğazı düğümlendi. Kısa bir tereddüttün ardından, "Şey," dedi, "benimle ne konuşacaktınız oymak beyim, bunları mı?"

Ahmet Robenson onunla ne konuşacağını hatırlamaya çalıştı... Neden sonra, "Kusura bakma," dedi. "Bu sabah düşünecek o kadar çok şey var ki, neyse... Seni yanıma çağırmamın nedenine gelince, bugün derslere girmeyin."

"Neden oymak beyim?"

"Bütün izcileri topla, gidiyoruz."

"Nereye gidiyoruz oymak beyim?"

"Harbiye Nazırlığı'na!"

Yusuf birden kaygılandı.

"Ne işimiz var orada?"

Ahmet Robenson onun kaygılı halini görünce, "Endişelenme," dedi sakin bir ses tonuyla, "kötü bir şey yok. İttihatçılar siz izcilerle tanışmak istiyormuş."

"Bizimle neden tanışmak istiyorlarmış?"

"Bana öyle geliyor ki Yusuf, İttihatçılar izcilik teşkilatı etrafında resmen örgütleniyor. Sanki izciliğe bir miktar askeri bir miktar da milliyetçi görüşle yaklaşıyorlar."

Yusuf hayretle baktı.

"Ama biz asker değiliz ki. Sadece izciyiz!"

Ahmet Robenson buruk bir şekilde gülümsedi.

"Sen daha küçüksün Yusuf! Politikacıları yeterince tanımıyorsun. İktidarları için her yol mubahtır onlara göre. Hatta yeri geldiğinde öyle bir nutuk çekerler ki pirenin deve olduğuna inandırırlar hepimizi."

Yusuf'un yüzü öfkeden kızardı.

"Oraya neden gidiyoruz öyleyse?"

"Emir büyük yerden Yusuf. Gitmezsek olmaz. Mecbur gideceğiz."

"Peki, anladım oymak beyim. Ama size son bir şey sormak istiyorum."

"Sor bakalım, ne soracaksın?"

Yusuf bu sefer kısık bir sesle, "Şey," dedi, "gerçek mi acaba?"

Ahmet Robenson şaşkın şaşkın baktı.

"Ne gerçek mi?"

"Duyduğumuza göre müdür bey görevinden istifa edecekmiş, doğru mu bu? Eğer böyle bir şey olursa yazık adamcağıza. Bu nasıl kabul edilebilir? Ne kadar insafsızlar!"

Ahmet Robenson onu teselli etmek istedi ama yapamadı, sustu.

***

Harbiye Nazırlığı'nın denize bakan büyük kapısının iki kanadı birden açılmıştı. Bahçesinde zabitler yüksek sesle emirler veriyor, neferler tüfeklerini vücutlarına bastırarak oradan oraya koşturuyorlardı.

"Şu yaşıma dek," diye fısıldadı Feyzi, "bu kadar askeri bir arada görmedim. Ayrıca burası bizim mektebe hiç benzemiyor. Ne kadar da soğuk ve sevimsiz bir yer. Nasıl desem! Sanki şefkat yok."

Hüsrev kıs kıs güldü.

"Burası asker ocağı Tombalak, burada şefkat ne arasın! Sen herhâlde burasını başını yasladığın kız arkadaşının bağrıyla karıştırdın. Unutma, şefkat ancak sevgilinin bağrında olur, asker ocağında değil."

Tam o sırada Rauf Ziya yanlarında belirdi.

"Merhaba," dedi gülümseyerek. "Bu ânı dört gözle bekliyorduk. Buraya gelmekle bize şeref verdiniz."

Herkes başını çevirmiş, sessiz bir şekilde Rauf Ziya'ya bakıyordu. Ahmet Robenson yumuşak bir sesle, "O şeref bize ait efendim," dedi.

Rauf Ziya biraz aceleci davranıp "Tesadüfe bakın ki," dedi, "Maarif Nazırı Şükrü Bey de burada. O da sizinle tanışmak istiyor."

Ahmet Robenson birden heyecanlandı.

"Doğrusu böyle bir şeyi beklemiyorduk. Bizim için hoş bir sürpriz oldu."

Rauf Ziya gülümsedi. Ardından hızlı adımlarla yürüyüp içeri girdi. Koridorda bekleyen bir grup kalabalığın arasından çabucak geçti, çift kanatlı ahşap oymalı bir kapının önünde durdu. Sağ elini kaldırdı ve kapıya birkaç kez vurdu. İçerden bir tıkırtı sesi gelince başını çevirdi, arkasında bekleyen Ahmet Robenson ve izcilere, "Maarif nazırının," dedi, "fazla zamanı yok. Birazdan buradan ayrılacak. Sizin geleceğinizi duyunca kalıp tanışmak istedi..."

Rauf Ziya lafını bitirmeden kapı ardına kadar açıldı. İçerden biri başıyla selam verip "Buyurun," dedi.

Selamı alan Rauf Ziya hiç vakit kaybetmeden makam odasına girdi. Bir asker gibi esas vaziyete geçtikten sonra, "Efendim!" dedi. "Şayet müsaadeniz varsa izcileri içeri alabilirim."

Maarif Nazırı Şükrü Bey yuvarlak yüzlü, bıyıklı bir adamdı. Siyah ince telli saçları arkaya doğru taranmıştı.

"Gelsinler bakayım."

Rauf Ziya derhâl başını çevirip bir eliyle "çabuk içeri girin!" der gibi yaptı. İzciler telaşlı bir şekilde ardı ardına geniş odaya girdiklerinde, "Nasılsınız evlatlarım?" diye sordu Maarif Nazırı Şükrü Bey.

İzciler sanki sözleşmişçesine hep bir ağızdan, "İyiyiz, sağ olun efendim," diye haykırdılar.

Şükrü Bey gülümsedi.

"Ee, mektep nasıl gidiyor bakalım?"

Bu soruya kimin cevap vereceğini bilememenin şaşkınlığı içinde birbirlerine baktıkları sırada Ahmet Robenson araya girip "Talebelerim," dedi, "oldukça başarılılar. Dersleri fevkaladenin fevkinde efendim!"

Maarif Nazırı Şükrü Bey bir kez daha gülümsedi.

"Biliyorum, iyi gidiyor dersleri. İzcileri yakından takip ediyorum. Zira sizler Türk milliyetçiliğini benimsemiş talebelerimsiniz."

Yusuf bütün cesaretini toparlayıp "Efendim," dedi, "müsaadenizle bir şey sorabilir miyim?"

Şükrü Bey bir an onu dikkatle süzdükten sonra, "Sor, ama önce bana adını bağışla. Adın ne senin?" dedi.

Yusuf tam cevap verecekken Feyzi bir an boş bulunup "Yusufçuk!" diye mırıldandı.

Bir anda ortam buz kesti, büyük bir sessizlik oldu. Bütün gözler Feyzi'ye çevrilmişti. Feyzi o an hayatının en korkunç dakikalarını yaşıyordu. Öylece durmuş, güçlükle yutkunurken bir kahkaha sesi kulaklarında çınladı.

"Demek adı Yusufçuk, ha?"

Maarif Nazırı Şükrü Beyin kahkaha attığını gören izciler biraz olsun rahatlamış, kendi aralarında gülmeye başlamışlardı.

"Şey..." dedi Feyzi mahcup bir sesle. "Yusufçuk onun lakabıdır! Ama gerçek ismi Yusuf'tur efendim."

Şükrü Bey gülümseyip babacan bir tavırla Yusuf'a baktı.

"Hadi," dedi, "sorunu sor bakalım."

"Herdim, kulağımıza bazı şeyler geldi. Güya Fransızca dil eğitiminden vazgeçip Almanca dil eğitimi alacakmışız, doğru mu?"

Maarif Nazırı Şükrü Bey, "Doğru," diye cevap verdi. "Çok yakında Almanca eğitime geçeceksiniz."

"Neden ama?"

Şükrü Bey oturduğu yerde kıpırdandı, ardından dirseklerini masaya dayadı. Sonra da gür bir sesle, "Lütfen," dedi, "kulaklarınızı dört açıp dinleyin beni. Eskiden Tanzimatçılar memlekette Fransız kültürünün gelişmesini sağlamaya çalıştılar. Oysa şimdi Fransızlar düşman bize. Hepiniz bunu

biliyorsunuz. Şimdi uzun uzun anlatmayacağım size. Meşrutiyet'in ilanıyla birlikte memlekette iktidar el değiştirdi. Biz İttihatçılar bu saçmalığa bir son vermek istiyoruz artık. İstanbul Sultanîsi'yle bizzat yakından ilgileniyorum. Sizin mektepte Allah'ın izniyle birçok ilki gerçekleştireceğiz. Almanca dil eğitimi de bunlardan biri."

"Peki," dedi Feyzi, "Galata'daki Saint Benoit binasına taşınacak mıyız?"

Şükrü Bey bir kahkaha attı.

"Yahu çocuklar! Siz de her şeyi duymuşsunuz. Boşuna söylememişler 'Yerin kulağı var,' diye. Kimden duydunuz bunları?"

Feyzi bu sefer çekimser bir sesle, "Şey..." dedi, "mektep bu dedikodularla çalkalanıyor efendim."

Şükrü Beyin ansızın yüzüne ciddi bir ifade gelip oturdu.

"Evladım, bunlar dedikodu değil, gerçeğin ta kendisi. Ben son derece Türkçü ve milliyetçi biriyim. Hatta bu senenin başında maarif müdürlerime bir tamim yolladım. Yolladığım bu tamimde Türkçenin genişliğinden, zengin bir dil oluşundan bahsettim. Ve onlardan bulundukları yerlerdeki atasözlerini, darbımeselleri, şiveleri saptamalarını istedim."

Yusuf'u yine bir merak sarmıştı.

"Efendim," dedi, "bu yüzden mi 'Keşşaf'ı değiştirdiniz?"

"Evet! Biraz önce de belirttiğim gibi Türkçemiz zengin bir dil Yusufçuk. İzci sözcüğü varken neden 'Keşşaf' kelimesini kullanalım ki? Peki, sen nasıl buldun bu yeni ismi?"

Yusuf böyle bir soru beklemediği için afalladı.

"Şey... benim için evet... şey... sanki daha iyi... ama... şey- biraz zaman geçmesi gerekiyor."

Şükrü Bey onu dikkatle süzdü.

"Ne için?"

Yusuf daha da heyecanlandı.

"Şey... elbette kulağımızın alışması için... zira... şey... keşşaftık, sonra bir günde izci oluverdik."

Şükrü Bey bir kahkaha attı.

"Doğru söylüyorsun Yusufçuk! Ama sen de bana inan, bazı kararlar öyle bir günde verilmiyor. Ama önemli olan şey ne, biliyor musun? Siz gençlerin istikbali bence... İşte ben buna çok önem veriyorum. Eğitimli ve milliyetçi gençler bu ülke için birer sığınaktır. Hatta zor zamanlarda sığınılan limanlardır. Limansız bir gemi nasıl acıklıysa, eğitimsiz bir millet de tıpkı öyledir. Nereye gidecek, ne yapacak, nereyi özleyecek? Doğru mu bu söylediklerim Yusufçuk, doğru mu sence de?"

***

Yusuf bir an durdu, Feyzi'nin ensesine ağır bir sille indirirken, "Allah," dedi öfkeyle, "seni kahretsin ulan Tombalak! Ne kadar patavatsızsın sen böyle. Koca maarif nazırının önünde rezil rüsva ettin hepimizi."

Feyzi'nin o an dünya yansa umurunda değildi. Aklında ve kulağında kız arkadaşı Refika'nın sesi vardı. Yusuf onun bu kayıtsız halini görünce inler gibi aynı sözü tekrarladı:

"Allah seni kahretsin ulan Tombalak!.."

Feyzi onu duymuyordu bile. Temiz havayı içine çekti. Biraz önce ensesinde patlayan sillenin acısını yüzünden silmeye çalışarak, "Ulan!" dedi aldırmaz bir tavırla, "bugün de mektepten sıvıştık. Allah Allah... Şimdi doğru Beyoğlu'na gidiyoruz. Bu kadar asker gördüğümüz yeter de artar bize. Biraz da kızları görelim."

Yusuf hayretle başını salladı.

"Ulan ayı herif, sen adam olmazsın!"

Feyzi yine umursamadı onun bu sözlerini. Mutlu bir şekilde yürürken Süreyya'nın aklına Güzide ve Mehpare geldi.

Birden Yusuf'un koluna girip "Bırak şimdi onu," diye fısıldadı kulağına. "Çabuk yürü! Seni Mehpare'yle tanıştıracağız."

Yusuf o sabah Süreyya'yla konuştuklarını unutmuş gibiydi. Mehpare'nin ismini duyunca ansızın heyecanlandı.

"Sahi ya! Bir de o mesele vardı değil mi? Ulan ayı Tombalak! Bugün beni resmen serseme çevirdin."

Süreyya kıs kıs güldü.

"Neyse... Onu da böyle kabul edeceğiz artık."

Yusuf bakışlarını hafifçe çevirdi, ters ters Feyzi'ye baktı. Yeşil kaputunun cebinden siyah beresini çıkarmış, başına geçirmişti.

"Dilinin kemiği yok ayının. Aklına gelen her şey de söylenmez ki be kardeşim, haksız mıyım?"

Süreyya geçen gün Feyzi'yle yaptıkları sohbeti hatırladı.

"Haklısın! Lakin insanların görünmeyen yüzleri var. Yani sandığımızdan başka olabiliyorlar."

Yusuf bir an duraksadı.

"Ne demek istiyorsun?"

Süreyya buruk bir şekilde gülümsedi.

"Boş ver... Bugün senin için büyük bir gün, ne hissediyorsun?"

Yusuf'un birden yüreği fokur fokur kaynadı.

"Şey... bilmem... aşk mı denir buna... yaşayıp göreceğiz ha!.. ya sen ne dersin?"

Süreyya yüzüne baktı.

"Çok haklısın! Bir aşkın başlangıcı sizinkisi! Lakin bana öyle geliyor ki Yusuf, kaderimiz başka bir yüzün ardında saklı."

Yusuf'un kafası karıştı.

"Nasıl yani?"

"Bu söylediklerimin nasılı yok be Yusuf! Bir yüze âşık oluveririz ve o yüz bizim kaderimizi değiştiriveriyor sonra."

"Gerçekten böyle mi oluyor?"

Süreyya tebessüm etti.

"Herhâlde böyle oluyordur. Bizi kendine çeken o tuhaf kudret, sanki kaderden başkası değil. Hepimiz farkında olmasak da, o yüzü arar dururuz hep."

"Yani kaderimizi mi?"

"Açıkçası bundan emin değilim... Az önce de söylediğim gibi kaderimiz başka bir yüzün ardında saklı gibi. Kim bilir belki de o yüzü arıyoruz. Dedim ya, emin değilim!"

"Peki sence o benim kaderimi değiştirecek yüz mü? Ya sonradan hayatın başka bir yüzü kaderimi değiştirirse, olamaz mı böyle bir şey?"

"Bilmiyorum be Yusuf! Hayatın da başka başka yüzleri var elbet. Öyle başka bir yüz derken, bu bir kişinin yüzü değil ama."

Ona hak verdi Yusuf. Başka bir şey söylemedi. O anda tek tesellisi kaderin böyle bir insanı karşısına çıkarmasıydı...

***

Güzide mektebin kapısında Süreyya'yı gördüğünde şaşırmış, sonrasında bu yerini öfkeye bırakmıştı.

"Sen," dedi kızgın bir sesle, "ne arıyorsun burada? Neden mektepte değilsin? Sana geçen gün açıkça söyledim. Mektebi kırman doğru gelmiyor bana. Bu duruma gönlüm razı gelmez..."

Süreyya tatlı tatlı gülümseyip sözünü kesti:

"Kızma! Bugün mektebi kırmadım. Hepimiz izinliyiz."

Güzide'nin birden öfkesi yatıştı.

"Bana yalan söylemiyorsun değil mi?"

Süreyya bu lafa içerledi.

"Aşk olsun sana! Ekmek Mushaf çarpsın ki doğru söylüyorum, yalanım yok."

Güzide ona bu sefer gülümseyen gözlerle bakıp "Pekâlâ," dedi, "sana inanıyorum. Ama şimdi çabuk söyle, neden izinlisiniz?"

Süreyya başını hafifçe sağa doğru çevirdi ve Mehpare'yi şöy
le göz ucuyla süzdükten sonra, "İstersen," dedi manalı bir sesle
"bunu yolda yan yana yürürken anlatayım. Yusuf da burada"

Mehpare onun adını duyar duymaz heyecanlandı, içi içine sığmaz oldu. Âdeta kan yanaklarına hücum etti. Ondaki bu heyecanı ve telaşı gören Güzide, "Aaa!" dedi sanki bundan habersizmiş gibi. "Öyle mi? Arkadaşın da mı burada?"

Süreyya içinden kıs kıs güldü.

"Evet! Onunla artık tanışmanı istiyorum. Hatta belki Mehpare de tanışmak ister. Ne de olsa ikisi benim iyilik meleğim."

Güzide gülümsedi.

"Elbette tanışmak isterim. Fakat Mehpare adına bir şey söyleyemem. Ya sen Mehpare, o çocukla hâlâ tanışmak istiyor musun?"

Mehpare onun bu sözlerinden kendince bir mana çıkarmış olacaktı ki, "Şey..." dedi kekeleyerek, "o... olabilir, neden olmasın?"

Güzide o an gülmemek için kendini zor tuttu.

"Pekâlâ! Öyleyse arkadaşını çağır buraya Süreyya. Hep birlikte yürüyüp biraz sohbet edelim."

Süreyya hiç vakit kaybetmeden arkasını döndü, hafif bir ıslık çaldı. Az ötede tek başına duran Yusuf ıslığı duyar duymaz koşup yanlarına geldi. Tıpkı Mehpare gibi o da heyecanlıydı.

"Merhaba," dedi titrek bir sesle. "Gerçi karşılaşmıştık ama tanışmamıştık. Neyse... Tanışmak bugüne nasipmiş."

Güzide bu gergin ortamı yumuşatmak istercesine gülümsedi ve ardından, "Doğru söylüyorsun," dedi. "Karşılaşmıştık. Dur bakayım! Sen o gün ne söylemiştin bana? Ha, şimdi hatırladım! 'Bu savaş zamanında sen de onu yarının yokmuş gibi seversin...' Aynen böyle söylemiştin, değil mi?"

Yusuf bir kahkaha attı.

"Böyle mi söylemiştim?"

"Aynen böyle söylemiştin ukala bey!" dedi Güzide gülerek.

Yusuf rahatlamıştı.

"Desene," dedi hâlâ gülerken, "o gün boyumdan büyük laflar etmişim. Ama iyi ki de etmişim. Bak! Hayırlı bir işe vesile oldu."

Onun bu son sözüyle Süreyya'nın yüreği titredi ve bir elini onun omzuna attığında, "Kızlar," dedi gurur dolu bir sesle, "sizi gerçek dostumla tanıştıraym. Adam gibi adamdır. Ona bir şey teslim ettiğimde gözüm asla arkada kalmaz."

Güzide bu duygusal havayı dağıtmak istercesine, "Hadi öyleyse," dedi gülümseyerek, "yürüyelim arkadaşlar. Şayet eve biraz daha geç kalırsam bu sefer de annemin gözü yolda kalacak."

Bu hepsini güldürdü. Süreyya hiç vakit kaybetmeden Güzide'nin yanına sokuldu, Yusuf da ister istemez Mehpare'yle yalnız kaldı.

"Lütfen," dedi Yusuf utangaç bir sesle, "önden buyurun."

Güzide hemen araya girdi:

"Hayır, siz ikiniz arkamızdan geliyorsunuz şimdi. Ben ve Süreyya önden yürüyeceğiz."

Yusuf ve Mehpare onun ne yapmaya çalıştığını sezmişlerdi. İkisinin de yanakları kızardı, bakışlarını Güzide'den kaçırdıklarında, "Peki," dedi kısık bir sesle Mehpare, "dediğin gibi olsun."

Güzide ve Süreyya göz açıp kapayıncaya kadar yanlarından uzaklaşmış, onları baş başa bırakmışlardı.

"Şey," dedi çekimser bir şekilde Yusuf, "adın da kendin kadar güzelmiş."

Mehpare şaşırdı.

"Adımı söyledim mi sana?"

Yusuf afalladı.

"Hayır, ama şey... Süreyya söylemişti."

Mehpare içinden kıs kıs güldü.

"Demek öyle! Senin de adın Yusuf, doğru mu?"

Bu sefer de Yusuf içinden kıs kıs güldü.

"Adımı söyledim mi sana?"

Mehpare hafiften dilini ısırdı.

"Hayır, ama Güzide söylemişti."

"Demek öyle! İkimiz de birbirimize adımızı söylemedik, ama ne hikmetse adlarımızı biliyoruz."

Mehpare utandı.

"Şey... galiba biraz öyle oldu."

Yusuf onun bu utangaç halinden hoşlanmaya başlamıştı.

"Peki sen nerede oturuyorsun?"

"Güzide'yle aynı mahallede oturuyoruz, Tatavla'da!"

Yusuf, Tatavla'yı duyunca birden mırıldanmaya başladı:

Karotseri Trava, napamesta Tatavla
Posa talirayirevis, ya na pas ke na mas feris?
Büyükdere ke Therapia; Tatavla ke Nihori
Afta ta tessarahoria, pustolizoune tin Poli.

Yusuf sustuğunda Mehpare kehribar rengi gözlerini ona dikmiş, şaşkınlıkla bakıyordu.

"Sen," dedi meraklı bir sesle Mehpare, "Bu Rumca şarkıyı kimden öğrendin?"

Yusuf gülümsedi.

"Sınıfımızda iki Rum arkadaşımız var. Bazen onlardan Rumca bir şeyler öğreniyorum. Bu şarkı da onlardan biri sadece."

Mehpare'in içini bir sevinç kaplamıştı. Yüzü aydınlandı, o da tıpkı Yusuf gibi hafiften mırıldandı:

Çek arabacı, Tatavla'ya gidelim
Bizi oraya götürmek için, kaç beşlik istersin?
Büyükdere ve Tarabya; Tatavla ve Yeniköy
İstanbul'u güzelleştiren, işte bu dört köy.

Mehpare sustuğunda bu sefer de Yusuf kömür karası gözlerini ona dikmiş, şaşkınlıkla bakıyordu.

"Yoksa," diye söylendi Yusuf, "sende mi Rumca biliyorsun?"

Mehpare gülümsedi.

"Senin de bildiğin gibi Tatavla bir Rum semti."

"Rumcayı komşularınızdan mı öğrendin?"

Mehpare bu soru karşında bir an duraksadı. Ona ne cevap vereceğini düşünürken, "Beni duydun mu?" diye sordu Yusuf.

Mehpare kararsız gibiydi.

"Şey... belki de en baştan bu gerçeği söylemeliyim sana."

"Hangi gerçeği?"

"Ben açık sözlü biriyim. Ve bu ilişkide dürüst olmak en iyisi. Benim anneannem bir Rum. Ama büyükbabam Türk. Ayrıca şöyle de bir gerçek var: Anneannem annemi Rum kültürüyle büyütmüş. Tahmin edeceğin gibi annem de beni biraz o kültürle büyüttü."

"Olsun," dedi Yusuf. "Ayrıca açık sözlülüğün için teşekkür ederim sana."

Mehpare biraz olsun rahatlamıştı.

"Doğrusu endişelenmedim değil. Zira nasıl tepki vereceğini bilmiyordum."

Yusuf onu daha da rahatlatmaya çalıştı.

"Ben kimim ki böyle bir şeye tepki vereyim? Hepimiz Âdemoğluyuz. Hepimiz sonuçta insanız, öyle değil mi?"

Mehpare'nin birden yüzü aydınlandı.

"Böyle düşünmene sevindim. Ayrıca az önce mırıldandığın o şarkıyı Rumlar genellikle '*Baklahorani Şenlikleri*'nde söyler."

Yusuf şaşırdı.

"Ne şenlikleri?"

"Baklahorani!"

"O nedir?"

"Gerçekten duymadın mı bu şenliği?.."

Yusuf başını "hayır" der gibi sallarken, "Her sene," diye devam etti konuşmasına Mehpare, "geleneksel bir panayır düzenlenir Tatavla'da. Ancak bu panayır özellikle *'Büyük Perhiz* öncesinde olur."

"Büyük Perhiz mi?"

Mehpare gülümsedi.

"Dur! Böyle olmayacak. Sana en başından kısaca anlatayım. Baklahorani Rumca bir kelime olup, 'bakla' anlamına gelir. Rumların inanışına göre, Mesih İsa'nın dirildiği gün olan *Paskalya*'ya tam kırk gün kala başlayan *'Büyük Perhiz'* öncesi *'Kathara Deftera'* yani *'Temiz Pazartesi'* adını verdikleri o günde yapılan şenliklerdir. Hatta bazı Rumlar buna *'Tatavla Karnavalı'* adını bile vermiş."

"Daha önce neden hiç duymadım bu karnavalın adını? Sınıftaki arkadaşlarım da bununla ilgili bir şey söylemedi bana. Peki, tam olarak ne zaman yapılıyor bu karnaval?"

Mehpare bir kez daha gülümsedi.

"Perhiz döneminin başlangıcında kutlanıyor. Bu da her sene değişen takvime göre bazen şubat sonu, bazen de mart başı gibi oluyor."

"Peki karnaval gününde Rumlar ne yapıyor?"

"Perhiz döneminde oldukları için et yemiyorlar kesinlikle. Sadece zeytinyağlı yiyecekleri tercih ediyorlar. Özellikle de favayı!"

"Sadece bu kadar mı?"

Mehpare anlattıklarına kendini kaptırmış gibiydi.

"Elbette bu kadar değil. O gün ayrıca şarkılar söylenip danslar ediliyor. Ahbap ve dostların evlerine gece ziyaretlerinde bulunulup sabaha kadar eğlenceli sohbetler düzenleniyor."

"Eğer sakıncası yoksa bir soru daha sorabilir miyim?"

Mehpare artık endişeli değil neşeliydi.

"Elbette sorabilirsin."

Yusuf düşüncelerini toparlamaya çalıştı. Onu incitmemeye özen gösterircesine, "Anladığım kadarıyla," dedi dikkatli bir şekilde, "büyükbaban Türk ve Müslüman biri. Peki ya baban?"

Mehpare bu soru karşında birden irkildi. Nasıl cevap vereceğini bilemedi. Dilinin ucuna gelen sözcükleri yan yana koymaya çalışırken Güzide başını çevirip "Yeter artık," dedi gülümseyerek. "Günler çuvala girmedi ya! Şimdi yanımıza gelip biraz da bizimle sohbet edin."

İSTİFA

İstanbul, 14 Aralık 1914

Kara kışın iyiden iyiye kendini hissettirmeye başladığı, mavi gökyüzünün yerini kurşuni bulutlara bıraktığı, poyrazların çok sert estiği günlerdi.

İstanbul Sultanîsi Müdürü Mehmed Süreyya Bey, insanların çok acı çektiklerinde, biçare kaldıklarında, içlerinde beliriveren ve ne davranışları ne de sözleri kendilerininkine benzeyen bir yabancının konuşmasına engel olamadıklarında duydukları şaşkınlığı, hicabı, yorgunluğu, üzüntüyü hissediyordu. Ve o üzüntü yer yer solgun yüzüne bir dalgınlık olarak yansıyordu.

"Hepinize," dedi, "artık veda etme zamanı evlatlarım. Bugün tam tamına bir yıl, bir ay, bir hafta oldu bu güzide mektepte onurumla görev yapalı. Ve yerime tayin edilen Kabataş Mekteb-i Sultanî Müdürü Hüseyin Nazım Bey bütün olumsuz şartlara rağmen eminim ki bu mektebe en parlak dönemlerinden birini yaşatacaktır. Bundan hiç şüphem yok. Ayrıca sizin de en ufak bir şüpheniz olmasın..."

Feyzi kendini tutamayıp atıldı:

"Öyleyse neden istifa ettiniz efendim?"

Mehmed Süreyya Bey başını usulca sesin geldiği tarafa çevirdi. Feyzi'nin kendisine merakla baktığını gördü. Sakin bir tonuyla, "Evladım," dedi, "herkesin kendine göre bir doğrusu var. Ben de bu yaşıma değin hep doğrularımın peşinden gittim. Bugün bir kez daha anladım ki atalar eder, evlatlar öder."

Yusuf araya girdi:

"Ne demek istiyorsunuz müdür bey?"

Mehmed Süreyya Bey cevap vermedi, sadece buruk bir yılkilde gülümsedi. İçgüdüleri uzun uzadıya bir açıklama yapmaması gerektiğini tembihliyor, zira aksi durumda talebelerin moralini daha da bozacağını söylüyordu. Neredeyse hiç kıpırdamadan, "Artık vakit doldu," dedi. "Bana müsaade. Yolunuz ve bahtınız açık olsun evlatlarım. Sizleri çok sevdim. Hep de seveceğim. Şimdilik allahaısmarladık."

Mehmed Süreyya Bey konuşması bittiğinde birden arkasını döndü, koşar adımlarla sınıftan dışarı çıktı. Bütün talebeler arkasından öylece bakakalmıştı. Sessizliği Ahmet Robenson bozdu.

"Bugün bir devir daha sona erdi çocuklar. Bakalım gelecek günler ne gösterecek bize."

"Sizce az önce müdür bey ne söylemek istedi oymak beyim?" diye sordu Yusuf.

"Biliyorsunuz vedalar her zaman zordur. Müdür beyin ne söylemek istediğine takılıp kalmayın artık. Son günlerde olup bitenler belki de onun için fazlaydı."

Yusuf yutkundu.

"Yalnızca onun için mi?.. Ya biz?.. Birazdan... Evet, birazdan... Hatıralarımızla dolu bu binayı terk edip gideceğiz bir daha dönmemek üzere... Ya biz n'apalım?"

Ahmet Robenson'un da boğazı düğüm düğümdü.

"Sen de biliyorsun ki emir büyük yerden be Yusufçuk! Ne yazık ki elden bir şey gelmiyor. Buna katlanacağız. Her acıya katlandığımız gibi bu acıya da katlanacağız."

Yusuf'un gözleri dolmuştu.

"Acıya katlanmak öyle kolay mı? Bu binadan ayrılmanın bizim için ne kadar acı verici olduğunu görmüyor musunuz?"

Ahmet Robenson derin bir iç çekip "Görmez olur muyum be Yusufçuk?" dedi üzüntüyle. "Elbette görüyorum. Hepinizin bakışlarında bu hüznü görüyorum. Ancak esas acıyı hiç tanımadığımız o çocuklar çekiyor."

"Hangi çocuklar?" diye sordu Feyzi.

Ahmet Robenson neredeyse hiç kıpırdamadan Feyzi'ye baktı.

"Elbette Saint Benoit Fransız Mektebi'ne giden talebelerden bahsediyorum. Bir düşünsenize, mektebiniz elinizden alınmış ve siz bu kış günü çaresizlik içinde evde oturuyorsunuz. Şimdi soruyorum, sizce kimin acısı daha katlanılmaz?"

Bütün talebeler bir anda başlarını önlerine eğip sustular. Onların böyle sustuğunu gören Ahmet Robenson, "Ne yazık ki," dedi, "o zavallıların acısı daha katlanılmaz gibi geliyor bana. Gerçek şu ki, İttihatçıların aldığı bu karar hepimizin hayatını değiştirdi. Ama bazılarımızınkini kâbusa çevirdi."

Yusuf utanmıştı.

"Biz de bu duruma çok üzülüyoruz. Onların suçu günahı yok. Bir anda mektepsiz kaldılar."

Ahmet Robenson, Yusuf'un yüzüne baktı dikkatle.

"Bütün bu olup bitenlerden sizler mesul değilsiniz. Bu duruma mesul olanlar utansın. Bir gün pişman olsunlar inşallah!"

Süreyya o âna kadar ağzını açmamıştı.

"Sanki," dedi düşünceli bir sesle, "geriye dönüşü olmayan bir kapıdan geçip gideceğiz birazdan, doğru mu?"

Ahmet Robenson durgun bir suyun üstünde yüzen solgun bir yaprak gibi cansızdı.

"Doğru söylüyorsun Süreyya! Hatta geriye dönüşü olmayan birçok kapıdan geçeceğiz sanki..."

***

Öğle vaktiydi. Bütün talebeler son defa mektebin bahçesinde toplanmıştı. O an hepsinin yüreği ılık ılık, gözleri ıslak...

"Bu durum," dedi titrek bir sesle Hüsrev, "şaka gibi geliyor bana. Bir türlü inanmak istemiyorum. Niye taşınıyoruz ki?"

Yusuf onu göz ucuyla süzdü. Arkadaşının dudakları incinmiş bir kuşun minik kanatları gibi seğiriyordu.

"Ne yalan söyleyeyim," dedi Feyzi araya girerek. "Buradan taşınacağımızı ilk duyduğum anda çocuklar gibi sevinmiştim. Ama ya şimdi?"

Feyzi'nin boğazına bir yumru gelip oturdu. Daha fazla konuşamadı, sustu. Birbirinin zıddı birçok duygu bir zelzele gibi yüreğini altüst etti. Süreyya şaşkınlıkla baktı ona. Doğrusu bunu beklemiyordu. Oysa onun bu duruma sevineceğini düşünmüştü.

"Ne kadar kötü bir şey," dedi Hüsrev. "Kendi kararımızı veremiyoruz. Birileri çıkıp siyasi amaçları uğruna bizi yerimizden ediyor."

Yusuf omuzlarını silkti.

"Ne bahtsız talebelermişiz! Bütün bunlar bize mi denk geldi?"

Hüsrev içini çekti.

"Hiç sorma! Şimdi bütün maziyi burada bırakıp nasıl gideceğiz? Mazi burada duruyor. Acısıyla, tatlısıyla..."

Feyzi sözünü kesti:

"Bize bu kötülüğü yapanların Allah müstahakını versin!"

Hüsrev böyle sıkıntılı durumlardan hiç hazzetmezdi. Bu duruma sebep olanlara kızıyor, kaderlerine ve kötü talihlerine lanet ediyordu.

"Arkadaş," dedi öfkeli bir sesle, "bizde de ne talih varmış? Nasıl bir çaresizliğin içine düştük? Birazdan bütün mazimizi buraya gömüp gideceğiz, öyle mi?"

Süreyya ona hak verircesine başını sallayıp "Hepimize," dedi kederli bir sesle, "çok büyük bir kötülük yaptılar."

Hüsrev'in yüzünde bu sefer de acı dolu bir öfke belirdi.

"Bütün bunlara sebep olanların Allah belasını versin! Ne saçma şey bu. İttihatçılar pireye kızıp yorgan yaktılar resmen. Fransızlara kızıp mektep mi kapatılır böyle?"

Yusuf susmuş, onları dinliyordu. Birden başını kaldırıp son defa mektebe baktı. Ardından sırtını döndü ve ağır ağır yürüyüp Osman Ağanın önünden geçerken, "Artık," dedi usulca, "her şey bitti, buraya kadarmış. Hadi yürüyün, gidiyoruz."

Arkadaşları bir an şaşkınlıkla baktı, ardından peşi sıra öfkeyle söylenerek yürümeye başladılar hep birlikte...

***

O gün İstanbul Sultanisi talebelerinin yüzüne mutsuz, üzgün bir ifade yerleşmiş, gün boyu da onları terk etmemişti.

Saint Benoit Fransız Mektebi'nin bahçesinde toplanan talebeleri kürsüden dikkatle süzdükten sonra, "Burası," dedi İstanbul Sultanisi Müdürü Hüseyin Nazım Bey, "otuz yıllık mektebin yedinci binası. Ve bu mektepte tahsil gören iptidai ve sultani talebeler ilk defa aynı çatı altında birleşti. Bu durum beni son derece mesut etti."

Yusuf başındaki fesi düzelttikten sonra, "Efendim!" diye seslendi. "Artık Fransızca eğitim almayacak mıyız?"

Hüseyin Nazım Bey başını usulca çevirdi. Herkes gibi o da sesin geldiği tarafa baktı. Yusuf'la göz göze geldiğinde, "Hayır," dedi. "Bundan böyle Fransızca değil Almanca eğitim alacaksınız. Hem de haftada on beş saatten fazla..."

Ansızın talebelerden bir uğultu koptu.

"Susun!" diye haykırdı müdür. "Kendi aranızda konuşmayın. Beni dinleyin lütfen! Almanya'dan memleketimize seçkin muallimler geldi. Bay Gabel, Bay Susen, Bay Reinhold, Bay Mücke gibi... Bu seçkin muallimlerin başında da Bay Schmidt var."

"Bu muallimler mektebimize hangi ara geldi efendim?" diye sordu Feyzi şaşkınlıkla.

Bütün talebeler o an kıs kıs gülmeye başladı. Hüseyin Nazım Bey, Feyzi'nin yüzündeki çocuksu şaşkınlığı görünce birden gülümseyip "Senin," dedi, "adın ne evladım?"

Feyzi tam cevap verecekti ki Yusuf hemen araya girdi:

"Efendim, onun adı Tombalak!"

Herkes bu sefer katıla katıla gülmeye başladı. Tek somurtan Feyzi'ydi.

"Pekâlâ," dedi gür bir sesle Hüseyin Nazım Bey. "Susun lütfen! Alman muallimler memleketimize geçen hafta geldi. Hepsi de birbirinden kıymetli insanlar. Siz de takdir edersiniz ki kültürümüze yabancılar henüz. Hepinizden ricam, onlara elinizden geldiğince yardımcı olmanız."

"Efendim," dedi Hüsrev, "onlara nasıl yardımcı olacağız? Bizler Almanca bilmiyoruz ki?"

Hüseyin Nazım Bey oldukça tecrübeli bir idareciydi. Mekteb-i Mülkiye'yi bitirmişti ve çok iyi derecede tarih bilgisine sahipti. Hatta idarecilik yaptığı Kabataş Mekteb-i Sultanî'de zaman zaman tarih derslerine de girmişti.

"Onlara şimdilik saygıda kusur etmeyerek yardımcı olabilirsiniz. Unutmayın ki biz Türkler misafirperver bir milletiz."

Süreyya merakla, "Bu binada ne kadar süre kalacağız efendim?" diye sordu.

Hüseyin Nazım Bey başını çevirip ona baktı.

"Doğrusu bilmiyorum. Bildiğim tek şey, İstanbul Sultanisi talebelerinin otuz yıl boyunca derme çatma konaklarda tedrisat gördüğü. Sizler ilk defa mektep olarak yapılmış bir binada tedrisat göreceksiniz. Bu binada geniş ve aydınlık sınıfların yanında bir laboratuvar, kütüphane, toplantı salonu ve bir de büyükçe yatakhane var. Ezcümle, her şey daha derli toplu! Burada hem sizler hem de muallimleriniz çok daha rahat edeceksiniz."

Herkes tuhaf duygular içerisindeydi.

"Birazdan," dedi gür bir sesle Hüseyin Nazım Bey, "burada kısa bir merasim yapacağız. Mektep binasının çatısındaki Fransız bayrağını indirip yerine bayrağımızı çekeceğiz. Şimdi medaniftiharımız izcilerimiz bir adım öne çıksın lütfen. Boru ve trampet takımımız bizlere merasim ve selam nağmeleri çalsın..."

***

Mektep çoktan dağılmış, hepsi soluğu kız mektebinin karşısındaki börekçide almıştı.

"Ulan Yusufçuk!" diye homurdandı Feyzi. "Beni bebelerin yanında rezil ettin. Allah seni ne yapmasın!"

Yusuf güldü.

"Ödeştik işte. Geçen gün maarif nazırının yanında yaptığın densizliğe say bunu."

Feyzi hâlâ kızgındı.

"Velhasıl anlaşılması zor bir insansın."

Hüsrev hemen atıldı:

"Bence aramızda anlaşılması en zor insan Süreyya!"

Başını kaldırıp şaşkın bir şekilde bakan Süreyya, "Anlaşılmaz olduğumu da nerden çıkardın?" dedi.

Hüsrev'in yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı.

"Öylesin ama! Anlaşılması zor bir insansın. Duygularından, düşüncelerinden hiç söz etmezsin. Sadece ucundan konulara değinir, küçük küçük şakalaşırsın."

Süreyya afallamıştı.

"Söylediklerinde ciddi misin?"

"Niye olmayayım ki? Elbette ciddiyim. Sanki sınırları belli siz bir çöl gibisin. Seni anlayabilmek için nasıl bir ölçü birimi kullanmam gerektiğini bilmiyorum."

"Neler söylüyorsun böyle? Yoksa bilmeden canını mı sıktım?"

Hüsrev ortamı yumuşatmak için, "Sana," dedi, "kötü bir şey söylemedim ki. Sadece anlaşılması zor bir insansın."

Süreyya hâlâ şaşkındı.

"Karakterim böyle, n'apayım? Ben seni yargılıyor muyum?"

Feyzi araya girip "İkiniz de," dedi, "bırakın bunları. Ulan Yusufçuk! Her şey senin yüzünden oldu. Mesele nereden nereye geldi."

Yusuf ona ters ters baktı.

"Ulan Tombalak! İşleri başımıza açan kılçık sen değil misin? Senin yüzünden mektepte şöyle huzurlu bir hayatımız olmadı."

Feyzi sırıttı.

"Bana bak Yusufçuk! Mektebi ben mi taşıdım Galata'ya?"

Yusuf kendini tutamayıp güldü.

"Vallahi de, billahi de, tallahi de bu işte bir parmağın vardır diye düşünmedim değil."

Bu sefer Feyzi de kahkahalarla güldü.

"Yok daha neler!"

Yusuf elini onun omzuna koydu.

"Ulan Tombalak! Şimdi hepimize gerçeği söyle. Sabahki sözlerinde ciddi miydin?"

"Hangi sözler?"

Yusuf hafiften omzunu sıktı.

"Hangi sözler mi? Ne çabuk unuttun Tombalak! Daha gün bitmedi."

Feyzi üsteledi.

"Hangi sözler?"

"Hangi sözler olacak oğlum? 'Buradan taşınacağımızı ilk duyduğum anda çocuklar gibi sevinmiştim. Ama ya şimdi? Gerçekten doğru muydu ulan bu söylediklerin?"

Feyzi pis pis sırıttı.

"Sabah doğruydu, ama şimdi..."

Yusuf daha fazla konuşmasına fırsat vermedi. Elini kalın ensesinde bir kırbaç gibi şaklatırken, "Seni pis yalancı!" diye homurdandı. "Zaten sabah anlamıştım bize palavra sıktığını."

Feyzi hâlâ sırıtıyordu.

"İnan olsun palavra sıkmadım. Ama şimdi düşünüyorum da yengenizle rahat rahat görüşebileceğim artık. Bence bundan böyle müdire olacak o cadaloz karı düşünsün. Gelip mektebin yanına tezgâhı kurduk. Bundan iyisi olur mu?"

Herkes buna kahkahalarla gülerken, "Ulan Tombalak!" diye söylendi Hüsrev. "Talebenin de ağlaması orospunun pişmanlık duyması gibiymiş. Sabahki halimize bak, bir de şimdikine... Ne değişti ulan bir günde? Hatta gün bile dolmadı."

Feyzi bir kahkaha daha attı.

"Ne mi değişti? Çok şey değişti ulan kenef ağızlı! Kızların kokusunu almıyor musun?"

Hüsrev aklına bir hinlik gelmiş gibi sırıttı.

"Almaz olur muyum hiç, elbette alıyorum! Peki sen alıyor musun Tombalak? Senin gibi ayının bile başını döndürebilecek olan bu kokuyu alabiliyor musun?"

Feyzi hafiften bozuldu. Ama hemen ardından cevabı yapıştırdı:

"Kusura bakma, senin gibi osuruk kokulunun yanında ben hiçbir kokuyu almıyorum, osurgan herif!"

"Osurgan sensin," dedi Hüsrev, biraz alınmıştı. "Sen de hiç terbiye yok mu?"

"O dediğin şeyden bende var. Ama sende yok sanki."

Süreyya baktı ki konuşma iyiye gitmiyor. "Yeter artık!" diye çıkıştı. "İkiniz de çocuklaşmayın. Bırakın şimdi bunları da yeni müdürü nasıl bulduğunuz onu söyleyin!"

Yusuf omuzlarını silkti.

"Şey... Galiba sıkı bir İttihatçı! Doğrusu kendime göre fazla. Ya karakteri böyle ya da iktidardan, sizce?"

Süreyya nedense hafif bir huzursuzluk duymuştu.

"Büyük ihtimalle," dedi, "iktidardan kaynaklı bir durum."

Hüsrev araya girdi:

"Bence bir şeyi gözden kaçırıyorsunuz arkadaşlar."

Yusuf şaşkınlıkla ona baktı.

"Neyi?"

"Bana göre de yeni müdür İttihatçıların adamı! Ama bu işte şöyle de güzel bir tarafı var: Bence bu dönem mektep altın çağını yaşayacak!"

"Nereden biliyorsun?" diye sordu Yusuf.

"Bunu bilmek için kâhin olmak gerekmiyor. Bence yeni müdür aylar öncesinden bu göreve getirildi. Tıpkı mektepte Almanca dersi verecek ecnebi muallimler gibi. Bir düşünsene be Yusufçuk! Bu adamların Almanya'dan kalkıp gelmesi bir günde olacak iş mi? Hele bu savaş zamanı."

"Bence," dedi Süreyya, "doğru söylüyor. Bütün bunlar bir günde olacak işler değil. Yerden göğe kadar haklısın Hüsrev! Bana da öyle geliyor ki mektep bu çalkantılı dönemde altın çağını yaşayacak. Daha doğrusu İttihatçılar bize altın bir çağ yaşatacak."

"Ben de hak veriyorum size," diyerek onları destekledi Feyzi. "Peki, bugün bir şey dikkatinizi çekti mi?"

Süreyya merakla baktı.

"O kadar şey dikkatimizi çekti ki bugün, o yüzden yorma bizi, söyle."

Feyzi ikilemedi.

"Laboratuvardaki fizik ders aletleri dikkatinizi çekti mi? Bir sürü alet edevat vardı. Hatta sinema makinesi bile vardı. Yakında film gösterisi yaparlarsa şaşırmam vallahi."

Yusuf gülmemek için dudaklarını ısırdı. Ama kendini tutamadı. Gülerek, "Yok daha neler!" dedi.

Feyzi ona ters ters baktı.

"Sen inanma! Zaten alışığım bana inanmamana. Ama yakında mektepte gösterimler başlarsa o gün sana bir çift sözüm olacak. Bunu da unutma."

Yusuf hâlâ gülüyordu.

"Unutmam ulan Tombalak! Sen hiç merak etme."

O sırada Süreyya heyecanla başını kaldırıp duvardaki saate baktı. Oturduğu yerden ayağa fırlarken, "Mektep," dedi sevinçli bir sesle, "neredeyse dağılmak üzere. Ben gidiyorum, hadi bana müsaade..."

* * *

Süreyya mektep çıkışında onunla göz göze geldiğinde, gemiş bir gülümsemeyle sanki az önce ayrılmışlar gibi "Merhaba" diyerek genç kıza doğru yürümüş, onun masum yüzüne yayılan tatlı gülümsemeye hayranlıkla bakakalmıştı.

"Merhaba," diye karşılık verdi Güzide. "Nasılsın? Bana anlat her şeyi. Neler oldu bugün?"

"Neler olmadı ki aşkım!"

Mehpare, Güzide'nin hemen yanı başında duruyordu. Etrafı şöyle bir kolaçan ettikten sonra, "Yusuf yok mu? Ya o nerede?" diye sordu.

Süreyya başını yavaşça çevirip baktı.

"Merak etme! Börekçide oturmuş bizi bekliyor."

Mehpare derin bir nefes aldı.

"Onu etrafta göremeyince merak ettim doğrusu. Öyleyse biz de hemen geçelim mi içeri?"

Güzide güldü.

"Ne o kız? Yoksa çok mu özledin onu?"

Mehpare utancından kıpkırmızı kesildi.

"Şey... Hem biraz öyle, hem de bugün neler yaşadığını merak ediyorum. Ne de olsa yeni binada ilk günleriydi."

"Ee? Hadi öyleyse, gidelim. O da seni özlemiştir," dedi Güzide alaycı bir şekilde gülerek.

Mehpare "sana bunun hesabını elbet soracağım" der gibi baktı arkadaşına, ama Güzide hiç oralı olmadı. Börekçiye doğru yola koyulduklarında, "Ne yazık ki," dedi Güzide, "fazla zamanımız yok bugün. Sizinle ancak bir çay içebilecek kadar vaktimiz var."

Süreyya onun yanındayken her türlü sözü memnuniyetle karşılıyor, birlikte geçirdikleri zamanın darlığına rağmen asla şikâyet etmiyordu. Bu yüzden Güzide'nin sözlerini duymazdan geldi, börekçiye girerlerken, "Bugün," dedi, "size anlatacağımız çok havadis var."

Mehpare içeri girdiğinde Yusuf'un tek başına bir masada oturduğunu gördü, o an yüreği bir kuş gibi hızla çarpmaya başladı. Yusuf onları görünce, "Hoş geldin," diye heyecanla oturduğu yerden kalktı. "Buyur canım."

"Hoş bulduk," dedi Mehpare biraz alıngan bir ses tonuyla. "Sen neden gelmedin beni karşılamaya?"

Yusuf oturması için sandalyeyi çekti.

"İçeriye baksana! Çok kalabalık. Eğer masadan kalkıp senin yanına gelseydim, oturacak yer bulamayacaktık."

Mehpare içeriye şöyle bir baktıktan sonra, "Bugün," dedi, "burası neden kalabalık?"

Yusuf güldü.

"Herhâlde bundan sonra hep böyle kalabalık olacak burası."

"Neden peki?"

"İçerideki tipleri görmüyor musun? Hepsi de bizim mektebin çocukları. Bundan sonra tezgâhı açtık buraya."

Mehpare başını çevirip şaşkın gözlerle masalarda oturan talebelere bakarken, "Merhaba," dedi Güzide, "nasılsın Yusuf? Gününüz nasıl geçti?"

"Merhaba," diye karşılık verdi Yusuf tebessüm ederek. "Sen de hoş geldin. Bilmiyorum, herhâlde iyiyim."

Güzide meraklandı.

"Umarım kötü bir şey olmamıştır."

"Yok yok! Allah'a şükür kötü bir şey yok. Ama çok değişik bir gün yaşadık. Sabah hüzünlendik, öğlen şaşırdık. Şimdi de sizi görünce sevindik."

Güzide omzuna hafifçe vururken, "Hadi öyleyse," dedi heyecanlı bir sesle, "biriniz çay söylesin bize. Diğeriniz de çabucak anlatmaya koyulsun. Vallahi meraktan çatlayacağım. Gün boyu ikinizi düşünüp durduk."

Süreyya hiç vakit kaybetmeden çay söylemeye giderken, "Ah ah!" diye hayıflandı Yusuf. "Bugün neler olmadı ki kızlar. Acaba anlatmaya nerden başlasam?"

Güzide hafifçe onu dürtüp "Bırak bunları," dedi gülerek. "Sadede gel! Sabahki havadislerden başla bakalım."

Yusuf kendini tutamayıp hınzır hınzır güldü.

"Peki! Sabah ilk olarak..."

ENVER PAŞA

O sabah her zamankinden daha erken bir vakitte uyanmış, kahvaltıya oturmuştu Yusuf.

"Anneciğim," diye bir taraftan dövünüyor, bir taraftan da iki gözü iki çeşme ağlıyordu Behiye.

"N'apayım?" dedi annesi sert bir ses tonuyla. "Bebeğin teyzende kalmış."

Behiye henüz beş yaşındaydı. Yusuf ona bakıp gülümsedi.

"Ağlama cimcimem! Bebeğin kaybolmadı ya... Teyzen getirir sana."

Behiye'nin kısa kesilmiş saçları lüle lüleydi.

"Ya kaybolursa?"

"Ağlama cimcimem, ağlama... Kaybolmaz. Neden kaybolsun ki bebeğin? Teyzen gözü gibi bakar ona. Bez bebeğini ne kadar çok sevdiğini biliyor senin."

Behiye'nin ağlamaktan tombul yanakları kızarmıştı.

"Ya bebeğim beni çok özlediyse, ya gece ağladıysa?"

Yusuf onun lüle lüle saçlarını okşadı. Sonra ıslak yanağını öpüp "Teyzen," dedi, "buraya Şerife Nineni getirdiğinde sana da bebeğini getirecek. Bak göreceksin! Ayrıca bez bebekler ağlamaz cimcimem."

Behiye o çocuk aklıyla, "Miniş," dedi, "ağlıyor ama."

Zarife kızını kolundan tutup odasına doğru sürüklerken "Yürü şimdi!" diye çıkıştı. "Sabah sabah cırcırböceği gibi oğlanın tepesinde ötüp durma."

Behiye çığlığı bastı.

"Miniş... Miniş... Bebeğim Miniş..."

O âna kadar Muhiddin hiç sesini çıkarmamış, içinden gülümseyip kahvaltısını ediyordu. Bir ara başını kaldırıp kaçan kızının arkasından bakarken, "Keşke," dedi, "hepimiz çocuk kalabilseydik. Keşke hiç büyümeseydik."

Yusuf dikkatle baktı.

"Neyin var baba?"

Muhiddin son günlerde oldukça dalgındı.

"Bir şeyim yok oğlum."

Yusuf üsteledi.

"Bir hal var sende."

"Gerçekten yok oğlum."

"Var var, var baba! Beni kandırma. Bu sabah sende bir hal var. Eğer böyle bir şey olmasaydı, bana elli defa sormuştun şimdiye dek."

Babası dalgın dalgın baktı.

"Neyi sormuştum?"

"Neyi mi? Elbette mektebi baba, mektebi! Dün yeni binamıza taşındık ya... Bunu da mı unuttun yoksa?"

"Doğru ya... Tüh! Nasıl da unuttum. Dün akşam teyzenden döndüğümüzde uyumuştun. Yoksa aklımdaydı. Kız da sabah sabah aklımı karıştırdı."

"Bana gerçeği söyle baba, neyin var?"

Muhiddin baktı ki bu sorudan kaçış yok, "Doğrusu," dedi, "canım biraz sıkkın."

"Neden?"

"Neden olacak oğlum? Yine memleket meseleleri... Bu fukara halkı iyice savaşın içine çektiler."

"Zaten savaşta değil miyiz baba? Aylar önce memlekette seferberlik ilan edilmemiş miydi?"

Babası içini çekti.

"Doğru, savaştayız. Ama duyduğuma göre Ruslardan Kars'ı geri almak için bir harekât başlatacakmışız çok yakında. Bu kara kışta n'apacak asker? Ayağında çizmesi, sırtında kaputu yok ki."

Yusuf'un işittikleri karşısında canı sıkıldı.

"Koca ordu elbet bir çaresine bakar baba. Askerimizi karda kışta donduracak hali yok ya."

"Ne bileyim oğlum! Askerimiz çakı gibi ama başındaki pek sağlam biri değil. Beni kara kara düşündüren de bu."

Yusuf kimden bahsettiğini anlamadı.

"Başındaki mi?"

"Evet! Başkumandan Vekili Enver Paşadan bahsediyorum oğlum. Henüz otuz üç yaşında. Bir günde mirliva rütbesine terfi ettirildi."

Yusuf bu meselelerin yabancısıydı.

"Böyle bir şey nasıl olur ama?"

Babasının yüzünde acı bir gülümseme belirdi.

"Ee, sen de Şehzade Süleyman Efendinin kızı Naciye Sultanla evlenseydin, bu yaşta Enver Paşa gibi harbiye nazırı olabilirdin. Bana göre yeni yürümeye başlayan bir bebek gibi Enver Paşa. Siyaseten bazen sendeliyor, bazen düşüyor, bazen de hırslarının kurbanı oluyor."

"Ama," dedi Yusuf, "onun düşmesi demek askerin ölmesi demek."

"Evet oğlum, aynen öyle..."

Yusuf'un canı sıkılmıştı.

"Sana bir baba nasihati," diye devam etti Muhiddin. "Ş
murtasından çıkmak isteyen bir civcivin kabuğunu kırmasın
asla yardımcı olma."

"Neden?"

Babası çayından bir yudum aldıktan sonra, "Zira," dedi
"ona iyilik yapmazsın. Unutma ki her şeyin bir zamanı var
Tıpkı mevsimler gibi. Zamansız gelen her şey hayır değil, şe
getirir."

Yusuf ona hak verircesine başını salladı.

"Bu nasihati hiç unutmayacağım baba. İçin rahat olsun."

Muhiddin buruk bir şekilde gülümseyip "Şimdi," dedi, "se
anlat bakalım. Mektebin ilk gününde neler oldu? Yeni bina
nızdan memnun musunuz?"

***

Muhiddin dükkânı açmış, işe koyulmadan önce az şekerli
kahvesini söylemiş, elindeki gazeteye göz gezdiriyordu.

Şişman, iriyarı komşusu homurdanır gibi bir sesle, "Bu
gün," dedi, "gazetede ne havadis var?"

Muhiddin başını kaldırıp baktı.

"Ne olsun Ali Ziya! Her zamanki şeyler. Alışmışız kaçınıl
maz olana kader demeye, gazetede her yazılana inanmaya..."

Ali Ziya sözünü kesti:

"Yoksa kötü bir şey mi yazıyor?"

"Yok, yazmıyor! Tam aksine memleketin güllük gülistanlık
olduğunu yazıyor. Hatta çok yakında Rusların tepesine balyoz
gibi bir yumruk indirecekmişiz."

Ali Ziya şaşırdı.

"Biz mi yapacakmışız bunu?"

"Güya öyleymiş."

Ali Ziya kederli bir şekilde gülümsedi.

"Ah şu gazeteciler! Neredeyse hepsi İttihatçıların maşası
oldu. Dün Yeşilköy tarafına gitmiştim. Gözlerimle gördüm.
Her gün binlerce asker geliyormuş. Onları Yeşilköy'de top-
layıp cepheye gönderiyorlarmış. Çamuru görmeliydin Mu-
hiddin. Âdeta bataklık gibiydi. Yollar korkunçtu. Araba birçok
defa çamura saplandı."

"Yapma yahu?"

"Ekmek çarpsın ki doğru söylüyorum. Her yaştan asker
vardı. Nasıl anlatsam! Sanki bulduklarını getirmişlerdi. Birço-
ğu neredeyse çocuk yaştaydı."

"Peki o yeniyetme askerlerin disiplinini nasıl sağlıyorlar?"

"Bilmiyorum doğrusu... Ama gördüğüm bir şey vardı ki
hepsi de imanlı, inançlı çocuklardı."

Muhiddin buruk bir şekilde tebessüm etti.

"Zaten bu söylediğin şeyler de olmazsa memleket çoktan
batmıştı. Bu fukara millet dini gereği inanır, vatanı için sava-
şır, sevdası uğruna ölür. Bu yüzden 'Asker ocağı peygamber
ocağı gibidir,' demişler ya!"

Ali Ziya içini çekti.

"Allah hepsinin yardımcısı olsun. İnşallah tez zamanda bu
savaş biter. Onlar da baba ocaklarına geri dönerler."

"İnşallah Ali Ziya, inşallah... Ne yalan söyleyeyim! Benim kor-
kum askerimizden değil, tam aksine başkumandan vekilinden."

Esnaf arkadaşı hayretle baktı.

"Enver Paşadan mı?"

"Evet! İnşallah kişisel hırslarına kapılıp memleketi ve askeri
zora sokmaz. Zira memleket ve ordu idaresi aklıselim olmayı
gerektirir. Oysa Enver Paşa tecrübesiz ve aceleci biri. Ayrıca
kendi vasıflarını oturup tartmayan biri, doğru mu?"

Ali Ziya başını "doğru" der gibi sallayıp "Ben de ne yalan
söyleyeyim," dedi boğuk bir sesle, "bundan korkuyorum. İn-
şallah bu aceleciliği askerlerimize büyük hatalar yaptırmaz."

"İnşallah Ali Ziya! Unutma ki savaş karakterde kazanır. Karakteri güçlü bir kumandan düşmanın tozunu attırır."

Ali Ziya acı acı gülümsedi.

"Sabah sabah seni de meşgul ettim. Kusura bakma, hakkını helal et!"

Muhiddin de aynı şekilde gülümsedi.

"Hiç olur mu öyle şey? Esas sen kusura bakma. Sabah sabah ben de çok lakırdı ettim. Lakin birkaç gündür içim öylesine acı ki tutamadım kendimi. Her neyse... Ben de kalkayım işe koyulayım. Sana da engel olmamayım."

***

Almanca Muallimi Hans Gabel boylu boslu, kısa saçlı, ablak suratlıydı. Daha mektepteki ilk gününde büyük bir düş kırıklığına uğramış, soluğu İstanbul Sultanîsi Müdürü Hüseyin Nazım Beyin odasında almıştı.

"Size," dedi hayal kırıklığı içinde, "bir şikâyetim olacaktı."

Hüseyin Nazım Bey çok iyi derecede Almanca biliyordu. Almanca muallimini doğru anlayıp anlamadığını teyit etmek için, "Bay Gabel," dedi keskin bir dille, "şikâyetiniz mi vardı?"

"Evet."

Hüseyin Nazım Bey şaşırmıştı.

"Nedir peki?"

"Talebeler!"

Hüseyin Nazım Beyin şaşkınlığı daha da artmıştı.

"Bir talebe mi, yoksa bütün talebeler mi?"

"Bütün talebeler!"

Hüseyin Nazım Bey bir an sustu, baktı sadece... Ardından, "Peki," dedi, "talebelerimden neden şikâyetçisiniz? Size ne gibi kötü davranışları oldu?"

Bay Gabel'in ablak suratı kırmızıya dönerken, "Talebeler bana karşı çok saygısızlar," dedi.

Hüseyin Nazım Bey duyduklarına inanmakta güçlük çeker gibiydi.

"Emin misiniz? Talebelerimin birçoğu efendi çocuklardır."

"Evet, eminim! Benimle karşılaştıklarında selam vermiyorlar."

Hüseyin Nazım Bey şaşkınlıkla baktı.

"Bütün şikâyetiniz bu mu?"

"Evet, daha ne olsun?"

Hüseyin Nazım Bey bir kahkaha attı. Onun böyle güldüğünü gören Bay Gabel, "Acaba," dedi, "size komik bir şey mi söyledim?"

"Şahsınıza gülmüyorum Bay Gabel," dedi Hüseyin Nazım Bey, kendisini toparlamaya çalışarak. "Sakın yanlış anlamayın beni! Ama ortada gerçekten de komik bir durum var."

"Ne gibi?" dedi Bay Gabel merakla.

"Sizinle âdetlerimiz farklı. Tam aksine talebelerim size saygı duyduğu için selam vermiyor."

Bu sefer şaşırma sırası Bay Gabel'deydi.

"Ama böyle bir saygı mı olur?"

Hüseyin Nazım Bey gülümsedi.

"Türk gelenekleri böyle. Bizde talebe muallime ilk selamı vermeyi şımarıklık olarak algılar ve bu yüzden muallimi rahatsız etmek istemez. İşte bu yüzden size selam vermiyorlar. Eğer talebelerimden selam almak istiyorsanız, onlara ilk önce siz selam vermelisiniz."

Bay Gabel'in ablak suratı daha da kızarmıştı. Ama bu defa utançtan!

"Şey... kusura bakmayın... Galiba daha öğrenmem gereken şeyler var."

Hüseyin Nazım Bey yanlış anlaşılmayı düzelttiği için mutluydu.

"Bay Gabel sizden ve diğer muallimlerden ricam, hem kendinize hem de talebelerimize biraz zaman tanımanız. Ne de olsa farklı bir ülkede, farklı bir kültürün içindesiniz."

Bay Gabel son derece kibar biriydi.

"Haklısınız müdür bey! İnşallah..."

Hüseyin Nazım Bey kendini tutamayıp bir kahkaha atı

"Ooo Bay Gabel! İnşallah dediğinize göre örf ve âdetlere ayak uydurmaya başlamışsınız."

Bay Gabel bu defa esprili bir şekilde, "İnşallah," dedi, "şallah!"

"Yemeklerimizi nasıl buldunuz peki?"

"Doğrusu yemek ve mutfak alışkanlıklarınız da bize yabancı müdür bey. Ama az önce belirttiğiniz gibi biraz zamana ihtiyacımız var."

"Evet, haklısınız! Kaynaşmamız biraz zaman alacak. Ama göreceksiniz, yakında her şey çok daha güzel olacak."

Bay Gabel bir kez daha esprili bir şekilde, "İnşallah" dedi gülerek, "inşallah müdür bey..."

***

Öğle olmuştu. Bir yandan gençliklerinin verdiği tasasız halleriyle tıpkı küçük serçeler gibi daldan dala atlayarak konuşuyorlar, birbirlerine takılıyorlar, gülüyorlar, bir yandan da iştahla yemeklerini yiyorlardı.

Yusuf da sınıf arkadaşlarıyla birlikte eğlenip gülüyordu ama aklının meşgul olduğu da arada sırada dalıp gitmesinden anlaşılıyordu.

"Hayrola?" diye mırıldandı Süreyya. "Bugün biraz dalgınsın. Canını sıkan bir mesele mi var?"

Yusuf başını kaldırıp düşünceli bir şekilde baktı.

"Yok bir şey."

Süreyya üsteledi.

"Hayır, belli ki bir şey var!"

Yusuf derin bir iç çekti.

"Bilmiyorum be Süreyya! Şu sıralar kafam karışık biraz."

Süreyya meraklandı.

"Yoksa yine memleket meselesi mi?"

"Değil. Bu sefer gönül meselesi!"

"Yoksa Mehpare'yle aranızda kötü bir şey mi oldu?"

"Yok, olmadı çok şükür! Ama bir şey kafama takıldı."

"Ne?"

"Geçen gün onunla sohbet ettiğimizde şöyle bir laf etti: 'Ben seni bu halinle sevdim!' Sence de..."

Süreyya sözünü kesti:

"Ne var ki bunda?"

"Sence normal bir şey mi bu?"

"Değil mi?"

"Değil be Süreyya, değil... Böyle bir söz nasıl normal olabilir ki?"

"Seni anlamıyorum Yusuf! Bu sözün nesi yanlış?"

"Mantığı yanlış be Süreyya, mantığı... Şimdi bu haldeyim. Yarın belki bambaşka bir halde olacağım. O zaman sevmeyecek mi beni?"

"Bence o başka bir şey söylemek istemiştir. Gelecekte de niye sevmesin ki seni?"

"Bilmiyorum," dedi Yusuf düşünceli bir sesle, "bilmiyorum be Süreyya! Bu laf bana biraz sakat gibi geldi. Biliyorsun dünyanın binbir türlü hali var. Yarın ne olacağımızı, nasıl bir insana dönüşeceğimizi kim bilebilir?"

"Orası doğru! Lakin kız kötü bir şey söylememiş ki sana."

"Ben kötü bir şey söyledi demiyorum zaten. Diyorum ki bu laf biraz sakat gibi geldi bana. Ayrıca devamı da var. O gün şunu sordum ona: 'Eğer başka bir insana dönüşürsem beni sevmeyecek misin, unutacak mısın?' Yüzüme düşünceli bir şekilde..."

Süreyya'yı bir merak sarmıştı.

"Ne dedi?"

"Sözümü kesip durma," diye çıkıştı Yusuf. "Bırak da s bitireyim."

"Dırdır etmeyi bırak da devam et hadi! Meraktan çı cağım burada."

Yusuf "ya sabır!" der gibi oflayıp pufladıktan sonra "Şu dedi, "sözümü kesmeden dinle lütfen. O gün yüzüme öy celi bir şekilde uzun uzun bakıp 'Bilmiyorum,' diye cevap di. Şimdi soruyorum sana: Böyle bir cevaptan nasıl bir çıkarmalıyım ben?"

Süreyya bu cevaba şaşırmıştı.

"Bak şimdi işin rengi değişti! Gerçekten böyle düşünü sa yazıklar olsun ona."

"İtiraf etmem gerekirse böyle düşünmesine çok üzüldü Sanki bu sözleriyle hayatın gerçeğini gördüm bir anlığına da

Süreyya onu teselli etmeye çalıştı.

"Boş ver. Böyle düşünmesi onun ayıbı, senin değil."

"Ama boş veremedim be Süreyya! Zira çok bencilce bir bu. Dikenli bir tel gibi gelip yüreğime dolandı."

Süreyya buruk bir şekilde gülümseyip "İstersen," dedi, "b meseleyi Güzide'yle konuşabilirim. Onun ağzını bir yoklay bakalım, ne dersin?"

"Hayır, kesinlikle olmaz. Bazı şeyleri zamana bırakmak la zım. Bakalım zaman ne gösterecek?"

Süreyya "sen bilirsin" der gibi bir bakış attı ve ardından "Mektep çıkışı," dedi, "benimle gelecek misin? Ben Güzide'yi görmeye gideceğim."

"Yok, gelmeyeceğim. En iyisi sen yalnız git bugün..."

***

Süreyya'nın içine bir huzur, âdeta tatlı rüyalara benzeyen bir dinginlik çökmüştü Güzide'nin yanındayken... Mavi gözlerini ona çevirip gülümsediğinde, "Senin," dedi huzur dolu bir sesle, "yaşama sevincim olduğunu, hep öyle de kalacağını bilmeni istiyorum."

Güzide bir an mutlulukla gözlerini kapatıp tebessüm etti. Herhangi bir cevap vermedi. Onun böyle sustuğunu gören Süreyya, "Sana," dedi, "bir şey sorabilir miyim?"

Güzide usulca gözlerini açtı. Uzun kirpiklerini kırpıştırıp "Elbette," dedi, "sorabilirsin. Ne soracaksın?"

Süreyya bir an uzaklara baktı. Soruyu sormak konusunda tereddüt eder gibiydi. Bu hali Güzide'nin gözünden kaçmamıştı.

"Neden susuyorsun? Sor hadi!"

Süreyya bakışlarını bu defa ona çevirdi. Güzide de ona dikkatle bakıyordu.

"Pekâlâ," dedi Süreyya. "Sana soracağım şey şu: Beni bu halimle mi sevdin?"

Güzide bu soru karşısında afalladı, kalakaldı bir süre... Sonra iç çekip "Bu saçma soru da nereden çıktı?" diye homurdandı.

"Sence bu soru saçma mı?"

"Lütfen açık konuş benimle! Bu saçma soru da nereden çıktı?"

Süreyya onunla bir an göz göze geldikten sonra gerçeği söylemeye karar verdi.

"Şey... Geçen gün Mehpare bizim Yusuf'a şöyle demiş: 'Ben seni bu halinle sevdim!' Yusuf da bu lafa kafayı takmış."

Güzide şaşkındı.

"Nesini takmış?"

"Güya ona göre bu laf biraz sakatmış! Tabii mesele sadece bu değil. Lafın ötesi olduğu gibi berisi de var."

"Berisi neymiş?"

"Yusuf dayanamayıp şöyle sormuş ona: 'Eğer başka bir sana dönüşürsem beni sevmeyecek misin, unutacak mısın?' Tabii o da..."

Güzide'nin birden yüreği kabardı. Kendini tutamayıp sözünü kesti:

"Peki bizim Mehpare ne cevap vermiş?"

"Yusuf'un dediğine göre 'Bilmiyorum,' demiş."

Güzide'nin gözleri kocaman açılmıştı.

"Neyi bilmiyormuş?"

"Bilmem! Başka bir insana dönüşürse sevmeyeceğini mi onu unutacağını mı kastetti acaba?"

"Şey... ne desem bilmiyorum... doğru kelimeyi bulamıyorum... sanki biraz..."

Bu sefer de Süreyya onun sözünü kesti:

"Bencilce!"

"Hah, çok yaşa! Aradığım kelime buydu."

"Yusuf da böyle düşünüyor."

"Haklı çocuk! Kim olsa böyle düşünür."

"Ya sen," dedi Süreyya yüreği ağzında, "beni bu halimle mi sevdin?"

Güzide kendinden ve ona karşı olan hislerinden o kadar emindi ki, "Bir daha," diye çıkıştı, "bu saçma sapan soruyu duymayayım, anlaştık mı? Ben seni bu halinle değil, her halinle sevdim. Ölene kadar da böyle güzel seveceğim."

Süreyya'nın içi titredi.

"Ben de ölene kadar seni her halinle seveceğim. Ben de ölene kadar..."

Güzide dayanamayıp sözünü kesti:

"Bu kadar ölüm lafı yeter. Bir daha ağzına alma. Söz ver şimdi bana."

"Söz," dedi Süreyya boğuk bir sesle. "Söz veriyorum sana. Ama sen de söz ver bana."

"Ne sözü?" dedi Güzide, şaşkın gözlerle ona bakıp.

Süreyya bunu ona nasıl söyleyeceğini bilemedi.

"Eğer," dedi sesi titrerken, "bana bir şey olursa gözüm arkada kalmayacak biriyle evlen."

Güzide'nin sanki başından aşağı kaynar sular döküldü. Ağlamaklı bir sesle, "Sen," dedi, "neler söylüyorsun böyle? Durduk yerde nerden çıktı şimdi bu?"

Süreyya ona dikkatle baktı, dudaklarını gördü. Titriyorlardı.

"Bilmiyorum," dedi düşünceli bir sesle, "bilmiyorum. Birden aklıma geldi işte. Ama bana hâlâ söz vermedin."

Güzide'nin gözleri dolmuş, yüzü gölgelenmişti.

"Lütfen," dedi kendini tutamayıp ağlarken, "bir daha böyle şeyler söyleme. Böyle bir şeyin sözü mü verilir?"

Süreyya nedense ısrarcıydı.

"Bence sevgi fedakârlıktır, bencillik değildir. Seni öylesine çok seviyorum ki kıyamam sana güzel yüzlüm. Eğer bu hayatta sana kavuşamazsam, bil ki öteki hayatta seni yeniden görmek için Allah'a binlerce kez yakaracağım. Lütfen söz ver şimdi bana."

Güzide o an öyle üzgündü ki... Uzun bir süre Süreyya'nın yüzüne, gözlerine baktı... Onun mavi gözlerinde kara bir deliğin kendisini yutuşunu gördü ve için için ağladı...

MEKTUP

İstanbul, 15 Ocak 1915

Muhiddin her zamanki gibi dükkânı açmış, az şekerli kahvesini içerken gazeteyi karıştırmaya başlamıştı.

Hemen bitişiğindeki Ali Ziya, "Bugün," diye seslendi, "hangi havadisler var gazetede?"

Muhiddin başını kaldırıp ona baktı.

"Artık savaşla ilgili pek fazla havadis yok Ali Ziya. Bu işte bir bit yeniği yok mu sence de?"

"Olmaz mı? Elbette var. Bunun nedeni de sansür! Görünen o ki Enver Paşa Ruslara karşı savaşı kaybetti."

Birden aralarında bir sessizlik oldu. Sanki bu duymak istemedikleri bir gerçekti... Bir süre sonra Muhiddin bir bulut kütlesi gibi çözülüp kendine geldiğinde, "Haklısın," dedi. "Artık gazetedeki haberlerden de anlaşılıyor ki doğudaki savaşı kaybettik. Daha dün kadar 'Zafere Gidiyoruz' diye başlık atanlar bugünlerde savaşla ilgili tek satır dahi yazmıyorlar."

"Geçen gün," diye homurdandı Ali Ziya, "bir tanıdığımdan duydum. Güya İttihatçılar gazetecilere 'Bunu yarmak hoş olmaz,' deyip sayfalardaki haberlerin üzerlerini çiziyorlarmış."

Muhiddin'in iktidara güveni kalmamıştı.

"Doğrudur, böyle bir şeyi beklerim onlardan."

"Ah benim aptal kafam, ah! Ben de İttihatçıları bir şey sanmıştım. Meğerse onlar da pek matah değilmiş."

"Bence insanı güçle, parayla sınayacaksın be Ali Ziya. Evet, Allahları var İttihatçılar gerçekten de cesur insanlar. Ama artık bana da hiç güvenilir gelmiyorlar. Sanki güç onları da zehirledi."

"Benim de güvenim kalmadı. Aralarında sağlam insanlar var tabii. Ama bir o kadar da bozukları var, çiğ süt emmişleri var."

Muhiddin'in birden aklındaki sorular peş peşe sıralandı:

"Acaba Kafkasya'da ne oldu? Bu kış günü koca ordu ne yaptı? Zavallı askerler ne halde?"

Ali Ziya kederle başını sallayıp "Bana öyle geliyor ki," dedi, "Enver Paşa koca orduyu bir maceraya sürükledi."

Muhiddin'in yüreği ağzına geldi.

"Allah korusun!"

"İnşallah yanılıyorumdur! Ama Enver Paşanın hayalperestliği ve aceleciliği böyle düşünmeme sebep oluyor. Ha, bir de yanlış yaptığı hesaplar."

"Evet, haklısın. Daha önce de konuşmuştuk zaten. Hırslarını da unutmamak gerekiyor bence."

Ali Ziya oldukça umutsuzdu.

"Ne yazık ki bu da doğru. Ayrıca başka bir mesele daha var Muhiddin. Bilmem hiç kulağına çalındı mı?"

Muhiddin şaşkın şaşkın baktı.

"Ne meselesi? Neden bahsediyorsun?"

"İşittiğime göre," dedi Ali Ziya, "askerlerimiz bir salgına yakalanmış."

Muhiddin duyduklarına inanamadı.

"Ne salgını?"

"Lekeli humma!"

"Doğru mu bu?"

"Kesin diyemem, zira bilmiyorum. Sadece kulağıma çalındı bu."

Muhiddin'in içi acıdı.

"Eğer doğruysa Allah askerlerimizin yardımcısı olsun. Bu kış günü bir taraftan soğuk hava, bir taraftan düşman, bir taraftan da salgın hastalık... Buna can mı dayanır be Ali Ziya? Askerimizi soğuk öldürmezse düşman, o da öldürmezse salgın hastalık öldürecek."

Muhiddin birden sustu. Gözlerinde yaşlar birikmişti. Onun sustuğunu gören Ali Ziya, "İnşallah," dedi boğuk bir sesle, "duyduklarım doğru değildir. Elden ne yazık ki dua etmekten başka bir şey gelmiyor."

Muhiddin düşünceli bir şekilde oturduğu yerden kalktı. Ağır ağır işe koyulduğu bir sırada, "İnşallah," dedi ümitsiz bir sesle, "inşallah bunlar doğru değildir Ali Ziya."

***

O gün mektep çalkalanıyordu. Bütün talebeler birbirlerine, "Duydun mu?" diye sorup duruyor, Feyzi de fıldır fıldır ortalıkta dolanıp Yusuf'u arıyordu. Nihayet onunla mektebin bir köşesinde karşılaştığında, "Ulan Yusufçuk!" dedi gurur dolu bir sesle, "sana söylememiş miydim?"

"Ee? Ne olmuş?"

Feyzi burnunun dibine kadar sokulup "E'si şu Yusufçuk: Sana bir çift sözüm var," dedi.

Yusuf sırıttı.

"Öyleyse söyle de rahatla. Yoksa karnın şişer Tombalak."

Feyzi de sırıttı.

"Ulan Yusufçuk! Hani mektepte sinema gösterisi olmayacaktı? Bak, yine haklı çıktım! Birazdan sinemada *Sefiller* diye bir film oynatacaklarmış."

Yusuf kahkahayı bastı.

"Ulan senden daha sefil biri mi var?"

Feyzi hafiften bozuldu. Ama altta kalmaya hiç niyeti yoktu.

"Sen," dedi sırıtarak, "bir eşek gibi cehalet çukuruna düşmüşsün oğlum. Ama seni bağışlıyorum. Zira bu sözler eşekliğinden."

Yusuf da hafiften bozulmuştu.

"Ee? N'olmuş haklı çıktıysan? Öyleyse ellerine kına yak!"

"Sana mı soracağım? İstediğim yere, istediğim kadar kına yakarım. Bence esas sen o sivri diline biraz kına yak!"

Yusuf birden güldü.

"İstersen senin için dudağıma da yakarım."

"Allah'ın cahili," dedi Feyzi bu defa öfkeyle. "Bana ne soruyorsun? İstediğin yere yak."

Yusuf bir kahkaha attı.

"Ama sonra bu dudaklarla seni öpeceğim. Artık benim kınalı kuzum olacaksın."

Bunu duyan etraftaki talebeler kahkahayı bastı. Buna daha da öfkelenen Feyzi, "Sen," diye homurdandı, "adam olmazsın Yusufçuk! Zira rezil herifin tekisin."

Yusuf hâlâ gülüyordu.

"Söyle bakalım Tombalak! Seni dinliyorum. Bir çift lafın varsa söyle de biraz olsun rahatla."

"Sana daha ne söyleyeyim be Yusufçuk? Bir çift lafım vardı ama vazgeçtim söylemekten. Zira marttan sonra yağan durmaz, senin gibi eşeğe bir çift söz koymaz."

Yusuf bir an ne diyeceğini bilemedi. O esnada, "Lütfen," dedi Süreyya araya girerek, "bırakın atışmayı. Şimdi söyle bakalım Feyzi, filmi ne zaman izleyecekmişiz?"

"Galiba on dakikaya kadar başlıyormuş."

Süreyya da herkes gibi ilk kez film izleyeceği için heyecanlıydı.

"Hadi öyleyse!" dedi. "Bir an önce gidelim. Burada durup neyi bekliyoruz? Vallahi çok heyecanlıyım. Acaba nasıl bir şey film izlemek?"

* * *

Bütün talebeler öyle şaşkındı ki... Hepsinin ağzı bir karış açık kalmıştı.

"Hayatımda," dedi Hüsrev heyecanlı bir sesle, "böyle bir şey görmedim arkadaşlar. Bu da neydi?"

Feyzi de herkes gibi şaşkındı.

"Tarif edilemez bir şey bu. O gölgeler nasıl da hareket ediyordu öyle?"

Süreyya güldü.

"Gölge dediğin şey insanlardı."

Feyzi hâlâ akıl sır erdiremiyordu.

"Doğru, insanlardı. Ama nasıl hareket ediyorlardı?"

Yusuf bir kahkaha attı.

"Ulan Tombalak! Sinemada film oynatacaklarını bildin de bunu mu bilemiyorsun?"

"Bunu bilemedim işte Yusufçuk! Bir şeyi duymak başka, görmek başka. İlk defa gördüğüm şeyi hâlâ hayallerime sığdıramıyorum. Helal olsun mektebin fizik aletler muhafızı Alâeddin Kral Beye. Gerçekten de kral gibi adammış!"

Herkes bu söze kahkahalarla gülerken Yusuf birden durdu ve hafif aralık duran kapıdan içeriye baktı. Ahmet Robenson boş bir sınıfta başını masaya dayamış, çocuklar gibi hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

Yusuf bir an ne yapacağını bilemedi. Neyse ki kendisini çabucak toparladı ve arkadaşlarına yetişip Ahmet Robenson'un duymayacağı şekilde, yavaşça arkalarından seslendi:

"Arkadaşlar, birazdan sınıfta görüşürüz. Ben şuracıktaki helaya uğrayıp geleceğim."

Sınıf arkadaşları hâlâ aralarında güldüklerinden onu duy-
mamışlardı. Yusuf kısa bir süre arkalarından baktıktan sonra
geri dönüp hafif aralık duran kapıdan içeri başını uzattı.

"Oymak beyim," dedi titrek bir sesle, "neyiniz var? Neden
ağlıyorsunuz?"

Ahmet Robenson onun duymamıştı. İki gözü iki çeşme ağ-
lıyor, elinde tuttuğu mektubu hıçkırıklar içinde okumaya ça-
lışıyordu...

Yusuf bir kez daha, "Oymak beyim," diye seslendi, "neden
ağlıyorsunuz?"

Ahmet Robenson bu defa ağırlaşmış başını çevirdi. Islak
gözleriyle ona bakıp "Yusufçuk!" dedi hıçkırıklarının arasın-
dan, "o ölmüş!"

Yusuf afalladı.

"Kim ölmüş?"

Ahmet Robenson cevap vermedi. Tekrar başını masaya da-
yadığı sırada elindeki mektup parmaklarının arasından kayıp
yere düştü. Yusuf çabucak yürüdü, mektubu yerden alırken
gözleri ister istemez satırlara kaydı:

Sevgili biraderim,

*Mektubuma başlamadan evvel Allah'ın selamı üzerinize ol-
sun. Ve ayrıca hepinizi hürmetle selamlıyor, öpüyorum.*

*O gün kadim şehir İstanbul'dan ve sizlerden ayrılırken çok
üzüldüm. Ne yalan söyleyeyim, hâlen de çok üzgünüm. Zira böyle
bir ayrılık bana bir şeyi daha öğretti. Meğerse insan sevdiklerin-
den ayrılırken sırtına da onların hasretini yükleyip gidiyormuş.
Ben de o gün sırtıma sizlerin hasretini yükleyip yola çıktım.*

Sevgili biraderim,

*Biz özbeöz Türk değiliz. Ama hamdüsenalar olsun
Cenabıhakk'a ki beni bu kutsal vatana asker etti. Ve şimdi bu
kutsal vatan için son nefesimi veriyorum hasta yatağımda. Bu
mektubu da artık bir ümidim olmadığından yazıyorum sana
bir hatıra olmak üzere. Yani senin anlayacağın, bu genç ya-
şımda hayatımın sonuna geldim.*

Sevgili biraderim,

*Birliklerimiz düşmana karşı ilerlemeye çalıştı, fakat daha
ilk günden muvaffak olamadı. O gün şu gerçeği çok iyi anladık
ki düşmanımız Ruslar değilmiş, kara kışmış bu karlı dağlarda.
Yine ne yalan söyleyeyim sana, sanki gizli bir el birliklerimizin
üzerine bembeyaz bir ölüm örtüsü serdi. Ruslarla daha savaş-
madan tıpkı güneşi gören buz kristalleri gibi çözüldük, günbe-
gün sayıca eridik. Şimdiye değin donan dondu, geriye kalan bir
avuç asker ise benim gibi lekeli hummaya yakalandı. Bu salgın
hastalık ne yazık ki bizleri kırıp geçti.*

Sevgili biraderim,

*Doğrusu oradaki gazetelerin buradaki savaş hakkında ne-
ler yazıp çizdiğini bilmiyorum. Lakin kafası çalışan biri olarak
bazı şeyleri de az çok tahmin edebiliyorum. İnan bana gerçek-
ler sana yazdıklarım gibi. Hakikat bu, ama biliyorum ki yalan
haber her zaman gerçeğin bir adım önünden yürür.*

Sevgili biraderim,

*Ölüyorum ve bu sana son seslenişim hasta yatağımdan.
Bizler bu savaşta düşman kurşunuyla ölmeyi hayal ederken,*

meğerse kurşunumuz buz gibi hava ve salgın hastalıkmış. Hâ bir de bu hasta yatağımda birlikte geçirdiğimiz o eski güzel günlerimizi hayal ediyorum elbette...

Mektup bu defa Yusuf'un titreyen elleri arasından kayıp yere düştü. Çabucak yanaklarını ıslatan gözyaşlarını sildi, eğilip yerden mektubu aldığı sırada Mekteb-i Sultanî'yeden çok yakın arkadaşı olan Ali Sami Yen'e yazdığı veda mektubunu gördü Yusuf.

Huzura
Biraderim Sami Bey,

Sizden ayrılırken çok üzüldüm. İstanbul'da geçirdiğimiz saatleri hatırladıkça pek muhterem ve iyi bir arkadaş olduğunuzu anladım. Siz gayretli, çalışkan ve yorulmak bilmez bir tabiata sahipsiniz. Bütün gençler size şükran borçludur.

Bu muhabereye katılmak arzusunu yenemediğimden dolayı hepinizden ayrılmaya mecbur kaldım. Eğer sağ salim olarak geri dönemezsem beni ve bizleri hatırlamak üzere bir gün saptayınız. O gün bizi yüceltiniz.

Bütün arkadaşlara selamlarımı bildiriniz. Ve size pek samimi hürmetlerimi sunarım.

Abdurrahman Robenson

KADER

O sabah lapa lapa yağan kar yerleri bembeyaz bir pamuk tarlasına çevirmişti.

"Rabbimiz," dedi Muhiddin keyifsiz bir halde çayını yudumlarken, "bütün kullarını gizli bir bağla birbirine bağlamış. Birine dokunduğunda hiç tahmin etmediğin kadar çok insana dokunmuş oluyorsun."

Yusuf dünden beri çok üzgündü.

"Galiba öyle. Hepimizin kaderi birbirine bağlı baba."

Şerife Nine hemen araya girdi:

"Rabbimiz bütün kullarına 'Kaderiniz diğer insanlardır,' diyor... Lakin gel gör ki dik kafalı kulları hiç dinliyor mu O'nu? Bizler de tıpkı atalarımıza benziyoruz oğlum. Her zaman Yaradan'a direniyoruz. Bizden öncekiler peygamberlerin hangisine zulmetmedi ki? Oysaki isterse bir tekme atıp baş aşağı döndürür bizi Yaradan, tersyüz eder."

Yusuf kederli bir şekilde baktı.

"Haklısın Şerife Nine! Kim bilir belki de Rabbimiz kemale ermemizi istiyordur."

Şerife Nine tısladı:

"Bana öyle geliyor ki Rabbimiz bunu görmek için daha çok bekleyecek."

Yusuf gayrete.

"Neden böyle düşünüyorsunuz?"

"Neden düşünmeyeyim? İmanımızı fırsat gelip yakalamaz, yakalamaz. Hal böyle olunca hiçbir zaman emin olamayız biz."

Muhasibin cevabından sonra bir yudum alıp "Demek" dedi "bu dünyada kaybolmadan hiç bulamayacak."

Şerife Nine başını sağa sola çevirip ona baktı.

"Lamünasebe öyle."

"Hiçbir" dedi Yusuf kederli bir sesle, "kaybolmadan hiç kimse yerine gelemeyecek de biz eksiğiz, değil mi?"

Şerife Nine bir kez daha tasladı.

"Değil. Değilsin. İmanındaki nasıl hâlâ körüyse, gözlerin o cahrada kördü... Sen hâlâ bunu bilmez misin oğlum?"

"Hayır, bilmiyordum."

Şerife Nine'nin sesi çatallaşmıştı. Art arda öksürdükten sonra, "Allahü Teâlâ," dedi, "Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurur: 'Kafirlerin dünyadaki durumu, sanki yeryüzünde bir süre kalıp kalıp yaşamacılar gibidir.' İmanından ne yazık ki bu dünyaya kadar hiçbirini yaşamayı ve yaşamayı öğrenemedi oğlum. Hâlâ yaşamayı öğrenmeyecek dünya böyle çekip gitmeye devam edecek. Hâlâ kalanlarımızın hiçbirimiz bu dünyaya ait olduğumuz anlayışına varamadık."

Yusuf'u bir karamsarlık almıştı.

"Demek o yüzden bizden bir şey öğrenemeyeceğiz Şerife Nine?"

"O dediğin şeyi bizi bir yapana kadar öğrenemedim oğlum. Ağlamanın da öğrenilmediğini sanmıyorum. Ama kalbimiz bir zaman sonra bir. Zaman bir kalbi için sonsuzdur, dünya için bir yüzyıldan kısa."

Yusuf düşünüyordu.

"Demek bu yüzden diyorlar Şerife Nine, bu dünya imtihan dünyasıdır, bu dünya denememe dünyasıdır."

Şerife Nine içini çekti.

"Elbette bilirim bunları anlayana oğlum, anlayana... Bu zamana dek anlamamış olacağız ki aramızdaki düşmanlıklar hiç bitmedi. Bu yüzden aramızdaki dostluklar hiç başlamadı."

"Neden anlamadık öyleyse? Aklımı havsalam bir türlü almıyor."

"Neden olacak oğlum? Hırs yüzünden!"

"Esmer Paşa'nın hırsı gibi mi Şerife Nine?"

Kalp krizinden beridir sürekli ağlıyordu. Sanki kırışık yüzü daha da kırışa.

"Muhtemel öyle. Ne yazık ki o eski heybetli sultanlar kalmadı artık. Bu yüzden koca imparatorluk çocuğun elinde oyuncak oldu."

"Ulan" dedi Yusuf, "Mevlana görmeliydin Şerife Nine. Koca adam bir yandan gözü kapkara bağıra bağıra ağlıyordu. O an öyle acı çekiyordu ki ağzına ağıt bile koyamadım. Zira o acıyı hiçbir sözle ölçülemeyeceğini hissettim, sustum bu yüzden."

Muhasibin araya girip "Meğerse," diye homurdandı. "Ali Paşa'nın kellesiyle yakalarımız değişiyormuş. Askerlerimizin kanı kanı sanmadıkları, kanı da dağ başında değişken dönüp ölmüş."

Şerife Nine duyduklarına inanamadı.

"Delikanlılarımız neden dağ başında dönüp ölmüş? Üzerlerine kalpakları yok muydu?"

Muhasibin yine yüreği sıkıştı.

"Kalpakları var elbette, yoksunuz."

"Ha, öyle şey olur mu evladım? Koca ordunun kapağı mı yok?"

Muhasibin derin bir iç çekişinden sonra, "Esmer Paşa," dedi kederli bir sesle, "bu tür şeylerin pek fazla önemsemiyor anacığım. Onun için savaş dış görünüş ve elbiseyle kazanılmazmış."

Şerife Nine duyduklarına inanamamıştı.

"Evladım iyi söylüyorsun da, kendisi bu kış günü yalın ayak ve kaputsuz mu geziyormuş? Bu da ne demek oluyor şimdi?"

"Bilmiyorum anacığım! Ama bildiğim bir şey var ki o da şu: Enver Paşaya göre savaş her askerin kalbindeki yiğitlikle, yüreğindeki cesaretle kazanılırmış."

"İyi de bunlar tek başına yetmez ki. Aç ayı oynar mı evladım? Ambarı dolu olmayan karınca kışı geçirebilir mi? Bir nefer tüfeksiz düşmana karşı koyabilir mi?"

Muhiddin bütün bunları düşündükçe daha da öfkeleniyordu.

"Doğrusu artık ne düşüneceğimi şaşırdım anacığım. Enver Paşanın kaderi ne yazık ki bizi de bağladı. Gel de bu saatten sonra bu kördüğümü çöz çözebilirsen. Ayrıca böyle giderse hayatın daha başka başka gerçeklerini Enver Paşanın kaderinde yaşayıp göreceğiz."

Şerife Nine bir kez daha tısladı:

"Lanet olsun onun kaderine! Bu fukara milletin elinde yok avcunda yok. Bu kara kışı nasıl çıkaracağız diye düşünürken şimdi konuştuğumuz şeylere bak. Bu kafayla giderse kuru ekmeğe muhtaç kalacağız."

"Bütün bunlar," dedi Muhiddin, "Yaradan'ın sözünü değil de Enver Paşanın sözünü dinlediğimiz için başımıza geldi. Bir de utanmadan Ruslara karşı kaybettiğimiz savaşı bu milletten saklamaya çalıştı. Benim en çok da zoruma giden bu."

Şerife Nine öfkelenmişti.

"Bu yaptığı yeni bir şey değil ki evladım. Yıllar önce aynısını başkaları da yaptı halkına. Peygamberimizin adından kimseye söz etmesinler diye tehdit etmediler mi bir avuç inançlı insanı?"

Muhiddin yeniden sessizliğe gömülünce, "O da," diye mırıldandı Yusuf, "tıpkı bizim gibi izciydi. Mekteb-i Sultani'de oymak beyiydi."

"Allah tüm şehitlerimize gani gani rahmet eylesin. Üstelik adamcığız Türk bile değilmiş, ecnebiymiş," dedi Muhiddin.

Yusuf'un yüreği titredi.

"Âmin baba, âmin! Zaten kendisi de bundan söz etmiş mektubunda."

Şerife Nineyi bir merak sardı.

"Ne diye?"

"Rahmetli," dedi Yusuf çatallaşan bir sesle, "mektubunda şöyle yazmış: 'Biz özbeöz Türk değiliz. Ama hamdüsenalar olsun Cenabıhakk'a ki beni bu kutsal vatana asker etti. Ve şimdi bu kutsal vatan için son nefesimi veriyorum hasta yatağımda...' İşte aynen böyle yazmış Şerife Nine."

Yaşlı kadının birden gözleri doldu. Sanki boğazına bir yumru gelip oturdu.

"Allah," dedi boğuk bir sesle, "ondan razı olsun. Soyu sopu ecnebi ama yüreği ve hisleri Türk gibiymiş!"

Yusuf'un bu sözlerden sonra yüreği bir kez daha paramparça oldu. Bir şey söylemedi, sessizce ayağa kalktı. Hızlıca paltosunu giyip mektebe gitmek üzere evden çıktı. Yol boyunca içi bir kez daha şehit düşmüş askerlerin acısıyla yandı...

***

Saatler öğlen on ikiyi gösteriyordu. O sabah lapa lapa yağan kar yerini sert bir rüzgâra bırakmıştı.

O gün bütün izciler büyük bir suskunluk içindeydi. Hemen hemen hiç kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Hepsi yas tutuyor, Muallim Ahmet Robenson'un üzüntüsüne ortak olmaya çalışıyorlardı.

"Allah," dedi kederli bir sesle Süreyya, "böyle bir acıyı hiç kimsenin başına vermesin. Ne de olsa ölüm herkes için kabullenmesi zor bir hadise."

Hüsrev de diğerleri gibi çok üzgündü.

"Dünden beri yüreğimize büyük bir hüzün çöktü. Bir ta bu acıya katlanamazken, oymak beyimiz ne haldedir şimdi?"

Feyzi de oradaydı ve kederli bakan gözleri ıslanmıştı.

"Benim de içim acıyor... Sürekli ağlayasım geliyor."

Yusuf'un birden gözlerinin önünde Ahmet Robenson beliri di. Onun çocuklar gibi hıçkıra hıçkıra ağladığı anı hatırlad yüreği dağlandı, içi yandı.

"Bence," diye mırıldandı, "oymak beyimiz tahmin edemeyeceğimiz kadar çok acı çekiyor şu anda. Unutmayın ki ateş düştüğü yeri yakar arkadaşlar. Biz bir yanıyorsak o bin yanıyordur."

Süreyya ona hak verircesine başını salladı.

"Doğru! Taş da yumurtaya düşse yumurta da taşa düşse olan yumurtaya oluyor."

Yusuf dünden beri bir yandan üzüntülü, bir yandan da için için öfkeliydi.

"Allah kabul etmesin! O karlı dağ başında oraya buraya serilmiş, mecalsiz, kımıltısız yatan yığınla asker var. Gömülmemiş cansız bedenler var."

Feyzi'nin gözlerinden yaşlar süzüldü.

"Allah razı olmasın! Başımızdakiler askerlerimize sıkıntı çektirdiler, öldürücü bir zehir içirdiler Allahuekber Dağları'nın karlı tepelerinde. Birçoğu kurda kuşa yem oldu orada."

Yusuf acıyla gülümsedi.

"Şimdi ne düşünüyordur acaba?"

Hüsrev kimi kastettiğini anlamadı.

"Kimden bahsediyorsun?"

Yusuf birden hiddetlendi.

"Ondan bahsediyorum işte! Kimden olacak? Enver Paşadan... Acaba bir nebze de olsa pişmanlık duyuyor mudur? Ne de olsa o kadar askeri terk edip geri döndü."

Süreyya onun öfkesini anlayabiliyordu.

"Hiç zannetmiyorum! Biz sıradan insanlar nasıl bir soluktan ibaretsek, onun gibi insanlar da ancak bir yalandan ibarettir."

"Doğru vallahi! Ben de hiç zannetmiyorum pişman olduğuna. Bakalım başımıza daha ne çoraplar örecek," dedi Hüsrev.

"Allah bize lütfetsin!" diye mırıldandı Feyzi gözyaşlarını silerken. "Bu fukara halkı kötü ve akılsız idarecilerden korusun."

Süreyya araya girdi:

"Âmin! Ve inşallah ateşin karşısında eriyen balmumu gibi yok olsunlar! Zira bu gariban halk yalancı ve kötü idarecileri hiç hak etmiyor."

Yusuf da düşünceliydi.

"İnşallah... inşallah be Süreyya... güzel Allahım bizi kurtarsın kötü idarecilerin elinden... hatta haksız ve gaddar olanların da pençesinden!"

"Âmin," dedi Süreyya, "âmin be kardeşim! Bilmem, acaba oymak beyimizin evine mi gitsek? Belki bizi gördüğünde acısı bir nebze diner. Bize içini döküp rahatlar."

Feyzi başını çevirip dışarı baktı.

"Bu havada mı?"

"Evet, bu havada!"

"Ben varım," dedi Feyzi kararlı bir sesle. "Hadi kalkın gidelim. Oymak beyimizi yalnız bırakmayalım..."

***

İzciler o soğuk kış günü yollara düşmüş, Pangaltı'na, Ahmet Robenson'un yaşadığı eve gelmişlerdi. İçeri girdiklerinde oymak beylerinin boynuna sımsıkı sarılmış, ayakta durup bir süre birlikte ağlamışlardı.

"Tekrardan," dedi Yusuf sesi titrerken, "başınız sağ olsun. Allah sizlere uzun ömürler versin."

Ahmet Robenson sanki bir gün içinde çökmüş, gözlerinin feri sönmüştü.

"Sağ olun çocuklar," diye cevap verdi kederli bir sesle. "Sağ olun! Allah hiç kimseye kardeş acısı yaşatmasın, yaşatmasın. Güzel bakışlı kardeşim bir kır çiçeği gibi soldu gitti aramızdan."

Yusuf ne diyeceğini bilemedi, sustu. Arkadaşının sustuğunu gören Süreyya araya girip "Oymak beyim," dedi üzgün bir sesle, "lütfen metaneti elden bırakmayın. Başımıza her ne gelirse bilin ki kaderdendir, Allah'tandır."

Ahmet Robenson ona solgun gözleriyle baktığı bir sırada Yusuf, babasının sabahki sözlerini hatırladı birden ve çarpıntılı bir sesle, "Süreyya," dedi, "doğru söylüyor. Rabbimiz bütün kullarını gizli bir bağla birbirine bağlamış. Birine dokunduğunda hiç tahmin etmediğin kadar çok insana dokunmuş oluyorsun. Bu yüzden kadere inanmak gerekiyor."

Ahmet Robenson'un bu sözlerden sonra acılı yüreği bir kez daha titredi. Zira evlat gibi gördüğü talebeleri onun içindeki yangına su serpmek için çırpınıp duruyordu.

"Çok sağ olun çocuklar! Hepinizle gurur duyuyorum. Doğru söylüyorsunuz. Kadere inanmak lazım. Allah bu dünyada hepimizi türlü türlü imtihanlardan geçiriyor. Ne yazık ki genç yaşta bize veda eden kardeşimin acısı da benim bu dünyadaki imtihanım. Bir şekilde bu imtihanı vermem gerekecek."

Hüsrev araya girdi:

"Siz de biliyorsunuz ki bu dünyada sınanmamız dayanma gücümüzü artırıyor oymak beyim. Allah size sabır ve bize de iman versin."

"Âmin," dedi Ahmet Robenson, "âmin! Bir de hiç kimsenin başına böyle acı bir dert vermesin yüce Yaradan. Dünden beri öyle kötü bir haldeyim ki çocuklar, boğuluyor gibiyim. İyi ki geldiniz de yüreğim biraz teselli buldu, kanayan yarama merhem oldunuz. Sağ olun çocuklar, var olun..."

VAHİDE

Her zamanki gibi yine muzırlığı üstündeydi Vahide'nin. Bir an kardeşi Süreyya'ya bakıp "Yüreğin nasıl?" dedi yüzünde hınzırca bir gülümsemeyle.

Süreyya'nın canı o kadar sıkkındı ki espri yaptığını anlamamıştı bile.

"İnce bir sızı gibi!"

Vahide içinden kıs kıs güldü.

"Demek öyle ha! O kadar mı yaktı yüreğini?"

Süreyya birden uyandı.

"Sen neden bahsediyorsun abla? Benim yüreğimdeki ince sızının nedeni başka. Onunla alakası yok."

Vahide şaşırdı.

"Ne oldu?

"Oymak beyimizin," dedi üzgün bir sesle, "kardeşi Kafkas Cephesi'nde şehit düştü."

"Aa!" dedi Vahide. "Çok üzüldüm. Allah kederli ailesine ve sevenlerine sabır versin. Desene muallim beyin yüreğine ateş düştü. Yanık hüzün kokar şimdi o acılı yüreği."

"Hem de nasıl abla, hem de nasıl... dün arkadaşlarla evine uğradık... sanki ateşin karşısında eriyen balmumu gibiydi."

Vahide de kederlenmişti.

"Zavallı adamcağızın ne halde olduğunu tahmin edebiliyorum. Babamız öldüğünde ben de öyleydim. Zaman ilaç olur neyse ki! Sen de bu acıyla değişiyorsun."

Süreyya ona hak verircesine başını sallayıp "Doğru," dedi boğuk bir sesle, "doğru söylüyorsun abla. Sevdiğimiz biri öldüğünde biz de değişiyoruz."

Vahide içini çekti.

"Haklısın. Sanırım babam öldüğünde ben de değiştim. O çocuk aklımla acıdan kaçıp muzırlığın arkasına sığındım. O günden sonra hep gülmeye çalıştım..."

Süreyya onun bu itirafı karşısında şaşırmıştı. Vahide kardeşinin mavi gözlerine bakıp "Elbette," diye sürdürdü konuşmasını, "veren Allah alır canı. Lakin ani ayrılıklar çok daha fazla yakar canımızı."

Süreyya'nın ansızın aklına bir şey geldi ve buruk bir şekilde gülümsedi.

"O kâğıt parçası bende duruyor hâlâ. Rahmetli babam el yazısıyla şöyle yazmış: 'Ölüm uzun bir yolculuk, geri dönmek se nafile...' Şimdi düşünüyorum da ne kadar doğru bir söz öyle değil mi abla?"

Vahide'nin bir an gözleri doldu.

"Rahmetli babamız çok doğru bir söz etmiş. Ben de şimdi düşünüyorum da bu uzun yolculuğa herkes tek başına çıkıyor ve gideni geri çağırmak da nafile."

"Keşke babamı daha fazla tanıyabilseymişim abla. Ne yazık ki onu hayal meyal hatırlıyorum."

Vahide'nin yanağından bir damla gözyaşı süzülüp boynuna düşerken, "Keşke," dedi titrek bir sesle, "keşke tanıyabilseydin. Ömrümüze daha çok ömrü değseydi. Yüreğimiz onun sevinciyle dolsaydı."

"Biz böyle perişan bir haldeysek, oymak beyimizi düşünmek dahi istemiyorum. Düşün ki çok genç bir yaşta şehit düşen kardeşinin ömrü onun ömrüne kaç defa değmiştir?"

Vahide üzerine titrediği kardeşinin daha fazla üzülmemesini istemiş olacak ki konuyu değiştiriverdi.

"Peki o kim?"

Süreyya afalladı.

"O mu?"

"Evet, o! Az önce söyledin ya."

Süreyya hâlâ neden bahsettiğini anlamamıştı.

"Ne söyledim ki?"

Vahide gülümsedi.

"Ne çabuk unuttun? Biraz evvel dedin ya... 'Benim yüreğimdeki ince sızının nedeni başka. Onunla alakası yok...' Yoksa yanlış mı duydum?"

Süreyya, ablasının neden bahsettiğini anlamıştı.

"Ne o?" dedi gülümseyerek. "Yoksa küçük kuş artık haber getirmiyor mu sana?"

"Bu karlı havada nasıl getirsin? Zavallı bugünlerde kendi derdine düşmüştür. Artık penceremi tıklatmıyor."

Süreyya biricik aşkı Güzide'den ablasına bahsedip etmeme konusunda kararsızdı.

"Şey..." dedi düşünceli bir sesle, "bana söz ver şimdi."

Ablası heyecanlandı.

"Ne sözü?"

"Sana ondan bahsedeceğim ama tek bir şartla."

Vahide'nin heyecanı gitgide artmıştı.

"Gerçekten öyle biri var mı?"

Süreyya bir kez daha gülümsedi.

"Evet, var. Şimdi söz ver bana."

"Söz, ama niçin?"

"Az sonra duyacaklarını Hafız Anama söylemeyecekse

Vahide kısa bir suskunluktan sonra, "Söz," dedi, "söz ve yorum sana."

Süreyya rahatladı. Ve bir çırpıda, "Onun," dedi, "adı Güzel"

Vahide'nin birden yüreği titredi.

"Güzel bir ismi varmış. Peki onunla nasıl tanıştın?"

Süreyya tatlı tatlı gülümsedi.

"Bu uzun bir hikâye abla... Sana daha sonra ayrıntılı bir şekilde anlatırım. Eğer şimdi anlatmaya kalkarsam dersi geç kalacağım."

Vahide'nin aklında yüzlerce soru uçuşuyordu. Yine fakat sıyla heyecanlı ve meraklıydı.

"Yoksa o da senin gibi talebe mi?"

"Evet! Başka ne olabilirdi ki? Benim gibi bir talebe ancak kendi gibi birini bulur, doğru mu?"

"Doğru vallahi! Peki o nerede okuyor?"

"Beyoğlu'ndaki kız mektebinde."

"Adı gibi güzel mi bari?"

"Evet... adı gibi güzel ve güzide biri... ayrıca yaşıtlarına göre oldukça akıllı da."

"Kardeşimsin diye söylemiyorum, sen de yaşıtlarına göre oldukça akıllısın. Hatta çocukluğundan beri yetişkin bir adam gibisin. Her zaman boyundan büyük laflar edersin."

"Gerçekten benim hakkımda böyle mi düşünüyorsun?"

"Böyle düşünen sadece ben değilim. Seni tanıyan herkes böyle düşünüyor. Kabul edelim ki yaşıtlarından çok farklı biri oldun. İçine koca bir herif kaçmış sanki."

Süreyya kendini tutamayıp bir kahkaha attı.

"Ne kaçmış?"

"Koca bir herif!" dedi Vahide gülerek.

"Âlem birisin! Hatta bir ömürsün abla."

Vahide'nin birden içi titredi.

"Sen de öylesin. Ömrüme ömür katan, ruhuma huzur verensin."

Süreyya ansızın kollarını ablasının boynuna dolarken, "Şimdi," dedi, "bana müsaade! Yoksa ilk dersi kaçıracağım."

Vahide de ona sımsıkı sarılıp "Son bir soru daha," dedi, "onu çok mu seviyorsun?"

"Evet abla! Sanki kalbinin bütün sıcaklığını getirip avcumun içine bıraktı. Tıpkı bir kor gibi..."

* * *

İstanbul'da kar hüküm sürmekteydi. Süreyya üşümüş bir halde mektebin kapısından içeri girdiğinde, "Aman Allahım!" dedi, "Bu nasıl bir hava?"

"Hiç sorma! Ben de kendimi zor attım mektebe," diye cevap verdi Yusuf.

Süreyya buz gibi elleriyle yüzünü ovuşturuyordu.

"İnanır mısın yüzümü hissetmiyorum. Ne kadar soğuk!"

Yusuf'un birden aklına Sarıkamış Harekâtı'nda donarak şehit düşen askerler geldi. İçi bir kez daha paramparça oldu.

"Neyse ki," dedi boğuk bir sesle, "karlı bir dağın tepesinde değiliz. Nankör olmayalım! Birazdan ısınırız."

Süreyya onun kimlerden bahsettiğini anlamıştı.

"Doğru, halimize şükretmek lazım."

"Hepimizin ölünce beyaz bir kefeni olur. Ama gel gör ki o zavallıların kefeni kar oldu..."

Süreyya ne diyeceğini bilemedi. Yusuf, "Acaba," dedi üzgün bir sesle, "oymak beyimiz nasıl oldu?"

"İnşallah kendini bırakmamıştır."

"İnşallah be Süreyya, inşallah! Allah'tan dileğim odur ki bu acının altında ezilip kalmaz. Bir an evvel kendisini toparlar."

"Âmin be kardeşim! Benim de tek dileğim bu. İnanıyorum ki yakında aramıza dönecek."

"Birine bağlandığında ve o hayatından çekip gittiğinde insanoğlu nasıl da acı çekiyor, değil mi?"

"Doğrusu bilmiyorum. Sanki birine bağlanmadan önce 'Bağlandığımda acı çeker miyim?' diye korkuyorsun, bağlandıktan sonra da 'Acaba o acı çeker mi?' diye korkuyorsun."

"Nasıl yani?"

"Herhâlde son nefesimi verirken 'Şimdi bensiz ne yapacak?' diye soracağım kendime. İnşallah böyle bir şey olmaz. Şayet olursa da bana verdiği o söze tutunacağım."

Yusuf hayretle bakıyordu.

"Sen neden, kimden bahsediyorsun?"

"Güzide'den!"

"Güzide'den mi? Az önce konuştuğumuz meseleyle onun ne alakası var?"

"Boş ver..."

"Ne demek boş ver?"

"Boş ver işte! Bu benimle Güzide arasında bir mesele."

Yusuf ısrarcı olmaktan vazgeçti. Nasıl olsa bir gün anlatırdı Süreyya.

"Hadi!" dedi o sırada Süreyya. "Biraz daha oyalanırsak Bedros Efendinin dersine geç kalacağız. Sonra yine azar işitmeyelim."

***

Dersler bitmiş, talebeler çoktan dağılmıştı. Yusuf mektep çıkışı eve dönmemiş, soluğu kız mektebinin karşısındaki börekçide almıştı.

"Nasılsın?" diye sordu Mehpare. "Kaç gündür görüşemedik."

Yusuf yine keyifsizdi.

"Nasıl olayım, üzgünüm hâlâ! Hâlbuki arsız bir çocuk gibi gülümsemek isterdim senin yanında."

Mehpare bu sefer alçak bir sesle, "Sevgilim," dedi, "neyin var? Ne oldu?"

Yusuf kederli gözlerle baktı. Mehpare sanki az önce uzaklardan seslenmişti ona. Daha bir yaklaşıp "Oymak beyimizin," dedi usulca, "kardeşi Sarıkamış'ta şehit düştü. Bu hepimizi çok üzdü."

Mehpare allak bullak olmuştu.

"Gerçekten mi?"

"Evet."

"Peki kaç yaşındaydı?"

"Yirmili yaşlarının başında."

Mehpare'nin içi acıdı.

"Allah kederli ailesine ve sevenlerine sabır versin."

"Âmin! Dün oymak beyimize uğradık. Adamcağız perişandı. Düşün ki kardeşi Türk bile değildi. Ama bu vatan için şehit düştü."

Mehpare birden dalıp gitti.

"Nereye dalıp gittin böyle?" dedi Yusuf.

Mehpare düşüncelerinden sıyrılıp "Biliyorsun," dedi, "daha önce söylemiştim sana... babam da Türk değil... bir Rum... ama gerekirse o da bu vatan için ölür."

"Bundan hiç şüphem yok. Önemli olan kim olduğun değil, bu vatan için ne hissettiğin."

Mehpare biraz olsun rahatlamıştı bu sözlerden.

"Babam da tıpkı senin gibi düşünüyor. Hatta her zaman şunu söylüyor bize: 'Türkler ve Rumlar aynı topraktan yapılmış çömlek gibiler. Bu çömleği korumak, kırmamak gerekir...' Ben de onun bu nasihatini tutuyorum."

Yusuf duygulandı.

"Doğru söylemiş babacığın! Bu çömleği kırmamak gere
Zira kırıldı mı bir araya getiremezsin. Getirsen bile aynı olma
Mehpare ona hayran hayran bakıyordu.
"Seni seviyorum. İnşallah hiç ayrılmayız. Hep birlikte olu
Yusuf buruk bir şekilde gülümsedi.
"Ben de seni seviyorum. İnşallah bizim çömleğimiz hiç k
rılmaz."
Bu sözler Mehpare'nin ruhunu parçaladı.
"Sen," dedi sesi bir yaprak gibi titrerken, "ne demek is
yorsun?"
Yusuf cevap vermedi. O an aralarında korkunç bir suskun
luk vardı. Mehpare ne olup bittiğini anlamaya çalışıyordu. La
kin düşünebildiği tek şey, Yusuf'un aklından neler geçtiğiyd
"Böyle," dedi Mehpare, "susacak mısın? Konuşmayacak mısın
Yusuf bu defa kararlı bir sesle, "Doğrusu," dedi, "senin
ilgili kafama takılan bir mesele var."
Mehpare şaşırdı.
"Ne meselesi?"
Yusuf ona dikkatle baktı.
"Bana söylediğin bir cümle... Bu aklıma geldikçe ilişkimize
şüpheyle bakıyorum. Seni seviyorum, yalan yok. Fakat o söz
lerin bütün duygularımı, bütün düşüncelerimi altüst ediyor o
günden beri."
Mehpare ansızın ruhunun derinliklerinde bir ürperti his
setti.
"Sen neler söylüyorsun böyle? Hangi sözden bahsediyorsun?"
"Yoksa unuttun mu? Bir gün 'Ben seni bu halinle sevdim,
demiştin."
Mehpare afalladı.
"Anlamıyorum seni! Bu sözde ne var? Neyine takıldın bunun?"
"Ne mi var? Neler yok ki bu sözde?"

Mehpare'ye dokunsan ağlayacak gibiydi.
"O zaman söyle ben de bileyim."
"Pekâlâ," dedi Yusuf. "Seninle açık konuşacağım. Bu söz-
lerin bana biraz sakat geldi. Biliyorsun dünyanın binbir türlü
hali var. Yarın ne olacağımızı, nasıl bir insana dönüşeceğimizi
kim bilebilir?"
Mehpare şaşkın şaşkın bakıyordu.
"Eee?"
"E'si şu: Eğer başka bir insana dönüşürsem beni sevmeye-
cek misin, unutacak mısın?"
"Neler saçmalıyorsun Yusuf? Ne söylediğinin farkında mı-
sın? Üzüntüden aklını mı yitirdin yoksa?"
Yusuf ondan bir cevap almakta kararlıydı.
"Hayır, çok şükür aklımı yitirmedim! O gün yüzüme uzun
uzun bakıp 'Bilmiyorum,' diye cevap veren sen değil miydin?
Şimdi soruyorum sana: Böyle bir cevaptan nasıl bir anlam çı-
karmalıyım? Neyi bilmiyorsun? Eğer başka bir insana dönü-
şürsem beni sevmeyeceğini mi, unutacağını mı? Neyi, söyle
neyi bilmiyorsun?"
Mehpare ne cevap vereceğini şaşırmıştı.
"Aptal, saçma sapan şeyler söylüyorsun. Ben seni neden
sevmeyeyim, neden unutayım?.."
Yusuf susmuş, dikkatle onu süzüyordu.
"Neden," diye sürdürdü konuşmasını Mehpare ağlamaklı
bir sesle, "insan anı yaşamak yerine geleceğiyle ilgili aptalca
hesaplara takılıp kalır? Neden, neden Yusuf? Neden böyle ap-
talca bir fikre kapıldın sen?"
"Şey..."
Mehpare konuşmasına izin vermedi.
"Kafana taktığın şeye bak! Çocuk gibi davranma lütfen.
Sence kaderimizi belirleyen dün ya da bugün değil de yarın

mıdır? Ne olacağını bilmediğimiz gelecek midir? Neden şu yaşamıyorsun da bilmediğin bir geleceğe kafayı takıyorsun?"

Yusuf hâlâ düşünceliydi.

"Bilmem... belki de... belki de seni bir ömür boyunca yanımda görmek istiyorum... Kim bilir belki de sen olmadan geçecek olan ömrümün solacağını hissettim."

"İnan sevgilim, ben de seni bir ömür boyu yanımda görmek istiyorum. Ama bana göre hayatımızın en önemli ânı gelecek değil, şu an. Seninle uzlaşmadığımız nokta burası bence."

Yusuf başını sallayıp "Belki de haklısın," dedi. "Ben biraz kuruntu yaptım. Ne de olsa kader yoluna devam ediyor ve gelecekte karşımıza neler çıkaracağını kim bilebilir."

Mehpare'nin gözleri dolu dolu olmuştu.

"Ben de sana bunu anlatmaya çalışıyorum. Acaba kaç kişi bu korku yüzünden geleceğini kaybetti? Hatta bu korku yüzünden içinde yaşadığı ânı kaçırdı?"

Yusuf'un haftalardır yangın yerine dönen yüreğine su serpilmişti. Hafiflediğini hissetti.

"Kusura bakma," dedi mahcup bir şekilde. "Aptalca düşüncelerim yüzünden senin de canını sıktım. Bağışla beni lütfen!"

Mehpare'nin bir damla yaş aktı yanağına. Bu sefer sesini çıkarmadan baktı sevdiği erkeğin masum yüzüne...

Bir avuç çiçek kayıp düştü toprağa!
Vatan sağ olsun...

ÇANAKKALE SAVAŞI

İstanbul, 19 Şubat 1915

O sabah bütün ahali uğursuz bir güne uyanmıştı. Muhiddin ansızın derin bir "Offf!" çekti. Sonra kederli bir sesle, "Şimdi," dedi, "ne yapacağız? İtilaf Devletlerine neyle karşı koyacağız?"

Kara haberin yarattığı bu şaşkınlık Şerife Nine için de çok büyüktü.

"Bizden ne istiyorlar?"

Muhiddin'in boğazı düğümlenmiş, gözleri dolu dolu olmuştu. Ağlamaklı bir sesle, "İngilizler," dedi, "Ruslara erzak yardımı ve askeri ikmal yolu açmak istiyor. Bir de Osmanlı'yı saf dışı bırakıp Almanları dize getirmeye çalışıyor."

Şerife Nine tedirgindi.

"Eğer Çanakkale'yi geçerlerse başımıza neler gelir evladım?"

Bu soru karşısında Muhiddin'in yüreği acıdı.

"İnşallah böyle bir şey olmaz anacığım."

"Peki ya olursa?"

"O zaman İstanbul'u zapt ederler."

Şerife Ninenin âdeta damarlarından kanı çekildi.

"Rabbim memleketimize düşman çizmesi bastırmasın, ezan sesini susturmasın."

Muhiddin tam bir şey söyleyeceği sırada, "Aba," dedi Zarife, "sanki bu savaş farklı olacak."

"Ne gibi kızım?"

"Bilmem aba! Ama hislerim iyi şeyler söylemiyor. İnşallah bu sonumuz olmaz."

"Ağzından yel alsın! O ne biçim söz öyle?"

"Bilmiyorum aba! Biz başarımızı, kurtuluşumuzu Allah'tan bekliyoruz. Düşmansa zırhlılarından, kan kusan silahlarından."

"Yeter, böyle konuşma! Allah her şeyden büyüktür. O'nun adaletine sarılan iman dolu kalplerin temennileriyle zafer yine bizim olacak. Bak göreceksin."

Zarife cevap vermeyince Muhiddin, "Şimdi düşünüyorum da doğru söylüyor annen," dedi. "Onlar Osmanlı'yı küçük görse de, bizim cesaretimiz ve iman dolu kalbimiz var."

Zarife hâlâ susuyordu.

"Allah," dedi Şerife Nine, "sarı benizli düşmanlarımızın kalbine ateş döksün, hepsini helak etsin. Bu savaşta O'nun büyüklüğüne sığınırsak düşmanı yok edecek, güvendikleri o koca gemileriyle birlikte hepsini suların derinliğine gömecek."

Zarife içini çekti.

"İnşallah aba, inşallah!"

O âna kadar tek kelime etmeyen Yusuf atıldı:

"Allah'ın izniyle Çanakkale Boğazı düşmanımıza mezar olacak anacığım. Bizim kalbimizde sarsılmaz bir iman, toplarımızda ise kudret ve şan payidar kalacak."

Şerife Nine gülümsedi.

"Aferin sana evladım! Ne de güzel konuştun öyle. Unutma ki düşman hain, korkak! Edeceği gaddarlıkla, gömüleceği mezarlık aynı yer olacak Allah'ın izniyle. Göreceksin, arkalarına bile bakmadan kaçıp gidecekler."

"İnşallah Şerife Nine! Allah'ın gazabı o hainlerin üzerine olsun ve bir daha dönmemek üzere gittiklerini görmeyi nasip etsin bize."

"Âmin evladım! Allah onların hilesini ve tuzaklarını boşa çıkarsın. Askerimizin yardımcısı olsun. Hepsini Allah'a emanet ediyorum."

"İnşallah bu savaş çok uzun sürmez aba," dedi Zarife.

"Sürmez kızım, endişen olmasın. Bak göreceksin! Bir fırıldak gibi dönüp kaçacaklar. Zira hiçbirinin kalbinde iman yok."

"Doğru söylüyorsun anacığım," dedi Muhiddin. "Düşmanlarımızın kalplerindeki iman büyük gemilerine kıyasla pek küçük."

Şerife Nine kadere inanan biriydi.

"Fakir bir millet olabiliriz ama inancımız çok şükür yerinde. Düşmanın her alçaklığında, demir bir yumruk gibi imanla doluyor yüreklerimiz. Doğru değil mi evladım?"

Muhiddin başını sallayıp "Doğru söylüyorsun," dedi. "İslam düşmanlarına karşı yüreğimiz her daim imanla dolu. Ve bu imandır bizi ayakta tutan, bize güç veren."

"Baba," dedi Yusuf gurur dolu bir sesle, "bizim ecdadımızın büyüklüğü ve gücü bundan geliyor. Yüreğine kök salmış imanın varlığından geliyor."

Babası duygulandı.

"Çok şükür oğlum! Allah'ın izniyle o hainlerin hepsi karşımızda zangır zangır titreyecek. Biz bu kutsal vatan topraklarını ve dinimiz uğruna savaşacağız. Onların gayesi bu kutsal vatanı ayaklar altına almak, İslam'ın ışığını söndürmek. Ama onlara bu fırsatı vermeyeceğiz. O alçakları denize dökeceğiz."

Şerife Nine çok şey görmüş geçirmiş bir kadındı.

"Elbette," dedi boğuk bir sesle, "bu çirkin savaşın sonunda hepimiz bir bedel ödeyeceğiz. Önce tüfekler patlayacak, süngüler parlayacak... Ama sonra vatan ve dinimiz için zafer bizim olacak. Hem de ilelebet."

Zarife hâlâ düşünceli ve karamsardı.

"İnşallah dediğin gibi olur aba. O kirli ve pis ayaklarıyla bu kutsal toprakları çiğnemezler, ezanı susturmazlar."

Şerife Nine kızını teselli etmek istercesine, "Hiç kimse" dedi kendinden emin bir sesle, "bir kerede bir somun ekmeği yutamaz kızım. Biz Türkler de öyle kolay yutulacak bir millet değiliz. Tıpkı bir yumru gibi boğaza takılıp kalırız."

Onun bu sözleri Yusuf'un hoşuna gitmişti.

"Çok doğru söylüyorsun Şerife Nine. Bizi yutmak için önce çiğnemeleri gerekiyor. Öyle kolay mı bu anlı şanlı milleti bir seferde yutuvermek!"

Muhiddin araya girdi:

"Neyse... Ben kalkayım artık. Biraz daha oyalanırsam işe geç kalacağım."

Şerife Nine ona dikkatle baktı.

"Evladım, kahvemiz bitmişti. Dün akşam işten gelirken kahve getirmeyi unutmuşsun. Oysaki kaç kez tembihledim seni."

Muhiddin ayağa kalkarken, "Anacığım," dedi, "şu sıralar kahveyi gören mi var?"

Şerife Nine şaşırdı.

"Bu da ne demek oluyor şimdi?"

Muhiddin gocuğunu giydi.

"Kahve yok. Böyle giderse kahvenin bırak tadını, kokusuna bile hasret kalacağız anacığım."

"O nedenmiş?"

"Artık her şey karaborsa da ondan. Çarşıda fiyatlar cep yakıyor. Çakallar cirit atıyor."

Şerife Nine birden öfkelendi.

"Bu çakallar da içimizdeki düşman. Bana göre en tehlikelisi de bunlar. Zira bir şey dediğinde 'Elhamdülillah Müslümanız!' diye cevap veriyorlar. Hâlbuki içleri öyle mi, değil. Tam aksine şeytanlıkla dolu."

Muhiddin cevap vermedi. Ağır ağır yürüyüp odayı terk ettiğinde, "Ben de," dedi Yusuf, "kalkayım. Yoksa derse geç kalacağım."

"Oğlum," diye seslendi Zarife, "doğru dürüst kahvaltı etmedin. Mektebe aç aç gidilir mi hiç?"

Yusuf'un sabah sabah işittikleri şeylerden sonra hem keyfi kaçmıştı hem de iştahı. Babasının peşinden odadan çıkarken, "Ana," dedi, "bu sabah iştahım yok. Hadi bana eyvallah."

Annesi bu sefer sesini çıkarmadı, sadece arkasından bakmakla yetindi...

***

Gökyüzü pırıl pırıldı ama hava ayazdı. Bütün talebeler endişe içinde sınıflarda toplanmış, kendi aralarında hararetli bir şekilde konuşuyorlardı.

"Bugüne değin," dedi Hüsrev, "böyle bombardıman hiç görülmemiş, duyulmamış. Gelibolu Yarımadası'nı alevler, gümbürtüler, dumanlar sarmış."

Süreyya oldukça düşünceliydi.

"Kim bilir bu sarsıntılar ruhlarda ne büyük değişimler yaratmıştır şimdi. Allah hepsinin yardımcısı olsun."

Feyzi de oradaydı.

"Âmin! Allah'ın büyüklüğüne sığınmaktan başka çaremiz yok. O yücedir. Boğaz'ın nurlu muhitinde meydana gelen bu kahpe savaşta düşmanlarımızın hepsi telef olur inşallah."

Hüsrev'in canı sıkkındı.

"Hain düşman bütün lanetiyle ateş püskürüyormuş."

"Püskürtsün bakalım," dedi Yusuf. "Ne de olsa savaş gemilerine güveniyorlar. Lakin bir tek gemiyle savaş kazanılmaz. Ruh ve iman da lazım. Neyse ki bu ikisi onlarda yok."

"Çok şükür ki bizler yüce Allah'ın adaletine yürekten inanmış, O'na sığınmışız. Mutlaka kavuşacağız o zafer gününe.

Tıpkı saadete kavuşmak gibi. Sadece o güne kadar dua ve ümit edeceğiz," dedi Süreyya, yüreği dolup taşarken.

Hüsrev o an savaştan başka bir şey düşünemiyordu.

"Ne zaman tatlı bir rüyaya dalsak savaşla gözümüzü açıyoruz. Nasıl bir çağda, nasıl bir coğrafyada yaşıyoruz? Daha kaç yaşındayız? Neredeyse savaşlar içinde büyüdük, gül bahçeleri içinde değil."

Feyzi ona hak verircesine başını sallayıp "Çok doğru söylüyorsun," dedi. "Resmen savaşlar içinde büyüdük. Bu yüzden ne çocukluğumuzu ne de gençliğimizi yaşayabildik."

Yusuf onları dikkatle dinliyordu.

"Yine de halimize şükredelim Tombalak! En azından geceleri top sesleriyle uyanmıyoruz."

Feyzi buruk bir halde gülümsedi.

"Doğru, uyanmıyoruz. Ama huzurlu bir şekilde de uyuyamıyoruz. Zira savaşlar yüzünden uyku haram oldu bu fukara millete."

Yusuf içini çekti.

"Ah, ah! Keşke Osmanlı'nın güçlü ve kudretli çağında yaşasaymışız. Koca imparatorluk zayıflayınca sırtlanlar bizi parçalamak için bir araya geldi."

Hüsrev tısladı.

"Hiç söyleme! Bu devletler eskiden Osmanlı'dan it gibi korkarlardı. Ama şimdi? Şimdi onlar kurt olmuş, biz de kuzu."

Feyzi, "Sizi bilemem ama," dedi kararlı bir sesle, "vatanım ayaklar altında çiğnenirken elim kolum bağlı oturamam burada."

Yusuf şaşırdı.

"Ne demek istiyorsun?"

Feyzi kararlı bir şekilde bakıp "Gerekirse," dedi, "Çanakkale'ye savaşa gider, bu kutsal vatan için şehit olurum."

Bütün arkadaşları ona şaşkın şaşkın baktı.

"Sen," dedi sesi titrerken Hüsrev'in, "neler söylüyorsun Tombalak? Asker olmak için yaşın bile tutmuyor."

Feyzi gözünü iyice karartmıştı.

"O zaman ben de gidip yaşımı büyütürüm. Bu da yetmezse Harbiye Nezareti'ne dilekçe veririm."

Hüsrev öfkeyle, "Karşımıza geçip aptal aptal konuşma! Bu kadar ağır bir mesuliyetin altına etraflıca düşünmeden nasıl girersin?" dedi.

"Ben vatansız yaşayamam," diye karşılık verdi Feyzi.

Hüsrev acıyla gülümsedi.

"Sadece sen mi yaşayamazsın? Biz de vatansız yaşayamayız. Vatan olmadan millet mi olur?"

Feyzi kararlı görünüyordu.

"Herkes kendinden sorumludur. Vatanım ateş altındayken geceleri gözüme uyku girmez benim. Bu kutsal vatanın bir parçasıysam eğer bu kötü gününde omuz veririm ona."

Bu sözlerden sonra derin bir sessizlik kapladı ortamı. O an karmakarışık duygular gelip çöreklenmişti hepsinin kederli yüreğine... Epey bir süre sonra, "Eğer," dedi Süreyya düşünceli bir sesle, "bu kutsal vatan bizi göreve çağırırsa o zaman seve seve gideriz. Orada düşmanla göğüs göğüse çarpışırız. Osmanlı'nın kim olduğunu o hainlere gösteririz."

Yusuf da hâlâ düşünceli ve şaşkındı.

"İnşallah bize ihtiyaçları olmaz. Şayet olursa da gider savaşır ve bu güzel vatan için şehit oluruz. Hatta bu güzel vatana, bu fukara millete kanımızı hediye ederiz."

Feyzi başını kaldırıp hepsini dikkatle süzdü. Bu sefer arkadaşlarının gözlerindeki kararlılığı, parlayan yüzlerindeki cesareti ve umudu gördü. Âdeta bir çocuk gibi sevindi, onlarla bir kez daha gurur duydu...

***

Keyifsiz geçen bir gündü. İkisinin de suratı asıktı kızın buluştuklarında.

"Bugün," dedi Güzide, "sohbetinize doyum olmuyor beyler. İkinizin de yüzü sirke satıyor âdeta."

Süreyya'nın sabahtan beri içindeki sızı dinmek bilmemişti.

"Ne yapalım aşkım? Bu savaş haberi hepimizi çok üzdü. Eğer düşman gemileri Çanakkale Boğazı'nı geçerse İstanbul'u zapt etmeleri an meselesi olacak."

Güzide'nin birden yüreği titredi.

"Allah aşkına bari sen böyle konuşma."

Süreyya, Güzide'nin korktuğunu görünce, "Kusura bakma!" dedi yumuşak bir ses tonuyla. "Seni korkutmak istememiştim."

Mehpare hemen araya girdi:

"Vallahi korkuttun bizi."

Süreyya başını çevirip ona baktı. Onun da gözlerindeki erdişeyi gördü.

"Sen de kusura bakma Mehpare! İkinizden de özür dilerim."

Mehpare zoraki gülümsedi.

"Siz erkekler niye böylesiniz?"

"Biz nasılız ki?" dedi Süreyya şaşkınlıkla.

"Anlayışsız, kaba..."

O âna kadar suskun bir şekilde oturan Yusuf, "Orada dur bakalım!" diye homurdandı. "Ne kabalığımızı gördünüz?"

Güzide arkadaşı Mehpare'yi yalnız bırakmadı. Ona hemen destek çıktı.

"Mehpare doğru söylüyor. Siz anlayışsız ve kaba bir türsünüz."

"Hop orda dur bakalım!" dedi bu sefer de Süreyya.

Güzide konuşmasına fırsat vermedi.

"Durmuyorum işte. Anlayışsız ve kabasınız, yalan mı? Genç bir hanımla hiç savaş hakkında konuşulur mu? Zira bizim sizin gibi cesaretimiz yok. Bize göre savaş umutsuzluktur, ayrılıktır, geride kalanlar için hüzündür."

Güzide'nin ansızın gözleri doldu, sustu. Uzun kirpiklerinde gözyaşları tanelenmiş, sesine belli belirsiz bir kırgınlık gelip yerleşmişti. Onun çaresizliğini gören Yusuf, "İkinizden de özür dilerim," dedi boğuk bir sesle. "Lütfen bağışlayın beni."

Mehpare ona dikkatle baktı.

"Ne yazık ki bir hanımla nasıl konuşacağınızı bilmiyorsunuz. Bizi hep küçümsüyorsunuz."

Süreyya araya girdi:

"Hiç öyle şey olur mu? Sizler bizim başımızın tacısınız."

Mehpare bu sefer acı acı güldü.

"Değiliz Süreyya, değiliz! Böyle konuşarak kendini ve bizi kandırmaya çalışma. Başınızın tacı değiliz. Eğer öyle olsaydık karşımızda erkekçe böbürlenmez, bu korkunç şeylerden bahsetmezdiniz. Ayrıca bazen ikiniz de boş bir övünme içinde oluyorsunuz."

Yusuf afalladı.

"Hayda! Bu da nerden çıktı şimdi?"

Mehpare ona ters ters baktı.

"Yalan mı? Doğru söylüyorum işte. İkiniz de boş bir övünme içindesiniz. Hâlbuki biz sizden çok farklı şeyler bekliyoruz."

"Ne gibi?" diye sordu Yusuf.

"Mesela hislerimizi... içimize sığmayan sevinçlerimizi... sessizce akıttığımız gözyaşlarımızı görmenizi istememiz gibi."

Yusuf ona hayretle bakarken, "Ağzına sağlık kız," dedi Güzide. "Ne de güzel konuştun öyle. Bu anlayışsız heriflere birilerinin haddini bildirmesi gerekiyordu. Unutmayın ki bir ağaca baktığınızda, bir ağaçtan daha fazlasını görebilmelisiniz."

Süreyya'yı ansızın bir gülme krizi tuttu.

"Siz ikiniz bugün başa bela mısınız? Ayrıca ben aşk çiçeğini gördüğüm vakit duyduğum sevinci dağa taşa haykırdım,

yeri yerinden oynattım. Senin bir tek o güzel yüzünü değil güzel yüreğini de gördüm."

Yusuf kahkahayı bastı.

"Ben de sevincimi senin gibi dağa taşa haykıracaktım ama benim yerime Mehpare haykırdı. Bana aşkını ilan etti."

Bu sözlerden sonra Mehpare'nin yanakları al al oldu.

"Sen," dedi kızgın bir sesle, "geç dalganı. Biz burada gerçekleri söylüyoruz ama sizde o incelik ne arar."

Yusuf'un biraz olsun keyfi yerine gelmişti.

"Bana niye öyle bakıyorsun sevgilim? Ömrüm sanki bir günmüş gibi gülüp geçiyorum işte. Sen de böyle söylememiş miydin? Artık bana göre de hayatımızın en önemli zamanı gelecek değil, şu an."

Mehpare cevap vermek yerine kızgın gözlerle Yusuf'a bakarken, "Neyse," dedi Güzide, "bu defa ikinizi de bağışlıyoruz. Ama bilin ki her zaman böyle merhametli olmayız."

Süreyya tatlı tatlı gülümsedi.

"Yalan söylüyorsun! Zira sen her zaman merhametlisin."

Güzide de kendini tutamayıp güldü.

"Seninle ne yapacağım bilmiyorum. Vallahi başım belada!"

Süreyya ona hayran hayran bakıp "Ama," dedi tebessüm ederek, "tatlı bir belayım, yalan mı?"

Güzide tam cevap vereceği sırada, "Vallahi," dedi Yusuf, "ben de Mehpare'yle ne yapacağımı bilmiyorum. Benim de onunla başım belada!.."

Mehpare suskunluğa bürünmüştü. Bunun üzerine Yusuf, "Hepiniz," diye devam etti, "şahitsiniz işte! Beni adam yerine koyup da cevap bile vermiyor."

Güzide hemen araya girdi:

"Vallahi az önce çok doğru sözler etti Mehpare. Siz erkekler gerçekten ruhsuzsunuz. Eğer bir kadın bir erkeğin karşısında susup cevap vermiyorsa, aslında ona çok şey söylüyordur. Ama bunu görebilene..."

Yusuf sözünü kesti:

"Yeter ama Güzide! Siz de bizi resmen diri diri toprağa gömdünüz. Ne anlayışsızlığımız kaldı, ne de kabalığımız!"

Güzide ona bakıp gülerken, "Sahi ya, ne oldu bize bugün?" dedi.

Süreyya gülümsedi.

"Vallahi nazar değdi! Sabahki kara haber ne konuşacağımızı şaşırttı."

Mehpare hem onları dinliyor hem de göz ucuyla Yusuf'a bakıyordu. Bu savaş meselesi onun da ciddi ciddi aklını kurcalıyor, canını sıkıyordu...

VATAN AŞKI

Zarife oldukça endişeli görünüyor, ara sıra dalıp gidiyordu. Onun bu halini gören kocası, "Yeter artık!" diye söylendi. "Kendini üzüp durma."

Zarife dalıp gittiği düşüncelerden sıyrıldı.

"Elimde değil, ne yapayım? Üstelik ne söylesen boş. Sen de biliyorsun. Benim huyum böyle."

"Ama böyle de olmaz ki."

"Biraz evvel söyledim sana, elimde değil. Her seferinde telaşlanırım, endişelenirim. Hatırlıyor musun? Yusuf'u doğuracağım zaman ne kadar da korkmuştum."

Muhiddin bir an durup düşündü. Sonra yüzünde hafiften bir gülümseme belirdi.

"Hatırlamaz olur muyum? Elbette hatırlıyorum. Zira her doğumun bir mucize olduğuna inanırım."

"Haklısın! Ne de olsa her doğum Allah'ın varlığının bir kere daha ispatı bize. Zira her seferinde O'nun varlığını muştuluyor."

Muhiddin kısa bir suskunluğun ardından, "Çok şükür O'na!" dedi. "Hayırlı bir evlat verdi bize. İnşallah hayırlı bir ömür de nasip eder oğlumuza."

"Âmin! Ancak bu savaş çok korkutuyor beni. İnşallah başımıza kötü bir şey gelmez. Yoksa ben ne yaparım?"

Muhiddin onu teselli etmeye çalıştı.

"Korkma! Allah'tan başka hiçbir kudret sahibi yoktur. Onun izniyle düşmanı denize dökeceğiz."

"Lanet olsun hepsine. Kanımızı emmek, mahvetmek istiyorlar koca imparatorluğu."

Muhiddin içini çekti.

"Pis siyasetin, günümüz medeniyetinin gerçek yüzü bu. Allah kahretsin hepsini!"

"Âmin! Cenabıhak ordumuza zafer ve selamet versin. Bekalım zaman bize daha neler gösterecek Muhiddin. Peki ya dükkânda işler nasıl?"

"Bu savaş ortamında nasıl olsun, eh işte! Allah'a şükür aç değiliz açıkta değiliz. Fakat öyle görünüyor ki yakında her şey karaborsaya düşecek."

"Millet fukara zaten."

"Fukaranın haline acıyan mı var?"

"Doğru. Düşene de bir tekmeyi içimizdeki hainler vuruyor. Ya sen işleri n'apacaksın, nasıl toparlayacaksın burayı?"

"Ne yapayım Zarife? Allah bir kapıyı kapatırsa ötekini açıyor. Şu sıralar çok siparişim var."

Zarife şaşırdı.

"Allah Allah! Ne siparişi bu?"

"Bayrak!"

"Bayrak mı?"

"Evet. Ne yazık ki savaş bayrak siparişlerini artırdı. Ben de diğer işleri bıraktım. Sürekli bayrak dikmeye başladım..."

Zarife öyle şaşkındı ki bir an ne diyeceğini bilemedi.

"Allah," diye sürdürdü konuşmasını Muhiddin, "bir daha böyle bir sebepten dolayı bayrak dikmeyi nasip etmesin bana."

"Âmin! Doğrusu bayrak dikeceğin hiç aklıma gelmezdi. Dur bakalım! Bu kahpe kader daha neler gösterecek bize."

"İnşallah bu son olur be Zarife. Ne hikmetse kader bir türlü yüzümüze gülmedi bizim."

Zarife kederli bir şekilde baktı.

"Elden bir şey gelmiyor, ne yapalım? Kader karşısında boynumuz kıldan ince."

Muhiddin lafı değiştirdi.

"Anacağın nasıl?"

"Nasıl olsun? O da çok üzgün. Biliyorsun huyunu. Sürekli söylenip duruyor 'Ersiz kaldım, bu yaştan sonra bir de vatansız mı kalacağım?' diye."

Muhiddin'i bir gülme tuttu.

"Vallahi âlem kadın!"

"Gülme öyle... N'apsın zavallı? O da kocasını erken yaşta kaybetti. Üstelik babamı deli gibi seviyordu."

"Keşke biraz da bizi sevse ha?"

"Bakma sen o hallerine! Aslında hepimizi çok seviyor, ama pek belli etmiyor. Biliyorsun hep böyle ketumdur o."

"Biz neyse de, çocuklara üzülüyorum. Keşke onlarla arası daha iyi olsaydı. Çoğu zaman tersliyor çocukları."

"Bu duruma onlar da alıştı. Anladılar ki huylu huyundan vazgeçmiyor. Eee? O vakit geriye çok da yapacak bir şeyleri kalmıyor."

"Oğlanla çok çekişiyor. Kızla arası yine fena değil."

"Zavallı oğlan melek gibi! Ağzı var dili yok! Ama senin o küçük kızın yok mu? Tam bir şeytan! Bu yaşta koca kadını nasıl idare edeceğini biliyor."

"Allah Allah!"

Zarife gülümsedi.

"Kız işini biliyor. O tatlı diliyle kadına şeker aldırıyor, lokum aldırıyor. Abam da hayır demiyor, alıyor."

Muhiddin güldü.

"Ne yalan söyleyeyim sana, o küçük şeytan bütün bunları bana da yaptırıyor. Ağzımdan girip burnumdan çıkıyor. 'Babacığım, babacığım,' diye tatlı tatlı konuşuyor. Bir şekilde ikna edip beni de kandırıyor."

"Çok fena bir kız!"

"Olsun be Zarife... Bizden istediği şeylere bakar mısın? Şeker, lokum... Çocukluk bu işte, yalan mı? Sonrasında büyüyünce dertler de büyüyor maalesef."

"Hiç söyleme. Büyümek sanki bir dönemeç gibi! Abam eskiden hep şöyle derdi: 'Büyüyünce b.kunuz çıktı!' Şimdi ona hak veriyorum. Meğerse ne kadar doğru bir sözmüş bu."

Muhiddin bu sefer buruk bir şekilde gülümsedi.

"Bilmem... Hiç anam olmadı benim. Daha doğrusu oldu da ben görmedim, tanımadım."

"Keşke rahmetliyi görseymişsin, tanısaymışsın."

"Ne yazık ki nasip olmadı. Hâlbuki atalarımız 'Kız büyür bahtı beraber büyür,' demiş. Ama gel gör ki benim rahmetli anamın bahtı hiç büyümemiş. Hatta onu koparıp almış bizden."

"Üzülme sakın! Allah onu senden aldı ama yerine bizleri verdi. Çok şükür ben varım, evlatların var."

Muhiddin çok küçük yaşta babasını ve annesini kaybetmiş yetim büyümüştü.

"Haklısın. Çok şükür bir ailem var. Allah sizleri başımdan eksik etmesin."

"Âmin! Oğlan büyüyor. Birkaç yıla kalmaz evlenir, barklanır. Çoluk çocuğa karışır. Sen de böylece dede olursun, torun seversin."

Muhiddin içini çekti ve uykudan uyanır gibi ona şaşkın şaşkın bakıp "Yıllar," dedi, "bir su misali gibi... ne çabuk gelip geçti. Seninle daha dün gibi evlenişimiz."

Zarife'nin birden gözleri doldu.

"Eee? Atalarımız 'Kız kundakta, çeyiz sandıkta,' diye boşuna söylememiş. Bırak evlenmeyi, bir ömür gelip geçti Muhiddin."

Muhiddin ona hak verircesine başını sallarken, "Doğru vallahi," dedi. "Yıllar göz açıp kapayıncaya kadar geçti gitti."

Zarife ayaklandı.

"Ben artık gideyim. Sen de bir an önce işine koyul."

Muhiddin ayağa kalktı. Tezgâhın üzerinde duran küçük bir kese kâğıdını ona uzatırken, "Bugün iyi ki de geldin," dedi. "Seninle baş başa kalıp konuşmayı özlemişim. Şimdi al bunu, eve götür. Geçen gün anacığın istemişti. Bu kıtlık zamanında anca bulabildim. İçinde biraz kahve var..."

***

Ahmet Robenson haftalar geçmesine rağmen hâlâ perişandı. Sanki bir daha asla saadeti bulamayacağına dair inancı onu dünyadan koparmış, etrafındaki diğer insanlardan ayıran bir kedere dönüşmüştü yüreğindeki o ince sızı.

"Artık," diye çıkıştı İstanbul Sultanîsi Müdürü Hüseyin Nazım Bey, "kendinize derhâl bir çekidüzen verin."

Ahmet Robenson'un sesi titriyordu.

"Çabalıyorum ama olmuyor."

"Ama böyle de olmuyor. Ayrıca şunu unutmayın ki, siz bu mektepte çok kıymetli bir muallimsiniz. Burada her zamankinden daha fazla ihtiyacımız var size. Doğrusu son günlerde eksikliğiniz çok hissediliyor."

"Galiba bundan böyle ne o eksikliği tamamlayacak kudretim, ne de hayatı eksiklikleriyle kabul etme istediğim var."

"Böyle konuşmayın lütfen! Bunu değiştirmek için çabalamanız, başınıza gelenleri olduğu gibi kabul etmeniz gerekiyor artık."

"İnanın bu söylediklerinizi yaptım müdür bey. Fakat gösterdiğim çaba beni bu bataklığın daha da dibine çekti..."

Hüseyin Nazım Beyin içi cız etti.

"Artık istikbalimin," diye devam etti Ahmet Robenson, "bana vaat ettiği pek bir şey kalmadı."

"Peki ya talebelerinize vaat ettikleriniz n'olacak? Bunu hiç düşündünüz mü? Siz onların oymak beyi değil misiniz?"

"Şey... evet... öyleyim."

Müdür biraz daha üzerine gitti.

"Şimdi o vakit sizden namusunuz ve şerefiniz üzerine yemin ettiğiniz izcilik türesini hatırlamanızı istiyorum."

"İzcilik türesi mi?" diye mırıldandı Ahmet Robenson.

"Evet, izcilik türesi! Lütfen hatırlatmama izin verin: 'İzci daima şen ve nikbin ve ümit vardır.' Sizden ricam bu yeminnize sadık kalmanız."

"Şey... doğru... böyle bir yemin ettim."

"O vakit yemininize sadık kalınız. Ayrıca şunu da unutmayınız: 'İzcinin sözü sözdür. İzci namus ve şerefini her şeyin hatta hayatın fevkinde tutar.' Sizi tanıdığım kadarıyla namuslu bir zatsınız. Hem bu yemininize sadık kalacağınıza hem de bu sözünüzü tutacağınıza hiç şüphem yok."

Müdürün bu sözleri Muallim Ahmet Robenson'un yüzünde bir tokat gibi patlamıştı.

"Zaten," diye sürdürdü konuşmasını Hüseyin Nazım Bey, "ortalık toz duman! Çanakkale'deki savaş umduğumuzdan da çetin geçiyor. Zaman birlik olma, bir olma zamanı. Bu dönemde hiçbir talebemizi boşlayamayız. Ne siz, ne de ben. Böyle bir şeye hakkımız olmadığı gibi, böyle bir lüksümüz de yok."

"Haklısınız müdür bey! Özellikle talebelerimizi boşlamamalıyız."

"O vakit üzerinize düşen sorumluluğu yerine getirin. Allah'a şükür ki bu çalkantılı ve sıkıntılı dönemde mektebimizin ambarı ağzına kadar erzakla dolu. Hatta kendi ekmeğimizi yapacak bir fırınımız bile var."

"Peki diğerleri gibi bizi de kapatırlar mı bu savaş ortamında?"

Müdür kendinden emin bir sesle, "Hiç zannetmiyorum," dedi. "İttihatçılar bu mektebin üzerine titriyor."

"Keşke diğer mekteplere de böyle titreselerdi."

"Biliyorsunuz memleket fakirlik içinde. Ne yazık ki iktidarın parasal gücü yok. Hatta önümüzdeki günlerde birçok mektebi kapatmayı düşünüyorlar."

Ahmet Robenson bunu duyduğuna üzülmüştü.

"Ama bizim mektebe verecekleri paraları var."

Müdür bey zoraki gülümsedi.

"Burasını diğerlerinden ayrı tutmak lazım. Zira bu mektep İttihatçıların rüştünü ispat ettiği yer. Burası onların gözbebeği."

Ahmet Robenson vicdanlı biriydi.

"Bu adaletsizlik ama!"

"Haklısınız! Lakin şöyle de bir gerçek var: Adalet dünyanın neresinde var? Bana söyleyebilir misiniz?"

"Bir yerlerde vardır. Ama nerede olduğunu söyleyemem size. Zira bilmiyorum."

Müdür buruk bir şekilde gülümsedi.

"Doğrusu ben de nerde olduğunu bilmiyorum. Hatta bu dünyada adaletin olduğuna inanmıyorum."

Ahmet Robenson birden lafı değiştirdi.

"Peki duyduklarım doğru mu?"

Hüseyin Nazım Bey bir an dikkat kesildi.

"Bu duyduğunuz şeye bağlı! Söyleyin, ne duydunuz?"

"Güya muallimler de savaşa katılıyormuş."

Hüseyin Nazım Bey bu sefer somurtkan bir ifadeyle, "Ne yazık ki," diye homurdandı, "duyduğunuz şey doğru. Gelibolu Yarımadası'ndaki savaş tıpkı bir volkan gibi. Şimdiden herkesi yutan ve tüketen bir alev topu!"

Bu, Ahmet Robenson'un moralini iyice bozmuştu.

"Öyleyse talebelere kim ders verecek?"

Müdürün de keyfi kaçmıştı.

"Yalnız muallimler değil, talebeler de gönüllü olarak savaşa gidiyor."

"Ama bu nasıl olur? Bu talebeler memleketin geleceği demek. Eğer onlara bir şey olursa memleket nasıl kalkınacak?"

"Sözlerinizde haklı olabilirsiniz, ama önce vatanı düşünmeliyiz. Vatan olmadan geleceğimiz olmaz zaten. Talebeler de bu bilinçle, bu vatan aşkıyla cepheye koşuyor. Allah hepsinden razı olsun."

"Şimdi söyleyeceklerimden dolayı n'olur beni bağışlayın! Ama bu işin sonu iki ucu b.klu değnek. Her iki durumda da kaybeden memleket olacak. Bu gariban halk olacak. Pırıl pırıl beyinlere gelecekte bu memleketin ihtiyacı var zira."

"Artık çok geç! Ne yazık ki bu saatten sonra elden bir şey gelmez."

"Bence bütün kabahat İttihatçıların! Kendi noksanları memleketin başına dert açtı. Sizce de öyle değil mi?" dedi Ahmet Robenson, öfkelenmişti.

Hüseyin Nazım Bey koyu bir İttihatçıydı. Zoraki gülümseyip "Bence," dedi, "yanlış düşünüyorsunuz. İttihatçılar son derece milliyetçi ve vatanperver insanlar. Elbette onların da eksikleri olabilir. Hangi kulun, hangi iktidarın eksikleri yok ki?"

Ahmet Robenson bu soru karşısında kalakaldı, nasıl cevap vereceğini bilemedi.

BÜYÜK BİR KARARIN ARİFESİNDE

İstanbul, 19 Mart 1915

Sabah yağan yağmurdan sonra güneş açmış, gökyüzü pırıl pırıl olmuştu. O erken vakitte birkaç muallim İstanbul Sultanîsi Müdürü Hüseyin Nazım Beyin makam odasında bir araya gelmişler, çaylarını içerken aralarında heyecanlı ve coşkulu bir şekilde konuşuyorlardı.

"Allah'ın izniyle," dedi Geometri Muallimi Bedros Efendi, "hain İngilizler cavlağı çekti! Dünkü zaferimiz onlara bir ders olur inşallah."

Hüseyin Nazım Beyin de keyfi yerindeydi.

"O ecnebilere ders olmaz! Bana göre kendini beğenmiş tavus kuşu gibiler zira."

Bedros Efendi güldü.

"O vakit biz de kafalarına vura vura adam ederiz onları. Dün yedikleri Osmanlı tokadı hepsini nasıl da serseme çevirmiştir şimdi, öyle değil mi?"

Müdürün makam odasında Fizik Muallimi Tatar Mahmut da vardı.

"Son yıllarda," dedi, "İngilizlerin cakasından geçilmiyordu. Oh olsun onlara! Dünkü kayıpları çok ağır oldu."

Bedros Efendi o sabah erkenden uyanmış, neredeyse bütün gazeteleri satır satır okumuştu.

"Düşmanın *Bouvet*, *Irresistible* ve *Ocean* gibi büyük savaş gemileri batmış. Ayrıca bizimkiler birçok gemiye ağır hasar vermiş. Hatta kurtarma çalışmalarına katılan irili ufaklı bazı gemileri bile o esnada batıp denizin dibini boylamış."

Müdürün sabah sabah neşesine diyecek yoktu. Başını çevirip dışarıda bekleyen müstahdeme, "Bir kez daha," diye seslendi, "doldur bardaklarımızı. Şöyle keyifli keyifli içelim çaylarımızı."

Odanın kapısı açıktı. Müstahdem hiç vakit kaybetmeden içeri girdi. Sessiz bir şekilde boş bardakları toplamaya koyuldu. O sırada, "İtilaf Kuvvetlerinin," dedi Bedros Efendi, "tamı tamına yedi gemisini batırmışız dünkü muharebede. Bu kayıpların çoğu Boğaz'a döktüğümüz mayınlar sayesinde olmuş."

Tatar Mahmut şaşkınlıkla, "Peki hiç anlamamışlar mı bizimkilerin Boğaz'a mayın döktüğünü?" dedi.

Bedros Efendi gülümsedi.

"Çok şükür anlamamış hainler. Bizimkiler Erenköy Koyu'na bir gece yarısı gizlice dökmüş o mayınları."

Tatar Mahmut da gülümsedi.

"Desenize biz Türklerin tarihinde 18 Mart Çanakkale Zaferi ilelebet şerefli bir gün olarak kalacak."

Bedros Efendi bu sefer dikkatle konuştu:

"İnşallah dünkü muharebe yeni zaferlerimizin başlangıcı olur. Gerçekten de son dönemde böyle bir şeye çok ihtiyacımız vardı."

Müdür de aynı dikkatle konuştu:

"Haklısınız! Millet olarak böyle bir zafere susamıştık. Lakin biraz olsun İngilizleri tanıyorsam, öyle hemencecik vazgeçmeyecekleri de aşikâr."

"Haklısınız müdür bey! Müttefikler İstanbul'a giden yolun denizden açılamayacağını anladı böylece."

Tatar Mahmut'un bir an kafası karıştı.

"Siz neden bahsediyorsunuz?"

"Dünkü yenilgi İngilizlerin tuttuğunu koparan yanına pek de uygun düşmedi bence. Bu nedenle karadan büyük bir çıkarma hareketi yapabilirler," dedi Bedros Efendi.

"Böyle bir şey olur mu sizce?" diye sordu Tatar Mahmut.

"Böylesine pis bir savaşta her şey olur. Bence çok yakında taktik değiştirecekler."

"Peki ya o vakit n'apacağız?"

Bedros Efendi bu sefer acıyla gülümsedi.

"Doğrusu yapacağımız çok fazla bir şey yok... yalnızca savunacağız... kanımızın son damlasına kadar vatanı savunacağız."

Hüseyin Nazım Bey ona hak verircesine başını sallayıp "Öyleyse," dedi, "bu kutsal vatan için kanımız son damlasına kadar helal olsun! Ölmek var, geri çekilmek yok."

"Peki düşmanın Çanakkale'ye yeni bir komutan gönderdiği doğru mu?" diye araya girdi Tatar Mahmut.

Bedros Efendi çayını yudumladıktan sonra, "Doğru," dedi. "Daha bu sabah gazetelerde okudum. Adı General Hamilton'mış."

Tatar Mahmut öfkelendi.

"Adı batsın inşallah!"

Müdür acı acı gülümsedi.

"Âmin! İnşallah gemileriyle birlikte batarlar."

"Hiç endişeniz olmasın beyler. Az önce de söyledim size. İngilizler cavlağı çekecek temelli! Sadece biraz zamana ihtiyacımız var," dedi Bedros Efendi.

Hüseyin Nazım Bey yeniden umutlandı.

"Size katılıyorum. Biraz zamana ihtiyacımız var. Çok yakında Çanakkale düşmana mezar olacak."

Bedros Efendi bir kez daha çayını yudumladı ve ardından "Göreceksiniz," dedi. "Allah'ın izniyle düşmanı denize dökeceğiz. Bu da ancak dayanma gücümüz ve cesaretimizle olacak. Elbet bir de yüreğimizdeki o kudretli imanla..."

***

Ortalık bayram yeri gibiydi. Herkes eline bayrağını almış caddeleri ve meydanları hıncahınç doldurmuş, gök kubbe altında "Padişahım çok yaşa!" sesleri yankılanıyordu...

Süreyya büyük bir coşkuyla, "Günün şiirsel dakikaları bunlar," dedi. "Bizlere zaferi müjdeleyen günün doğuşuna şükürler olsun."

Yusuf'un da sevinçten içi içine sığmıyordu.

"Çok şükür Yaradan'a! Bu fukara millete böyle bir zafer bahşetti."

Feyzi de öyle mutluydu ki, "Bu zafer," dedi coşkulu bir sesle, "tıpkı tatlı bir rüya gibi. Hiç uyanmak istemiyorum."

Yusuf bir kahkaha attı.

"Öyleyse uyanma Tombalak. Uyu ulan!"

Feyzi onun ensesine hafiften vurdu.

"Uyanmak isteyen kim?"

Hüsrev işi muzipliğe vurdu.

"Ulan Tombalak! Şimdi bize gerçeği söyle. Zafer mi tatlı bir rüya, yoksa sevdiğin kızın tombul memeleri mi?"

Feyzi o kadar keyifliydi ki ona kızmadı bile.

"Ulan kenef ağızlı! Bugün beni kızdıramazsın. Bu kötü espirini başka bir zamana sakla. Bırak da zaferin tadını çıkaralım şimdi."

Hüsrev bir kahkaha attı.

"Peki öyle olsun... Çıkar bakalım zaferin tadını."

Süreyya hemen araya girdi:

"Bırakın şimdi bunları. Başınızı kaldırıp gök kubbe altında dalgalanan bayrağımıza bakın. Sanki bu bayrak kutsal milletimizin kucaklaşmasını, yeniden hayata tutunmasını simgeliyor."

Hepsi başını kaldırıp dalgalanan bayrağa baktı. Aynı anda, "Padişahım çok yaşa!" diye bir ses yankılandı.

Feyzi birden kendini kaptırıp olduğu yerde zıplamaya başladı. O sırada, "Padişahım çok yaşa!.." diye haykırdı birkaç defa.

Onun bu hali arkadaşlarını kahkahalara boğdu.

"Sen," dedi Yusuf tıpkı bir çocuk gibi sevinirken, "aklını oynattın galiba. Bu ne hal Tombalak?"

Feyzi âdeta yerinde duramıyordu.

"Oynatsam n'olacak? Bırakın da oynatayım bugün. Allah için söyleyin, böyle bir sevinci en son ne zaman yaşadık?"

Yusuf birden sıçradı. Onun boynuna sımsıkı sarılırken, "Haklısın ulan Tombalak!" dedi büyük bir neşeyle. "Haklısın... Oynat ulan! Ben de şimdi aklımı oynatacağım!"

Herkes kahkahalarla gülüyordu. Yüzleri gök kubbe altında dalgalanan bayrağa dönük, elleri birbirlerinin omzunda uzunca bir süre böyle kaldılar... Çok sonra gür bir ses yankılandı kulaklarında:

"Vatanın geleceği Çanakkale Savaşı'na bağlı! Orada binlerce askere ihtiyaç var. Bu sebeple eli silah tutan gençler gönüllü olarak silahaltına alınacaktır..."

Ansızın ortalığı büyük bir heyecan dalgası sardı, peşi sıra bir uğultu koptu. Beyazıt Meydanı'nda toplanan kalabalığın arasından ak sakallı biri, "Ahh!" diye içini çekti. "Keşke şimdi genç olsaydım, orduya katılsaydım. Balkan Harbi'nin faciası yüreğimi hâlâ sızlatır."

Feyzi onun bu sözlerini duymuş, içindeki bir şeyleri harekete geçirmişti... Epey bir süre sonra, "Arkadaşlar," dedi kararlı bir sesle, "ben kuyruğa giriyorum."

Yusuf bir an afalladı.

"Ne kuyruğu?"

"Yüreğim şu anda vatan ve millet aşkıyla çarpıyor. Her vatan evladı gibi ben de cepheye koşmak için can atıyorum."

Bu son söz hepsinin yüzünde bir tokat gibi patladı. Hüsrev yaşadığı şokun etkisiyle, "Sen... sen aklını mı oynattın Tombelak?.. Daha yaşın kaç senin?.. Mektebi nasıl bırakıp gideceksin?" dedi.

Feyzi o an kararını vermişti.

"Artık inandığım şeyleri yapmak istiyorum. Sonradan pişman olmak istemiyorum. Tıpkı şuradaki ak sakallı dede gibi."

Bütün hepsi sözleşmişçesine aynı anda başlarını çevirip gösterdiği yere baktı. Fakat orada ak sakallı biri yoktu.

"Sen," diye çıkıştı Yusuf, "herhâlde rüya görüyorsun. Hani nerede ak sakallı dede? Saçmalamayı bırak!"

"Ben kararımı verdim Yusufçuk! Hiçbiriniz beni bu kararımdan döndüremez."

Bu sözlerle Yusuf'un yüreği yerinden fırlayacak gibi oldu. Çaresizliği büyük bir öfkeye dönüştü.

"Sen kuş beyinlisin! Aptal ve bencil herifin tekisin!"

Feyzi acı acı gülümsedi.

"Hiçbirinize yemininizi tutun diyemem. Beni az çok tanırsınız. Bunu diyemem size! İcap ettiğinde bu vatan için, şehit olmak için yemin ettik biz. Yeminimi bozduğumu görmektense ölmeyi tercih ederim."

Hüsrev yutkundu.

"Hangi yeminden bahsediyorsun?"

"Yoksa," dedi Feyzi, "ettiğiniz yemini unuttunuz mu? Hepimiz 'Bu millete, bu vatana bir damar dolusu kanımız feda olsun!' diye yemin etmemiş miydik?"

"Evet, etmiştik," dediler hep bir ağızdan.

"Şimdi Allah'ın izniyle ben üstüme düşeni yapacağım. Sizi bilmem ama ben verdiğim sözü tutacağım."

O gün Beyazıt Meydanı'nda kalabalığın arasında durmuş Feyzi'ye bakarlarken büyük bir kararın arifesinde olduklarını hissediyordu hepsi de...

TARTIŞMA

O sabah kahvaltısını ederken Yusuf'un yüzünde kararsızlıkla karışık bir acı, yüreğinde ince bir sızı vardı. Sanki bir şeylerden ruhunu kurtarmaya çalışıyor, aklından geçen kötü düşünceleri uzaklaştırmak için büyük bir çaba sarf ediyordu. Bu hali babasının gözünden kaçmamıştı.

"Bu sabah niye böyle durgunsun oğlum?"

"Hiç..." dedi Yusuf başını kaldırmadan.

"Hiç mi?"

Yusuf ağırlaşmış başını kaldırıp babasına baktı bu defa.

"Hiç işte... Hiçbir şeyim yok!"

Muhiddin biraz daha üsteledi.

"Hadi oğlum! Bana neyin olduğunu söyle."

Yusuf'a dokunsan ağlayacak gibiydi.

"Nefret ediyorum ondan," dedi titrek bir sesle.

Babası afalladı.

"Kimden?"

"Tombalak'tan!"

"Tombalak da kim oğlum?"

"O işte! Feyzi olacak Tombalak."

"N'oldu? Yoksa kavga mı ettiniz?"

"Keşke kavga etseydik."

"Peki seni kızdıracak ne yaptı? Ona neden böyle öfkelisin?"

Yusuf birden ağlamaya başladı.

"Deli işte... hiç söz dinlemiyor."

"Bildiğim kadarıyla saygılı bir çocuktur Feyzi. Ne oldu? Hadi anlat!"

"Doğru. Ama bazen inat edebiliyor."

Muhiddin meraklanmıştı.

"Lütfen benimle daha açık konuşur musun? Ne yaptı Feyzi?"

"Gönüllü olarak orduya katılacakmış. Çanakkale'ye savaşmaya gidecekmiş."

Muhiddin'in birden başından aşağı kaynar sular döküldü.

"Sen..." dedi kekeleyerek, "sen neler söylüyorsun? O henüz on yedisinde bir yeniyetme."

"Ona bunları anlatmaya çalıştık. Lakin bizi dinlemiyor."

"Savaş çocuk oyuncağı mı? Sizler dilediğinizi yapacak yaşta değilsiniz. Tek başınıza böyle ciddi kararlar alamazsınız."

Yusuf dünden beri perişandı.

"Ne yapsak," dedi gözyaşlarını silerken, "ne söylesek o dikbaşlı herifi bu fikrinden vazgeçiremiyoruz. İnadı inat!"

Muhiddin öyle şaşkındı ki...

"Peki ailesi ne diyor bu işe?"

"Henüz bilmiyorum baba. Zira her şey bir anda oldu. Öğrenirim ne dediklerini."

"Ah gençlik! İnsanın bu yaşlarda kanı bir kere kaynamaya görsün. Hâlbuki şimdiki benle on sekiz yaşımda olduğum zamanki ben arasında dünyalar kadar fark var. Şimdi daha düşünceliyim, daha hesapçıyım."

"Öyle ani oldu ki baba... birden karar verdi... sonra da gidip kuyruğa girdi, listeye adını yazdırdı."

Muhiddin içini çekti.

"Hele dur bakalım! Belki vazgeçer. Kim bilir belki de ailesi vazgeçirir."

"Sen onu tanımıyorsun baba. Dün o kadar yalvarmamıza rağmen Nuh dedi, peygamber demedi."

"Allah Allah! Onu hiç böyle bilmezdim."

"Ne yazık ki böyle biri o."

"Üzüldüm doğrusu. Yaşamı bir hiç gibi görmesine üzüldüm. Allah bir an önce akıl fikir versin ona."

Yusuf bu sefer sustu, bir şey söylemedi. Feyzi'nin aldığı bu karar yüzünden içten içe kendini suçluyordu.

***

O sabah keyifsiz bir şekilde mektebe gelmiş, sınıfta sessizce oturuyorlardı.

"Sizin," dedi İhsan, "neyiniz var böyle? Hiçbirinizin ağzını bıçak açmıyor. N'oldu Yusuf? Bu hal neyin nesi?"

Yusuf başını kaldırıp öfkeyle baktı ona.

"İstersen bu soruyu o geri zekâlıya sor."

İhsan şaşırdı.

"Kime?"

"Kim olacak? Tombalak geri zekâlısına!"

İhsan başını çevirip meraklı gözlerle Feyzi'ye baktı.

"N'oldu?"

"Ben," dedi Feyzi düşünceli bir sesle, "cesur bir erkek olmaya karar verdim."

Bu sözler Yusuf'u daha da öfkelendirmişti.

"Aptal herif! Karşımıza geçip geri zekâlı gibi konuşma yine!"

İhsan araya girdi:

"N'oluyor sana Yusuf? Bırak konuşsun çocuk."

Yusuf ters ters baktı.

"Konuşsun aptal herif! Ona konuşmasın diyen mi var? Ama o tıpkı bir geri zekâlı gibi konuşuyor."

İhsan olup bitenlere bir türlü anlam veremiyordu.

"Eğer müdahale etmezsen konuşacak."

Yusuf duyduğu öfkeden yerinde duramıyordu.

"O aptal herif şu anda konuşmuyor, saçmalıyor!"

Feyzi onu duymazdan geldi. İhsan'a bakıp "Sen," dedi, "bu ver onu. Az önce söylediğim gibi ben cesur bir erkek olmaya karar verdim. Eğer memleketin bu zor zamanlarında cesur bir erkek gibi davranmayacaksam, erkek olarak yaratılmamın ne anlamı var?"

İhsan afalladı.

"Sen neden bahsediyorsun?"

"Asker olmaktan!"

İhsan küçük dilini yutacaktı.

"Ne askeri be?"

"Asker olmak işte!"

"Sen kafayı mı yedin Tombalak? Bu da nereden çıktı? Ayrıca bizler asker değiliz, talebeyiz."

Feyzi az önceki ciddiyetini hiç bozmadı.

"Ben gönüllü olarak orduya yazıldım. İnşallah yakın bir zamanda Çanakkale'ye gidip o hain düşmanlarla savaşacağım."

İhsan duyduklarına inanamamıştı.

"Sen şaka mı yapıyorsun? Dur dur! Yoksa bu bir tezgâh mı? Hepiniz bana oyun mu oynuyorsunuz?"

"Keşke," dedi Süreyya sınıf arkadaşına buruk bir şekilde bakıp, "oyun olsaydı. Ama maalesef söyledikleri doğru. Bu kararından bir türlü vazgeçiremiyoruz onu."

İhsan ne diyeceğini bilmez bir halde kımıldamadan Feyzi'ye bakarken, "Size n'oluyor?" diye çıkıştı Feyzi. "Ben bu kararı özgür irademle verdim. Kusura bakmayın ama size ne?"

Yusuf hâlâ öfkeliydi.

"Aptal herif! Hadi bizi dinlemiyorsun, bu işe ailen ne diyecek peki? Bunu hiç düşündün mü?"

Feyzi artık hiçbir şeyi umursamıyordu.

"Ailem bile beni bu kararımdan vazgeçiremez. Ben kararımı verdim."

Hüsrev de kızgındı.

"Peki ya Refika?"

Feyzi kız arkadaşının ismini duyunca bir an kalakaldı.

"Şey... Onunla henüz bu meseleyi konuşmadım."

"Bizi perişan ettiğin gibi zavallı kızı da perişan edeceksin. Sen gördüğüm en aptal insansın."

Feyzi birden hiddetlendi.

"Sus! Ağzımı açtırma benim..."

Hüsrev devam etmesine izin vermedi.

"O b.k çukuru ağzını açsan n'olacak?"

Feyzi daha da hiddetlendi.

"Açarsam canınızı yakarım."

"Yak öyleyse ulan! Bakalım yine ne saçmalayacaksın?"

Feyzi'nin o andan sonra dilinin kemiği yok gibiydi. Öfkeli bir sesle, "Ben adam gibi adamım oğlum," dedi. "Esas siz kancıksınız!"

Herkes şaşkınlıkla baktı.

"Sen," dedi Yusuf, "neler söylüyorsun Tombalak? Ayrıca bizim ne kancıklığımızı gördün?"

Feyzi geri adım atmadı, yumuşamadı. Aynı öfkeli ses tonuyla, "Güya," dedi, "hepiniz benim gibi yemin etmiştiniz. Ne oldu ettiğiniz o yeminlere ha? Hepimiz 'Bu millete, bu vatana bir damar dolusu kanımız feda olsun!' diye yemin etmemiş miydik? Hani nerede bu yemininiz? Hani nerede erkekliğiniz?"

Hiçbiri cevap veremedi. Birbirlerine bakarlarken, "İşte bundan bahsediyorum," dedi Feyzi.

Hepsi onun bu sözleri karşısında kıpkırmızı kesilmiş, ne diyeceğini bilememenin şaşkınlığı içindeydiler...

***

Ahmet Robenson kâbuslar yüzünden sık sık uyandığı bir geceden sonra erkenden kalkmış, soluğu mektepte almış öğle vaktini zor etmişti.

"Oymak beyim," dedi Yusuf kederli bir sesle, "size az önce anlattığım gibi her şey. Bu kalın kafalı herif Nuh diyor, peygamber demiyor. Lütfen onunla bir de siz konuşun."

Ahmet Robenson başını çevirip Feyzi'ye baktı.

"Demek öyle Feyzi, orduya gönüllü olarak yazıldın."

Feyzi hâlâ kararlıydı.

"Evet."

Ahmet Robenson ona bir kez daha dikkatle baktı. Feyzi'nin üst dudağının üzerindeki tüyler gözüne çarptı, birden içi burkuldu.

"Peki, iyi düşündün mü? Verdiğin bu kararın hayatını nasıl değiştireceğini, geride bırakacağın ailene neler hissettireceğini iyi düşündün mü? Savaş bu, çocuk oyuncağı değil. Gitmek var, dönmek yok!"

Feyzi pırıl pırıl gözleriyle oymak beyine bakıp "Eğer," dedi, "sizi tanımasaydım belki de orduya gönüllü olarak yazılmazdım."

Ahmet Robenson şaşırdı.

"Anlamıyorum. Bunun benimle ne alakası var?"

Orada bulunan herkes başını çevirip merakla Feyzi'ye baktı.

"Eğer sizi tanıyıp izci olmasaydım vurdumduymaz biri olurdum muhtemelen. Fakat siz bana sorumluluk aşıladınız. O andı içtirip bambaşka biri yaptınız."

Bu sözler Ahmet Robenson'un yüreğini paramparça etti.

"Andımızdan mı bahsediyorsun?"

Feyzi'nin birden yüzü ışıldadı. Sesine bir canlılık geldi.

"Evet! İzci andımızdan bahsediyorum. O gün 'Tanrı'ya ibadet ve Hakan'a itaat edeceğime, daima vicdanlı, vazifesini tanır, kanuna hürmet eder, yiğit bir adam olarak hareket eyleyeceğime, vatanımı sevip sulh ve harp zamanında fedakârlıkla

hizmet yapacağıma, izcilik türesine baş eğeceğime namusum ve şerefim üzerine söz veriyorum,' diye ant içmiştik."

"Haklısın," dedi Ahmet Robenson boğuk bir sesle, "hepiniz bu andı içtiniz."

Feyzi garip bir biçimde coşkuluydu.

"Ben kendi adıma verdiğim bu söze sadık kalacağım. Birliğimiz, dirliğimiz için şer güçlere karşı ordumuzda yer alacağım. Şanlı ordumuz şu anda Çanakkale'de düşmana karşı savaşıyor. Arkasındaki en büyük güç de necip Türk halkı! Orada kardeşlerim şehit olurken benim burada durmam kanıma dokunuyor. Anlıyor musunuz beni? Sadece vatanıma hizmet etmek istiyorum..."

Ahmet Robenson'un gözleri birden doldu taştı, gözyaşları yanaklarından aşağı süzüldü.

"Kanımın son damlasına kadar," diye sürdürdü konuşmasını Feyzi, "savaşacağım. Vatanın bölünmez bütünlüğü için, ezanımızın ve İslam'ın ışığının sönmemesi için, bayrağımızın göklerden inmemesi için savaşacağım. Zira bir kere yemin ettim, söz verdim ben."

Ahmet Robenson'un o saatten sonra söyleyecek sözü kalmamıştı. İçten içe onunla gurur duyarken Yusuf buruk bir şekilde gülümseyip "Ulan Tombalak!" dedi. "Hatırlarsan sana daha önce de söylemiştim. Bütün gerekli gereksiz meseleleri başımıza açan kılçık sensin! Senin yüzünden mektepte şöyle huzurlu bir hayatımız olmadı. Sürekli başımıza bir mevzu çıkarıp durdun."

Feyzi zoraki gülümsedi.

"Neyse... Yakında benden kurtulacaksınız."

Yusuf'un içi cız etti.

"Yine aptal aptal konuşma!"

Feyzi öksürür gibi yaptıktan sonra, "Yalan mı Yusufçuk?" dedi. "Hepiniz sürekli benden dert yanıyorsunuz."

Yusuf'un sesi titredi.

"Doğru ama seni sevdiğimiz için böyle davranıyoruz. Ayrıca unutma ki kalın kafalının tekisin!"

Feyzi'nin de sesi titriyordu.

"Sen de Yusufçuksun!"

Hepsi birden güldü bu sözlere.

"Bize," dedi Yusuf duygu dolu bir sesle, "hep böyle gülmek yakışıyor arkadaşlar, ne dersiniz?"

Hüsrev ona hak verircesine başını salladı.

"Sadece gülmek değil, gönüldaşlık da yakışıyor."

Süreyya da oradaydı. Düşünceleri altüst olmuş bir şekilde "Eee?" diye sordu. "Şimdi ne sonuca vardık?"

"Sahi," dedi Hüsrev, "ne oldu şimdi?"

Yusuf neden sonra kendini öne sürüp "Ben de," dedi, "kararımı verdim. Tıpkı Feyzi gibi yeminime, sözüme sadık kalacağım."

Birden uğultu koptu.

"Sen," dedi boğuk bir sesle Hüsrev, "neler söylüyorsun? Dünden beri Tombalak'a demediğini bırakmadın."

"Şey... doğru... haklısın... lakin bu yemini bir tek o etmedi... o gün hepimiz yemin ettik... bir söz verdik."

Süreyya en yakın arkadaşının bu çıkışı karşısında kalakalmıştı. Sanki kelimeler hafızasından silinmişti. Söyleyecek bir şey bulamıyordu.

"Siz ikiniz," diye çıkıştı Hüsrev, "kafayı mı yediniz? Hadi bu söz dinlemez mankafa biri! Peki ya sana n'oluyor Yusuf?"

"Çocuklar," dedi Ahmet Robenson araya girerek, "aceleci davranmayın lütfen! Hepinizin bir ailesi var. Onların düşünceleri sizin için önemli değil mi? Ne bu acelecilik? Ayrıca sizi şu anda orduya çağıran da yok. Kendi kendinize gelin güvey oluyorsunuz."

Feyzi atıldı:

"Ben kefenimi çoktan giydim oymak beyim. Askere çağrılmayı bekliyorum."

Bu sözler Ahmet Robenson'u öfkelendirdi.

"Benim ağzımı bozdurma şimdi Tombalak! Karşıma geçip böyle aptal aptal konuşma! Bu coğrafyada kolayı ölmek oğlum, kolayı ölmek... Zoru ise hayatta kalmak!.."

Feyzi afallamış bir halde ona bakarken, "Çocuklar," diye devam etti Ahmet Robenson, "aptal olmayın! Vatan için ölmek ne kadar kutsalsa, bu vatanın geleceğini düşünmek de o kadar haysiyetli bir davranıştır. Unutmayın, sizler bu vatanın geleceğisiniz. Bu mektep hepinizin omuzlarına bu sorumluluğu yükledi."

Süreyya oldukça üzgün ve şaşkındı.

"Haklısınız oymak beyim! Vatan için kaderimizde ölmek varsa gider ölürüz. Bundan hiç kimsenin en ufak bir şüphesi olmasın. Lakin vatan için kaderimizde yaşamak varsa o vakit de önümüze bakıp yaşarız. Ülkeyi ve bu gariban milleti sırtımıza alıp yarınlara taşırız."

Bu konuşma Ahmet Robenson'a şehit düşen kardeşini hatırlatmış, yüreği bir kez daha acımıştı. Sustu...

BEKLEYİŞ

Sağanak halinde yağmur yağıyordu. Süreyya her zamanki gibi erken kalkmış, bu sefer kahvaltıya değil pencerenin kenarına gelip sessizce oturmuştu. Vahide kardeşini böyle görünce meraklanmış, kendisini görmesi için orada durup bir süre beklemiş, ama Süreyya hiçbir tepki göstermeden dalgın bir şekilde dışarıyı seyretmeye devam etmişti. Nihayet Vahide dayanamamış, "Bu sabah," diye alaycı bir sesle Süreyya'ya seslenmişti, "pek bir neşelisin! Bu neşeni neye borçluyuz?"

Süreyya birden dalıp gittiği düşüncelerden sıyrıldı.

"Bana mı söyledin?"

Vahide güldü.

"Yok, sana söylemedim. Koyunuma söylüyorum."

Süreyya şaşırdı.

"Ne koyunu abla?"

Vahide yanına geldi.

"Sana söylüyorum tabii. Öyle oturmuş ne düşünüyorsun?"

"Ne düşüneceğimi bilmiyorum abla! Zira bir günümüz bir günümüzü tutmuyor."

Vahide dikkat kesildi.

"Yine ne oldu?"

"Sorma abla! Her gün bir şeyler oluyor."

Vahide meraktan ölecekti.

"Hadi, öyleyse söyle! Yoksa Güzide'yle aranızda tatsız bir şey mi oldu?"

O an yoğun, giderek artan bir huzursuzluk sardı Süreyya'yı. Ablasına bakıp tiz bir sesle, "Çok şükür aramızda bir sorun yok," dedi. "Ama başka tatsız şeyler var."

"Ne gibi şeyler?"

Süreyya derin bir nefes aldı. Vahide merakla ona bakarken "Feyzi söz dinlemedi," dedi canı sıkkın bir halde. "Gidip orduya gönüllü yazıldı."

Vahide duyduklarına inanamadı.

"Bizim Feyzi mi?"

"Evet."

"Deli mi bu oğlan? Mektep çağındaki biri neden böyle bir şey yapar?"

Süreyya'nın yüzü gölgelendi.

"Kendine göre haklı sebepleri var."

"Anlamıyorum! Bu yaştaki bir çocuğun ne gibi haklı sebepleri olabilir?"

Süreyya bu yükten biraz olsun kurtulurum ümidiyle ablasına olup biten her şeyi anlatmaya karar verdi... Epey bir süre sonra yorgun bir sesle, "İşte böyle abla," dedi. "Feyzi inadına devam ediyor. Ne yazık ki hiçbirimiz ona söz geçiremedik. Hatta söz geçiremediğimiz gibi başka başka işler de açtı başımıza."

"Ne gibi işler?"

Süreyya bunu ona nasıl söyleyeceğini bilmiyordu. Yusuf aklına geldikçe korkunç bir öfke duyuyor, boğuluyormuş hissine kapılıyordu.

"Feyzi," dedi boğuk bir sesle, "içimizden birinin daha aklını çeldi."

"Kimin?"

"Yusuf'un!"

Vahide afalladı.

"Ama bu nasıl olur?.. O... Yusuf... Hâlbuki ne kadar da akıllı bir çocuk... Doğrusu ondan böyle bir şey beklemezdim."

"Başta ben de inanamadım. Zira hiç tanıdığım Yusuf gibi konuşmuyordu. Zarife Teyze duysa kalbine iner."

"Saçmalamış! O da tıpkı Feyzi gibi fevri davranmış bence."

"Evet, öyle davrandı. Oysa benim tanıdığım Yusuf düşünmeden konuşmaz, hissetmeden bir şey söylemezdi."

Süreyya birden durdu. Sanki ilk defa bir şeyin farkına varmış gibiydi.

"Ne oldu?" diye sordu Vahide.

Süreyya hâlâ suskundu.

"Hey!" diye tekrar seslendi Vahide. "Sana soruyorum."

Süreyya başını kaldırıp "Belki de," dedi, "o an vatan sevgisiyle çarpan yüreği konuştu. Yoksa böyle bir kararı düşünmeden almazdı abla."

"Ama böyle ciddi kararlar hisle alınmaz ki?"

"Neden?"

"Bu işler hayat memat meselesi de ondan. Mantıklı düşünmek gerekir."

"Ama söz konusu vatan olunca mantık hükmünü kaybetmez mi abla? Vatan sevgisi de tıpkı aşk gibi gelip kalbimize yuva yapmaz mı?"

Vahide nedense bu sorulardan korkmuştu.

"Şey... Sen yine de mantıklı ol, e mi? Onlar gibi fevri davranma. Hafız Anamı düşün, beni düşün, Güzide'yi düşün..."

Süreyya sanki değişik bir duygu seline kapılmış gibiydi.

"Eğer," dedi düşünceli bir sesle, "sizi düşünürsem gidip hemen orduya yazılmam gerekir."

Vahide'nin aklı başından gitti.

"Bu da nerden çıktı şimdi?"

"Siz üçünüz," dedi Süreyya boğuk bir sesle, "benim kutsalımsınız! Tıpkı bu güzel vatanım gibi."

Vahide'nin korkusu daha da artmıştı.

"Şimdi bana söz ver."

"Ne sözü?"

"Bir delilik yapmayacaksın, anlaştık mı? Söz mü?"

"Ne deliliği abla?"

Süreyya aslında onun neyi kastettiğini anlamış ama bir söz vermekten kaçınmıştı.

"Gönüllü olarak orduya yazılmayacaksın, söz mü?"

Süreyya bu soruya hemen cevap vermedi, sustu. Ardından kendinden hiç beklenmedik bir şey yaptı. Derhâl oturduğu yerden kalktı ve kapıyı açıp dışarı çıktı. Vahide korku dolu gözlerle arkasından bakarken kapıdan çıkıp giden o değil de kara bir gölgeydi sanki...

***

Süreyya mektebin kapısından içeriye adımını attığında yağmur çoktan dinmişti. Sınıfa doğru yürürken birden koridorda durdu, dikkatle etrafına baktı. O an nedense garip bir hisse kapılmıştı. Sanki bahtı kara insanların hissettiği acıydı bu. Bu acı onu öyle tedirgin etti ki yüzü bembeyaz oldu.

"Hayrola?" diye seslendi Feyzi canı sıkkın bir şekilde. "Burada durmuş ne yapıyorsun?"

Süreyya başını çevirip ona baktı.

"Hiç!"

Feyzi ondaki değişimi fark etmedi. O an kendi derdiyle meşguldü.

"Duydun mu peki?"

"Neyi?"

"Savaş yüzünden birçok mektep kapanacakmış yakında."

Süreyya işittiklerine inanamadı. Feyzi'ye boş gözlerle baktı.

"Sen," dedi Feyzi, "duydun mu beni?"

"Duydum ama şaşkınım! Sen kimden öğrendin bunu?"

"Refika'dan."

"O nereden duymuş peki?"

"Müdire olacak cadaloz karı söylemiş."

"Eee? O zaman ne halt yiyeceğiz biz? Güzide'yi bir daha nasıl ve nerede göreceğim?"

Feyzi'nin içi daha da daralmıştı.

"Ben de dün geceden beri bunu düşünüyorum. Evet, ne halt yiyeceğiz biz? Refika'yı bir gün bile görmeden duramam."

"Kız mektebi kesin kapanacak mıymış?"

"Bilmiyorum. Sadece Refika'dan duyduklarımı söyledim sana. Bence kız mektebini kapatsalar da bizimkini kapatacaklarını zannetmiyorum."

"Nedenmiş?"

"Neden olacak? Elbette ki İttihatçılar yüzünden. Burası onların kalesi sayılır."

Süreyya'nın yüreği dağlanmıştı. Tam bir şey söyleyeceği sırada, "Hayırlı sabahlar," diye seslendi Yusuf.

Feyzi başını çevirdi, morali bozuk bir halde baktı.

"Pek hayırlı bir sabah değil Yusufçuk!"

"Yine n'oldu ulan Tombalak? Allah aşkına bir günde güzel haber ver. Sen ne uğursuz herifsin!"

"Dırdır etme be Yusufçuk! Doğrusu bugün hiç keyfim yok."

"E, hadi söyle o zaman! Ne var, n'oldu yine?"

Feyzi uzatmadı.

"Kız mektebini yakında kapatacaklarmış."

Yusuf âdeta bir yumruk yemiş gibi sendeledi.

"Sen neler söylüyorsun Tombalak? Nereden çıktı bu?"

"Refika söyledi. Onlara da müdire olacak cadaloz söylemiş."

"Anlamıyorum! Mektebi neden kapatacaklarmış peki?"

"Savaş yüzünden."

"Savaş yüzünden mektep mi kapanır?"

Feyzi içini çekti.

"Demek ki kapanıyormuş Yusufçuk!"

"Öyleyse biz ne halt yiyeceğiz?"

"Bilmiyorum. Bildiğim bir şey var ki o da burada çaresiz bir şekilde durup kuzular gibi meleştiğimiz."

"Arkadaş bizim yüzümüz hiç mi gülmeyecek? Ne halt yiyeceğiz şimdi? Kızlarla bir daha nerede, nasıl görüşeceğiz?"

"İyi ki de," dedi Feyzi, "orduya gönüllü olarak yazıldım. Refika'yı görememektense gidip savaşmayı yeğlerim."

Süreyya birden patladı.

"Aptal aptal konuşma be! Zaten öfkem burnumda."

Feyzi ondan böyle bir tepki beklemediği için şaşırdı.

"Sen... sen ne diyorsun?"

Süreyya dünden beri o kadar daralmıştı ki artık öfkesini kontrol edemiyordu.

"Yeter artık!" diye çıkıştı. "İnsan ol, biraz sus! Bazen çok konuşuyorsun. Hatta saçma sapan konuşuyorsun."

Feyzi gibi Yusuf da şaşkındı.

"Bu sabah," dedi Yusuf araya girip "sende başka bir hal var. N'oldu?"

O an Süreyya'ya dokunsan ağlayacaktı.

"Bunaldım! Anlıyor musunuz beni? Bunaldım artık! Son günlerde her şey üstüme üstüme geliyor."

"Bazen olur böyle! Geçer merak etme..."

Süreyya dayanamayıp sözünü kesti:

"Geçmiyor be Yusuf, geçmiyor! Geçmediği gibi de her gün yeni bir şeyler oluyor. Anlamıyorum, nasıl bir dönemde yaşıyoruz?"

Yusuf onu sakinleştirmeye çalışıyordu.

"Evet, kabul ediyorum. Hepimiz zor günlerden geçiyoruz. Kim bilir belki de Allah bizi sınıyordur. Bu durumda büyük bir sabır gösterip O'na sığınacağız. Zira O kendisine sığınan herkesin kalkanıdır!"

"Ne bileyim be Yusuf! Az önce söylediğim gibi bunaldım artık. Birileri savaş açmış bize. Hatta rüzgârın savurduğu bir toz zerreciğine dönüştürmeye çalışıyor."

Yusuf'un içi cız etti.

"O hainler ellerinden geleni artlarına koymasınlar. Bak göreceksin, zaferimizi engelleyemeyecekler ve arkalarına bakmadan kaçacaklar."

Feyzi hemen atıldı:

"Doğru söylüyorsun Yusufçuk! O hainler bizi daha tanıyamamış. Allah'a şükür biz öyle bir milletiz ki vatanımız mahvolursa ölmeyi yeğleriz. Gerekirse bir daha da sevdiceğimizin yüzüne bakmayız."

Süreyya hâlâ düşünceliydi. Onun böyle sustuğunu gören Yusuf, "Endişen olmasın," dedi. "Zira Allah kutsal dinimizin ışığının sönmesine izin vermez. O dinsiz hainleri egemen kılmaz!"

Süreyya bu sefer dikkatle baktı.

"Sana bir şey sorabilir miyim Yusuf?"

Yusuf şaşırdı.

"Elbette sorabilirsin, sor hadi!"

"Bu sabah kafama takıldı. Doğrusu sen hiç düşünmeden konuşmazsın."

"Evet, ne oldu ki?"

"Merak ediyorum. Dün oymak beyimizin yanında aklınla mı konuştun, hislerinle mi?"

Yusuf bu soru karşısında ne cevap vereceğini bilemedi, bir süre düşündü... Bu sırada Feyzi de nefesini tutmuş ona bakıyor, cevabını büyük bir merakla bekliyordu...

***

Dersler bitmiş, Süreyya mektep çıkışı soluğu yine börekçide almıştı. Ama bugün nedense Güzide'yi endişelendiriyordu. Başını kaldırıp mavi gözleriyle ona bakıyor, tam bir şeyler söylemeye niyetleniyordu ki birden vazgeçiyordu. Güzide bu duruma daha fazla dayanamamış, masanın altından ayağıyla onu dürtüp "Bugün neyin var senin?" diye sormuştu. Bunun üzerine Süreyya'nın yüzü sanki daha da sıkıntılı bir hal almıştı.

"Beni duydun mu?" diye söylendi Güzide. "Eğer benimle konuşmayacaksan burada boşuna oturmayalım, kalkalım. Ben de hiç vakit kaybetmeden eve gideyim."

Süreyya bu sözle hafiften silkindi. Bu sefer ona dikkatle baktı. Güzide'nin bakışlarında o keskin tavrı gördü.

"Pekâlâ," dedi boğuk bir sesle, "sana olup bitenleri anlatacağım. Birkaç günden beri hayatımızda çok önemli şeyler oluyor. Olmaya da devam ediyor."

Güzide'nin yüzü ansızın gerildi.

"Ne gibi şeyler?"

"Galiba içtiğimiz ant peşimizi bırakmıyor."

Güzide daha da gerildi.

"Ne andı?"

"İlk Türk izcilik andımız... O gün 'Tanrı'ya ibadet ve Hakan'a itaat edeceğime, daima vicdanlı, vazifesini tanır, kanuna hürmet eder, yiğit bir adam olarak hareket eyleyeceğime, vatanımı sevip sulh ve harp zamanında fedakârlıkla hizmet yapacağıma, izcilik türesine baş eğeceğime namusum ve şerefim üzerine söz veriyorum,' diye ant içmiştik hepimiz."

Güzide hiçbir şey anlamamıştı.

"Eee? Ne var bunda?"

Süreyya'nın yüzüne garip bir ifade yerleşti.

"Aslında çok şey var. Bu ant bazı duygularımızı harekete geçirdi ve kaderin çarkını döndürmeye başladı."

Güzide'nin içini bir sıkıntı kaplamıştı.

"Lütfen benimle açık konuşur musun, ne gibi duygular?"

"Şey... Geçen gün Feyzi gidip orduya yazıldı."

"Ne? Gidip ne yaptı dedin?"

"Orduya yazıldı."

"Deli mi bu oğlan? O daha bir talebe. Üstelik yaşı bile tutmuyor."

"Sana yalan söylemeyeceğim sevgilim. Doğrusu ben de ilk başta senin gibi düşünmüştüm. Fakat şimdi onun deli olduğunu değil, cesur biri olduğunu düşünüyorum. Tıpkı bizim Yusuf gibi!"

Güzide şaşkınlıkla baktı.

"Yusuf gibi mi?"

"Evet, Yusuf gibi! O da cesur biri bence."

"Yoksa o da mı orduya yazıldı?"

Güzide'nin içi titremişti bunu sorarken.

"Henüz değil. Ama Feyzi'yi askere çağırırlarsa, o da mektebi bırakıp onunla birlikte gidecekmiş. Hisleri ona böyle söylüyormuş."

"Peki ya ailesi?"

"Bilmiyorum bu duruma ne diyeceklerini. Bildiğim tek şey, bu haber Zarife Teyzenin yüreğine inecek."

Güzide'nin gözleri dolmuştu. İçi paramparça bir halde, "Peki," dedi, "ya sen aşkım? Ya sen ne yapacaksın?"

Süreyya bu sefer kararlı bir şekilde baktı ona.

"Bu sabah uyandığımda düşüncelerim, hislerim başka şeyler söylüyordu bana. Ama şimdi bambaşka bir yerde duruyo-

rum sevgilim. Ben sözümün eriyim. İstesem de kahpe insanlardan biri olamam. O gün izcilik türesini okuyup bitirdiğimde bir müddet susmuştum. Ama sonra gurur dolu bir sesle 'Ben geldiğinde bu millete, bu vatana bir damar dolusu kanımla feda olsun!' diye haykırmıştım. Hemen sonrasında diğer arkadaşlarım kardeşlerim de hep bir ağızdan haykırmıştı bu sözleri. İşte onları yarı yolda bırakamam. Anlıyor musun beni?"

Güzide öylesine duygulanmıştı ki ağlıyordu. Hıçkırıklarının arasından, "Seni," dedi, "çok iyi anlıyorum aşkım."

Süreyya bu cevaba şaşırmıştı.

"Eee? Başka bir şey söylemeyecek misin? Böyle düşünmeme kızmadın mı?"

Güzide'nin yüzüne gururlu bir ifade gelip yerleşmişti.

"Böyle düşünmene neden kızayım ki? Elbette vatan sevgisi her şeyin üstündedir. Eğer bayrak inecekse, ezan dinecekse git de geri dönme!"

Süreyya ondan bunları duymayı beklemiyordu. Duygu dolu bir sesle, "İyi ki," dedi, "senin gibi birini sevmişim."

Güzide elinin tersiyle gözyaşlarını sildi.

"Ben de iyi ki seni tanımışım. O yüreğinde koca bir adam taşıyorsun. Sen de tıpkı Yusuf gibi, Feyzi gibi cesur birisin. Zaten öyle olmasaydın âşık olmazdım sana. Zira ben bir korkağı asla sevemez, gönlümde yer açamazdım."

Süreyya bu sözleri duyduğu için hoşnuttu. Bu sefer buruk bir şekilde gülümseyip "Esas beni üzen şey bir gün savaşa gidecek olmam değil," dedi, "mektebinizin kapanacak olması sevgilim. Bu sabah Feyzi söyledi, doğru mu bu kara haber?"

"Ne yazık ki doğru aşkım."

"Peki ne zaman kapanacakmış?"

"Muhtemelen eli kulağındadır."

Süreyya bunu duyduğuna üzüldü.

"Biz nasıl görüşeceğiz?"

"Bilmiyorum. Görünen o ki savaş gittikçe kızışıyor. Kim bilir belki yakında başka şeyleri konuşacağız seninle. Neyse, boş verelim şimdi bunları. Olan bir şey yok henüz."

Süreyya ona hak verircesine başını salladı.

"Doğru, eğer ortada bir savaş yoksa ateş edilmez!"

Güzide metanetli olmaya çalışıyordu.

"Dur bakalım! Allah büyüktür. Gün doğmadan neler doğar."

Süreyya'nın ansızın aklına bir şey geldi, gülümsedi. O esnada gamzeleri ortaya çıkmıştı.

"Ama sevgilim," diye fısıldadı, "sen olmadan günüm doğmuyor benim."

Güzide'nin birdenbire taze yanakları kızardı, gözleri parladı. Süreyya'ya bir kez daha hayran hayran baktı ve onu karşısına çıkardığı için Allah'a şükretti...

MEÇHULE GİDEN BİR GEMİ

O sabah masmaviydi gökyüzü. Birkaç gündür yağan yağmur dinmiş, yerini pırıl pırıl güneşli bir havaya bırakmıştı.

Herkes gibi Muhiddin de hangi yöne gideceğini bilemiyor, bir tercih yapamıyordu. Zira artık her şey mümkündü. Savaş gibi, ölüm gibi, kıtlık gibi, karaborsa gibi... Bir ara, "Savaş," diye homurdandı çayını yudumlarken, "bütün acımasızlığıyla sürüyor. Düşman karadan çıkarma yapacakmış diyorlar."

Zarife duyduğu şeylere üzüldü.

"Kan kusan koca gemileriyle Çanakkale Boğazı'nı rahat rahat geçemediler tabii."

Muhiddin birden gururlandı.

"Çok şükür geçemediler."

Şerife Nine bir köşede oturmuş, onları dinliyordu. Her zamanki gibi kendini tutamayıp söze karıştı:

"Göreceksiniz, o iblisler Allah'ın izniyle Çanakkale'yi geçemeyecekler. Zira o imansızlarda hiçbiri yok."

Zarife başını çevirip tuhaf tuhaf baktı.

"Ne yok aba?"

"İnanç yok, kutsallık yok. Onlarda bunlar yok. Sadece savaş gemileri var. Bu da onları güçsüz yapıyor."

"Bu söylediklerin çok doğru anacığım," dedi Muhiddin. "Onlarda bizimki gibi bir millet bağı yok. Ayrıca o iblisler başka hiçbir milleti kendilerinden daha değerli görmüyor. Bu da onların en büyük zaafı bence."

"İnşallah hepsi helak olur, layık oldukları sonu yaşarlar. Bir an önce defolup gitsinler tertemiz vatanımdan."

"İnşallah gene bir hata yapmaz Enver Paşa. Ne de olsa bu yasilerin yaptığı tercihler milletlerin kaderini bağlıyor."

Yusuf o âna kadar susmuş, kahvaltısını bitirmeye çalışıyordu. Çayını yudumladıktan sonra araya girip "İnşallah," dedi. "Sarıkamış'ta yaptığı hataları Çanakkale'de tekrarlamaz."

Muhiddin başını çevirip tuhaf bir önseziyle oğluna baktı.

"Mektep nasıl gidiyor? Kötü bir şey yok değil mi?"

Yusuf bu sorular karşından bir an ne diyeceğini bilemedi. Muhiddin onun böyle sustuğunu görünce, "Oğlum, duymadın mı beni?" diye sordu.

Yusuf mektepte olup bitenleri bir çırpıda anlatmak istedi. Fakat neden sonra bu düşüncesinden vazgeçti.

"Şey... mektep bildiğiniz gibi..."

Annesi sözünü kesti:

"Ne gibi oğlum? Biz mektep hakkında ne biliyoruz ki? Her gün mektebe giden sensin."

Yusuf başını çevirip annesine baktı. Sanki o da yüreğinin derinliklerinde bir şeyler hissetmiş, oğlunun ruhunu okumak istercesine dikkat kesilmişti. Bunu fark eden Yusuf hemen konuyu değiştirdi.

"Duyduğumuza göre," dedi bir çırpıda, "birçok mektep kapanacakmış."

Zarife şaşırdı.

"Aa! Neden peki?"

"Neden olacak, elbette savaş yüzünden!"

"Peki ya sizin mektep?"

"Şimdilik bir şey yok."

Muhiddin hemen araya girdi:

"Rahat ol! Sizin mektebi İttihatçılar kapatmaz oğlum. Hepsi mektebinizin üzerine titriyor."

"Doğru söylüyorsun baba. Bizim mektep İttihatçıların gözbebeği. Bu yokluk zamanında bizim mektep varlık içinde, bolluk içinde yüzüyor."

Şerife Ninenin yüzünde geniş bir gülümseme belirdi.

"Mektepte kahveniz var mı oğlum? Eğer varsa azıcık bana getiriver."

Yusuf kendini tutamayıp güldü.

"İlahi Şerife Nine! Sen çok yaşa! Mektepteki kahveyi bizim gördüğümüz mü var? Sana nasıl getireyim?"

"Öyleyse sen de gidip bunu müdüre söyle oğlum. Azıcık kâğıda koyup versin sana. N'olacak sanki?"

Yusuf bir şey söyleyecekken, "Aba," diye homurdandı Zarife, "anlaşılan kahvesizlik başına vurdu senin. Zavallı oğlan koca müdürden nasıl kahve istesin? Orası bakkal dükkânı mı?"

Şerife Nine öfkelendi.

"O zaman gidip sen iste. Bana kaç günden beri kahve bulamadınız. Yazıklar olsun hepinize!"

Muhiddin'in birden rengi kıpkırmızı oldu.

"Anacağım, size daha kaç defa söyleyeceğim? Kahve yok hiçbir yerde. İstesem bile paramla alamıyorum. Yok zira. Bolluk gitmiş, kıtlık gelmiş memlekete."

Şerife Nine her zamanki gibi bildiğini okuyordu.

"Arayan bulur oğlum! Mevla'sını arayan Mevla'sını, kahvesini arayan kahvesini bulur."

Muhiddin öfkeyle solurken Yusuf'u gülme krizi tuttu.

"İlahi Şerife Nine! Nereden buluyorsun bu sözleri?"

"Sus! Sen de gevezelik etme! Vallahi ayağımdaki çarığı çı-
karıp yapıştıracağım ağzına şimdi."

Zarife nedense annesinin bu sözlerine alındı.

"Aba," diye söylendi, "oğlanla böyle konuşma. Yakında genç
bir adam olacak."

Şerife Nine başını çevirip kızına ters ters baktı.

"Olsun! Ne yani, ben mi engel oluyorum ona?"

Zarife derin bir "Offf!" çekti. O sırada Muhiddin ayaklandı.

"Ben çıkıyorum. Hadi bana eyvallah!" diyerek kapıya yönel-
di. Zarife başını kaldırıp arkasından bakarken, "Bak gördün mü
yaptığını aba?" diye çıkıştı. "Adamı kendi evinden kaçırdın."

"Ben niye kaçırayım?"

"Ne yani, ben mi kaçırdım?"

"Kahve bulamadı ya ondan kaçmıştır. Bir de esnaf olacak.
Azıcık kahve bulamadı bana. Şimdi ne içeceğim ben?"

Zarife öfkelendi.

"N'apsın zavallı adam? Senin için yoktan var mı edecek bu-
lamayan bir şeyi? Savaş var, anlamıyor musun aba? Bu zor dö-
nemde istediğin her şey bulunmuyor çarşıda, pazarda... Eğer
olmayan bir şeyi bulmak söylediğin gibi kolaysa, gitsin de diğer
damadın buluversin bir zahmet! Neden ondan istemiyorsun?"

Şerife Ninenin kızgınlığı can yakıcı bir hışma dönecekken
Yusuf birden ayağa fırladı.

"Ben derse geç kaldım."

Yusuf odadan çıktığında Zarife annesine dönüp "Mutlu
musun aba? Az önce kocamı, şimdi de oğlumu kaçırdın ev-
den," diye sitem etti.

Şerife Nine ağır ağır oturduğu yerden kalktı. Onu duymaz-
dan geldi ve sanki hiçbir şey olmamış gibi umursamaz bir ta-
vırla odadan çıktı.

***

Gökyüzü masmaviydi. Ağaçlar yer yer tomurcuklanmış,
rengârenk çiçeklere dönüşmeyi bekliyorlardı. Memleketin
içinde bulunduğu belirsiz ortamda Güzide'nin yüreği çalan
bir çan gibiydi. Sarayburnu'ndan gözleri dalgın bir şekilde
denize bakarken, "Sevgilim," diye seslendi Süreyya, "nereye
dalıp gittin böyle?"

Güzide dalıp gittiği düşüncelerden sıyrıldı ve boğuk bir
sesle, "Hiçbir yere," dedi.

Süreyya mavi sularda gümüş rengi dumanlar çıkararak
ağır ağır giden o meçhul gemiye baktı. Birden yüreği sızla-
dı. Gemi tıka basa asker doluydu. Güzide ne düşündüğünü
anlamış gibi, "Rabbim," dedi, "onlara gitmeyi nasip ettiği gibi
dönmeyi de nasip eder inşallah."

"Galiba," dedi Süreyya kederli bir sesle, "o gemi Çanakkale'ye
kahraman askerlerimizi götürüyor."

Güzide'nin içi burkuldu. Başını çevirip Süreyya'nın gölge-
lenmiş yüzüne baktı.

"Allah hepsini korusun, melekler üzerlerinde olsun! Bu va-
tan daha şimdiden onlara çok şey borçlu."

Süreyya duygulanmıştı.

"Batı devletlerini anlamıyorum. Sözde refahlarını ya dök-
tükleri kan, ya akıttıkları gözyaşı ya da gariban milletlere çek-
tirdikleri acı üzerine kurmaya çalışıyorlar. Özellikle de lanet
olası İngiltere ve Fransa."

Güzide tam bir şeyler söyleyecekken, "Hey!" diye arkala-
rından seslendi Mehpare. "Siz ikiniz nereye kayboldunuz?
Deminden beri sizi arıyoruz."

Süreyya hemen kendini toparladı.

"Nerede olacağız? Buradayız işte! Oturmuş denizi seyredi-
yorduk. Siz de gelin, yanımıza oturun."

"Sus! Sen de gevezelik etme! Vallahi ayağımdaki çarığı çı-
karıp yapıştıracağım ağzına şimdi."

Zarife nedense annesinin bu sözlerine alındı.

"Aba," diye söylendi, "oğlanla böyle konuşma. Yakında genç
bir adam olacak."

Şerife Nine başını çevirip kızına ters ters baktı.

"Olsun! Ne yani, ben mi engel oluyorum ona?"

Zarife derin bir "Offf!" çekti. O sırada Muhiddin ayaklanıp

"Ben çıkıyorum. Hadi bana eyvallah!" diyerek kapıya yöne-
di. Zarife başını kaldırıp arkasından bakarken, "Bak gördün mü
yaptığını aba?" diye çıkıştı. "Adamı kendi evinden kaçırdın."

"Ben niye kaçırayım?"

"Ne yani, ben mi kaçırdım?"

"Kahve bulamadı ya ondan kaçmıştır. Bir de esnaf olacak.
Azıcık kahve bulamadı bana. Şimdi ne içeceğim ben?"

Zarife öfkelendi.

"N'apsın zavallı adam? Senin için yoktan var mı edecek bu-
mayan bir şeyi? Savaş var, anlamıyor musun aba? Bu zor dö-
nemde istediğin her şey bulunmuyor çarşıda, pazarda... Eğer
olmayan bir şeyi bulmak söylediğin gibi kolaysa, gitsin de diğer
damadın buluversin bir zahmet! Neden ondan istemiyorsun?"

Şerife Ninenin kızgınlığı can yakıcı bir hışma dönecekken
Yusuf birden ayağa fırladı.

"Ben derse geç kaldım."

Yusuf odadan çıktığında Zarife annesine dönüp "Mutlu
musun aba? Az önce kocamı, şimdi de oğlumu kaçırdın ev-
den," diye sitem etti.

Şerife Nine ağır ağır oturduğu yerden kalktı. Onu duymaz-
dan geldi ve sanki hiçbir şey olmamış gibi umursamaz bir ta-
vırla odadan çıktı.

***

Gökyüzü masmaviydi. Ağaçlar yer yer tomurcuklanmış,
rengârenk çiçeklere dönüşmeyi bekliyorlardı. Memleketin
içinde bulunduğu belirsiz ortamda Güzide'nin yüreği çalan
bir çan gibiydi. Sarayburnu'ndan gözleri dalgın bir şekilde
denize bakarken, "Sevgilim," diye seslendi Süreyya, "nereye
dalıp gittin böyle?"

Güzide dalıp gittiği düşüncelerden sıyrıldı ve boğuk bir
sesle, "Hiçbir yere," dedi.

Süreyya mavi sularda gümüş rengi dumanlar çıkararak
ağır ağır giden o meçhul gemiye baktı. Birden yüreği sızla-
dı. Gemi tıka basa asker doluydu. Güzide ne düşündüğünü
anlamış gibi, "Rabbim," dedi, "onlara gitmeyi nasip ettiği gibi
dönmeyi de nasip eder inşallah."

"Galiba," dedi Süreyya kederli bir sesle, "o gemi Çanakkale'ye
kahraman askerlerimizi götürüyor."

Güzide'nin içi burkuldu. Başını çevirip Süreyya'nın gölge-
lenmiş yüzüne baktı.

"Allah hepsini korusun, melekler üzerlerinde olsun! Bu va-
tan daha şimdiden onlara çok şey borçlu."

Süreyya duygulanmıştı.

"Batı devletlerini anlamıyorum. Sözde refahlarını ya dök-
tükleri kan, ya akıttıkları gözyaşı ya da gariban milletlere çek-
tirdikleri acı üzerine kurmaya çalışıyorlar. Özellikle de lanet
olası İngiltere ve Fransa."

Güzide tam bir şeyler söyleyecekken, "Hey!" diye arkala-
rından seslendi Mehpare. "Siz ikiniz nereye kayboldunuz?
Deminden beri sizi arıyoruz."

Süreyya hemen kendini toparladı.

"Nerede olacağız? Buradayız işte! Oturmuş denizi seyredi-
yorduk. Siz de gelin, yanımıza oturun."

Mehpare gülümseyerek yanlarına geldiğinde, "İyi ki," dedi neşeli bir sesle, "bugün mektebi kırdık, bu güzel havada kaçıp buraya geldik."

Süreyya gülümsedi.

"İstersen böyle konuşma. Aramızdaki bazı arkadaşlar mektebi kırma hususunda katı bir tutuma sahip."

Güzide, Süreyya'nın omzuna vururken, "Bay Çokbilmiş" dedi kıkırdayarak. "Lütfen söyleyin, kim bu arkadaş?"

Süreyya bir kahkaha attı.

"En iyisi isim vermeyeyim. Zira o kendini bilir."

Güzide hâlâ kıkırdıyordu.

"Bay Çokbilmiş! Eğer beni kastediyorsan, ben sandığın gibi biri değilim."

Süreyya alaycı bir şekilde baktı.

"Gerçekten mi?"

"Evet, gerçekten! Elbette arada sırada böyle şeyler yapmak lazım. Ama her zaman olmaz. Bir ara sen iyiden iyiye bu işin cılkını çıkarmıştın. Her gün mektebi kırıp soluğu benim yanımda alıyordun, yalan mı?"

Süreyya nedense o günleri hatırlayınca utanmış, kızaran yüzünü saklamak için başını eğmişti.

"Şey... ben..."

O âna kadar sadece gülümsemekle yetinen Yusuf arkadaşının utançtan kıvrandığını görünce, "Ne yapsın çocukcağız!" diye çıkıştı. "Sevda başa bela! Yâri sık sık görmesen olmuyor ki."

Mehpare hemen araya girdi:

"Yoksa sen arkadaşını mı koruyorsun?"

Yusuf sırıttı.

"Evet, koruyorum! Ne var bunda? Hatta onu son nefesime kadar korurum."

"Öyleyse ben de arkadaşımı korurum."

"Sen boş ver şimdi bunları. Hani bize söz vermiştin?" dedi Yusuf.

Mehpare şaşırdı.

"Ne sözü?"

"Ooo! Bakıyorum verdiğin sözü unutmuşsun bile. Hani bizi Tatavla Karnavalı'na götürecektin?"

Mehpare'nin birden yüzü asıldı.

"Kusura bakma! Götüremedim hiçbirinizi."

"Neden ama?"

Mehpare'nin az önceki neşesi kaçmıştı.

"Şey... Bu sene bizimkiler savaşın gölgesinde bir şenlik yapmak istemedi. Yani bu sene karnaval olmadı. Sadece evlerin camları temizlendi, geçen yılki şenlikler aramızdaki sohbetlerde yâd edildi."

Yusuf bunu duyduğuna üzülmüştü.

"Keşke savaş olmasaydı da sizinkiler bu sene de karnaval yapabilseydi. Doğrusu çok merak ediyordum."

Mehpare içini çekti.

"Yapacak bir şey yok. İnşallah gelecek sene kutlarız hep birlikte."

Yusuf acı acı gülümsedi.

"Bakalım o vakte kadar kim öle kim kala?"

"Allah korusun! O ne biçim bir söz?" dedi Güzide.

Yusuf şaşırdı.

"Öylesine söylemiştim."

"Lütfen bir daha böyle konuşma! Senden rica ediyorum."

"Elbette! Seni üzdüysem özür dilerim."

Güzide'nin birden nedense içi sıkılmıştı.

"Lütfen," dedi, "kalkalım şimdi. Biraz dolaşalım. Sonra da bizi mahalleye kadar bırakırsınız, olur mu?"

Yusuf kahrolmuş, onun neden üzüldüğünü anlamıştı. Ama daha fazla üzmemek için sebebini sormadı. Sadece, "Olur," dedi, "olur Güzide. Hadi kalkalım."

KADERİ YARALILAR

İstanbul, 26 Nisan 1915

İlkbahar kendini iyiden iyiye hissettirmeye başlamış, tepeler yeşile dönerken her yerde rengârenk çiçekler açmış, derelerde akan sular gürül gürül çağıldamaya başlamıştı.

Sabahın yine erken bir vakti Muhiddin her zamanki gibi dükkânın önünde oturmuş, gazeteye göz gezdiriyordu.

"Hayırlı sabahlar," diye seslendi Ali Ziya. "Ne havadisler var gazetede?"

Muhiddin başını kaldırıp ona baktı.

"Sana da hayırlı sabahlar. Her zamanki şeyler demeyeceğim bu defa, işin rengi bayağı bir değişmiş sanki. Allah sonumuzu hayır etsin!"

"Hayrola? Ne var?"

Muhiddin içini çekti. Ardından üzgün bir şekilde başını sallayıp "Anladığım kadarıyla," dedi, "bu sefer özgürlüğümüz söz konusu Ali Ziya."

"Bu da ne demek oluyor şimdi Muhiddin?"

"Meğerse dün kıyamet kopmuş."

"Nerede kopmuş?"

"Çanakkale'de!"

"Yoksa," dedi Ali Ziya endişeli bir sesle, "düşman Çanakkale'yi geçmiş mi?"

"Çok şükür geçememiş. Lakin bu sefer öncekilerden farklı olarak kıyıdan çıkarma yapmaya kalkışmışlar."

"Ne... ne yapmışlar?"

"Kıyıdan çıkarma yapmışlar. Bu da demek oluyor ki düşman o koca gemilerini denizden geçiremeyeceğini anlamış."

"Peki kıyıya çıkmışlar mı?"

"Gazetede yazılanların yalancısıyım! Eğer doğruysa düşman askeri savaş gemilerinin topları sayesinde iki sırta kadar ilerlemiş."

"İyi de öyle dar bir alanda iki sırta kadar nasıl ilerlemişler? Başarı sayılmaz mı bu sence?"

Muhiddin başıyla onayladı.

"Sayılmasına sayılır elbette... Ancak o alçaklar bizimkilerin süngü hücumuyla son nefeslerini vermişler."

Ali Ziya derin bir soluk aldı.

"Öyleyse çok şükür Allahıma! İslam'ın ışığını söndürmeye çalışan hainleri yine muvaffak kılmamış. Hepsi şimdi cehennemde 'Biz ne yaptık?' diye zır zır ağlaşıyordur."

Muhiddin buruk bir şekilde gülümsedi.

"Çok şükür! Şimdilik bu beladan kurtulduk. Yiğitlerimiz vatan için korkusuzca saldırmış, düşmanla göğüs göğüse çarpışmış."

Ali Ziya gururlanmıştı.

"Maşallah analarımız ne yiğitler doğurmuş. İnanıyorum ki bu kutsal vatan o cesur yiğitler sayesinde yeniden arşa yükselecek."

"Allah," dedi Muhiddin, "komutanlarından da razı olsun."

"Kimmiş o yiğit komutan?"

"Mustafa Kemal'miş!"

"O da kim?"

"Doğrusu adını bu sabah duydum."

"Kimden?"

"Ee... gazete de yazıyor."

"Kimmiş peki?"

"19. Tümen komutanıymış!"

"Peki ne yapmış?"

"Dünkü çıkarmada düşmanın oyununu bozmuş. Hainlerin Kocaçimen Tepesi'ni ele geçirip yarımadanın kilidini açacaklarını öngörmüş."

"Eee?"

"E'si şu: Düşmanı onun birlikleri durdurmuş. Herhâlde büyük bir komutan ki askerleri onun bir sözüyle süngü hücumuna kalkmış."

Ali Ziya merakla, "Peki ne söylemiş ki askerlerine?" diye sordu.

Muhiddin'in birden tüyleri diken diken oldu.

"Burada yazana göre 'Ben size taarruzu değil, ölmeyi emrediyorum. Merminiz kalmadıysa süngünüz var,' diye hücum emri vermiş. Bu emirle birlikte yiğitlerimiz bir aslan gibi saldırmış, hainleri denize dökmüş."

Ali Ziya'nın gözleri dolmuştu.

"Maşallah komutanımıza, maşallah yiğitlerimize! Bir sözle ölüme koşmuşlar. Allah hepsinden razı olsun."

Muhiddin de duygulanmıştı.

"Sağ salim dönsünler inşallah! Ne komutanmış ki bizzat askerlerinin başındaymış. Savaş böyle kazanılır zaten. Bir de İngiliz ve Fransız komutanlara bak! O gösterişli gemilerinde oturup birliklerini göğüs göğüse savaşa sokmaya çalışıyorlar. Asker, başında inançlı bir komutan görmeyince savaşır mı hiç?"

Ali Ziya dilini ısırdı.

"Sus! Vallahi yerin kulağı var! Aman bu söylediklerini duymasınlar. İnşallah gemilerinde hep böyle otururlar, askerin başında kıyıya çıkmazlar."

"İnşallah be Ali Ziya, inşallah! İçimizde yeterince hain var. Bir de o hainlerle uğraşmayalım tabii."

Ali Ziya onun kimleri kastettiğini anlayamamıştı.

"Sen kimleri kastediyorsun?"

"Kim olacak be Ali Ziya? Kuşkusuz içimizdeki hainleri kastediyorum. Bazı ecnebi hainleri!"

Ali Ziya şaşırdı.

"N'apmışlar?"

Muhiddin öfkeyle, "Neler yapmamışlar ki be Ali Ziya?" diye homurdandı. "Dünkü harekâtın başarılı olacağına kendilerini o kadar kaptırmışlar ki İngiliz askerlerinin geçişini seyretmek için Beyoğlu'nda büyük caddeye bakan binalardan kendilerine balkon kiralamışlar."

Ali Ziya duyduklarına inanamamıştı.

"Bak sen şunlara! Ama daha çok beklerler o balkonlarda. Hatta oturup avuçlarını yalarlar."

Muhiddin alaycı bir şekilde sırıttı.

"Acaba gidip bizde mi isteseydik onlardan?"

"Ne isteyeceğiz?"

"Ne mi isteyeceğiz? Elbette bir balkon kiralamalarını!"

Bu son cümleyle iki arkadaş birbirlerine bakıp gülmeye başladılar. O sırada, "Hayrola?" diye seslendi yanlarına gelen tanıdık biri. "Sabah sabah neye gülüyorsunuz böyle?"

***

Dışarıda hava çok güzeldi. Güneş insanın içini ısıtıyordu. Süreyya başını kaldırıp mektebin kalın duvarlarına baktı. Sanki yüreğindeki hüzünle sevinç birbirine karışmıştı.

"Burda oturmuş ne yapıyorsun?" diye seslendi Yusuf arkasından.

Süreyya ona dönüp "Ne mi yapıyorum? Eski günleri yâd edip kendimi avutmaya çalışıyorum," dedi.

Yusuf gelip yanına oturdu.

"Hayrola? Bugün yine pek efkârlı gördüm seni."

"Eskiden olsaydı şu kalın duvarı aşar, Güzide'yi görmeye koşardım. Fakat şimdi..."

Yusuf onun derdini anlamıştı.

"Sıkma canını! Bugünler de gelip geçecek. Mektepleri yeniden açıldığında onları eskisi gibi göreceğiz."

Süreyya içini çekti.

"Ben de elimden geldiğince bunu yapmaya çalışıyorum. Lakin içimdeki özlemi bir türlü dindiremiyorum. Birlikte geçirdiğimiz o günleri yâd ederken onsuz yeni bir hayata başlayamıyorum. Sanki bir yarım eksik gibi."

"Böyle düşünürsen işin içinden çıkamazsın ama."

"Meğerse o benim özgürlüğümmüş be Yusuf! Bunu şimdi daha iyi anlıyorum. Aynı şehirde yaşıyoruz. Ama birbirimize hasret kalıp düşler kuruyoruz."

Yusuf acıyla gülümsedi.

"Ne yapacaksın? Kahpe kader bir kere ördü ağlarını! Bu lanet savaşın çıkmasını biz istemedik."

"Haklısın. Bu lanet savaş tıpkı bir zehir gibi. İçeni yok ediyor."

"Görünen o ki savaş daha da kızışacak be Süreyya. Kötülerin ellerinde iyi yürekli insanların kanı var artık. O hainler canavar gibi. Kana susamışlar ve hiç doymuyorlar."

Süreyya bir şeyler söyleyeceği sırada Feyzi çıkageldi. Sessizce yanlarına oturdu. Bu hali Yusuf'un gözünden kaçmamıştı.

"Hayrola Tombalak? Ya senin neyin var bugün? Yoksa sende mi bizim gibi sevgilini özledin?"

Feyzi'ye dokunsan ağlayacak gibiydi.

"Hiç!"

Yusuf ona ters ters baktı.

"Manyak mısın ulan sen? Bu ne biçim bir laf? Adam gibi cevap versen ölür müsün?"

Feyzi cevap vermedi. Yalnızca elindeki kâğıdı uzattı. Onu Yusuf büyük bir merakla kâğıdı alıp yazılanları okumaya başladı. Bitirdiğinde yüzü bembeyazdı.

"N'oldu?" diye homurdandı Süreyya. "Ne yazıyor söylesene?"

Yusuf kahrolmuştu. Ne söyleyeceğini bilemiyordu. Elinde tuttuğu kâğıdı uzatırken yüreği sıkıştı. Süreyya bir hışımla kâğıdı alıp sesli bir şekilde okumaya başladı:

Nüfus tezkeremle, aşı şehadetnamemi mektep idaresinden aldım. Harbiye Nezareti'ne gönüllü olarak askere yazıldığımdan mektebi terk ettim. 307 Feyzi. 26 Nisan 1915.

Süreyya beyninden vurulmuşa döndü. Kocaman açılmış gözlerini Feyzi'ye çevirip "Bu da ne Feyzi?" dedi boğuk bir sesle. "Yazılanlar doğru mu?"

"Evet, doğru!" dedi Feyzi.

Süreyya olanlara hâlâ inanamıyordu.

"Ama bu nasıl olur?"

"Vatan sağ olsun! Bu güzel vatanı savunmak kutsal bir görev. Nihayetinde bunu yapmayı istiyordum."

Süreyya başını çevirip üzgün gözlerle bu defa Yusuf'a baktı. Sanki o da acısını bastırmaya çalışıyordu.

"Sen," dedi titrek bir sesle Süreyya, "bir şey söylemeyecek misin?"

Yusuf cevap vermedi. Başını usulca kaldırıp yüzünü güneşe çevirdi ve gözlerini kapattı. Bir süre yüreğinin derinliklerinden gelen o sese kulak verdi. Sanki o an ne kadar güneş ışığı varsa yüzünde, ne kadar karanlık varsa içindeydi. Süreyya afallamış bir halde ona bakarken, "Sana," diye homurdandı, "bir soru sordum. Bir şey söylemeyecek misin?"

Yusuf ağır ağır gözlerini açtı. Ama hâlâ ona bakmıyordu. Kararlı bir sesle, "Ben de," dedi, "üzerime düşeni yapacağım."

Süreyya şaşkınlıkla bakakaldı.

"Ne... ne yapacaksın?"

"Üzerime düşeni yapacağım."

Süreyya az sonra duyacaklarıyla sanki yüzleşmek istemiyor gibiydi. Ürkek ve titrek bir sesle, "Eee, yani?" dedi.

"Yanisi şu: Ben de Tombalak gibi üzerime düşeni yapacağım. Vatan sağ olsun!"

Süreyya ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilmez bir halde ona bakıyordu... Feyzi araya girip "İstersen," dedi, "hemen karar verme Yusufçuk. Benim tesirimde kalma. Bu ağır sorumluluğu şimdiden omuzlarına yükleme."

Yusuf başını çevirip ona baktı.

"Ulan Tombalak! Sözler tutulmak, yeminler Allah'a sığınmak içindir. Sonra senin yüzüne nasıl bakarım? Allah'ın huzuruna çıktığımda nasıl hesap veririm? Söz vermeyi, yemin etmeyi çocuk oyuncağı mı sandın sen?"

Feyzi'nin sesi titriyordu.

"Bu kutsal yolculuğa çıkacağım için asla tereddüt etmiyor, en ufak bir pişmanlık duymuyorum. Biliyorum ki Allah bizimle! Bize zafer mutluluğunun yollarını açacak olan silahlar değil, yüreklerimizdeki imandır. Ecdadımızın gücü ve büyüklüğü buradan geliyor işte."

Yusuf birden uzanıp kolunu onun boynuna doladı.

"Sen," dedi ağlamaklı bir sesle, "kalın kafalı da olsan benim kardeşimsin. Seni oraya tek başına yollamam."

Feyzi onunla aynı duyguları yaşıyordu: acı ve keder... Elini kaldırıp arkadaşının kederli yüzünü okşadı. Süreyya da sessiz ve sıkıntılı bir şekilde ikisini seyrediyordu. Yüreğindeki acı tarif edilemezdi...

***

Haber çok hızlı yayılmıştı. Herkes bir anda Feyzi'nin etrafını sarmış, hiç durmadan sorular sormuş, Feyzi onlara cevap yetiştirmeye çalışırken de bitkin düşmüştü. Bunu fark eden Hüsrev, "Yeter!" diye çıkıştı. "Biraz rahat bırakın çocuğu. Saçma sapan sorularınızla bunalttınız. Hadi dağılın!"

Herkes şaşkınlıkla Hüsrev'e baktı. Yüzünde öfkeli, aynı zamanda kararlı bir ifade vardı.

"Sana n'oluyor?" diye homurdandı içlerinden biri. "Biz ona..."

Hüsrev sözünü kesti:

"İstersen gevezelik etme. Hadi yürü! Herkes kendi sınıfına gitsin şimdi."

Genç talebe cevap vereceği sırada Ahmet Robenson telaşlı bir şekilde içeri girdi. Onu bir anda karşılarında gören talebeler âdeta çil yavrusu gibi dağıldı.

"Feyzi," dedi Ahmet Robenson, "duyduklarım doğru mu?"

Feyzi bu soru karşısında nedense suskun kaldı. Bir süre Ahmet Robenson'la bakıştılar, sanki birbirleri için sözle anlatılamayacak şeyleri düşündüler...

"Ne yazık ki," dedi Hüsrev araya girip "duyduklarınız doğru oymak beyim. Feyzi mektebi bıraktı, asker oldu."

Ahmet Robenson'un bu sözler karşısında içi sızladı. Titrek bir sesle, "Feyzi," dedi, "verdiğin bu kararın neticesini iyi düşündün mü?"

Feyzi kararlıydı.

"Bu saatten sonra düşünecek bir şey yok oymak beyim."

"Ama..."

Feyzi onun konuşmasına fırsat vermedi.

"Bundan böyle bir talebe değil, askerim..."

Ahmet Robenson'un âdeta yüreği parçalandı. Ne düşüneceğini, ne söyleyeceğini bilemedi.

"İyi ki," diye sürdürdü konuşmasını Feyzi, "sizi tanımışım. Bana çok şey öğrettiniz. Allah sizden razı olsun."

Ahmet Robenson kendini tutamayıp ağlamaya başladı.

"Allah senden de razı olsun Tombalak. Bu şartlar altında söyleyecek bir sözüm yok. Zira sen kararını çoktan vermişsin. Allah yolunu açık etsin. Tez zamanda git, tez zamanda dön inşallah. Hepimiz burada seni bekliyor olacağız."

O âna kadar ağzını açmayan Yusuf, "Oymak beyim," dedi boğuk bir sesle, "bana da hakkınızı helal edin lütfen!"

Ahmet Robenson şaşakaldı.

"Sen... yoksa... sen de mi Yusufçuk?"

Yusuf'un birden gözlerinden yaşlar aktı.

"Evet."

Ahmet Robenson acıdan inler gibi bir sesle, "Artık," dedi, "neyin doğru, neyin yanlış olduğunu bilmiyorum. Beni öyle altüst ettiniz ki!"

Süreyya da oradaydı. Oymak beyine bakıp buruk bir şekilde gülümserken, "O gün bize o yemini ettirmeyecektiniz," dedi.

Ahmet Robenson'un bir kez daha yüreği paramparça oldu.

"Yoksa sende mi Süreyya?"

Süreyya'nın da yanakları ıslanmıştı.

"Evet! Bu kutsal vatanı korumak için bazı fedakârlıklarda bulunmamız gerekiyor. Ben de tıpkı izci kardeşlerim gibi üzerime düşeni yapacağım."

Ahmet Robenson'un gözyaşları sel olmuş akıyordu. Onlara kederli ve ıslak gözleriyle baktığı sırada, "Yaaa!" dedi kapıda

durup onları şaşkınlıkla dinleyen Bedros Efendi. "Demek kaderi yaralı Çanakkale'ye gidiyorsunuz. Durmayın! Ona yardıma koşun. Hem de büyük bir feragatle. Ondan bir şey almayın, vermeye çalışın sadece..."

***

Akşamüstüydü... Yusuf sırtını yaslamış, dalgın dalgın bakıyordu etrafa. Ondaki bu vaziyet Muhiddin'in gözünden kaçmamıştı.

"Hayırdır oğlum! Bu akşam pek bir durgunsun. Neyin var?"

"Savaşı düşünüyorum, memleketi düşünüyorum baba. Düşman âdeta bir kurt gibi bizi kemirmeye çalışıyor."

Muhiddin oğlunun ne sıkıntısı olduğunu anlamıştı.

"Evet, doğru söylüyorsun. O koca savaş gemilerini Boğaz'dan geçiremeyeceklerini anladılar en sonunda. Şimdi de kıyıdan asker çıkarmayı deniyorlar. Allah ordumuzun yardımcısı olsun. Bugünlerde daha çok askere ve tüfeğe ihtiyaçları olacak."

"Sence ordunun çok mu askere ihtiyacı var?"

"Sadece askere değil oğlum, topa tüfeğe de ihtiyacı var. Zira koca ordunun elinde neredeyse hiçbir şey kalmadı. Duyduğuma göre en çok da küçük rütbeli subaylara ihtiyacı varmış."

"Neden peki?"

Muhiddin oğlunun aldığı karardan bihaberdi henüz. Saf bir şekilde, "Elbette," dedi, "eğitimsiz askerlerden subay tayin etmek ve onları kısa zaman zarfında yetiştirmek mümkün değil de ondan."

Yusuf bir süre sustu, bekledi... Sonra, "Peki bu yüzden mi talebeleri ve muallimleri askere çağırıyorlar?" diye sordu.

Muhiddin bir kez daha saf saf cevap verdi:

"Evet! Ne yazık ki eldeki tek ve son imkân bu."

Yusuf sıkıntıyla, "Desene baba," dedi, "talebeler büyük savaşın küçük subayları olacak ha!"

Muhiddin üzgündü.

"Maalesef oğlum, maalesef!"

Yusuf birden bütün cesaretini toplayıp "Baba," dedi, "seninle erkek erkeğe bir şey konuşmak istiyorum."

"Ne konuşacaksın oğlum?" dedi Muhiddin, şaşırmıştı.

Yusuf kısa bir an duraksadı. Ardından elini ceketinin iç cebine sokup küçük bir kâğıt parçası çıkardı.

"Al, önce oku istersen."

Muhiddin'in şaşkınlığı daha da arttı.

"Ver bakalım. Neymiş?"

Yusuf elindeki kâğıdı uzatıp geri çekildi. Muhiddin katlanmış kâğıdı açtı ve sesli bir şekilde okumaya başladı:

Nüfus tezkeremle, aşı şehadetnamemi mektep idaresinden aldım. Harbiye Nezareti'ne gönüllü olarak askere yazıldığımdan mektebi terk ettim. 309 Yusuf. 26 Nisan 1915.

Muhiddin'in başından aşağı kaynar sular dökülmüştü. Acı içinde baktı oğluna. Yusuf bütün gücünü toplayıp bir şeyler söyleyeceği sırada yanlarına annesi geldi.

"Hayrola?" dedi. "İkinizin de nesi var böyle? Şeytan çarpmış gibisiniz."

Yusuf cevap vermedi. Başını önüne eğdiğinde, "Siz," diye çıkıştı Zarife, "beni duymadınız mı? İkinizin de nesi var böyle?"

Muhiddin başını kaldırdı, ıslak ve kederli gözleriyle karısına baktı.

"İstersen azıcık otur."

Zarife huylandı, bir yürek çarpıntısı geldi.

"Ne var, n'oldu? Ayrıca senin gözlerin mi ıslak? Ağladın mı?"

Muhiddin çabucak gözyaşlarını sildi.

"Biraz otur şuraya. Seninle konuşacaklarımız var."

Zarife tıpkı boş bir çuval gibi olduğu yere yığılıp kalırken, "Çabuk söyle," dedi titrek bir sesle. "Ne var?"

Muhiddin bunu ona nasıl söyleyeceğini bilemiyor, haklı olarak ten azap çekiyordu.

"Şey... sana nasıl..."

Zarife sözünü kesti:

"Lütfen çabuk söyle. Lafı ağzında geveleyip durma!"

Muhiddin bu sefer hırıltılı bir sesle, "Pekâlâ," dedi. "Oğlun mektebi terk etmiş."

Zarife'nin şaşkınlıktan gözleri fal taşı gibi açıldı.

"Ne? Mektebi terk mi etmiş?"

"Evet."

"Neden ama?"

"Bunu sana nasıl söylesem? Oğlun gönüllü olarak askere yazılmış."

O an sanki zaman durmuştu. Zarife duyduklarına inanamamıştı.

"Sen," dedi boğuk bir sesle, "neler söylüyorsun Muhiddin?"

"Bunları ben değil, oğlun söylüyor."

Zarife bunların gerçek olmamasını umarak Yusuf'a dönüp "Oğlum," dedi güçlükle, "babanın söyledikleri doğru mu? Mektebi mi bıraktın? Bu çocuk yaşta askere mi gideceksin?"

Yusuf da tıpkı annesi gibi savrulmuştu. Ağırlaşmış başını kaldırıp yüzüne bir türlü bakamıyordu.

"Evet," dedi cılız bir sesle.

Zarife'nin yüreği yandı.

"Peki," dedi bu kez öfkeyle, "bunun için sana kim izin verdi?"

Bu soruyla Yusuf'un yüreğindeki o tutku ansızın bir çeliğe dönüşüverdi.

"Ana," dedi gür ve kararlı bir sesle, "bunun için sizin oluru-nuzu almayacağım."

Zarife duyduklarına inanamıyordu. Yüreği küt küt çarparken, "Sen neler söylüyorsun oğlum?" dedi.

Yusuf oldukça kararlıydı.

"Ben bu kutsal topraklarda köle gibi yaşayamam ana. Özgür yaşamak benim kanımda, fıtratımda var."

"Sus! Böyle konuşma. Asker olmanın fıtratında da ölüm var! Ben de sensiz yaşayamam."

Yusuf usulca ayağa kalkarken, "Ana," dedi son defa, "ben kararımı çoktan verdim. Şimdi müsaadenizle..."

HAFIZ ANA

O sabah güneş bir başka doğmuştu sanki. Duvarın tepesinde, tüneklerin üstünde tavuklar bir arada güneşleniyor, horozlar da etrafta eşelenip duruyordu.

Tavuklardan biri tüneğin üstünden atlayıp keskin bir gıdaklama sesi çıkardığında, "Bugün," dedi Hafız Ana, "mektebin yok mu oğlum? Sen neden hâlâ hazırlanmadın?"

Süreyya kümesten birkaç yumurta almış, eğilip tüneklerin altından geçerken, "Artık," dedi, "mektebe gitmeyeceğim."

Hafız Ana afalladı.

"Bu da ne demek oluyor?"

Süreyya elindeki yumurtaları bahçedeki ahşap masanın üzerine koydu ve geçip bir iskemleye oturdu.

"Mektebi bıraktım."

Hafız Ana duyduklarına inanamadı.

"Ne yaptın sen?"

"Mektebi bıraktım Hafız Ana."

Zavallı kadıncağız öyle şaşkındı ki... Neredeyse inleyerek, "Neden ama?" diye sordu. "Böyle bir şeyi neden yaptın?"

Süreyya'nın yüzü al al olmuştu. Mavi gözlerini dikip uzun uzun annesine baktı...

"Oğlum," dedi Hafız Ana, "cevap versene! Beni duymadın mı?"

"Seni duydum duymasına da lakin bu haberi size nasıl vereceğimi bilemiyorum."

"Sen neden bahsediyorsun oğlum? Ne haberi?"

Süreyya boğazını temizledi.

"Hafız Ana bunu yapmam gerekiyordu."

"Neyi yapman gerekiyordu oğlum?"

"Mektebi bırakıp gönüllü olarak orduya..."

Biçare kadıncağızın ansızın kulağında bir uğultu koptu. Oğlunun anlattıklarını duymuyordu artık... Derken dizlerinin bağı çözüldü. Olduğu yere yığılıp kaldı. Bunu gören Vahide, "Hafız Ana," diye uzaktan telaşla bağırdı, "ne oldu sana?"

Hafız Ana cevap vermedi. Yığılıp kaldığı yerde hareketsiz yatıyordu. O sırada Vahide yanlarına gelmiş, Süreyya'yla birlikte yüzüne su çarparak onu ayıltmaya çalışıyor, "Uyan ana, ne oldu sana?.." diye dövünüp duruyordu.

***

Zarife'nin o gece gözüne uyku girmemiş, yüreği acılı bir şekilde sabaha dek ağlamıştı.

"Ya geri dönmezse," dedi bitkin ve kaygı dolu bir sesle. "Ya yavrumun canına kıyarlarsa! O zaman ben ne yaparım Muhiddin? Ne olur söyle vazgeçsin bundan."

Muhiddin çaresizce karısına bakıp "Laf dinlemiyor ki! Ben de ne yapacağımı şaşırdım," dedi.

Zarife birden öfkeyle, "Sen ne biçim babasın? Çocuğuna laf geçiremiyorsun," diye bağırdı.

Muhiddin sakin bir ses tonuyla, "Bu yaşımda," dedi, "hayat bana bir gerçeği daha öğretti. Nasıl ki terzi kendi sökügünü dikemezmiş, bir baba da kendi evladına laf geçiremezmiş. Bu yüzden ne söylesen haklısın!"

Zarife yeniden ağlamaya başladı.

"Ben haklı olmak istemiyorum. Ben sadece oğlumu istiyorum."

Muhiddin'in birden aklına yeğeni Kenan geldi. Balkan Harbi'ne gittiği ve tam bir yıl ne ölü ne de diri haberinin geldiği o karanlık günleri hatırladı.

"Sen," dedi bu sırada Zarife, "böyle suskun, her şeyi kabullenmiş bir halde oturacak mısın?"

Muhiddin dalıp gittiği düşüncelerden sıyrıldı.

"Sen de gördün, dinlemiyor hiçbirimizi. O kadar yalvarmamıza rağmen Nuh diyor, peygamber demiyor."

Zarife bir kez daha öfkelendi. Zira tekrar bir korku gelip sarmıştı acılı yüreğini.

"Ne yani? Oğlumu askere mi yollayacağım bu yaşta? Hem o kim oluyor ki bizim lafımızı dinlemiyor?"

Muhiddin ağzını açıp tam bir şey söyleyecekken sokak kapısı çaldı. Oturduğu yerden kalkıp kapıyı açmaya gitti. Kapıyı açtığında Şerife Nine ve baldızı Tenzile tam karşısında duruyordu.

Şerife Nine yüreği ağzında, "Duyduklarımız doğru mu evladım?" diye sordu. "Oğlan askere mi gidiyormuş?"

Muhiddin şaşırdı.

"Sabahın köründe size haberi kim verdi?"

Şerife Nine onu hafiften kenara itip "Bilmez misin evladım," dedi. "Kara haber tez duyulur. Komşunuz Satı'nın kızı bir çırpıda koşup verdi bu uğursuz haberi."

Muhiddin hâlâ şaşkındı.

"Anlamadığım şey onlara kim haber vermiş?"

Zarife'nin sesi geldi içerden:

"Kim verecek? Elbette ben verdim. Hele çabuk yanıma gel aba. İnsan yaşadıkça neler de görüyormuş. Hey gidi serseri oğlan, başımıza ne çoraplar örmüş!"

Şerife Nine hiç vakit kaybetmeden kızının yanına gitti. Ağlamaktan şişmiş gözlerine bakarken, "Tövbeler olsun!" diye

söylendi. "Acaba oğlan aklını mı kaçırdı? Böyle bir şeyi bize haber vermeden nasıl yapar?"

Zarife yine ağlamaya başladı. Elini yumruk yapmış kafasına vururken, "Aba," dedi acı dolu bir sesle, "bu da mı başımıza gelecekti? Allah korusun, ya ona bir şey olursa?"

Şerife Nine gelip kızının yanına çöktü. Islak yanaklarını öpüp saçlarını okşadı.

"Peki," dedi cılız bir sesle, "o hayırsız nerede şimdi?"

"Odasında."

Şerife Nine çöktüğü yerden doğruldu. Ağır ağır yürüyüp Yusuf'un odasına yöneldi. Kapısının önüne geldiğinde bir an durdu. Ona karşı içinde büyük bir öfke vardı.

"Yusuf," diye seslendi, "seninle konuşacaklarım var."

Yusuf içerden cevap verdi:

"Ne konuşacaksın Şerife Nine?"

Yaşlı kadın lafı uzatmadı.

"Nedir bu halin?"

Yusuf bu sözleri anlamazlığa vurdu.

"Ne var halimde?"

Şerife Nine her zamanki gibi öfkesine hâkim olamadı. Kapıya bir tekme vurup içeriye daldı.

"Sen," dedi kızgın bir sesle, "benimle oyun mu oynuyorsun eşek herif? Ne demek istediğimi bal gibi de anladın!"

Yusuf hemen toparlandı.

"Benim için kaygılanmayın..."

Yaşlı kadın sözünü kesti:

"Aklını mı kaçırdın sen? Savaşa giden insanlar için kaygılanılmaz mı? Hele senin yaşındaki biri için."

Yusuf'a dokunsan ağlayacaktı.

"Dün akşam anama da söyledim. Bu kutsal topraklarda bir köle gibi yaşayamam. Özgür yaşamak benim kanımda, fıtratımda var."

Yaşlı kadının acıdan yüzü daha da buruştu.

"Düşmanın fıtratında da hile var, öldürmek var! Sen çok gençsin daha. Savaş senin neyine?"

Yusuf'un dün akşamdan beri morali çok bozuktu.

"Şerife Nine," dedi titrek bir sesle, "sen değil miydin 'Rabbim memleketimize düşman çizmesi bastırmasın, ezan sesini susturmasın...' diyen. Şimdi ne oldu da bu fikrinden vazgeçtin?"

Yaşlı kadın bu soru karşısında birden bocaladı.

"Fikrimden vazgeçmedim oğlum. Sadece..."

Yusuf sözünü kesti:

"Eee? O zaman beni niye vazgeçirmeye çalışıyorsun? Ayrıca şu sözlerini de unutmadım: 'Allahü Teâlâ bizi şeytanların şerrinden korusun! Bütün kâfirler ve bozuk mezhepler bir tek maksatla birleşir. O da Ehl-i sünneti yok etmek için. Eğer Osmanlı bu savaşı kaybederse ne vatan kalır, ne de ezan. Bu dünyada çok erken bir vakitte kocasız kaldım. İnşallah bu yaştan sonra da vatansız, ezansız kalmam...' Hadi, şimdi cevap ver bana Şerife Nine! Bu fukara millet vatansız mı, ezansız mı kalsın?"

Yaşlı kadın ne diyeceğini bilememenin şaşkınlığı içindeydi.

"Şey..."

Yusuf konuşmasına izin vermedi.

"Çok genç olabilirim. Hatta çocuk sayılabilecek bir yaşta da olabilirim. Ama gel gör ki bu vatanın benim gibilere ihtiyacı var şu anda. Sen de iyi biliyorsun ki vatan kutsaldır, tıpkı ezan sesi gibi. Bu yaştan sonra ezansız mı kalmak istiyorsun Şerife Nine?"

Yaşlı kadıncağız bu inançlı ve yürekli oğlanın karşısında ansızın çocuk gibi ağlamaya başladı. Ona diyecek başka bir söz bulamadı. Yıllar önce eline doğmuş bu çocuk kocaman yürekli bir adam gibi dikiliyordu şimdi karşısında...

***

Hafız Ana ayılıp biraz olsun kendine geldiğinde, karanlık sularda kaybolmuş gibi bir hissiyata kapılmıştı. Bir yandan korkuyor, bir yandan da ellerini açmış dua ediyordu...

Vahide bir ara başını kaldırıp annesine baktı. Rengi kül gibi olmuştu. Onun bu haline içi cız etti. Süreyya bunu nasıl yapabilmişti? Birden öfkeyle ona dönüp "Sen," diye çıkıştı, "ne işler açtın başımıza?"

Süreyya irkildi.

"Ama," dedi cılız bir sesle, "ben..."

Vahide konuşmasına fırsat vermedi.

"Tüh! Yazıklar olsun sana! Utanmadan yüzümüze nasıl bakıyorsun? Bu evde yediğin her bir lokma, içtiğin her bir yudum su zehir zıkkım olsun!"

Hafız Ana kızına ters ters baktı.

"Yine de böyle konuşma istersen. Günah işliyorsun kızım!"

Vahide barut fıçısı gibiydi.

"Yoksa hâlâ oğlunu mu koruyorsun Hafız Ana? Bize bunu nasıl yapabildi?"

Hafız Ana içini çekti.

"Bir hata yaptı. Hangimiz yapmadık ki? Artık söylenmeyi bırak."

Vahide kardeşi Süreyya'yı kendi canından bile çok seviyordu. Ağlamaya başladı.

"Ondan," dedi hıçkırıklarının arasından, "nefret ediyorum."

Süreyya bu sözleri duyduğu an bir kez daha kahroldu. Ağırlaşmış başını kaldırıp "Düşman," dedi kederli bir sesle, "bir köpek gibi hırlayıp duruyor. Eğer onu kovmazsak acımaz, üzerimize atlayıp paramparça eder bizi."

Vahide hâlâ ağlıyordu.

"Eğer savaşa katılırsan seni de paramparça edecekler."

"Biliyorum."

"Eee? O zaman neden gidip askere yazıldın?"

Süreyya'nın boğazı düğüm düğüm oldu.

"Vatanım gibi kutsal bildiğim anamı bacımı parçalamalarını için... siz her şeyimsiniz... hatta gücüm sizsiniz... Size kale olamadıktan sonra erkek mi sayılırım?.. Korkak bir sıçan gibi kaçıp deliğe mi saklanayım?"

"Sen de bize hak ver. Zira başımızda senden başka erkeğimiz yok. Ben bu zamana değin gücümü hep senden aldım."

Süreyya'nın da gözleri dolmuştu.

"Merak etme abla. İnşallah sağ salim gidip geleceğim. Yüce Rabbim orada sevgisiyle karşılar bizi. Bak göreceksin! Bu büyük zaferi sevinçle bölüştürecek hepimize."

Vahide ağlıyor, başını sağa sola sallıyordu.

"Abla," dedi Süreyya, "ben vatan için bu kararı alırken Allah'a sığındım. Kurtuluşum, sığınağım O'dur. Lütfen sen de O'na sığın, O'na güven."

Vahide perişandı.

"Çok şükür her zaman O'na sığındım, içimi döktüm. Belki şimdi söylediklerime inanmayacaksın ama beni dinledi de. Lakin gel gör ki hain düşman O'nun gibi değil. Acımaz, dinlemez seni. Bir kurşunla öldürüverir. İşte o zaman ne yaparım ben?"

Süreyya artık gözyaşlarına teslim olmuştu.

"Oğlum, doğru söylüyor ablan," dedi Hafız Ana. "Düşman kana susamış, bizim canımız da sana... Belki de düşman namlusunun önüne atılacaksın ve o hain çakallara yem olacaksın."

Süreyya ayağa kalktı. Elinin tersiyle gözyaşlarını silerken, "Ben biraz dışarı çıkıyorum," dedi. "Görünen o ki bu konuşmayı uzatmak hepimizi daha fazla üzecek. Kararımı verdim Hafız Ana... Bu defa ölmek var, dönmek yok! Ben korkak insanlar gibi kuru bir nefesten ibaret olmayacağım. Bu işin sonunda ölüm olsa bile."

Hafız Ana ayılıp biraz olsun kendine geldiğinde, karanlık sularda kaybolmuş gibi bir hissiyata kapılmıştı. Bir yandan korkuyor, bir yandan da ellerini açmış dua ediyordu...

Vahide bir ara başını kaldırıp annesine baktı. Rengi kül gibi olmuştu. Onun bu haline içi cız etti. Süreyya bunu nasıl yapabilmişti? Birden öfkeyle ona dönüp "Sen," diye çıkıştı, "ne işler açtın başımıza?"

Süreyya irkildi.

"Ama," dedi cılız bir sesle. "ben..."

Vahide konuşmasına fırsat vermedi.

"Tüh! Yazıklar olsun sana! Utanmadan yüzümüze nasıl bakıyorsun? Bu evde yediğin her bir lokma, içtiğin her bir yudum su zehir zıkkım olsun!"

Hafız Ana kızına ters ters baktı.

"Yine de böyle konuşma istersen. Günah işliyorsun kızım!"

Vahide barut fıçısı gibiydi.

"Yoksa hâlâ oğlunu mu koruyorsun Hafız Ana? Bize bunu nasıl yapabildi?"

Hafız Ana içini çekti.

"Bir hata yaptı. Hangimiz yapmadık ki? Artık söylenmeyi bırak."

Vahide kardeşi Süreyya'yı kendi canından bile çok seviyordu. Ağlamaya başladı.

"Ondan," dedi hıçkırıklarının arasından, "nefret ediyorum."

Süreyya bu sözleri duyduğu an bir kez daha kahroldu. Ağırlaşmış başını kaldırıp "Düşman," dedi kederli bir sesle, "bir köpek gibi hırlayıp duruyor. Eğer onu kovmazsak acımaz, üzerimize atlayıp paramparça eder bizi."

Vahide hâlâ ağlıyordu.

"Eğer savaşa katılırsan seni de paramparça edecekler."

"Biliyorum."

"Eee? O zaman neden gidip askere yazıldın?"

Süreyya'nın boğazı düğüm düğüm oldu.

"Vatanım gibi kutsal bildiğim anamı bacımı parçalamalarını için... siz her şeyimsiniz... hatta gücüm sizsiniz... Size kalkan olamadıktan sonra erkek mi sayılırım?.. Korkak bir sıçan gibi kaçıp deliğe mi saklanayım?"

"Sen de bize hak ver. Zira başımızda senden başka erkeğimiz yok. Ben bu zamana değin gücümü hep senden aldım."

Süreyya'nın da gözleri dolmuştu.

"Merak etme abla. İnşallah sağ salim gidip geleceğim. Yüce Rabbim orada sevgisiyle karşılar bizi. Bak göreceksin! Bu büyük zaferi sevinçle bölüştürecek hepimize."

Vahide ağlıyor, başını sağa sola sallıyordu.

"Abla," dedi Süreyya, "ben vatan için bu kararı alırken Allah'a sığındım. Kurtuluşum, sığınağım O'dur. Lütfen sen de O'na sığın, O'na güven."

Vahide perişandı.

"Çok şükür her zaman O'na sığındım, içimi döktüm. Belki şimdi söylediklerime inanmayacaksın ama beni dinledi de. Lakin gel gör ki hain düşman O'nun gibi değil. Acımaz, dinlemez seni. Bir kurşunla öldürüverir. İşte o zaman ne yaparım ben?"

Süreyya artık gözyaşlarına teslim olmuştu.

"Oğlum, doğru söylüyor ablan," dedi Hafız Ana. "Düşman kana susamış, bizim canımız da sana... Belki de düşman namlusunun önüne atılacaksın ve o hain çakallara yem olacaksın."

Süreyya ayağa kalktı. Elinin tersiyle gözyaşlarını silerken, "Ben biraz dışarı çıkıyorum," dedi. "Görünen o ki bu konuşmayı uzatmak hepimizi daha fazla üzecek. Kararımı verdim Hafız Ana... Bu defa ölmek var, dönmek yok! Ben korkak insanlar gibi kuru bir nefesten ibaret olmayacağım. Bu işin sonunda ölüm olsa bile."

Zavallı kadıncağızın yüreği bir kez daha paramparça oldu. Acılı yüreğiyle, "Ağzından yel alsın oğlum," dedi. "Ağzından yel alsın."

***

Öğleüstüydü. Dün sözleştikleri gibi börekçinin önünde durmuş, morali bozuk bir halde onları bekliyordu Yusuf. Derken Süreyya çıkageldi. O da tıpkı Yusuf gibi moralsizdi. Üzgün bir sesle, "Evde," dedi, "matem havası var. Zar zor kaçabildim."

Yusuf'un içinde fırtınalar kopuyordu.

"Anam," dedi boğuk bir sesle, "perişan bir halde be Süreyya. Dünya başına yıkıldı!"

"İnşallah bu acı yüreklerine fazla gelmez. Korkuyorum be Yusuf! Onlara bir şey olmasından korkuyorum."

"Ben de! Ayrıca kendimi bir iblis gibi hissettim. Böyle bir haberi onlara ancak bir iblis verebilirdi, yalan mı?"

"Değil be Yusuf, yalan değil! Ama bizim ne suçumuz var? Vatanımız büyük bir tehdit altında. Dinimiz tehdit altında. Bu durumda n'apacaktık? Bir köşeye sinip başımıza gelecekleri mi seyredecektik?"

"Böyle bir şeyden Allah korusun hepimizi. Çok şükür kancık değiliz! Bir korkak gibi kaçıp sinmek fıtratımızda yok bizim. Vatan namustur, İslam şereftir bizim için. Allah'ın yolunda bir can gitmiş çok mu?"

Süreyya ona doğru bir adım atıp kolunu boynuna doladığı sırada, "Allah'ın yolunda," dedi kararlı bir sesle, "bir değil bu iki can feda olsun."

Yusuf yumruğunu sıktı.

"O zaman bizden korksun o hainler. İnşallah o kötü emellerini gerçekleştiremeyecekler. Hepsinin tepesine bir balyoz gibi ineceğiz. Kaçmak için delik arayacaklar."

Süreyya onun boynuna daha bir sıkı sarıldı.

"İnşallah be Yusuf! O hainlerin merhametine sığınmaktansa, mezara girmeyi yeğlerim. Zira utancın, küçülmenin, aczin acısıyla yaşayamam ben."

Yusuf ona bakıp buruk bir şekilde gülümsedi.

"Haklısın, al benden de o kadar. Ayrıca şunu unutma ki merhametsizlerin ruhu yoktur. O alçakların eline düşersek bize asla merhamet etmezler."

"Askere gittiğimizi kızlara nasıl haber vereceğiz peki Yusuf? Keşke son bir defa görebilseydik onları. Ne iyi olurdu, değil mi?"

Yusuf'un gözlerinin önünde Mehpare belirdi birden. Onun da hayallerini yıkmıştı. Bakışları tekrar gölgelendi.

"Evet... Hem de çok iyi olurdu. Olanları bizden duymalılar."

"Ama nasıl?"

O sırada, "Hey siz!" diye seslendi Feyzi. "Neden içeri geçip oturmadınız?"

Süreyya başını çevirip Feyzi'ye baktı.

"Boş ver bunu şimdi! Daha önemli bir meselemiz var. Bize bir yol göster."

Feyzi meraklanmıştı. Tam "Ne hakkında?" diyeceği esnada, "O," diye homurdandı Yusuf, "kalın kafalının biri! Onda bize yol gösterecek akıl mı var? Ancak başımıza türlü türlü belalar açar. Yalan mı ulan Tombalak?"

Feyzi hafiften gülümsedi.

"Eh! Söylediğin pek de yalan sayılmaz. Hayrola? Söyleyin bakalım, neymiş bu önemli mesele?"

Süreyya içini çekti.

"Güzide ve Mehpare'ye asker olduğumuzu nasıl haber vereceğiz?"

Feyzi bir an kız mektebinin kapalı olduğunu unutmuştu. Başını kaldırıp karşıdaki mektep binasına baktı.

"Eee? Mektep şurada duruyor. Dağıldıklarında onlara söylersiniz."

Yusuf ters ters baktı.

"Vallahi sana boşuna kalın kafalı demiyormuşum. Ulan geri zekâlı! Mektebin orada durduğunu biz de biliyoruz. Binada artık talebe mi var da dağılsın?"

"Doğru ya! Mektep kapalıydı değil mi?"

"Hele şükür! Sonunda bizim geri zekâlı uyandı. Bazen şaka gibisin ulan Tombalak!"

Feyzi gülerek, "Ne yapayım ulan Yusufçuk!" dedi. "Şaka gibi değilim, aslında hayat gibiyim. Zaten hayat da öyle değil mi? Bak dün talebeydik, bugün asker."

Süreyya araya girdi:

"Siz şimdi bunu boş verin! Asıl meselemize geri dönelim... Onlara nasıl haber vereceğiz?"

"Açıkçası," dedi Feyzi, "çok zamanımız kalmadı. Daha Harbiye Nezareti'ne gideceğiz. Hemen geçip içeri oturun. İkisine kısa bir mektup yazın."

"İyi de bu mektubu onlara kim ulaştıracak?" diye sordu Süreyya.

Feyzi sinsi sinsi gülümsedi.

"Bazen aklım çalışıyor! Her zaman kalın kafalı biri değilim Yusufçuk."

"Ne diyorsun ulan Tombalak?"

Feyzi kendinden emin bir sesle, "Endişe etmeyin!" dedi. "Mektupları onlara ulaştıracağım."

"Ama nasıl?" diye sordu Süreyya.

"Bu akşamüzeri Refika'yla buluşacağım. Ona mektupları teslim ederim. O da bir şekilde Güzide ve Mehpare'ye ulaştırır."

"Aferin sana ulan Tombalak!" dedi Süreyya gülerek.

Feyzi bir an duraksadı, sonra gülmeye başladı.

"Ulan kalın kafa!" dedi Yusuf. "Şimdi neye gülüyorsun?"

Feyzi bakışlarını Süreyya'ya dikti.

"O ilk defa bana 'Ulan Tombalak!' dedi. Daha önce hiç böyle söylememişti."

Süreyya şaşkın şaşkın bakıp "Gerçekten böyle mi söyledim?" diye sordu.

Feyzi birkaç adım atıp koluna girdi.

"Evet, ama kızmadım! Hatta hoşuma bile gitti."

Yusuf duygulanmıştı.

"Ulan Tombalak! Vallahi de acayip bir adamsın. Her şeye rağmen iyi ki de seni tanımışız."

Feyzi birden buruklaştı.

"Ben de sizleri iyi ki tanımışım. Hadi şimdi içeri geçelim. Oturup bir zahmet mektupları yazıverin. Daha size yolda söyleyeceklerim var."

Yusuf meraklandı.

"Neyle ilgili?"

"Elbette ki evdekilerin tepkisiyle ilgili. Bizim evde kızılca kıyamet koptu, ya sizin?"

"Bizim evde de! Al benden de..."

Cümlesini tamamlamaya fırsat olmamış, Hüsrev bir anda ortaya çıkıp çakı gibi dikilmişti karşılarına.

"Sen," diye kekeledi Feyzi, "sen... sen de nerden çıktın?"

Hüsrev gülümsedi.

"Kambersiz düğün olur mu Tombalak? Elbet ben de gelecektim sizinle. Beni böyle bir başıma bırakıp nereye gidiyordunuz?"

Hepsi öyle şaşkındı ki...

"Ama," dedi Yusuf, "geleceğini hiç belli etmedin."

Hüsrev hem sevinçli hem de hüzünlüydü. Bu iki zıt duygu o anda içi içe geçmiş, ona buruk bir mutluluk yaşatıyordu.

"Size bunu nasıl söyleyeceğimi bilemiyordum. Zira bu kez durum hayat memat meselesiydi."

Süreyya, Hüsrev'e dikkatle bakıyor, yüreğindeki çalkantıları görüyordu. Onu biraz olsun yatıştırmak için, "Boş ver!" dedi. "Bize bir açıklama yapmak zorunda değilsin."

Hüsrev derin bir nefes aldı. Rahatlamıştı.

"Peki dediğin gibi olsun! O zaman söyleyin bakalım, n'apıyoruz şimdi? Planımız ne?"

***

O gün saatler su misali akıp geçmiş, akşam olmuştu... Bir an inanmak istemedi Refika.

"Sen," dedi sesi titrerken, "yoksa yine benimle eğleniyor musun?"

Feyzi'nin yüzü kireç gibiydi. Kısa bir sessizlikten sonra, "Keşke," dedi, "seninle yine eğleniyor olsam. Fakat bu sefer ciddiyim."

Refika şaşkınlıkla haykırdı:

"Bu söylediklerine inanmıyorum. Mademki böyle bir şey vardı, bana neden daha önce söylemedin? Neden ama? Dur! Yok yok! Vallahi sen benimle yine eğleniyorsun. Bu sefer kanmayacağım sana."

Feyzi birden ağlamaya başladı.

"Ne olur bu sefer inan bana. Senden istirham ediyorum."

Refika büyük bir şaşkınlık içinde, "Sen ciddi misin?" dedi.

Feyzi hâlâ ağlıyordu.

"Bak, yemin billah olsun! Bu sefer ciddiyim."

Refika olayı yeni yeni kavrıyordu. O da ağlamaya başladı.

"İnanmıyorum! Neden böyle bir şey yaptın? Ya ben ne olacağım? Yüreğim nasıl dayanacak buna?"

Feyzi ona ne cevap vereceğini bilememenin şaşkınlığı ve üzüntüsü içindeydi.

"Artık oldu bir kere. Bu saatten sonra geri dönüş yok sevgilim. Allah nasip ederse yarın orduya teslim olacağız."

Refika afalladı.

"Teslim mi olacaksınız?"

"Evet."

"Başka kimler var?"

Feyzi elinin tersiyle gözyaşlarını sildi.

"Yusuf, Hüsrev, Süreyya..."

Refika bu isimleri duyunca âdeta beyninden vurulmuşa döndü. Titrek bir sesle, "Siz," dedi, "n'aptınız böyle?"

Feyzi acıyla gülümsedi.

"Artık nalları birlikte dikeceğiz! Böylece gözümüz arkada kalmaz."

Refika kendini tutamayıp ona bir tokat attı. Bu defa hıçkırıklarının arasından, "Sen," dedi, "ne söylediğinin farkında mısın?"

Feyzi ne söylediğinin farkındaydı. Lakin onu daha fazla üzmemek adına işi şakaya vuruyor, bu konuşmayı bitirmeye çalışıyordu.

"Farkındayım."

"Değilsin! Ne söylediğinin farkında değilsin. Lanet olsun! Sen benim her şeyimdin. Bana umut veriyordun. Ne oldu sana böyle?"

"Büyüdüm!"

Refika afalladı.

"Ne yaptın?"

"Büyüdüm... galiba büyüdüm!"

Refika çaresizlik içinde ürperdi.

"Ya sana bir şey olursa?"

"Olursa da ne yapalım artık? Vatan sağ olsun!"

Refika çocuk gibi ağlıyordu.

"Ben öyle dışarıdan göründüğüm gibi güçlü biri değilim. Bunu en iyi sen biliyorsun. Seni sadece bir sevgili gibi değil, babam gibi de bildim, sevdim. Bu hayatta sahip olduğum tek erkeksin. Sana bir şey olursa ben nasıl yaşarım?"

Feyzi çok üzgündü. Bu üzüntüsünü bağrına basıp bir kez daha elinden geldiğince onu teselli etmeye çalıştı.

"Şimdi beni iyi dinle. Hepimiz sağ kalacağız. Seni temin ederim."

Refika hâlâ ağlıyordu.

"Ya başına bir şey gelirse?"

"Gelmez."

"Nerden biliyorsun?"

Feyzi bir an duraksadı.

"Şey... biliyorum işte."

Refika gözyaşlarını sildi.

"Yalan söyleme bana! Senin de bir şey bildiğin yok. Ben üzülmeyeyim diye böyle konuşuyorsun."

"Tamam, kabul! Böyle olmayacak... Sana şimdi gerçek düşüncelerimi söyleyeceğim. Evet, savaştan korkuyorum. Ama korku olmadan da cesaret olmuyor. Orduya gönüllü yazılmamda senin de tesirin oldu."

Refika duyduklarına inanamadı.

"Nasıl yani? Neler saçmalıyorsun böyle? Orduya yazılmanı ben mi istedim senden?"

"Evet."

"Sen deli misin? Ne zaman istedim bunu senden?"

"Düşman vatanımıza saldırdığında!"

Refika'nın kafası allak bullak olmuştu.

"Ne yaptığında?"

"Düşman vatanımıza saldırdığında!"

"İyi de bunun benimle ne alakası var?"

"Aslında çok alakası var. Sen de tıpkı bu canım vatanım gibi kutsalsın benim için. O ırz düşmanlarının ayakları altında ne vatanımı çiğnetirim ne de seni, anlıyor musun beni?"

Refika şaşıp kalmış, acılı yüreğini bir ateş sarmıştı.

"Ama," dedi boğuk bir sesle, "ölüm bekliyor seni."

Feyzi acıyla gülümsedi.

"O zaman ne mutlu bana. Kutsal bir yolculukta ölmek herkula nasip olmaz, öyle değil mi?"

Refika bunca zamandan beri onunla birlikte olmasına rağmen onu hiç tanımadığı hissine kapıldı, için için kendine kızdı. Ve bunu ona itiraf etti:

"Affet beni! Meğerse seni hiç tanımamışım. Sen sandığımdan daha karakterli ve cesur biriymişsin. Affet beni sevgilim, affet beni!"

Feyzi onun bu itirafı karşında önce afalladı, sonra işi yine her zamanki gibi şakaya vurup "Kuşku yok buna," dedi buruk bir şekilde gülümserken.

Refika gözü yaşlı bir şekilde, "Seni," diye mırıldandı, "iyi ki tanımışım, iyi ki sevmişim."

Feyzi'nin az önceki buruk gülümsemesi silindi ve o muzip ifade bir kez daha gelip yüzüne yerleşti.

"Sevginden hiç şüphem yok. Ama beni tanımamışsın baksana."

Refika yine gözyaşlarına boğulmuştu.

"Lütfen böyle konuşma! Bugün yeterince kalbimi kırdın zaten."

Feyzi aslında karanlığa gömülmüş gibiydi. İçi kan ağlıyor, ama elinden geldiğince bunu belli etmemeye çalışıyordu.

"Şimdi," dedi sesi titrerken, "senden helallik istiyorum. Bana hakkını helal eder misin?"

Refika bu sözler karşısında paramparça oldu. Gözyaşları sel olup akarken, "Bir gün," dedi, "senin benden böyle bir şey isteyeceğini tahmin etmezdim. Mademki böyle bir karar verdin, yolun açık ve hakkım helal olsun sana. Ama şunu bil ki seni tekrar görene dek yolunu hep gözleyeceğim, bekleyeceğim."

Feyzi artık ne bir ses ne de bir nefes işitiyordu...

"Sen," dedi boğuk bir sesle, "bugüne kadar yaşama sevişcim oldun ve hep öyle de kalacaksın. Bu savaşta ölürsem eğer diğer hayatımda seni arayıp bulacağım. Bunu da böyle bil."

Refika ne söyleyeceğini bilemiyordu. Hüzünle baktı ona. Az önceki gibi ağlayamıyordu artık. Onun böyle baktığını gören Feyzi elini ceketinin iç cebine sokup "Senden," dedi, "son bir istediğim daha var. Lütfen bu mektupları Güzide ve Mehpare'ye ulaştırabilir misin?"

Refika hâlâ sessizdi... Bir şeyler söylemek istedi ama beceremedi. Güçlükle ayağa kalktı, arkasını dönüp dışarı çıktı ve bir gölge gibi uzaklaştı. Geride endişeyle tırnaklarını kemiren genç bir adam bırakarak...

HELALLİK

O sabah önceki sabahlara hiç benzemiyordu. Zarife'nin gecesi gündüzüne karışmış, ağlamaktan bitkin düşmüş, yüzü sessizce katlandığı acının ifadesiyle iyice solmuştu. Muhiddin de kendisini dayak yemiş gibi yorgun hissediyor, gözlerini boşluğa dikip hareketsiz bir şekilde oturuyordu.

"Ah çocuğum!" dedi kendi kendine bir kez daha Zarife. "Kaderde böyle korkunç bir güne uyanmak da varmış. Ah çocuğum! Sen ne işler açtın başımıza? Ben şimdi bağrıma kimi basacağım? Kime oğlum diyeceğim?"

"Bu kadar üzme kendini kızım," dedi Şerife Nine.

"Nasıl üzmeyeyim aba? Sen ölmüş kocanı unutamadın daha. Hâlâ onun özlemiyle yanıp tutuşuyorsun. Ben anayım. Kınalı kuzuma nasıl üzülmeyeyim? Birazdan gidiyor kınalı kuzum. Ardında yüreğimi yakarak, küllerimi savurarak gidiyor hem de."

Kız kardeşi Tenzile dayanamayıp yeniden ağlamaya başladı. Elindeki mendile gözyaşlarını sildiğinde, "Ah!" diye içini çekti. "Nasıl bir acı bu Yarabbim?"

"Hiç sorma kardeşim. Bu öyle bir acı ki tarifi yok. Ancak yüreği yanan analar bilir."

"Nasıl oldu bu anlamadım. Sanki kötü bir rüya gibi!" Zarife inledi.

"Ben de bacım, ben de anlamadım. Bu haberi duyduğum andan beri yittim, kayboldum. Düşüm, umudum, bitti her şeyim!"

Tenzile bir kez daha gözyaşlarını sildi mendile.

"Gerçekten çok büyük bir acı bu."

"Hem de nasıl bir acı bacım! Onu doğurduğum gün yurt nırcasına haykırmış, acıdan bayılmıştım. Ama bu acı... Bu acı ondan da keskin bacım. Sanki içime bir taş gelip oturdu, hay kıramıyorum bile."

Şerife Nine kızının bu haline kahrolmuştu. Bir an gözlerini kapatıp "Unutma ki ben de bir anayım," diye mırıldandı. "Yeter kızım! Bu kadar hırpalama kendini."

Zarife başını kaldırıp ters ters baktı.

"Lütfen böyle konuşma, sus aba! Yoksa kıracağım seni."

Şerife Nine mecburen sustu, ama içi içini yiyordu. O sırada, "Yeter artık!" diye çıkıştı Muhiddin. "Yaşlı kadınla böyle konuşulmaz. Biraz edepli ol!"

Zarife birden öfkelendi.

"Sen de biraz erkek gibi davransaydın hiç fena olmazdı. Bacak kadar oğluna söz geçiremedin."

"Sen benimle ne biçim konuşuyorsun? Ağzını topla!"

Zarife'nin öyle canı yanıyordu ki kendisine hâkim olmakta güçlük çekiyordu.

"Ya toplamazsam n'olacak?"

Muhiddin öfkeyle yumruğunu sıktı. Ağzını açıp karısına kötü bir laf edeceği sırada, "Bacanak," diye seslendi Tenzile'nin kocası Emin. "Lütfen sus! Bir şey söyleme. Kadının yüreği yanıyor. Ne konuştuğunu bilmiyor."

Muhiddin sustu. Derin bir "Offf!" çekti. Sonra başını umutsuzca sağa sola salladı. Emin bu defa bakışlarını Zarife'ye çevirip "Lütfen," dedi, "sen de biraz toparla kendini. Biliyorum acın büyük. Lakin bu saatten sonra elden bir şey gelmez. Artık sağ salim gidip zaferle dönmesi için hep birlikte dua edeceğiz."

Zarife birden etlerinin lime lime doğrandığını hissetti. Bir kez daha acılı bir sesle, "Anayım ben," dedi, "ana! Duydunuz mu? Anayım ben. Öyle her şeyi boş veremem."

Emin de artık ne söyleyeceğini, ne yapacağını bilmiyordu. O da ağlamamak için kendisini zor tutuyordu. O sırada bir hışırtı duyuldu. Hepsi başını çevirip hışırtının geldiği tarafa baktı. Yusuf elinde tahta bir bavulla öylece duruyor, buğulu gözleriyle onlara bakıyordu... Derken birden annesiyle göz göze geldi.

"Oğlum," diye inledi Zarife, "gitme... beni bırakıp gitme... sen benim ümit ağacımsın... hayat ağacımsın... yaşama sevincimsin..."

Zarife acıdan neredeyse bayılacak gibiydi. Yusuf da onun bu üzüntüsü karşısında perişan olmuş, yüreği kan ağlıyordu.

"Ana! Biliyorum çok üzdüm seni. Affet beni. Ama sen de şunu bil ki kanımda bu kutsal vatanın kaderini taşıyorum."

Annesi birden hiddetlendi.

"Sus! Karşıma geçip böyle konuşma. Beni acılar içinde bırakıp gitmene gönlüm razı değil. İzin vermiyorum gitmene."

Yusuf'un kederli gözlerinden birkaç damla yaş yanaklarına doğru süzülürken, "Ana," diye yalvardı. "Kulunum, kurbanınım! Kerem eyle..."

Zarife dayanamayıp sözünü kesti:

"Gitmene izin vermiyorum."

Yusuf baktı ki böyle olmayacak, "Ana," dedi kararlı bir sesle, "senden şimdi helallik istiyorum. Lütfen analık hakkını helal et bana!"

Zarife birden divandan kayıverdi ve yere boylu boyunca devrildi. Kederli gözleri ağır ağır kapandığında son defa başını kaldırıp oğluna baktı.

***

Hafız Ana dün geceden beri gözlerini kırpmamıştı. Kendisini aşırı yorgun ve tükenmiş hissediyordu. Uzun saatlerden bu yana başı sonu belirsiz, kesik kesik cümlelerle mırıldanıp durmuş, yüreğini yakan acıyla sabahı zar zor etmişti.

Süreyya da tıpkı annesi gibi perişandı. Onun da ağzını bıçak açmamış, sabaha kadar yüreği sıkışıp durmuştu.

"Sen," dedi Hafız Ana, "asker olacak yaşta mısın oğul? Daha düne kadar o ellerin kalem tutuyordu. O narin eller şimdi nasıl tüfek tutacak?"

Süreyya'nın yine yüreği sıkıştı. Bir eli göğsünde, "Hafız Ana!" dedi. "Ordumuzun bana ihtiyacı var. Bu kalem tutan ellerim narin de olsa, taşın altına bu ellerimi koymak zorundayım. Eğer koymazsam kim bilir belki de ilelebet özgürlüğümüzü yitireceğiz. Oysaki bizim gibilerin sahip olduğu tek şey özgürlük, yalan mı?"

"Değil oğul, yalan değil! Ama senin yaşın kaç daha? Henüz çocuk sayılırsın. Yetişkin değilsin. Beni de kahreden şey bu. Eğer yetişkin olsaydın, savaşa gitmemen bu memlekete bir ihanet sayılırdı. İşte o zaman senin yüzüne tükürür, bir daha da o hain suratına bakmazdım."

Süreyya'nın gözleri dolu dolu olmuştu.

"Ne olur affet beni! Biliyorum üzdüm, kırdım seni. Şu an içimde kopan fırtınaları bir ben, bir de Allah biliyor..."

Hafız Ana cevap vermedi, gözlerini kapattı. Etinin her zerresini yakan o acıyı bir kez daha yüreğinin derinliklerinde hissetti.

"Hafız Ana!" diye devam etti konuşmasına Süreyya. "Yaşımız kaç olursa olsun şeytanın hain planını bozmak zorundayız. O imansızların karşısına güçlü imanımızla çıkıp savaşmalıyız. Yoksa Allah affetmez bizi. O yüce lütfunu esirger hepimizden."

Hafız Ana birden ağlamaya başladı.

"Doğru söylüyorsun ama çok tecrübesizsin oğul. Ya o kahpe savaşta sana bir şey olursa, başına bir hal gelirse ne yaparım ben?"

"Lütfen ağlama, başını dik tut ana! Bu savaşta ölmem gerekse bile bu kutsal vatan için değer. Ağlama ana, ağlama!"

"Ben anayım, ağlarım oğul. Anaların işi bu zaten, evlatlarına ağlamak. Sen bilmezsin bu duyguyu. Zira ana değilsin. Unutma oğul! Çocuk onu doğuran ananındır. Çocuk o ananın bir parçasıdır, yüreğidir. Şimdi sus! Bir daha da acılı bir anaya ağlama deme."

Süreyya'nın nefesi sıkıştı, omuzları daha da çöktü.

"Kusura bakma Hafız Ana! Bir daha da..."

Vahide de oradaydı. Kardeşi Süreyya'ya hâlâ büyük bir öfke duyuyordu. Dayanamayıp sözünü kesti:

"İnattan başka bir şey bilmeyen zavallının tekisin sen. Niçin bu oyunu oynadın bize?"

Süreyya başını çevirip baktı.

"Sen neler söylüyorsun?"

"Sus! Artık kabul et. Yaptığın şey son derece aptalcaydı, yalan mı?"

"Bence yaptığım şey hiç de aptalca değil. Eğer benim gibi bir erkek olsaydın sen de aynısını yapardın."

Vahide birden ağlamaya başladı.

"Peki böyle bir şeyi yaptığında bizi hiç düşünmedin mi? Sen bu evin güneşiydin!"

"Yine öyleyim abla."

"Değilsin, artık güneşimiz değilsin."

Süreyya şaşkın şaşkın baktı.

"Niye böyle söylüyorsun?"

"Bunu hissediyorum işte."

Süreyya acı acı gülümsedi.

"Hissediyor musun? Allah aşkına ne söylediğinin farkında mısın?"

Vahide sustu.

"Niçin cevap vermiyorsun?" diye üsteledi Süreyya.

Vahide ona kızgınlıkla baktı.

"Sus! Kendini haklı çıkarmaya çalışma. Hain düşman orada denizin kumu kadar çok sayıda. Ayrıca sen kime güveniyorsun kardeşim? Tüfeğine mi, çocuk yaştaki arkadaşlarına mı, yoksa o manda beyinli aklına mı? Savaşta karşına yüz kişi, hatta bin kişi çıkıp üzerine kurşun yağdırdığında ne yapacaksın? Bunu öngörmek için biraz akıl sahibi olmak yeter. Şimdi anlıyor musun beni?"

Süreyya son defa acıyla gülümsedi.

"Hain düşman denizin kumu kadar çok olsa da orada, ancak pek azı kurtulacak elimizden. Zira yüce Rabbim onların yargılama işini bu dünyada tez yapıp bitirecek. İslam'ın ışığının sönmesine asla izin vermeyecek."

Vahide artık ne diyeceğini bilemiyor, umutları bir mum ışığı gibi zayıflayıp sönüyordu. O andan itibaren karanlık bir duygu yüreğine yuva yaptı.

"Oğul!" diye mırıldandı Hafız Ana. "Şunu bil ki beni benden aldın. Başımın üzerine kuvvetli bir yumruk indirdin. Beni sersemletip yolumu şaşırttın..."

Süreyya, annesini dinlerken ayağının altından sanki yer kaydı, dünya başına yıkıldı.

"Oğul!" diye sürdürdü konuşmasını Hafız Ana. "Sensiz geçireceğim günleri düşündükçe yüreğim karalar bağlayacak ve yüzüm hiç gülmeyecek. Ta ki sen bu eve sağ salim dönünceye dek."

Annesinin bu sözleri öyle ezici, öyle dokunaklıydı ki... Süreyya'nın içi yandı, yeniden ağlamaya başladı.

"Hafız Ana," dedi hıçkırıklarının arasından, "sağ salim dönmeye çalışacağım. Lakin savaş bu, olur ya... Eğer dönemezsem hakkını helal et o zaman! Bil ki oğlun memleket yolunda, Allah yolunda şehit düşmüştür."

Hafız Ana o an çaresizlik içinde ürperdi, oğluna iyice sokulup "Ah yavrum!" diye haykırdı. "Yavrum, canım yavrum..."

Biz onların çiçeklerini kopardık...
(Winston Churchill)

ASKER OCAĞI

O sabah gün sanki her zamankinden daha çabuk aymış, güneş bir başka doğmuştu. Koğuşun içerisi demir karyolalı, beyaz çarşaf yataklı, önleri dolaplı, rutubetli ve tütün kokuluydu.

"Ah!" diye inledi Feyzi. "Hani asker ocağı ana kucağı gibiydi!"

Yusuf başını çevirip ona baktı.

"Ne oldu Tombalak? Yoksa daha ilk günden dırdıra mı başladın?"

"Dırdır etmiyorum. Ama dün geceden beri çok açım. Şimdi evde olsaydım anam karnımı çoktan doyurmuştu."

"Sahiden senin o koca karnın doyuyor muydu?"

"Ulan Yusufçuk! Acaba senin adını değiştirip kılçık mı koysak? Ha, ne dersin? Sanki bu isim daha çok yakışacak gibi sana."

Yusuf gülümsedi.

"Olur, neden olmasın? Ama bunun için tek bir şartım var. Senin de ismini değiştireceğiz. Bundan böyle sana da dırdırcı diyeceğiz. Ha, ne dersin?"

Feyzi tam cevap vereceği sırada içeriye uzun boylu, iri yapılı bir adam girdi. Bu, çavuşlarından başkası değildi. Birden kalın ve gür sesiyle ilk komutunu verdi:

"Koğuş kalk! Hazır ol!"

Koğuştakiler şimşek hızıyla yataktan fırladı, karyolaların solunda hazır ola geçip beklediler.

"Aferin asker!" diye haykırdı çavuş. "Bugünden itibaren birlikteyiz. Artık hayatınızda yeni ve şanlı bir dönem başlıyor. Size vereceğim ilk nasihat şu: Önceden bildiğiniz her şeyi unutun! Anlaşıldı mı asker?"

Koğuştakiler sanki sözleşmişçesine hep bir ağızdan haykırdılar:

"Emredersiniz komutanım!"

Çavuş bıyık altından hafifçe gülümsedi.

"Aferin size! Zamanı geldiğinde hepiniz çakı gibi asker olacaksınız. Ya sizden asker yaratacağım ya da sizi buraya kendi ellerimle gömeceğim. İşte size bir şans! Bu söylediklerim harfiyen anlaşıldı mı asker?"

Herkes yine hep bir ağızdan haykırdı:

"Emredersiniz komutanım!"

Çavuş gözü pek ve son derece disiplinli biriydi. Yıllardan beri Osmanlı ordusunda acemi askerleri yetiştiriyor, daha sonra da birliklerine gönderiyordu. Birkaç adım atıp içlerinden birine iyice yaklaştı.

"Asker," dedi gür sesiyle, "adın ne senin?"

Genç adam heyecanlıydı. Sesi çatallaştı.

"Refik."

Çavuş onu duymazdan geldi.

"Adın ne senin?"

Genç adam hâlâ heyecanlıydı.

"Refik, komutanım."

Çavuş sağ ayağını kaldırdı. Postalıyla ayak parmaklarına basıp "Adın ne?" diye bir kez daha bağırdı. "Seni duymadım! Şimdi gür bir sesle yeniden söyle."

Genç adamın o an duyduğu acıdan yüzü kıpkırmızı olmuş, kara gözlerinden yaşlar gelmişti. Bu sefer var gücüyle haykırdı:

"Refik, komutanım."

Çavuş postalını parmaklarının üzerinden hafifçe çekti. Genç adamı göz ucuyla şöyle bir süzdükten sonra, "Şimdi söyle bakalım Refik," dedi, "neden burdasın?"

Refik yirmi altı yaşında, çiftçiydi. Okuma yazması yoktu.

"Şey komutanım... ben... şey..."

Çavuş sözünü kesti:

"Sus! Eşşek kadar olmuşsun ama hâlâ kendini ifade etmesini bilmiyorsun. İnsan buraya neden geldiğini bilmez mi?"

Genç adam çavuşun karşısında âdeta küçük dilini yutmuştu. Çavuş bu sefer öfkeyle, "Ya sen?" dedi, "neden burdasın?"

Süreyya onun karşısında dimdik duruyor, kararlı gözlerle bakıyordu.

"Beni buraya onur meydanı çağırdı komutanım!"

Çavuş şaşırdı.

"Onur meydanı mı? O da ne demek?"

"Vatan demek, İslam demek, komutanım! Aynı zamanda er meydanı, şehitlik meydanı demek, komutanım! Biz buraya vatan için, İslam için ölmeye geldik. Umarım neden burda olduğumu açıklayabilmişimdir, komutanım."

Çavuşun tüyleri diken diken olmuştu. Yaşça küçük birisinden doğrusu böyle büyük bir cevap beklemiyordu.

"Senin adın ne asker?"

"Süreyya, komutanım."

"Yaşın kaç?

"On yedi!"

"On yedi mi? Yoksa orduya gönüllü mü katıldın?"

"Evet, komutanım."

"Ya sen ne iş yapıyordun?"

"Bir iş yapmıyordum. Talebeydim komutanım!"

"Nerede peki?"

"İstanbul Sultanîsi'nde."

Çavuş bir kez daha afalladı.

"Nasıl yani? O güzide mektebi bırakıp buraya mı geldin?"

Süreyya kendisinden öyle emindi ki, "Evet, komutanım!" dedi kararlı bir sesle. "O güzide mektebi bırakıp buraya geldim. Lakin hiçbir güzide mektep bu kutsal vatandan daha önemli ve değerli değildir. İstanbul Sultanîsi gibi mektepleri güzide yapan şey vatanın bu kutsallığıdır. Vatan yoksa mektep de yoktur komutanım."

Çavuş böyle bir cevap beklemediği için ne diyeceğini şaşırmıştı. Ama çabucak kendini toparlayıp "Pekâlâ," diye seslendi, "kaç kişisiniz burada?"

"Şimdilik dört komutanım."

Çavuş meraklanmıştı.

"Peki diğer üç kişi kim? Onlar da bir adım öne çıksın."

Yusuf, Feyzi ve Hüsrev hiç zaman kaybetmeden bir adım öne çıktılar. Çavuş onlara dikkatle baktıktan sonra, "Hepiniz," diye seslendi, "aynı yaşta mısınız?"

Yusuf birden haykırdı:

"Evet, komutanım! Hatta hepimiz sınıf arkadaşıyız."

Çavuş iri gözlerini kocaman açtı.

"Artık burada talebe değil, askersiniz. O kalem tutan elleriniz bundan böyle tüfek tutacak, hazır mısınız buna?"

Feyzi birden ellerini bacaklarına yapıştırdı ve nizami bir şekilde hazır ola geçip "Hazırız komutanım!" diye bağırdı. "Biz gönüllüler hazırız."

Çavuş onlarla gurur duymaya başlamıştı.

"Ama bilesiniz ki tüfek, kalem tutmaya benzemez hiç."

Feyzi sırıttı.

"Biz izciyiz komutanım, hanım evladı değiliz! Yeri geldiğinde kalem tutarız, yeri geldiğinde de tüfek... Yeri geldiğinde de patates soymasını biliriz, komutanım."

Çavuşun her geçen saniye şaşkınlığı daha da artıyordu.

"Demek izcisiniz, ha?"

Dört arkadaş o an sözleşmişçesine hep bir ağızdan haykırdılar:

"Evet, komutanım!"

Çavuş birdenbire keyiflendi.

"Demek yeri geldiğinde kalem tutuyor o elleriniz, ha?"

Dört arkadaş yine hep bir ağızdan haykırdı:

"Evet, komutanım!"

"Demek yeri geldiğinde tüfek tutuyor o elleriniz, ha?"

"Evet, komutanım!"

"Demek yeri geldiğinde patates soyuyor o elleriniz, ha?"

"Evet, komutanım!"

Çavuş bir kez daha bıyık altından gülerek, "O zaman," dedi gür bir sesle, "siz dördünüz doğru mutfağa gidiyorsunuz şimdi. Zira soyulacak patatesler sizi bekliyor..."

***

Yusuf burnundan soluyordu.

"Allah seni kahretsin ulan Tombalak! Demek yeri geldiğinde patates soymasını biliriz, ha? Ulan nedir senden çektiğimiz! Başımıza açtığın işe bak. Sabahtan beri soy soy bitmiyor bu çamurlu patatesler."

Hüsrev de kızgındı.

"Yusufçuk doğru söylüyor. Tüh sana Tombalak! Ulan parmaklarım uyuştu artık. Hissetmiyorum. Burada yüzlerce kilo patates var."

Feyzi de perişandı.

"Yine o kenef ağzını açma ulan! Ben öylesine söylemiştim. Ne bileyim patates soyacağımızı. Memleketin bütün patatesini buraya toplamışlar sanki."

Hüsrev daha da öfkelendi.

"Sus ulan! Bir daha da ağzını açma. Eğer bir daha böyle bir şey yaparsan tanımıyorum seni. Yeter ulan! Burası mektep değil, asker ocağı. Biraz uyanık ol!"

Feyzi hafiften içerledi.

"Tanımazsan tanıma ulan! Ben de bundan böyle seni tanımıyorum. Mademki bu kadar söylenecektin, peşimize takılıp ne diye geldin?"

Hüsrev ona ters ters baktı.

"Lafı başka yere çekme."

"Nereye çekeceğim ulan? O zaman sen de üstüme gelme. Zaten aş kaplarının tıkırtısını işitiyorum. Sıcak yemek burnumda tütüyor. Aslında biraz sıcak yemek bana iyi gelirdi. Midemi yatıştırırdı."

Süreyya ona acımaya başlamıştı.

"Tamam, biraz idare et. Öğlen yemek yiyeceksin."

Feyzi'nin yüzü limon gibi sararmıştı.

"Yemeksiz asker mi olur Süreyya? Askere yemeğini vereceksin ki canla başla koşup savaşsın."

Süreyya gülümsedi.

"Haklısın! Ama bazılarına göre de şöyle bir gerçek var: Tütünsüz asker mi olur? Ya buna ne diyeceksin?"

Feyzi derin derin soludu.

"Çok şükür ki o meredi içmiyoruz. Ayrıca içenleri de görüyoruz zaten. Bıyıkları ve dişleri sararmış."

Yusuf kendini tutamayıp güldü.

"Ulan Tombalak, nerden aklına geliyor böyle şeyler?"

Feyzi cevap vermedi. Birdenbire durgunlaşmıştı. Bu hali Süreyya'nın gözünden kaçmadı.

"Yine ne oldu? Niye durgunlaştın?"

Feyzi içini çekti.

"Ne bileyim be Süreyya! Şimdi birden gözüme takıldı. Doğrusu yadırgadım bu elbiseyi. Tuhafıma gitti görünüşümüz."

Herkes başını eğip üzerindeki üniformaya dikkatle bakarken, "Ne var ki?" diye sordu Süreyya. "Bildiğin üniforma işte."

Feyzi kederlenmiş gibiydi.

"Değil, bildiğimiz üniforma değil bu. İstersen kendini de, bizi de kandırma! Bu üniforma hiç mektep kıyafetine benziyor mu?"

"Elbette benzemiyor," dedi Süreyya. "Ama bu da izci üniforması gibi."

"Değil, izci üniforması gibi de değil!"

"Öyleyse ne peki?"

Feyzi kısa bir an sustu. Zonklayan şakaklarını ovuşturmaya başladı. O an hiç kimse konuşmuyor, merakla cevabını bekliyorlardı. Neden sonra Feyzi'nin derinden gelen sesi kulaklarında yankılandı:

"Bu üniforma bir başka gibi, büyüklere göre sanki! Ayrıca mektep kıyafeti gibi masum değil. En önemlisi de bu kıyafetin içinde birden büyüdüm sanki. Siz öyle hissetmediniz mi?"

Hiç böyle düşünmemişlerdi... Sessizlik uzayınca Hüsrev ortamı biraz yumuşatmaya karar verdi.

"Haklısın Tombalak! Doğrusu ben de yadırgadım bu elbiseyi. Ne hafif bir elbise bu! İnsan yalnız don gömlek giymiş gibi hissediyor."

Yusuf ve Süreyya kendilerini tutamayıp kıkırdadılar. Feyzi ise ona ters ters bakıp "Ne diyorsun sen be?" diye homurdandı.

"Bir şey demiyorum! Ne diyeceğim Tombalak? Öyle mektepteki gibi kravat yok, ceket yok... Ayrıca çoğu sabah kravatımı zavallı ablacığım bağlıyordu."

Yusuf bir kahkaha attı.

"Vallahi ben de her sabah kravat bağlamaktan bıkmıştım. İzci düğümü atmak bana daha kolay geliyordu."

Feyzi hâlâ durgundu.

"Ya diğer söylediğim şey?"

Yusuf onun neden bahsettiğini anlamamıştı.

"Hangi şey?"

"Sen bu kıyafetin içinde büyüdüğünü hissetmedin mi?"

Yusuf on saniye kadar sessizce ona baktı. Sonra, "Yalan yok," dedi, "ben de tıpkı senin gibi hissettim. Sanki bir çocuktan daha fazlasıyım şimdi. Oysaki kısa pantolonum hâlâ dolapta asılı."

Feyzi buruk bir şekilde gülümsedi.

"Benimki de! O kısa izci pantolonunu her giydiğimde dedem ne kızardı bana."

Yusuf da buruk bir şekilde gülümsedi.

"Esas sen benim Şerife Ninemi görmeliydin. Her defasında küplere binerdi. Hatta bir gün karşıma geçip beni şöyle azarlamıştı: 'Aynada kendine baktın mı hiç? Bu kısa pantolonla konu komşuya rezil ettin hepimizi... Yoksa bu gidişle evlenecek kızı zor bulursun. Hasibe'nin oğlu Hilmi'yi görmüyor musun? Oğlanın 'sidikli' diye adı çıktı da, hiç kimse kızını vermedi...' Evet, aynen böyle söylemişti."

Herkes gülme krizine girmişti. Feyzi kahkahalarının arasından, "Âlem kadınmış!" dedi güçlükle.

Yusuf hâlâ gülüyordu.

"Çok..."

Derken birden hepsi sustu. Aralarındaki bu tuhaf sessizliği yine Hüsrev bozdu.

"Ne oldu? Neden sustuk böyle?"

Süreyya hâlâ dalgındı. Gözlerindeki ışık, dudaklarındaki gülümseme tamamen silinmişti.

"Sizce onu incittim mi?"

Hüsrev kimden bahsettiğini anlamamıştı.

"Kimden söz ediyorsun?"

"Güzide'den!"

Hüsrev onu yatıştırmak istercesine, "Bence," dedi, "onu incitmedin. Ayrıca niye böyle düşünüyorsun ki?"

"Niye düşünmeyeyim? Artık gönlünde açık bir yara gibiyim."

Hüsrev bir an ne diyeceğini bilemedi. Bunun üzerine Feyzi hemen araya girip "Süreyya çok doğru söylüyor," dedi hayıflanarak. "Ben de Refika'nın hayallerini yıktım, yüreğini kanattım. Zavallı kızcağızı görmeliydiniz. Önce söylediklerime inanmadı. Şaka yaptığımı sandı. Gerçek olduğunu anlayınca dünyası başına yıkıldı."

Yusuf da kederliydi.

"Sen yine onu son bir defa gördün, helallik istedin. Biz onları ne görebildik, ne de helallik isteyebildik. Öyle değil mi Süreyya?"

"Evet," dedi üzgün bir sesle Süreyya, "evet, yapamadık. O benim artık düşüncemde, kanımda, tenimde; kokusu içimde kaldı."

Yusuf aklına bir şey gelmiş gibi başını çevirip Feyzi'ye baktı.

"Sahi, ona mektupları verdin değil mi?"

Feyzi cevap vereceği sırada çavuş mutfağa girdi. Yanlarına gelip o kalın ve gür sesiyle bağırdı:

"N'aptınız asker? Patatesleri soydunuz mu?"

Hepsi birden ayağa fırladı. Hazır ola geçip hep birlikte haykırdılar:

"Soyduk komutanım!"

Çavuş başını eğip yerdeki soyulmuş patateslere baktı. Sonra alaycı bir sesle, "Gerçekten," dedi bıyık altından gülerek, "patates soymasını biliyormuşsunuz. Aferin size!"

Yusuf göz ucuyla Feyzi'ye baktı. Hafiften başını sağa sola sallarken, "Sağ olun komutanım!" diye karşılık verdi.

Çavuş bu sefer hınzırca gülümsedi.

"Şimdi ellerinizi yıkayın. Derhâl eğitim alanına gelin. Orada kendi gözlerimle göreceğim sizi. Gerçekten izci misiniz yoksa hanım evladı mı?"

***

Feyzi gittiğinden beri Refika ruh gibiydi. Bu beklenmedik ayrılık onu altüst etmiş, acısı yüreğine derin bir kök salmıştı. Sürekli onunla geçirdiği mutlu günleri düşünüp durmuştu gözyaşları içinde.

"Bildiğim kadarıyla," dedi mektepten arkadaşı, "evleri şurası. Oraya yalnız gitmek istediğinden emin misin? İstersen seninle gelebilirim."

Refika başını kaldırıp iki katlı, küçük ama şirin eve baktı. Evin duvarları sarı renge yeni boyanmıştı.

"Evet," dedi durgun bir sesle, "eminim. Sana da zahmet verdim. Sen eve dön. Daha yapacak işlerin vardı."

Arkadaşı oldukça meraklı biriydi. Onda tuhaf bir hal olduğunu sezmişti. Bir kez daha üsteledi:

"Ev işleri bekleyebilir. İstersen seninle..."

Refika sözünü kesti:

"Hayır, çok sağ ol. Onunla özel bir şey konuşacağım. Sana daha sonra her şeyi anlatırım."

Arkadaşı bunun üzerine üstelemedi.

"Pekâlâ, gidiyorum. Eğer zamanın olursa uğra bana, olur mu?"

Refika düşünceliydi.

"Söz vermeyeyim. Eğer zamanım ve keyfim olursa uğrarım, yoksa uğramam bilesin."

Arkadaşı dudağını büzdü. Sonra arkasını dönüp ağır ağır yürümeye başladı. Refika onun uzaklaştığını görünce yolun karşısına geçti. Sokak kapısının önünde birkaç saniye durduktan sonra kapıyı çaldı. Çok geçmeden kapı hafifçe aralandı.

"Buyurun," dedi Güzide. "Kimi aramıştınız?"

Refika onun olduğunu tahmin etmişti. Birden sesi titredi.

"Güzide sen misin?"

Şaşırdı, ona dikkatle baktı Güzide. Sonra meraklı bir sesle, "Sen de kimsin?" diye sordu.

"Benim adım Refika!"

Güzide bu ismi bir yerlerden anımsıyordu.

"Şey... ismini bir yerlerden hatırlıyor gibiyim... ama nerden..."

Refika sözünü kesti:

"Süreyya'dan olabilir mi?"

Güzide'nin o an başından aşağı kaynar sular döküldü. Yüreği sıkıştı, nefes alamaz oldu.

"Sen... şimdi hatırladım... sen Feyzi'nin kız arkadaşıydın, değil mi?"

Refika onun adını duyunca birden ağlamaya başladı. Titrek dudaklarını hafiften aralayıp "Evet," dedi hıçkırıklarının arasından, "Feyzi'nin kız arkadaşıyım. Seninle tanışmak bir türlü nasip olmamıştı."

Güzide oldukça şaşkındı.

"Hoş geldin, sefa getirdin. Gel içeri, kapıda durma. Merak ettim şimdi. Seni hangi rüzgâr attı buraya?"

Refika gözyaşlarını sildi.

"Girmeyeyim. Evde insanlar vardır."

"İçeri buyur. Evde kimse yok. Annemler az önce teyzeme gitti."

Refika "pekâlâ" der gibi baktıktan sonra içeri girdi. Güzide öyle heyecanlıydı ki bir kez daha, "Seni hangi rüzgâr attı buraya?" diye sordu. "Umarım kötü bir şey yoktur."

Refika üzgündü. Cevap vermeden önce ne söyleyeceğini kestiremeyen bir insanın kararsızlığı içinde baktı ona. Ardından, "Feyzi," dedi titrek bir sesle, "asker oldu."

Güzide duyduklarına inanamadı.

"Ne... ne oldu?"

Refika onu anlayabiliyordu.

"Ben de duyduğumda inanamadım. Önce şaka yaptığını sandım. Sonra karşımda ağlayınca inandım ona. Keşke her zamanki şakalarından biri olsaydı bu da."

Güzide'nin o an güzel gözlerinde yaşlar tanelenmiş, yüzü gölgelenmişti. Belki de ömründe ilk defa kendini bu kadar aciz hissediyordu.

"Bana," dedi boğuk bir sesle, "ondan bir haber mi getirdin?"

Refika kahroldu.

"Evet."

"Yoksa o da mı asker şimdi?"

"Evet."

Güzide derin derin solumaya çalıştı.

"Başka kim var?"

"Bildiğim kadarıyla Yusuf ve Hüsrev."

Güzide bu sefer yüreği ağzında, "Peki ondan ne haber getirdin bana?" diye sordu.

"Feyzi giderken bana bir emanet bıraktı."

"Ne emaneti?"

Refika elini siyah çantasına attı. İçinden iki âdet sarı zarf çıkardı. Zarfları ona uzatırken, "Galiba," dedi, "bunlar size yazılmış veda mektupları. Biri sana, biri de Mehpare'ye."

Güzide'nin elleri titriyordu. Bu defa ağlamaklı bir sesle, "Bana böyle mi veda edecekti sevgilim?" dedi.

"Ne yapacaksın? Elden bir şey gelmiyor. Demek ki kaderde bu da varmış."

"Evet, ne yapacaksın?"

Refika onun acısını hissedebiliyordu.

"Yaşayıp göreceğiz."

Güzide bu defa kararlı bir sesle sordu:

"Ne yapacaksın?"

Refika bir an durdu, onu dikkatle süzdü... Bu sözlerinden kendince bir mana çıkarmaya çalışırken, "Neyi ne yapacağım?" diye sordu. "Lütfen benimle daha açık konuşur musun?"

Bu sefer de Güzide onu dikkatle süzdü... Refika meraklı gözlerle bakıyor, ondan bir cevap bekliyordu.

"Ben," dedi kararlı bir sesle Güzide, "bugüne kendimi hazırlamıştım."

"Neye hazırlamıştın?"

"Bugüne! Onun er ya da geç orduya katılacağını biliyordum. Onunla bunu konuşmuştuk daha önce."

Refika afallamıştı.

"Oysaki böyle bir şeyden bana hiç bahsetmedi Feyzi. Bu yüzden ona çok kırgınım, kızgınım."

Güzide onun kısa kızıl saçlarına bakıp "Boş ver!" dedi. "Kırılma, kızma ona. Ben Süreyya'ya ne kırıldım, ne de kızdım. Sadece böyle bir vedayı ikimiz de hak etmemiştik. Keşke son bir defa görebilseydik birbirimizi."

"Gerçekten böyle mi düşünüyorsun?"

"Evet! Ne yapayım? Ben böyle biriyim işte. Bunu ona da söylemiştim. Ben bir korkağı asla sevemem, gönlümde yer açamam. Hatta..."

"Hatta ne?"

"Hatta sevdiğim adamın peşinden giderim. Az önce sırf bu yüzden sana sordum, ne yapacaksın? Evde oturup onun dönüşünü mü bekleyeceksin, yoksa sevdiğin adamın peşinden mi gideceksin?"

Böyle bir soru beklemeyen Refika şaşkınlıkla bakakalmış Güzide'ye... Ona bakarken zaman zaman nefesi daralıyor, zaman zaman da kalbine ince bir sızının yayıldığını hissediyordu.

***

Öğle saatiydi. Güneş tepedeydi ve sıcaklık insanın içini isti yordu. Bütün askerler eğitim alanında toplanmış, çavuşun karşısında hazır ola geçmişti.

"Asker," diye seslendi çavuş. "Su uyur, düşman uyumaz! O hainlerin hile ve tuzaklarına karşı her zaman hazırlıklı olmak zorundayız. Burada benim görevim sizi düşmana karşı hazırlamak, iyi bir savaşçı yapmak. Söylediklerim anlaşıldı mı?"

Askerler hep bir ağızdan haykırdı:

"Emredersiniz komutanım!"

Derken birdenbire aralarında bir fısıltı başladı ve çok kısa bir süre sonra bu fısıltı uğultuya dönüştü.

"Susun!" diye çıkıştı çavuş. "Bana az önce 'Oymak beyim' diyen her kimse bir adım öne çıksın."

Herkes bu komutla birlikte sustu. Göz ucuyla birbirlerine bakmaya başladılar... Çavuş bir kez daha, "Hadi asker!" diye çıkıştı. "Her kimsen bir adım öne çık."

Ansızın Feyzi bir adım öne çıktı. Mahcup bir şekilde çavuşa bakarken, "Özür dilerim komutanım!" dedi. "Bilerek olmadı, ağzımdan kaçtı."

Çavuş öfkelenmiş gibi yaptı.

"Yine mi sen?"

Feyzi bir an ne diyeceğini bilemedi.

"Evet, oymak beyim!"

Eğitim alanındaki herkes bu sefer kıkırdamaya başladı. Çavuş da gülmemek için kendini zor tutuyordu.

"Bak asker! Sen artık bir izci değilsin. Ben de senin oymak beyin değilim. Burası izci ocağı değil, asker ocağı. Bundan sonra bir izci gibi değil, asker gibi davranacaksın. Anlaşıldı mı?"

Feyzi çok utanmıştı.

"Anlaşıldı komutanım!"

Çavuş ordunun ne kadar disiplinli bir yer olduğunu daha ilk günden diğerlerine de göstermek için, "Şimdi yere yat asker!" diye komut verdi. "Sürünerek ilerle."

Feyzi şaşırdı.

"Emredersiniz komutanım!"

Çavuş ondan yere yatmasını istemişti, ama Feyzi hâlâ ayakta duruyordu. Çavuş bu duruma bir anlam veremeyip "Asker," diye haykırdı, "yere yatmak için daha ne bekliyorsun?"

"Emredersiniz komutanım!"

Çavuş hafiften öfkelenmeye başlamıştı.

"Eee? Daha ne bekliyorsun? Yere yatsana asker!"

Yusuf dayanamayıp birden öne atıldı. Feyzi'nin yanına geldi. Onu koluyla dürtüp "Hadi!" dedi. "Şimdi yere yat. Birlikte sürünerek ilerleyelim."

Feyzi, Yusuf'un söylediklerini birden idrak edince hemen yere yattı. Sürünmeye başlayacakları sırada Hüsrev ve Süreyya da koşup yanlarına geldi. Onlar da hiç vakit kaybetmeden yere yatıp sürünmeye başladılar...

Çavuş şaşırmıştı. Onlara hayret dolu gözlerle bakarken, "Bunlar da kim?" diye sordu askerlerden biri kısık sesle.

En ön sırada duran kısa boylu asker cevap verdi:

"Mektepli gönüllülermiş!"

O sırada çavuş, "Asker," diye bağırdı, "derhâl ayağa kalk!"

Dört arkadaş hemen ayağa kalktılar. Üstleri toz toprak içinde kalmıştı. Çavuş âdeta burnundan soluyarak, "Yere yatmanızı size kim emretti?" diye çıkıştı.

Yusuf diğerlerinin sustuğunu görünce hazır ola geçti. Sanki onlar adına da bir cevap vermesi gerekiyordu.

"Siz komutanım!"

Çavuş şaşkınlıkla haykırdı:

"Ben mi?"

"Evet, komutanım."

"Hayır, yanılıyorsun asker! Ben size emir vermedim. Sadece ona verdim. Size n'oluyor?"

Yusuf, çavuşun karşısında çakı gibi dikiliyordu.

"Biz izci kardeşleriz komutanım..."

Çavuş ansızın öfkelendi, sözünü kesti:

"Başlatma ulan izci kardeşliğinizden! Sen savaşı çocuk oyuncağı mı sanıyorsun? Cephede ya yaşıyorsundur ya da ölüsündür. Şunu anlayın artık: Birinizin hatası, hepinizin nalları dikmesi demek!"

Yusuf'un öfkesi ve üzüntüsü sanki birbirine karışmıştı.

"Biz izciler yemin ettik komutanım. Anca beraber, kanca beraber!"

Çavuş daha da öfkelendi.

"Koyun musunuz siz? Biriniz uçurumdan atlarsa diğerleri de mi atlayacak?"

Yusuf kararlı bir şekilde baktı. O anda yüreği küt küt çarpıyordu.

"Bizler koyun değiliz. Bizler vatanperveriz, komutanım."

Çavuş birkaç adım attı. Burnunun dibine kadar sokuldu. Yusuf onun kalbinin atışını, soluğunun sıcaklığını hissedebiliyordu.

"Şimdi bana bak asker!" diye haykırdı çavuş. "Senden daha cesur adamların cephede bir başak gibi biçildiğini gördüm. Arkadaşlarımın hain bir kurşunla öldürüldüğünü gördüm. Önceden ölümün neye benzediğini hiç bilmezdim. Ama şimdi yaşamanın, nefes almanın her şey olduğunu biliyorum. Siz sizolun, hayatta kalmaya bakın. Bugün yarın cepheye gittiğinizde ölümle yatıp ölümle kalkacaksınız. Bu yüzden aldığınız her nefes için Allah'a binlerce kez şükredin."

Yusuf fazlasıyla sarsılmış, sanki yolunu kaybetmiş bir derviş gibiydi. Yüzünde endişe, aklında yüzlerce düşünceyle...

***

Refika gitmiş, Güzide yine tek başına evde kalmıştı. Epey bir süre sehpanın üzerinde duran zarfı açmaya cesaret edememiş, evin içinde düşünceli bir şekilde dolaşıp durmuştu...

Nihayet cesaretini topladığında zarfı aldı. Kokladı, öptü ve tıpkı bir annenin yavrusunu göğsüne bastırması gibi göğsüne bastırdı. Ne kadar süre böyle durdu bilmiyordu... Bir zaman sonra kendini toparlayıp zarfı açtı ve mektubu çıkarıp titrek bir sesle okumaya başladı:

Sevgili yâr,

Her ne kadar artık benim Güzidem olsan da, yine de sana ilk günkü gibi yâr diye hitap edeceğim, yârim diyeceğim bir kez daha bu veda mektubumda...

Bu mektubu şu anda okuyorsan eğer, bil ki askerim. Sana bir veda bile edemeden gitmişim. Galiba beni düşman değil de bu dert öldürecek çok yakında...

Sevgili yâr,

Bu dünyada başıma gelen en güzel şeydin sen. Bunun için Rabbime ne kadar şükretsem azdır. Kısa bir zaman zarfında varlığınla beni öyle mutlu ettin, hatta öyle sevince boğdun ki

Allah senden bin kez razı olsun. Lütfen şimdi o gözyaşlarını sil. Kendini daha fazla üzme. Ruhunda üzüntünün zerresine yer verme...

Çok şükür, bin şükür! Aramızdaki bu yüce aşk bir yalandan ibaret değildi. Ben seni tüm içtenliğimle sevdim, sen de beni tüm kalbinle...

Sevgili yâr,

Kafam karmakarışık şu anda! Sanki giderayak sana ihanet ettim. Nedense böyle hissediyorum. Acaba seni son bir defa göremez miydim? Sana bir veda edemez miydim? O güzel gözlerine son bir defa bakamaz mıydım? Bunları yapamayacak kadar aciz biri miydim ben? Nasıl oldu bütün bunlar? Hâlâ anlamış değilim. N'olur bu acize, bu meczuba hakkını helal et! Bilki kendimi ölene kadar affetmeyeceğim. Sen beni affetsen bile...

Hadi ağlama! Sil o gözyaşlarını. Kaderini kendi elleriyle yazarmış insan. Biz de kendi ellerimizle yazdık, orduya gönüllü katıldık. Ne yapalım? Vatan sağ olsun! Sen de iyi biliyorsun ki vatan tıpkı bir çocuk gibi, kadın gibi! Her zaman bağrına basılmayı, şefkat görmeyi ister...

Sevgili yâr,

Çok şükür bir hayale âşık olmadım. Sen bildiğim her şeyden daha çok gerçektin.

Ne yalan söyleyeyim. Kalbim kırık, ciğerlerim sönük şimdi! Hem kalbim nasıl kırık olmasın ki? Kendini bir kadına adamayan erkeğin kalbi kırılmazmış ancak. Oysaki ben öyle biri miyim? Çok şükür değilim. Zaten öylelerini de hiç anlamam. İnsan o durumda gerçekten yaşamış sayılır mı? Sevdiği kadına her zaman değer veren biri olarak ölmeyi yeğledim hep. Sanırım benim için ölümsüzlüğün gerçek anlamı da bu! Haksız mıyım?..

Sevgili yâr,

Seni asla unutmayacağım! Belki yeri geldiğinde nefes almayı bile unutabilirim ama seni asla unutamam. Zira ben senin çölünde serabının esiri oldum bir kere...

Artık veda zamanı! Allah'tan dileğim odur ki yarım kalan bir hikâye olmam. Bilmem belki de o gün sen haklıydın. Senin dediğin gibi kim bilir belki de yarım kalan hikâyeler güzeldir. Bu ilişkide yarım kalan bir hikâye olursam eğer bana verdiğin o sözü unutma, e mi sevgilim? Lütfen o sözü unutma. Şimdilik allahaısmarladık...

Süreyya

MEHPARE

Ufak tefek, bıyıklı yüzbaşı eğitim alanının kenarında durmuş, kederli bir şekilde tütün içiyordu. Her zaman cana yakın bir gülümsemesi vardı. Ayrıca keskin bakışları bir hançer gibiydi.

"Hayırlı sabahlar komutanım," diye seslendi çavuş. "Sabah sabah sizi pek bir dertli gördüm. Hayrola?"

Yüzbaşı yanan tütünden derin bir nefes çekip bıraktı. Beyaz, ince duman dudaklarının arasından havaya karışırken, "Sana da hayırlı sabahlar Ali Çavuş," dedi keyifsiz bir şekilde. "Gel, istersen sen de bir tütün yak."

Ali Çavuş kendisi de içtiği halde nedense tütün kokusundan rahatsız olmuştu.

"Sağ olun komutanım! Ben yakmayayım. Daha şimdi söndürdüm. Merak ettim, ne oldu?"

Yüzbaşı derin bir "Offf!" çekti. Sonra boğuk bir sesle, "Bütün bu haydutların başı," diye homurdandı, "İngiliz köpekleri! En sinsisi, en zalimi, en kötüsü onlar."

Ali Çavuş meraklanmıştı.

"Yoksa bilmediğim bir şey mi var, komutanım?"

Yüzbaşı bir an bakışlarını dikip onun yüzüne baktı.

"Çanakkale'de çok sayıda yaralımız varmış Ali Çavuş. Duyduğuma göre yaralanmalar o ölüm kusan zırhlılarının düz ve açık arazide yağdırdığı binlerce şarapnel yüzündenmiş."

Ali Çavuşun da morali bozulmuştu.

"O hain köpekler sabrımızı iyice taşırmaya başladılar. Nasıl bir belaya bulaştıklarının hâlâ farkında değiller."

Yüzbaşı tütünden derin bir nefes çekip bıraktı.

"Bilmiyor musun? Bunlar lağım fareleri! Her türlü pislikten çıkıyorlar. Böyle inat etmeye devam ederlerse eninde sonunda kendi başlarını yiyecekler."

"İnşallah dediğiniz gibi olur komutanım! Yoksa kendim cepheye gideceğim ve o itlerin defterini ellerimle düreceğim."

Yüzbaşı her zaman onun cesaretini, vatanperverliğini takdir etmişti.

"Senin bu vatana en büyük görevin," dedi kararlı bir sesle "asker yetiştirmek Ali Çavuş. Bugünlerde vatanın bu askerlere daha fazla ihtiyacı var."

"Bu acele de neyin nesi komutanım?" diye sordu Ali Çavuş, bir şeyler olduğunu sezmişti.

"Maalesef bu sabah yeni bir emir geldi Ali Çavuş. Ordunun cephede askere ihtiyacı varmış. Bizden ivedilikle asker istiyorlar."

Ali Çavuş şaşırdı.

"Ama... ama komutanım... siz de biliyorsunuz ki bu askerlerin birçoğu yeni katıldı orduya... daha silah tutmasını..."

Yüzbaşı sözünü kesti:

"Evet, biliyorum. Ama emir böyle! Yukardakiler ivedilikle asker istiyor bizden."

"Bu kadar kısa bir zaman zarfında askerleri nasıl eğitebilirim? Henüz hazır değiller. Bazıları sağını solu dahi bilmiyor."

Yüzbaşı kararlıydı.

"Emir böyle Ali Çavuş! Sen de benim gibi uzun zamandır askersin. Emrin ne anlama geldiğini en az benim kadar biliyorsun."

"Biliyorum bilmesine de lakin bu emri kabul etmekte zorlanıyorum. Daha aralarında eline hiç tüfek almamışlar var."

Yüzbaşı da büyük bir üzüntü içindeydi.

"Aralarında hiç mi iyileri yok?"

Ali Çavuş acıyla gülümsedi.

"Yok değil, var! Ama onlar da henüz çocuk sayılır."

Yüzbaşı şaşırdı.

"Sen kimden bahsediyorsun Ali Çavuş? Allah aşkına çocukların ne işi var burda?"

"İzcilerden komutanım, mektepli izcilerden bahsediyorum size. Dört mektepli gönüllü orduya yazılmış. Gerçekten de iyi yetişmiş çocuklar. Hem akılları çalışıyor hem de elleri."

"Buna inanamıyorum! Demek keratalar orduya gönüllü yazılmışlar, ha?"

"Evet, komutanım! Bu yaşta öyle cesur, öyle vatanperverler ki hem de."

"Yaşları kaç peki?"

"On yedi!"

Yüzbaşıyı bir düşünce sardı.

"Pekâlâ Ali Çavuş! Ben şimdi odama gidiyorum, yapacak işlerim var. Ama onlarla da tanışmak istiyorum bir an önce. Birazdan yanıma getirebilir misin?"

Ali Çavuş başını "emredersiniz" der gibi salladı. O an pek belli etmese de dokunsanız ağlayacak gibiydi.

***

Sabahın serinliği odanın içine dolmuştu. Mehpare onu dikkatle süzüyor, durmadan hareket ettirdiği parmaklarına şaşkınlıkla bakıyordu...

"Sana," dedi Güzide, "bir veda mektubu göndermiş Yusuf."

Mehpare kaşlarını çattı.

"Ne vedası, ne mektubu?"

Güzide sağ elini önü düğmeli entarisinin cebine soktu. Küçük sarı zarfı çıkarıp ona uzattı.

"Al, işte!"

Mehpare şaşırdı.

"Bana neden bir veda mektup yazmış?"

Güzide'nin gözleri doldu.

"Şimdi zarfı aç, mektubu oku. Ondan sonra konuşuruz."

Mehpare'nin merakı büsbütün artmıştı. Büyük bir heyecanla zarfı açıp mektubu okumaya başladı:

Sevgilim,

Börekçide oturup alelacele bu mektubu sana yazarken kendimi bir tuhaf hissettim. Doğrusu sana bir veda mektubu yazacağım hiç aklıma gelmezdi. Zira böyle bir mektubu ancak sılaya gidip hasret çekenlerin yazdığını sanırdım. Ama yanılıyormuşum, yanılmışım. Meğerse sıla insanın içindeymiş.

Biliyorsun, zor zamanlardan geçiyoruz hepimiz. Dışarıda bizi çemberine almayan bir zaman var sanki. Ama bir de dışarıdan bizi çemberine alıp kuşatmak isteyen hain bir düşman var. Bu ne yaman bir çelişki, değil mi?..

Sevgilim,

Beni bağışla! Giderken bir veda bile edemedim sana. Vedalar zordur, biliyorum. Ama vedalaşamamak daha zormuş. Şunu bil ki sana veda edememenin ağırlığını sırtıma yükleniyorum şu an...

Nereye mi? Gönüllü olarak orduya yazıldım, askere gidiyorum. Kim bilir belki de yakında cepheye gideceğim. Yine kim bilir belki de bu kutsal vatan için öleceğim, bir daha geri dönemeyeceğim...

Sevgilim,

Hakkını helal et! Ne de olsa savaş bu. Gitmek var dönmek yok, dönmek var görmek yok. Her şey biz insanoğlu için, öyle değil mi? Hakkımızda hayırlısı artık...

Hatırlar mısın bilmem? O gün bana şöyle bir soru sormuştun: 'Neden insan ânı yaşamak yerine, geleceğiyle ilgili aptalca hesaplara takılıp kalır?..' Sonrasında da 'Sence kaderimizi belirleyen dün ya da bugün değil de yarın mıdır? Ne olacağını bilmediğimiz gelecek midir?..' demiştin. Yalan yok! Artık sen de biliyorsun. O günlerde bu düşüncelerin oldukça tuhafıma gitmişti. Fakat sonra oturup etraflıca konuştuğumuzda hak vermiştim sana. Ama ya şimdi? Galiba yine en başa döndük seninle...

Sevgilim,

Sen bu mektubu okuduğunda ben bir askerim artık. Savaş zamanı asker demek, namlunun ucundaki hedef demek! Bunu neden mi söylüyorum? Zira bu sefer o soruyu ben sana soracağım da ondan. Sence kaderimizi belirleyen dün ya da bugün değil de yarın mıdır? Ne olacağını bilmediğimiz gelecek midir? Evet, o günden bugüne köprünün altından çok sular aktı bence. Ne olduğunu bilmediğimiz bir gelecek bugünün, yani senin deyişinle ânın önüne geçmedi mi şimdi?..

Bu sorunun cevabını iyi düşün! Eğer an senin için önemliyse beni unut artık, anda mutlu kalmaya bak. Yok şayet bu aşk yaşadığın andan üstünse yolumu gözle, sana yeniden kavuşabilmem için Allah'a dua et. Az önce de söylediğim gibi gitmek var dönmek yok, dönmek var görmek yok. Şimdilik elveda sergilim, elveda sana...

Yusuf

Mehpare mektubu okuyup bitirdiğinde âdeta boğuluyordu. Güzide, "İstersen," dedi üzgün bir sesle, "kalkabilirim. Ya da biraz daha kalıp konuşabiliriz. Tabii isteğin buysa..."

Mehpare sarsılmıştı.

"Doğrusu böyle bir şey beklemiyordum. Demek gidip orduya gönüllü yazılmış, asker olmuş ha?"

Güzide oldukça üzgündü.

"Sadece o değil."

Mehpare bir kez daha şaşırdı.

"Peki başka kim var? Yani Yusuf dışında?"

"Süreyya, Hüsrev ve Feyzi de asker şimdi."

Mehpare öyle şaşkındı ki kıpırdamadan ona bakıyordu.

"Sahi mi?"

"Evet."

"Peki ya Süreyya? Gitmeden önce sana veda etti mi?"

"Hayır. O da bir mektup bırakmış."

"Kime bırakmış?"

"Feyzi'ye. Feyzi de kız arkadaşı Refika'ya vermiş mektupları. Benim de öyle haberim oldu gittiğinden."

Mehpare ağlamamak için kendini zor tutuyordu.

"Peki ya sen biliyor muydun?.. Yani... Süreyya'nın orduya katılacağını."

"Bir ara öylesine konuşmuştuk aramızda. Ama gidip orduya yazıldığından haberim yoktu."

Mehpare merak içinde, "Peki kızmadın mı ona?" diye sordu.

"Yoo! Ona kızmam için bir sebep yok ki."

Mehpare afalladı.

"Nasıl yani?"

Güzide kendinden emin bir sesle, "Ona," dedi, "neden kızayım ki? Esas gitmeseydi kızardım. Hatta bir gün onun yüzüne, 'Ben bir korkağı asla sevemem, gönlümde yer açamam,' dedim. Peki ya sen Mehpare, ya sen ne düşünüyorsun? Böyle bir şey yaptığı için kızgın mısın yoksa?"

Mehpare gerçeği söyleyip söylememe konusunda kararsız kaldı bir an. Fakat sonra söylemeye karar verdi.

"Evet! Hem de çok kızgınım."

"Neden ama?"

"En azından bana haber verebilirdi. Böyle birden çekip gitmesi normal mi sence?"

"Değil, ama onu da suçlama! Garibim nasıl haber verecekti ki sana? Buraya mı gelecekti? Mektep açık olsaydı mutlaka haberimiz olurdu bundan."

"Ben senin gibi düşünmüyorum."

"O vakit kusura bakma şekerim! Haklısın, unutmuşum! Sen hep ânı yaşarsın, değil mi?"

Mehpare'nin tepesi atmıştı bu sözlere.

"Sen bana laf mı sokuyorsun?"

"Yoo! Sadece bir soru sordum sana. Hatta boş ver bunları! Yusuf'un o sorusu nasıldı? Dur bakalım, ha? Şimdi hatırladım, şöyleydi: 'Ne olduğunu bilmediğimiz bir gelecek bugünün, yani senin deyişinle ânın önüne geçmedi mi şimdi?' Hadi, bu soruya cevap ver istersen. Böylece beni de meraktan kurtarmış olursun."

Mehpare âdeta burnundan soluyordu.

"Mademki çok merak ediyorsun söyleyeyim. Ne de olsa benim gibiler için bu sorunun cevabı zor değil şekerim! Hiçbir şey yaşadığım ânın önüne geçemez. Hatta Yusuf bile."

Güzide duyduklarına inanamadı.

"Yazıklar olsun sana! Demek Yusuf haklıymış! Onun gördüğü şeyi hiçbirimiz görememişiz."

Mehpare duygusuz bir ifadeyle bakıyordu.

"Onun görüp de sizin göremediğiniz şey neydi şekerim?"

Güzide'nin yüreği kor gibi yanıyordu.

"Elbette ki zilliliğin, zilliliğin Mehpare! Artık senin hamurunu kim yoğurmuşsa, zillilikle yoğurmuş! Bana da yazıklar olsun ki seni tanıyamamışım bunca zaman. O gül gibi çocuğu hiç hak etmiyormuşsun. Meğerse sen onu o haliyle sevmişsin. Başka bir insana dönüştüğünde hemen arkanı dönüp unutacakmışsın."

Mehpare'nin az önceki öfkesi şimdi bir kasırgaya dönüşmüştü.

"Bunu size o mu söyledi? Aramızdaki özel bir şeyi gelip nasıl söyler size? İnanamıyorum böyle bir şey yaptığına..."

Güzide cevap vermedi, zira onu dinlemiyordu. Gözlerini kapattı ve derin derin nefes alıp sakinleşmeye çalıştı... Sonrasında ona bir şeyler söylemek istedi ama vazgeçti, onun yerine hışımla odadan çıktı.

***

Yüzbaşı pencerenin önünde durmuş, tütününü yakmış, kara kara düşünüyordu... Orada öylece durup ne kadar süre dışarıya baktığını bilmiyordu. "Komutanım," diyen Ali Çavuşun sesiyle kendine geldi, "görmek istediğiniz askerleri getirdim."

Yüzbaşı kafasını çevirdi. Kapının önünde duran Ali Çavuşa baktı.

"İçeri gir Ali Çavuş! Askerler de gelsin bakalım."

Ali Çavuş derhâl arkasına döndü ve onlara bakıp "Şimdi," diye emir verdi, "beni takip edin."

Bunun üzerine dört arkadaş sessiz bir şekilde Ali Çavuşun arkasından içeri girdiler ve boncuk gibi yan yana dizildiler. Yüzbaşı onlara dikkatle baktıktan sonra, "Merhaba asker!" dedi gülümseyerek. "Nasılsınız?"

Dört arkadaş hep bir ağızdan haykırdılar:

"Sağ olun komutanım!"

Yüzbaşı gözlerini hiç kırpmadan onlara bakıyor, her birinin yüzünü tek tek inceliyordu.

"Bu vatan," dedi içi titreyerek, "daha şimdiden çok şey borçlu size. Zira yaşlarınızın küçüklüğüne rağmen mert, dürüst ve bir emirle ölüme atılmaya hazır eroğlu er kişilersiniz. Aferin size asker! Hepinizle ayrı ayrı gurur duyuyorum."

"Sağ olun komutanım!" dedi Feyzi. "Bu millete, bu vatana bir damar dolusu kanımız feda olsun. Biz buraya vatan için ölmeye geldik."

Yüzbaşı ansızın bir yumruk yemiş gibi sersemledi.

"Senin adın ne asker?"

"Feyzi, komutanım!"

Yüzbaşı derin bir nefes aldıktan sonra, "Bundan hiç şüphem yok," dedi bir çırpıda. "Ama şunu unutma ki ölmek kolaydır yaşamaktan! Siz benim için sıradan bir asker değilsiniz burada, hepiniz özelsiniz. Peki sizi özel kılan şey ne, biliyor musun Feyzi?"

"Orduya gönüllü yazılmamız mı komutanım?"

"Değil Feyzi, değil. Sizi özel kılan şey bu değil. Şimdi şu soruma cevap ver: Yabancı dil biliyor musun?"

"Biliyorum komutanım, Fransızca!"

"Bak, gördün mü?"

Feyzi hâlâ şaşkındı.

"Neyi komutanım?"

Yüzbaşı kendinden emin bir şekilde baktı.

"Sence bu memlekette kaç kişi Fransızca biliyor?"

"Çok az komutanım."

"Bak işte, deminden beri size bunu anlatmaya çalışıyorum. Peki, hangi mektepte okuyorsun?"

Feyzi'nin birden göğsü kabardı.

"İstanbul Sultanîsi'nde komutanım."

"Pekâlâ! Sence kaç kişi bu güzide mektepte okudu?"

"Yine çok az kişi komutanım."

Yüzbaşı sözünü esas gelmek istediği meseleye bağlamaya çalışırken, "Feyzi," dedi gülümseyerek, "siz benim için sıradan bir asker değilsiniz burada. Elimde imkânım olsa hepinize gözüm gibi bakardım."

Feyzi hâlâ meseleyi tam olarak kavrayabilmiş değildi.

"Neden ama komutanım?"

"Neden olacak Feyzi? Zira sizler bu memleketin geleceğisiniz, yarınlarımızın teminatısınız. Sizleri cepheye gönderip Çanakkale'ye geleceğimizi gömmek istemiyorum."

Hepsi öyle şaşırmıştı ki o an ne diyeceklerini bilemediler... En sonunda Feyzi dayanamayıp yüzbaşıya, "Komutanım," dedi kararlı bir sesle, "siz de takdir edersiniz ki bugünümüz olmadan, yarınımız olmaz. Bu kutsal vatanın hepimize bugünlerde daha çok ihtiyacı var. Yeter ki vatan ilelebet yaşasın ve eğer bu uğurda ölürsek de vatan sağ olsun!"

GÖNÜLLÜ HASTA BAKICI

Güzide'nin sesi titriyordu. Gözyaşları dudaklarından aşağıya akarken yine de başını dik tutmaya çalışıyordu. Omzundaki eli büyük bir kederle okşayıp "Zavallı çocuk," dedi, "meğerse her şeyi hissetmiş o tertemiz yüreğinde. Bu zamana dek o zillinin gerçek yüzünü nasıl görememişim? Tüh! Bana da yazıklar olsun!"

Refika elini usulca onun omzundan çekti.

"Bir kalbin, içinde ne taşıdığını nereden bileceksin? Artık üzme kendini, yeter! Bil ki bazılarımızın gönül toprağı çoraktır. Hatta eskiler 'Otu çek köküne bak,' diye boşuna söylememiş. Mehpare de böyle kökü bozuk ve soysuz biriymiş işte."

Aslında Refika da bu duruma çok üzülmüştü. Güzide onun bakışlarında bunu görebiliyordu.

"Meğerse," diye mırıldandı, "hayat bize her gün yeni bir şeyler öğretiyormuş."

Refika acıyla gülümsedi.

"Bunu çok görme bize. Düşün ki yanlış insanlar bile bize her gün yeni bir şeyler öğretiyor, yalan mı?"

"Yalan değil, doğru! Her ne kadar farkına varmasak da biz de büyüyoruz."

"Aslında ben biraz erken büyüyenlerdenim. Bu yüzden çocukluğumu pek doya doya yaşayamadım."

"N'oldu, neden ama?"

"Sanma ki hain bir tek düşmanın! İnsanın en yakınındaki, hatta kan bağıyla birbirine bağlı olanlar bile daha hain sana."

"Sen kimden bahsediyorsun?"

"Hain babamdan!"

Güzide böyle bir cevap beklemiyordu. Birden afalladı.

"Nasıl yani? Baban çok mu kötülük yaptı sana?"

"Hayır, babam kötülük yapmadı bana. Babam zaten kötü bir insandı. Sadece fıtratına uygun davrandı, o kadar."

Güzide buruk bir şekilde gülümserken, "Ben," dedi, "meğerse ne kadar salakmışım! Bir baba öz kızına böyle bir şeyi yapabiliyorsa, Mehpare gibi soysuz birini ne diye sorguluyorum ki?"

Refika içini çekti.

"Az önce de söyledim ya... Yanlış insanlar bile bize her gün yeni bir şeyler öğretiyor. Mehpare de bu yanlış insanlardan biri sadece."

"Ben en çok da Yusuf'a üzülüyorum. Zavallı çocukcağız mektubunda şöyle yazmış ona: 'Gitmek var dönmek yok, dönmek var görmek yok...' Bir gün Allah'ın izniyle sağ salim geri döndüğünde ne yapacak acaba?"

"Bu düşünceme katılır mısın bilmem? Bence hayat oldukça ilginç bir yer Güzide! Nasıl ki her yağmur tanesi toprağı diriltir, insanın gönlü de öldürene değil yeniden diriltene sevdalanır..."

Güzide onu tanıdıkça büyük bir hayranlık duymaya başlamıştı.

"Babam," diye sürdürdü konuşmasını Refika, "benim gönlümü çok erken yaşta öldürdü. Ama sonra yüce Mevlam onu çıkardı karşıma ve tekrardan diriltti ölen gönlümü. İşte bu yüzden seninle düştüm yollara, peşinden sürüklendim buraya."

Güzide bu sefer buruk bir şekilde gülümseyip "Keşke," diye hayıflandı, "seni daha önce tanısaymışım. Bak şimdi kızdım Süreyya'ya! Bizi neden daha önce tanıştırmadı ki?"

"Vallahi ben de Feyzi'ye kızdım. Acaba gözleri bizden başkasını görmediği için mi tanıştırmadılar?"

Güzide bir kahkaha attı.

"Bunu hiç düşünmemiştim. Olabilir, neden olmasın? Ne de olsa o haylazlardan her şey beklenir."

Refika da gülüyordu.

"Onları tekrar gördüğümüzde bütün bunların hesabını sormalıyız seninle, ne dersin?"

"İnşallah Refika, inşallah! Onları hele bir görelim de, hesap sorması kolay bir iş. Acaba şimdi nerdeler, ne yapıyorlar?"

Refika birden dalıp gitti uzaklara. Sustu, cevap vermedi. Bir kez daha Feyzi'nin aşkıyla yapayalnız gönlünü ısıtmaya çalıştı...

***

Öğleüstüydü. Gökyüzü masmavi, güneş tüm parlaklığıyla tepedeydi. Askerler yerde art arda sürünüyordu.

"Dur!" diye haykırdı Ali Çavuş.

Herkes ansızın durdu. Ali Çavuş postalını kaldırıp acemi bir askerin sırtına öfkeyle bastırdığında, "Bu göğsünüz," dedi gür bir sesle, "toprağa bir hamur gibi yapışacak. Eğer göğsünüz toprağa yapışmazsa, evde oturup yolunuzu dört gözle bekleyen ananızın yüreğine bir kor ateşi düşer."

Acemi askerlerden biri başını kaldırıp Ali Çavuşa baktı.

"Göğsümüzü toprağa neden hamur gibi yapıştıracağız ki komutanım?"

Ali Çavuş birden hiddetlendi.

"Ayağa kalk asker! Hem de hepiniz."

Bütün askerler sorgusuz sualsiz emre itaat etti. Ali Çavuş tozla kaplanmış üstlerine baktıktan sonra, "Asker!" diye haykırdı. "Burada iki şeye dikkat edeceksiniz. Birincisi, başınız yerden asla kalkmayacak. İkincisi de, tüfeğinize hep sadık kalacaksınız. Ona asla ihanet etmeyeceksiniz. Bugünden itibaren elinizdeki tüfeğinizin yavuklusu, kocasısınız. Bu söylediklerim anlaşıldı mı?"

Askerler hep bir ağızdan haykırdı:

"Anlaşıldı komutanım!"

Ali Çavuş az önce soru soran askere dikkatle bakıp "Adın ne senin?" diye sordu.

"Fuat, komutanım!"

"Şimdi beni iyi dinle Fuat! Şayet bir gün düşmanla karşı karşıya gelirsen, göğsünü olabildiğince toprağa bastır ve başını yerden kaldırma sakın. Bu söylediklerimi eğer yapmazsan ölü bir askersin. Mümkün mertebe hedef küçültmeye bak. Anlaşıldı mı?"

Fuat henüz yirmili yaşlarında, uzunca boylu, yağız bir delikanlıydı.

"Emredersiniz komutanım!"

Ali Çavuş elinden geldiğince onları iyi bir şekilde hazırlamaya çalışıyordu savaşa. Biliyordu artık, zaman dardı ve düşman bütün gücüyle saldırıya geçmişti.

"Aferin sana Fuat! Şimdi hepinize söylüyorum. Elinizde tuttuğunuz tüfek sizin hayatınız. O tüfeğiniz olmadan bir hiçsiniz! Hatta hiçbiriniz bir halta yaramazsınız. Neden mi? Aranızdan bu soruma cevap verecek olan var mı?"

Herkes birbirine göz ucuyla bakarken, "Komutanım," diye seslendi Feyzi, "ben cevap verebilirim."

Ali Çavuş başını çevirip ona baktı.

"Seni dinliyorum."

Feyzi omzunu dikleştirdi, göğsünü şişirdi. Sonra da kararlı bir sesle, "Komutanım," dedi, "tüfeksiz bir asker çobansız bir sürüye benzer!"

Ali Çavuş böyle bir cevap beklemiyordu. Ama kendisini çabuk toparladı.

"Doğru Feyzi. Tüfeksiz bir asker çobansız bir sürüye benzer! Çobansız bir sürüyü kurt nasıl kaparsa, düşman da tüfeksiz bir askeri tarumar eder."

Bu cevaptan sonra Feyzi'nin keyfine diyecek yoktu.

"Ayrıca tüfeksiz bir asker ana kuzusu gibidir komutanım! Düşmanla karşı karşıya geldiğinde ona yalvarıp merhamet diler..."

Ali Çavuş bir kez daha şaşırdı. Tam bir şey söyleyecekken, "Komutanım," diye sürdürdü konuşmasını Feyzi, "evelallah tüfeklerimizle bu kutsal vatanın bekçisiyiz! Hain düşman bunu böyle bilsin, korksun hepimizden."

***

Gördükleri manzara karşısında ikisi de iliklerine kadar sarsılmıştı. Hilal-i Ahmer Tıp Fakültesi Hastanesi'nde yatan yaralı askerler feci durumdaydı.

"Dünyanın sonu gelmiş de acaba bizim mi haberimiz olmamış?" dedi Refika acı dolu bir sesle. "Burada resmen kıyamet kopmuş!"

Güzide'nin gözleri dolmuştu.

"Allah'ın gazabı eli kanlı o hainlerin üzerine olsun! Bir daha dönmemek üzere defolup gittiklerini görmeyi nasip etsin bize yüce Rabbim."

Refika'nın yüreği hâlâ titriyordu.

"Meğerse ne çok yaralı varmış."

Güzide başını kaldırıp bir kez daha etrafına göz gezdirirken, "Komutanım," diye haykırdı acı içinde kıvranan yaralı bir

asker, "bunu yaparsan ölümü gör! Babanın başı için yapma. Kurban olayım sana yapma. Kesme bacağımı. Yoksa yavuklumu bir daha göremem. Ayırırlar benden."

Doktorun içi sızladı.

"Sus imanım! Sana hiç yakışıyor mu böyle yalvarmak? Maşallah turp gibisin!"

Yaralı asker ağlıyordu.

"Kurbanın olayım yapma komutanım! N'olur kesme bacağımı. Bir daha eskisi gibi olamam, ayağa kalkamam. Beni yarım adam etme! Babanın başı için yapma. Böyle bir halde yavuklumun karşısına nasıl çıkarım?.."

Doktor artık onu dinlemiyordu. Sedyenin etrafını saran hasta bakıcılara işaret ettikten sonra testereyi eline aldı. O sırada hasta bakıcılardan biri yaralı askerin dişlerinin arasına bir tahta parçası yerleştirdi, diğerleri de var güçleriyle abanıp kollarından sımsıkı tuttular. Zavallı asker sedyenin üzerinde susuz kalmış bir balık gibi çırpınıp dururken, "Bismillahirrahmanirrahim," diye besmele çekti doktor ve ardından elindeki testereyle yaralı askerin kangren olmuş bacağını kesti.

Güzide ve Refika oldukları yerde kalmış, kederle onları izliyorlardı. Yaralı asker acıdan bayıldığında elindeki kanlı testereyi sedyenin üzerine koydu doktor. Üzgün bir şekilde temiz hava almak için dış kapıya doğru yürürken onları fark edip durdu birden.

"Siz de kimsiniz?" dedi yorgun bir sesle. "Burada ne arıyorsunuz?"

Güzide gözyaşlarını sildi. Biraz da paniklemiş gibiydi.

"Şey... biz... arkadaşımla..."

Doktorun başı ağrıdan çatlayacak gibiydi. Dayanamayıp sözünü kesti:

"Dışarı gelin."

Güzide başını çevirip Refika'ya baktığı sırada doktor çoktan dışarı çıkmış, temiz havayı ciğerlerine çekmeye başlamıştı. Derken üzerindeki kirli önlüğü çıkardı. Bir kez daha derin bir nefes aldığında, "Biz," diye seslendi Güzide, "gönüllü hasta bakıcı olmak istiyoruz. Acaba bunun için kiminle görüşmemiz gerekiyor?"

Doktor ellili yaşlarında, kır saçlı, gözlüklü, babacan görünümlü bir adamdı.

"Benimle."

Güzide şaşırdı.

"Öyle mi? Peki hasta bakıcı olabilir miyiz?.."

Doktor cevap vermedi. Bir kez daha derin bir nefes aldı. O esnada Güzide kendini toparlamıştı.

"Benim adım Güzide. Arkadaşımın adı da Refika. İkimiz de kız mektebinde okuyoruz. Özür dilerim! Daha doğrusu okuyorduk. Malumunuz, savaş yüzünden mekteplerin birçoğu kapandı."

Doktor acıyla gülümsedi.

"Hangi mektepte okuyordunuz?"

"Beyoğlu'ndaki kız mektebi."

Doktor bu sefer başını çevirip Refika'ya baktı.

"Söyle bakalım Refika, neden hasta bakıcı olmak istiyorsun?"

Refika böyle bir soru beklemiyordu, şaşırdı.

"Şey... bunu size nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum."

Doktor onu dikkatle süzdü.

"Çekinme, rahat ol!"

Refika'nın güveni hemen yerine gelmişti.

"Pekâlâ! Galiba cesaret bulaşıcı bir şeymiş."

Bu defa da doktor şaşırdı.

"Peki kimden bulaşıyormuş?"

kederli bir şekilde gülümsedi.

asker, "bunu yaparsan ölümü gör! Babanın başı için yapma. Kurban olayım sana yapma. Kesme bacağımı. Yoksa yavuklumu bir daha göremem. Ayırırlar benden."

Doktorun içi sızladı.

"Sus imanım! Sana hiç yakışıyor mu böyle yalvarmak? Maşallah turp gibisin!"

Yaralı asker ağlıyordu.

"Kurbanın olayım yapma komutanım! N'olur kesme bacağımı. Bir daha eskisi gibi olamam, ayağa kalkamam. Beni yarım adam etme! Babanın başı için yapma. Böyle bir halde yavuklumun karşısına nasıl çıkarım?.."

Doktor artık onu dinlemiyordu. Sedyenin etrafını saran hasta bakıcılara işaret ettikten sonra testereyi eline aldı. O sırada hasta bakıcılardan biri yaralı askerin dişlerinin arasına bir tahta parçası yerleştirdi, diğerleri de var güçleriyle abanıp kollarından sımsıkı tuttular. Zavallı asker sedyenin üzerinde susuz kalmış bir balık gibi çırpınıp dururken, "Bismillahirrahmanirrahim," diye besmele çekti doktor ve ardından elindeki testereyle yaralı askerin kangren olmuş bacağını kesti.

Güzide ve Refika oldukları yerde kalmış, kederle onları izliyorlardı. Yaralı asker acıdan bayıldığında elindeki kanlı testereyi sedyenin üzerine koydu doktor. Üzgün bir şekilde temiz hava almak için dış kapıya doğru yürürken onları fark edip durdu birden.

"Siz de kimsiniz?" dedi yorgun bir sesle. "Burada ne arıyorsunuz?"

Güzide gözyaşlarını sildi. Biraz da paniklemiş gibiydi.

"Şey... biz... arkadaşımla..."

Doktorun başı ağrıdan çatlayacak gibiydi. Dayanamayıp sözünü kesti:

"Dışarı gelin."

Güzide başını çevirip Refika'ya baktığı sırada doktor çoktan dışarı çıkmış, temiz havayı ciğerlerine çekmeye başlamıştı. Derken üzerindeki kirli önlüğü çıkardı. Bir kez daha derin bir nefes aldığında, "Biz," diye seslendi Güzide, "gönüllü hasta bakıcı olmak istiyoruz. Acaba bunun için kiminle görüşmemiz gerekiyor?"

Doktor ellili yaşlarında, kır saçlı, gözlüklü, babacan görünümlü bir adamdı.

"Benimle."

Güzide şaşırdı.

"Öyle mi? Peki hasta bakıcı olabilir miyiz?.."

Doktor cevap vermedi. Bir kez daha derin bir nefes aldı. O esnada Güzide kendini toparlamıştı.

"Benim adım Güzide. Arkadaşımın adı da Refika. İkimiz de kız mektebinde okuyoruz. Özür dilerim! Daha doğrusu okuyorduk. Malumunuz, savaş yüzünden mekteplerin birçoğu kapandı."

Doktor acıyla gülümsedi.

"Hangi mektepte okuyordunuz?"

"Beyoğlu'ndaki kız mektebi."

Doktor bu sefer başını çevirip Refika'ya baktı.

"Söyle bakalım Refika, neden hasta bakıcı olmak istiyorsun?"

Refika böyle bir soru beklemiyordu, şaşırdı.

"Şey... bunu size nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum."

Doktor onu dikkatle süzdü.

"Çekinme, rahat ol!"

Refika'nın güveni hemen yerine gelmişti.

"Pekâlâ! Galiba cesaret bulaşıcı bir şeymiş."

Bu defa da doktor şaşırdı.

"Peki kimden bulaşıyormuş?"

Refika kederli bir şekilde gülümsedi.

"Feyzi'den!"

"Feyzi de kim?"

Refika'nın birden yüzü al al oldu.

"Şey... arkadaşım... şu anda asker."

Bu utangaçlığı doktorun çok hoşuna gitmişti. Bu sefer yüzünde sıcak bir gülümseme belirdi.

"Şimdi her şey anlaşıldı! Peki ya senin Güzide? Senin arkadaşının adı neydi?"

Güzide de utanmış, onun da yanakları kızarmıştı.

"Şey... adı Süreyya... o da tıpkı Feyzi gibi asker... hem de kendi istekleriyle orduya yazıldılar."

"Demek öyle," dedi doktor dostça, ama sesi biraz hüzünlüydü. "Peki nerdeler şimdi?"

Güzide birden durgunlaştı.

"Nerde olduklarını bilmiyoruz."

Doktor derin bir iç çekti ve az önce yüzünde beliren o sıcak gülümseme birdenbire kayboldu.

"Neyse, önemli değil... Şimdi şu soruma cevap verin: Böyle bir şeye aileniz ne diyor peki?"

Güzide kendinden emin bir sesle, "Ailem," dedi, "bu düşünceme karşı çıkmadı. Doğrusu ne git dediler bana, ne de gitme... Ama sanki babam gönüllü hasta bakıcı olmamı istiyor gibi. Zira o milliyetçi ve vatanperver biri."

Doktor dudağını büzüp Refika'ya baktı.

"Ya senin baban?"

Bu soru karşısında Refika'nın yüzü kireç gibi bembeyaz oldu. Öfkeli ve titrek bir sesle, "Babam," diye homurdandı, "ben küçükken ölmüş."

Doktor gerçeği bilmediği için üzüldü, hemen konuyu değiştirdi.

"Neyse... Şimdi esas meselemize geri dönersek, çok zor zamanlardan geçiyor memleketimiz. Ve her şeyden önemlisi

de Çanakkale ateşten bir gömlek! Cayır cayır yanıyor şu anda. Daha birkaç saat önce Sütlüce Hastane Vapuru yüzlerce yaralı asker getirdi oradan. Az önce bacağını kestiğim asker de o yaralılardan biriydi. Şayet bacağını kesmeseydim fazla yaşamayacaktı, ölecekti zavallı..."

Güzide ve Refika onu üzüntüyle dinliyorlardı.

"Mademki," diye sürdürdü konuşmasını doktor, "böyle bir şeye karar verdiniz, size hayır demeyeceğim. Zira yaralım çok, hasta bakıcım neredeyse hiç yok."

***

Akşam olmak üzereydi. Bütün askerler gün boyu süren eğitimden yorgun düşmüş, azıcık da olsa soluklanmaya çalışıyorlardı.

"Sanki," dedi Hüsrev, "ciğerlerime hava gelmiyor. Bütün gün nefesim kesilip durdu."

Süreyya da oldukça bitap düşmüştü.

"Sizce de bu işte bir bit yeniği yok mu arkadaşlar?"

Yusuf başını güçlükle çevirip baktı.

"Sen neden bahsediyorsun?"

"Açıkçası bilmiyorum! Ama bence bu işte bir tuhaflık var. Sanki her şey çok çabuk gelişiyor."

Yusuf şaşırdı.

"Ne gibi?"

"Az önce söyledim ya, bilmiyorum."

Yusuf gülümsemeye çalıştı.

"Bilmediğin şeyi ne diye konuşuyorsun o zaman?"

Süreyya cevap vereceği sırada, "Bence de," dedi Feyzi, "Süreyya haklı. Gerçekten bu işte bir tuhaflık var arkadaşlar. Doğrusu ben de onun gibi düşünüyorum."

Yusuf meraklanmıştı.

"Ya sen ne düşünüyorsun Tombalak?"

Feyzi'nin o an içi titredi.

"Şey... galiba bizi burada pek fazla tutmayacaklar."

Yusuf afalladı.

"Neden?"

Feyzi ona ters ters bakıp "Ulan Yusufçuk!" diye homurdandı. "İkide bir sözümü kesip durma."

"Öyleyse sen de bunak insanlar gibi konuşma Tombalak! Ne söyleyeceksen söyle hemen."

Feyzi başını "lahavle" der gibi sallayıp "Bak ulan Yusufçuk!" dedi. "Senin görmeyip de benim gördüğüm şey şu: Hepimizi bir an önce cepheye yollayacaklar."

Bu sözler üzerine Yusuf donup kaldı.

"Az önce," dedi Süreyya, "ben de tam olarak bunu anlatmaya çalışıyordum size. Bence cepheye gönderilmemiz an meselesi."

Hüsrev duyduklarına inanamadı.

"Gerçekten bu kadar çabuk mu? Ama bu nasıl olur? Hâlâ birçok asker sağını solunu bilmiyor, birbirine karıştırıyor. Onlara 'Sağa dön,' diye komut veriyorsun, adam gidip sola dönüyor, yalan mı?"

Feyzi hemen araya girdi:

"Evet, doğru!"

Hüsrev'in keyfi kaçmıştı.

"Burada hepimiz toz toprak içindeyiz."

"Şikâyet etme Hüsrev kardeş," dedi Süreyya. "Buradaki toz toprak ne ki? Çok yakında ateşler altında, zehirli dumanlar içinde nefes almaya ve hayatta kalmaya çalışacağız. Bence bunlar iyi günlerimiz. Bugünlerde toz toprağın kıymetini bilelim, ne dersin ha?"

Hüsrev cevap vermedi. Tuhaf bir hissiyatın etkisiyle bomboş bakıyordu. O sırada Feyzi nedense suçluluk duygusuna

kapıldı. Hepsinden af diler gibi, "Lütfen," dedi, "beni bağışlayın! Sizleri peşime takıp buralara kadar sürükledim."

Süreyya onu bu suçluluktan kurtarmak istercesine, "Böyle konuşma," dedi kararlı bir sesle. "Hiçbirimiz senin peşine takılıp gelmedik. Hepimiz tıpkı senin gibi memleket sevdalısıyız. Bu memleketin içinde bulunduğu güç durumu düşünerek geldik. Ayrıca şunu bil ki, buraya seninle gelmeseydim Güzide terk etmişti beni ve bir daha da yüzüme bakmazdı."

Feyzi şaşırdı.

"Sahi mi?"

"Evet, gerçeği söylüyorum. Güzide bir gün yüzüme bakıp 'Ben bir korkağı asla sevemem, gönlümde yer açamam,' dedi bana."

Feyzi buruk bir şekilde gülümsedi.

"Acaba n'apıyorlar şimdi? Refikam hâlâ kızgın mıdır bana? Ona büyük bir özür borçluyum. Buraya gelirken onu çok üzdüm."

Süreyya arkadaşını yatıştırmaya çalıştı.

"Senin yokluğun kesinlikle onu üzmüştür. Ama ben sanmıyorum ki sana gönül koysun."

"Gerçekten böyle mi düşünüyorsun?"

"Evet, yalanım yok! Varsa, ekmek musaf çarpsın!"

"Böyle konuşma, inanıyorum sana."

Yusuf'u ansızın bir düşünce sardı.

"Bana bak ulan Tombalak! Sence kız arkadaşın mektupları bizimkilere ulaştırmış mıdır?"

Feyzi derin bir nefes aldı ve bu sefer gurur dolu bir sesle, "Sen," dedi, "Refika'yı hiç tanımıyorsun. İki eli kanda da olsa bulur onları. O mektupları verir."

Hüsrev birden muzipleşti.

"Ne o Tombalak? Yoksa kızın tombul memelerini mi özledin? Seni pek bir hisli görüyorum."

Feyzi bir an öfkelendi. Elinde tuttuğu yeşil kepi ona doğ-
ru fırlattı. Kep Hüsrev'in suratına çarpıp yere düşerken, "bir
daha," dedi kızgınlıkla, "onun hakkında böyle konuşmayacak-
sın. Yoksa o dilini ellerimle koparırım kenef ağızlı!"

Hüsrev afalladı.

"Ne dedim ki?"

Feyzi daha da öfkelendi.

"Bak hâlâ konuşuyor. Sus ulan kenef ağızlı! Açık seçik, hat-
ta aşağılayıcı sözlerle onu rencide edemezsin. Bu tür konuş-
malarını artık beğenmiyorum."

Hüsrev ne diyeceğini şaşırmıştı. Onu ilk defa böyle öfkeli
ve tepkili görüyordu zira.

"Tamam ulan! Mademki beğenmiyorsun..."

"Bak hâlâ konuşuyor kenef ağızlı! Sussana ulan!"

Süreyya hemen araya girdi:

"Yeter artık! İkiniz de kapatın çenenizi. N'oldu böyle? Yok-
sa başınıza güneş mi geçti?"

Hüsrev üzgündü.

"Gördünüz, ben bir şey söylemedim. Her şeyi o başlattı."

Feyzi ona ters ters baktı.

"Daha ne söyleyeceksin ulan? Senin aşağıladığın kız belki
de dünyanın en iyi kalplerinden birine sahiptir."

Hüsrev'in altta kalmaya hiç niyeti yoktu.

"N'oluyor sana Tombalak? Ne bu tepki? Ben ona kötü bir
insan mı dedim? Sadece her zamanki esprilerimden birini
yaptım."

Feyzi âdeta burnundan soluyordu.

"Öyleyse bir daha yapma ulan!"

"Mademki istemiyorsun yapmam. Ama sen de bir daha bana
takılmayacaksın. O aptal esprilerini kendine saklayacaksın."

Süreyya bir kez daha araya girdi:

"Yeter ama arkadaşlar! Sahiden n'oluyor size? Mektepte
değilsiniz, asker ocağındasınız. Artık anlayın mektep çocuğu
olmadığınızı."

Hüsrev kırılmıştı.

"Önce o başlattı."

"Daha hâlâ onu suçluyorsun. Allah aşkına sus artık," dedi
Süreyya. "Şu andan itibaren ikinizi de dinlemek istemiyorum."

Hüsrev ve Feyzi suskunluğa büründüler, bir daha da ağız-
larını açmadılar. Sanki içlerine suçluluk duygusu gelip yerleş-
miş, yüreklerinde ince bir sızıya dönüşmüştü...

MAYDOS

Gelibolu Yarımadası'ndaki savaş gittikçe kızışıyordu. Kara harbinin mitralyöz ve mavzer takırtıları, deniz harbinin şimşekler çaktıran, gümbürtüler kopartan, gökleri âdeta titreten gürültülerine karışıyordu. Yarımadadan gün boyu gri dumanlar yükseliyor, alev rengine boyanıyordu tüm yeşillikler...

"Dün gece yakıp küle çevirdikleri Maydos," dedi boğuk bir sesle yüzbaşı, "sözüm ona medeni bir devletin, medeniyet kisvesine bürünmüş canavarca vahşetini gösteriyor bütün dünyaya."

Ali Çavuşun morali çok bozulmuştu.

"Durum çok mu kötü komutanım?"

Yüzbaşı tütünden derin bir nefes çekip bıraktı.

"Durum sandığımızdan da kötüymüş Ali Çavuş. Maydos cayır cayır yanıyormuş. Yalnızca denizler ve dereler bu ateşin önünü kesebilirmiş."

"N'olur komutanım, size yalvarıyorum! Bana izin verin de cepheye gideyim. O ateşin önüne geçip söndüreyim. Yoksa burada kederimden kahrolacağım."

"Ordunun sana burda ihtiyacı var Ali Çavuş."

Ali Çavuşun acıdan yüreği titriyordu.

"Ben askerim komutanım. Vatan elden gidiyor. Şayet ben cepheye gitmezsem, hain düşman buraya gelecek."

"Bu işler o kadar kolay değil Ali Çavuş. Önce cesetlerimizi çiğnemeleri gerekecek."

Ali Çavuş hâlâ öfkeliydi.

"Maydos'u yakan o alçaklar cesetlerimizi de çiğner, komutanım."

"İşte orda dur Ali Çavuş! Bir de yüce Allah'ın yazdığı kader var, onun adaleti var. Unutma bunu."

"Elbette unutmam, komutanım! Ama hain düşman çok güçlü teçhizata sahip."

"Haklısın Ali Çavuş! Yirminci asrın medeniyetinde, denizin altında saklananı bulup vurmak öyle kolay bir iş değil. Fakat Allah'ın adaleti o hainlerin zırhlılarını ya kumlara saplandırıyor ya da denize döktüğümüz mayınlara çarpturıyor. Her şeye rağmen beni ayakta tutan da işte bu inancım. O sonsuz ışık denizinden, her yeni günle birlikte umudum da yeniden doğuyor."

Ali Çavuş o an ne diyeceğini bilemedi, sustu. Onun sustuğunu gören yüzbaşı, "Bu topraklarda," diye devam etti konuşmasına, "kim bilir belki de her zaman tüfekler patlayacak, süngüler kınından çıkıp parlayacak. Lakin bizim için önemli olan şey, vatan aşkı ve Allah inancı! İşte bu iki şey bize her daim zaferleri tattıracak. Yüreğimizde yeni umutlar yeşertecek."

Ali Çavuşun gözleri dolmuştu.

"Şunu bilin ki burada olmak zoruma gidiyor komutanım. Benim de içim vatan aşkıyla, Allah sevdasıyla dolu. Bu değersiz can kutsal vatana kurban olmadıktan sonra yarım bir adamım ben. Sadece zavallı ve yarım bir adam!"

"Böyle konuşma Ali Çavuş! Bu sözler yakışıyor mu senin gibi bir yiğide. Sonra böyle konuşarak günah işliyorsun, Allah'ı gücendiriyorsun."

Ali Çavuş derin bir nefes aldı.

"Haşa komutanım, haşa! Allah tıpkı kutsal vatanım gibi sevdamdır yüreğimde. O'nu bilmeden gücendirirsem eğer oracıkta taşa çevirsin beni. Ama öncesinde taş kalbimi kırsın, paramparça etsin."

Yüzbaşı bir kez daha tütünden derin bir nefes çekip bıraktı ve ardından, "Yüce Rabbim," dedi, "hepimizi böyle şeylerden korusun. Yoksa bu kutsal vatana bir daha nasıl hizmet ederiz?"

Ali Çavuş yüzbaşıya kederli gözlerle bakarken ansızın aklına bir şey takıldı.

"Komutanım! Maydos cayır cayır yanıyorsa, orada yaşayan zavallı halk ne yapıyor şimdi? Onlarla ilgili bir malumatınız var mı peki?"

Yüzbaşı açık sözlüydü.

"Elbette var Ali Çavuş! Bütün halk korkudan dağ eteklerine sığınmış, perişan bir durumdaymış. Mavzer takırtılarından, top gümbürtülerinden ve etraflarını saran yangından feryat eden çocuklar, gözyaşı döken acılı analar ve kederli babalar acınacak haldelermiş."

Ali Çavuş bir kez daha kahroldu. Bu soruyu sorduğuna bin pişmandı.

"Komutanım," dedi boğuk bir sesle, "ben artık müsaadenizi isteyeyim. Acemi askerler beni bekler."

"Dur, hemen gitme! Sana söylemem gereken önemli bir şey daha var."

Ali Çavuş hem şaşırdı hem de meraklandı.

"Hayrola komutanım?"

Yüzbaşı bunu ona nasıl açıklayacağını bilemiyordu. Kısa bir duraksamadan sonra, "Biliyorsun," dedi, "Balkan Harbi'nde bir asker olarak bulundum. Orada bir şey dikkatimi çekmişti. Savaş sahneleri bana çok korkunç gelmiş, bir günümüz diğer

bir günümüzü tutmaz olmuştu. Tuhaftır Ali Çavuş! Öyle bir durumda insan sevinç ve keder duyguları içinde gidip geliyor. O gün duyulan büyük bir mutluluk, ertesi gün yerini kedere bırakabiliyor. Hatta bir saat öncesinin başarısı, bir saat sonrasının yenilgisine bile dönüşebiliyordu. Elbette bütün bu zıt duygular insanın maneviyatını da bir o kadar sarsıyordu. Fakat Allah'a ve zafere olan inancımla yeniden ayağa kalkıyordum. Vazifemin başına geri dönüyordum."

Ali Çavuş bu konuşmada bir bit yeniği olduğunu sezdi.

"Hayır olsun komutanım, meraklandırdınız beni şimdi."

Yüzbaşı ona dikkatle baktı.

"Pek hayır değil Ali Çavuş! Sonunda kesin emir geldi. Burdaki askerin hepsini dualarla yolcu edeceğiz cepheye."

"Ama komutanım... daha geçen gün konuşmuştuk. Siz de gayet iyi biliyorsunuz ki askerlerin birçoğu yeni katıldı ordu-ya. Hiç değilse..."

Yüzbaşı sözünü kesti:

"Emir geldi Ali Çavuş! Sen de takdir edersin ki bu emir karşısında bir şey yapamayız."

Ali Çavuş kahrolmuştu.

"Desenize hepsini cepheye değil, ölüme gönderiyoruz komutanım."

Yüzbaşı içini çekti. Sesinde büyük bir öfke ve aynı zamanda üzüntü vardı.

"Doğru Ali Çavuş... Cephe bir asker için ölüm demek zaten. Hele bir de acemi askersen, o zaman kaderin de yaralı demek. Ne yazık ki burdakiler oldukça bahtsız, kaderleri yaralı."

Ali Çavuşun boğazı düğümlenmişti.

"Orada gerçekten çok mu ihtiyaç var askere?"

"Hem de öyle çok ihtiyaç var ki... Düşman âdeta karınca gibi, her yeri sarmaya çalışıyor. Şayet önlerini kesemezsek halimiz duman olur."

Ali Çavuş bir asker olarak emrin ne anlama geldiğini çok iyi biliyordu.

"Şunu bilin ki ölene kadar vicdanım beni rahat bırakmayacak, komutanım. Ve yine ölene kadar kendime hep şu soruyu soracağım: O kaderi yaralıları cepheye göndermemek için elinden bir şey gelmez miydi? Onlar için başka bir şey yapamaz mıydın?"

"Dün gece," dedi yüzbaşı boğuk bir sesle, "yorgun gözlerimi kapatmadan önce bu soruları ben de sordum kendime. Lakin bir yol bulamadım, pişmanlıktan başka."

Ali Çavuş selam çakıp "Müsaadenizle komutanım!" dedi. "Ben eğitim alanına gidiyorum. Ne de olsa kaderi yaralı askerlerim beni bekliyor. Lakin şunu bilin ki gönlü kırıklardan olmaktansa, kaderi yaralı olmayı tercih ederdim. Zira her gün ölmektense, bir kez ölmeyi yeğlerdim."

***

Güzide ve Refika sabahın erken saatlerinden gece yarılarına kadar koşturuyor, ameliyattan çıkan yaralı askerlerin pansumanlarıyla uğraşıyorlardı dur durak bilmeden.

"Ah!" diye hayıflandı yaralı bir asker. "İki gün daha vurulmasaydım da o alçak, o korkak düşmanları süngümle denize dökûverseydim."

Güzide buruk bir şekilde gülümsedi. Askerin yarasının üzerinden gazlı bezi kaldırdığında, "Ah!" diye inledi genç adam. "Çok fena acıdı."

Güzide bir an şaşırdı. Onun şaşkınlığını gören doktor yaralı askere bakıp "Ulan kerata!" dedi tebessüm ederek. "Vatan için korkusuzca saldırıyorsun, kemiklerin kırılıp un ufak olana değin düşmanla çarpışıyorsun, ama şuradaki yaranın üzerinden küçük bir gazlı bezi kaldırdığımızda yerinden sıçrıyorsun."

Yaralı asker birden utandı, mahcup bakışlarını kaçırdı. Derin bir sessizliğe gömüldüğü sırada, "Gel bakalım Güzide," diye seslendi doktor. "Dışarıda biraz temiz hava alalım seninle."

Güzide yaralı askerin bacağındaki ateli son bir defa kontrol ettikten sonra usulca yürüyüp dışarı çıktı. Doktorun yanına geldi. Doktor ona bir baba şefkatiyle bakıp "Görüyor musun ne müthiş bir millete sahibiz!" dedi gurur dolu bir sesle. "Bu yaralılar arasında ne çelik yürekli yiğitler var."

Güzide yorgun olmasına rağmen gülümsedi.

"Ben de hiç beklemiyordum bunu. Vatan için ölmekten korkmayan biri, bacağından gazlı bezi kaldırınca korktu."

Doktor da gülümsedi.

"Kerataya bak sen! Gelsin de böyle bir yiğidi vatanı bilerek ya da bilmeyerek düşmanın ayakları altına ipek halılar gibi serip kaçan o hainler görsün..."

Güzide ona hak verircesine başını sallamakla yetindi. Bunun üzerine doktor, "Sen de," diye sürdürdü konuşmasını, "kendine biraz dikkat et kızım. Son günlerde bayağı bir süzüldün. Yüzün ufaldı."

Güzide artık onu bir baba gibi biliyor, seviyordu.

"Sağ olun, ama ben iyiyim."

"Beni kandırma! Yorgun görünüyorsun. Gerçi ben de yorgunum ya! Şöyle deliksiz bir uyku çekmeyi nasıl da özledim bir bilsen. Ne zaman gözlerimi kapatsam birileri gelip hemen uyandırıveriyor. Gece yarılarına kadar yaralıdan yaralıya koşturup duruyorum herkesle birlikte."

"N'olur siz de çok dikkat edin kendinize. Neredeyse hiç dinlenmiyorsunuz."

Doktor temiz havayı ciğerlerine çekip "Eh işte!" diye mırıldandı. "Sözüm ona dikkat etmeye çalışıyorum. Her neyse, şimdi boş ver beni! Sahi, Refika nerde? Bugün onu hiç görmedim."

Güzide başını kaldırıp etrafına baktı.

"Ben de onu bugün hiç görmedim. Herhâlde çok işi var. O da kan ter içinde koşturuyordur bir yerlerde."

Doktoru bir merak sardı.

"Siz iyi arkadaş mısınız?"

Güzide bir an ne cevap vereceğini bilemedi.

"Şey... aslında... biz..."

Doktor onun bu telaşı karşısında tatlı tatlı gülümsedi.

"Ne o kız? Yoksa bilmeden sana ahiret sorusu mu sordum?"

Güzide utanmıştı.

"Aslında biz yeni tanıştık. Yalnızca birbirimizin ismini biliyorduk."

Doktor birden muzipleşti.

"Mektepli oğlanlardan mı?"

Güzide'nin yanakları al al oldu.

"Evet."

"Sahi, o keratalardan hâlâ bir haber yok değil mi?"

"Maalesef yok."

"Allah Allah! Neyse... Hele dur bakalım! Olmazsa Harbiye Nezareti'ne bir de ben sorayım. Oradakiler nerede olduklarını biliyordur. Yer yarılıp içine girmediler ya! Elbet bir yerlerden çıkacaklar."

Güzide birden heyecanlandı. Yüreği ağzında, "Gerçekten," dedi, "bizim için böyle bir şeyi yapar mısınız?"

Doktor sevecen bir ifadeyle baktı.

"Niye yapmayayım? Elbette yaparım. Bakma sen benim bu halime. Ah ah! Neydim bir zamanlar! Benim de sevmişliğim, sevilmişliğim vardı. Bu yüzden halden anlarım."

"Ama bildiğim kadarıyla hiç evlenmemişsiniz. Hâlâ bekârmışsınız. Peki bu nasıl oldu?"

Doktor bu soru karşısında derin düşüncelere dalıp gitti... O an yüreği öyle doluydu ki kederli bir şekilde içini çekip "Bu hayatta," dedi usulca, "her şey mümkün kızım. Hiçbir şeye şaşırma."

Güzide'nin o an keyfi kaçtı, durgunlaştı.

"Haklısınız. Ne de olsa her şey bizim için. Hayır da, şer de. Ayrıca kim bilir belki de yarım kalan hikâyeler daha güzeldir."

Doktor dudağını büzdü. Ona şaşkınlıkla baktı.

"Sana ne yalan söyleyeyim, doğrusu bu yaşıma dek hiç böyle bakmamıştım. Bilmem belki de haklısın, belki de değilsin. Bu iş biraz karmaşık gibi! Sanki yarım kalan hikâye çekip gidenin değil de, geride kalanın yarım bir hikâyesi gibi."

Güzide'nin gözleri dolmuştu.

"Bu yüzden mi evlenmediniz?"

Doktor yuvarlak çerçeveli gözlüğünün üstünden bir kez daha şaşkın bir ifadeyle baktı.

"Anlamadım, hangi yüzden?"

Güzide bir an kararsız kaldı. Ama sonra bütün içtenliğiyle aklından geçenleri söyleyiverdi:

"O eski ilişkinizde yarım kalan hikâye siz miydiniz? Yani geride kalan, gidenin arkasından hasretle ve kırgınlıkla bakan?"

Doktor onun yaşındaki birinden böyle bir şey beklemediği için iliklerine kadar sarsıldı. Yıllar öncesinde olduğu gibi üzüntüden âdeta nefesi kesildi...

***

Hava aşırı sıcaktı. Eğitim alanında toplanmış askerlerin birçoğu koşmaktan perişan olmuştu.

"Eğer böyle koşmaya devam edersek," diye homurdandı Feyzi, "bizi cephede düşman değil, burada Ali Çavuş öldürecek."

Süreyya da nefes nefese kalmıştı.

"Vallahi öldüm. Komutan ne yapmaya çalışıyor? Sanki yarın bizi cepheye gönderecekmiş gibi koşturuyor."

Yusuf da nefes almakta güçlük çekiyordu.

"Acaba gidip konuşsak mı?"

Feyzi'nin koca göğsü körük gibi inip kalkıyordu. Arada bir açılıp kapanan kupkuru dudakları sıcak havayı ciğerlerine çekmeye çalışıyor, ama sarf ettiği onca çabaya rağmen yine de muvaffak olamıyordu.

"Yeter artık!" diye söylendi. "Gidip onunla konuşacağım."

Feyzi arkadaşlarının şaşkın bakışları arasında bir adım öne çıktığı sırada, "Tüfek omza!" diye komut verdi Ali Çavuş. "İleri marş!"

Feyzi bir an olduğu yerde kaldı. Onun bu halini gören Ali Çavuş, "Kıt'a dur!" dedi sertçe.

Bütün acemi askerler bu komutla birlikte oldukları yerde durdular, bakışlarını komutanlarına çevirdiler. Aynı anda Ali Çavuş, Feyzi'ye bakıp "Hayrola asker?" diye söylendi. "N'oldu?"

Feyzi'nin boğazı kurumuştu.

"Şey komutanım... biz... şey... çok yorulduk... acaba..."

Ali Çavuş birden öfkelendi.

"Çabuk yerine geç asker. Burası mektep değil, asker ocağı. Yoksa cephede ölmek mi istiyorsun?"

Feyzi bir an afalladı, ne diyeceğini bilemedi. Zira hangi sözlerin komutana karşı saygısızlık ya da emre itaatsizlik olduğunu kestiremedi.

"Şey komutanım... emredersiniz... ama şey... hepimiz çok susadık... saatlerdir güneşin altındayız... hiç su içmedik."

Ali Çavuş üniformasının cebinden köstekli saatini çıkarıp sedef kaplamalı kadranına baktı. Gerçekten de zaman bir hayli ilerlemiş, gün en sıcak vaktine ulaşmıştı.

"Rahat!" diye seslendi.

Askerler derhâl rahat ola geçtiğinde, "Komutanım," dedi Yusuf, "şayet izniniz varsa biraz su içebilir miyiz?"

Ali Çavuş başını kaldırdı. Gözlerini kamaştıran güneşe bakıp "Dağılın!" dedi. Bu komutla birlikte bütün askerler su içmek için çil yavrusu gibi etrafa dağıldı.

Feyzi de tıpkı diğerleri gibi çeşmenin başında sıraya girdiğinde, "Bugün," dedi, "komutanın durumu hiç hoşuma gitmedi arkadaşlar. Sizce de biraz öfkeli değil mi?"

Yusuf ona hak verircesine başını salladı.

"Bence öfkesi biraz değil, aksine bir hayli fazla. Bugün gerçekten de çok tuhaf davranıyor."

Feyzi bir şey söyleyecekti ki ansızın yanlarında Ali Çavuş belirdi. Hepsi birden hazır ola geçti.

"Rahat!" dedi Ali Çavuş.

Feyzi rahat ola geçtiğinde, "Komutanım," dedi, "biz de sizin hakkınızda konuşuyorduk."

Ali Çavuş şaşırdı.

"Benim hakkımda mı?"

Diğerleri Feyzi'ye ters ters baktı. Ama Feyzi onları umursamaz bir tavırla, "Komutanım," dedi, "bugün neden böyle öfkeli ve dalgınsınız?"

Ali Çavuş ona karşı daha ilk günden beri bir yakınlık duyuyordu.

"Sen hep böyle açık sözlü müsün Feyzi?"

Bu soruyla biraz olsun rahatladı Feyzi.

"Bazen komutanım..."

Yusuf birden atıldı:

"Bazen mi? Sen her zaman böylesin Tombalak!"

Ali Çavuş zoraki gülümsedi. Feyzi'ninse yanakları kıpkırmızı oldu.

"Sen kendine bak ulan Yusufçuk! Ayrıca her şeye de maydanoz olma!"

Ali Çavuş hemen araya girdi:

"Yeter asker! Zaten canım çok sıkkın bugün."

Yusuf ve Feyzi sustular.

"Hayrola komutanım?" dedi Süreyya. "Neden canınız sıkkın?"

Ali Çavuş cebinden tütün kesesini çıkardı. Düşünceli bir halde sigara sarmaya başladı. Sonra sigarasını iki dudağının arasına yerleştirip yaktı. Dumanı havaya bıraktığında, "Düşman," dedi kederli bir sesle, "sürekli saldırıp duruyor."

Süreyya'nın birden keyfi kaçtı.

"Durum çok mu kötü komutanım?"

"Maalesef sandığımızdan da kötüymüş. Cepheye acilen asker lazım."

Süreyya'nın yüreğine bir ateş düştü.

"Bu yüzden mi öfkelisiniz komutanım?"

Ali Çavuş bu soruya hemen cevap vermedi. Sanki dumanı değil de son nefesini içine çekmek istermiş gibi ciğerlerini dumanla doldurdu... Epey bir süre sonra, "Evet," diye mırıldandı.

O sırada Hüsrev araya girdi:

"Yoksa bu öfkenizin nedeni biz miyiz komutanım?"

Ali Çavuş başını hafifçe çevirip baktı.

"Evet."

Feyzi bu konuşmadan bir şey anlamamış olacak ki, "Nasıl yani komutanım?" dedi meraklı bir sesle. "Öfkenizin sebebi niye biziz?"

"Hâlâ anlamadın mı Tombalak?" dedi Hüsrev. "Ordu hepimizi ivedilikle cepheye çağırıyor."

Feyzi afalladı. İnanmaz gözlerle Ali Çavuşa bakarken, "Doğru mu söylüyor komutanım?" diye sordu. "Ordu bizi mi çağırıyor?"

Ali Çavuş çok üzgündü.

"Evet, doğru söylüyor arkadaşınız. Eli kulağında! Bugün yarın ayrılıyorsunuz buradan, cepheye gidiyorsunuz."

İlk başta bu sözlere inanamadılar. Kireç gibi beyaza kesilen yüzleriyle birbirlerine bakıp durdular... Feyzi biraz olsun kendini toparladığında, "Komutanım," dedi boğuk bir sesle, "bir

gün cepheye gideceğimi biliyordum. Lakin bu kadar çabuk gideceğimi bilmiyordum. Sizce de bu işte bir tuhaflık yok mu?"

Ali Çavuş o an gerçek düşüncelerini söyleyip morallerini bozmak istemedi. Bu yüzden içi kan ağlayarak bambaşka şeyler söyledi:

"Hepiniz yürekli delikanlılarsınız! Asker dediğin her zaman vazifeye hazırdır. Allah'ın adaletine sarılan o iman dolu kalplerinizle bu kutsal vatana zaferi yeniden tattıracaksınız. Allah'ın izniyle zafer yine bizim olacak."

Bu sözler hepsinin tüylerini diken diken yaptı. O an yürekleri vatan ve Allah aşkıyla dolup taştı. Feyzi kendini tutamayıp "Zafer bizimdir!" diye haykırdı.

Diğerleri de onu takip etti:

"Zafer bizimdir!"

Ali Çavuş olup bitene şaşırmış, gözleri dolu dolu olmuştu.

"Hepiniz sağ olun, var olun! Bu vatan daha şimdiden size çok şey borçlu yiğitlerim!"

Feyzi kendini duruma öyle kaptırmıştı ki duygularını kontrol altına almakta güçlük çekiyordu. Yine kendini tutamayıp haykırdı:

"Bu millete, bu vatana bir damar dolusu kanımız feda olsun!"

Diğerleri önce afalladı, ama sonra yine sözleşmişçesine hep bir ağızdan haykırdılar:

"Bu millete, bu vatana bir damar dolusu kanımız feda olsun!"

O an Ali Çavuşun gözlerinden birkaç damla yaş süzüldü yanaklarına.

"Allah," dedi, "hepinizden razı olsun! Hep tatlı hatıralar ve iyimser düşünceler nasip etsin siz koca yüreklilere."

Bütün acemi askerler son bir defa haykırdı:

"Âmin komutanım!"

***

Akşamın hazin tülleri yavaş yavaş günün üzerini örtüyor, günbatımının son kırmızılıkları ruhları okşarken, denizin o doyulmaz güzelliği parlak yüzüne yansıyordu.

"Bugün," dedi Refika yorgun bir sesle, "canım çıktı. Sütlüce Hastanesi Vapuru ne kadar da çok yaralı asker getirdi."

Güzide de çok yorulmuştu.

"Hiç sorma! Bugün çok yaralıyla uğraştık. Benim de tabanlarım şişti."

Refika yorgunluktan bayılacaktı. Birdenbire konuyu değiştirdi.

"Her şeye rağmen yine de teşekkür ederim sana."

Güzide şaşırdı.

"Teşekkür mü? Ne yaptım ki? Bana niçin teşekkür ediyorsun?"

Refika gülümsedi.

"Sen olmasaydın kesinlikle burada olmazdım. Zira gönüllü hasta bakıcı olmak aklımın ucundan dahi geçmezdi. Senin sayende buradayım. Bu yüzden teşekkür ediyorum."

Güzide duygulandı.

"Ben ne yaptım ki? Böyle bir fikir benden çıkmış olabilir, ama kararı sen verdin. İsteseydin gelmeyebilirdin benimle."

"Doğru, gelmeyebilirdim. Ama gerçek şu ki, bu harika bir fikirdi. Sen önayak olmasaydın nasıl gelecektim buraya?"

Güzide onun perişan haline bakıp "Esas," dedi boğazı düğümlenerek, "benim sana teşekkür etmem lazım. Beni yalnız bırakmadığın gibi canla başla çalışıyorsun."

Refika bir kez daha gülümsedi.

"Çalışırım tabii! Hele bir savaş bitsin, bu yorgunluk da gelip geçecek Güzide. Yeter ki zafer bizim olsun. Baksana şu zavallı askerlere! Pek çoğu kaybettiği kolunu, bacağını, gözünü bir daha yerine koyamayacak. Onların kayıplarının yanında bizim yorgunluğumuzun lafı mı olur?"

Güzide'nin yüreği titredi.

"Haklısın! Böyle düşününce bizim yorgunluğumuz devede kulak kalıyor. Allah onların hepsinden razı olsun."

"Âmin! Allah bizimkilerden de razı olsun."

Refika birden sustu. Bir çocuk gibi ağlamaya başladı.

"Ne oldu? Neden ağlıyorsun?" diye sordu Güzide.

"Yalan yok!" dedi Refika gözyaşları arasından. "Korkuyorum artık."

"Neden korkuyorsun?"

"Bizimkilerin de başına kötü bir şey gelmesinden korkuyorum."

Güzide'nin ansızın yüreği sıkıştı.

"Lütfen böyle şeyleri aklına getirme."

"Şimdi doğruyu söyle bana, senin aklına gelmiyor mu böyle şeyler?"

Güzide bu soru karşısında ayaz yemiş bir serçe gibi titredi.

"Evet... bazen."

"Kusura bakma! Senin de yaranı deştim. O vakit birlikte dua edeceğiz yüce Rabbimize. Onlara kol kanat gersin, himayesi altına alsın. Nerede olduklarını tez zamanda bize haber salsın."

Güzide onu az da olsa mutlu edebilmek için, "Sana bir haberim var," dedi. "Bugün doktorla konuştum."

Refika şaşkın şaşkın baktı.

"Hangi doktorla?"

"Hangisi olacak şaşkın? Elbette bizim doktorla... Servet Beyle."

"Ne hakkında?"

"Bizimkiler hakkında."

Refika'nın yüreği ağzına geldi.

"Yoksa onlardan bir haber mi var?"

"Henüz bir haber yok. Ama doktor yarın sabah bir iş için Harbiye Nezareti'ne gidecekmiş. Orada bizimkilerin durumunu soracakmış. İnşallah nerede olduklarını öğrenebilir."

Refika heyecanlanmıştı.

"Gerçekten öğrenebilir mi?"

"Niye öğrenmesin ki? Onların nerede olduğunu koca Harbiye Nezareti bilmeyecek de kim bilecek?"

"Haklısın! İnşallah yarın güzel bir haber alırız doktordan. Allah ondan da razı olsun! Ne kadar iyi bir insan, öyle değil mi?"

Güzide onunla gün içinde yaptığı konuşmayı hatırladı birden.

"Evet! Hem iyi, hem de babacan biri... Bugün onunla biraz sohbet etme imkânım oldu. Ne yazık ki onun da hikâyesi yarım kalmış. Daha doğrusu bir zamanlar âşık olduğu kadın terk edip gitmiş onu. Başka biriyle hayat kurmuş."

Refika üzülmüştü bu duruma.

"Bu yüzden mi hiç evlenmemiş?"

"Galiba! Bugün onunla konuştuğumda bir kez daha anladım ki hikâyesi yarım kalanların sonu hep üzücü oluyor."

"Yarım kalan hikâyeden kastettiğin şey de ne?"

"Uzun bir hikâye bu... Belki daha sonra anlatırım sana. Şimdi çok yorgunum."

Refika üstelemeyi seven biri değildi.

"Olur, sen bilirsin. Ama doktora çok üzüldüm. Neden iyi insanlar bu hayatta hep kaybediyor? Neden iyi insanların değeri hiç bilinmiyor?"

Güzide içini çekti.

"Bilmiyorum! Acaba koşulsuz seven insan baştan mı kaybediyor?"

"Nasıl yani?"

"Bilmem... Bazen âşık olunan insan kendini sanki Tanrı gibi görüyor!"

Bu sözler Refika'nın çok hoşuna gitmişti, gülümsedi.

"Peki ya âşık olan insan?"

"Bilmem... Belki o da kendini bir böcek gibi görüyordur."

Refika bu sefer dayanamayıp kahkaha attı.

"Bir böcek gibi mi?"

"Evet, tıpkı böcek gibi! Bence seven kişi kendini değil de karşısındakini düşünür hep."

"Peki ya sizin ilişkiniz? Sizin ilişkinizde böcek kim?"

Güzide bir an düşündü. Sonra titrek bir sesle, "Bizim ilişkimizde," dedi, "ikimiz de böceğiz. Zira bizim ilişkimizin kendisi yüce! Kimse kimseyi ne bir eksik, ne bir fazla seviyor."

Refika ona hayranlıkla baktı.

"Öyleyse ikiniz de kendinizi değil, birbirinizi düşünüyorsunuz."

Güzide'nin Süreyya'ya verdiği o söz geldi aklına ve o güzel yüreği dolup taştı.

"Evet! Ama erkeklerin bazıları bencil olur. Böyleleri daima kendilerini düşünür. Fakat Süreyya böyle biri değil. Kendinden çok beni düşünüyor. Bu yüzden aşkı da, sevgisi de karşılıksız onun. Şayet böyle biri olmasaydı o yemini ettirmezdi bana, o sözü almazdı benden."

Refika'yı bir merak sardı.

"Hangi yemin, hangi söz?"

Güzide içini çekti.

"Bu da uzun bir hikâye... Belki onu da sonra anlatırım."

Refika yine üstelemedi.

"Olur, bir acelesi yok! Kendini hazır hissettiğin zaman anlatırsın. Çok şükür Feyzi de tıpkı Süreyya gibi! O da bencil biri değil. O da beni karşılıksız seviyor. Zaten aramızda böyle bir ilişki olmasaydı sürdürmezdim, bitirirdim çoktan. Zira öylesi cehennem gibi geliyor bana. Bu cehennemi babamla olan ilişkimde gördüm, yaşadım fazlasıyla. Başka biriyle buna benzer bir ilişkiyi yaşamak istemezdim. Yüreğim buna dayanmazdı, ağır gelirdi."

Güzide'nin içi titredi.

"İyi yapmışsın. Az önce de dediğim gibi sevgi karşılık beklemez. Sevgi adam gibi adam bekler."

Refika derin bir nefes aldı. O nefes ciğerlerine doğru inerken değip geçtiği her yeri yakıyordu sanki.

"Sevginin sevinci narçiçeği gibi, acısı ise zehir yeşili... Feyzi narçiçeğim, babam ise zehir yeşilim! Sanki bu hayatta varlıkla yokluğu aynı anda yaşıyorum."

Refika'nın boğazı düğümlendi. Onun hüzünlü bakışlarını gören Güzide, "Hayata," dedi, "iyi tarafından bak lütfen. Boş ver zehir yeşili babanı. Narçiçeğini gör, ona bak. Zira zehir yeşili baban senin içindeki bir kasırga, bir zelzele! Güzel duygularını altüst etmesine izin verme."

Refika başını "haklısın" der gibi sallayıp "Zaten," dedi, "beni ayakta tutan şey Feyzi'nin sevgisi. Eğer o olmasaydı bunalımdaydım şimdi. Onun sevgisi beni yumuşatıyor. İçimdeki fırtınayı dindiriyor."

Güzide tebessüm etti ve ardından elini kaldırıp onun omzuna koydu.

"Ee? Eskiler, 'Sevgi bir akarsu kıyısıdır, bir ağacın gölgesidir, bir filizin yeşilidir, bir gölün mavisidir,' diye boşuna söylememiş."

Refika da tebessüm etti.

"Eskiler çok doğru söylemiş. Hatta sevgi, yaşayan her şeyi içine alırmış, genişletirmiş. Galiba ben de bu yüzden genişledim, bir hayli kilo aldım."

Güzide kendini tutamayıp kıkırdadı.

"Vallahi çok âlemsin! Keşke seni daha önce tanısaydım. Seni tanımamakla ne çok şey kaybetmişim."

Refika elini onun elinin üstüne koydu.

"Dert etme! Her şeyin en güzeli vakitli gelenmiş. Zira vakitli gelen şeyde bir hayır varmış."

"Haklısın. Kader bizi şimdi bir araya getirdi. Ve sevdiğimiz adamların peşinden buralara kadar sürükledi."

Refika buruk bir şekilde gülümsedi.

"Desene bu bize kaderin bir oyunu!"

"Sanırım... İnşallah hepimizin hakkında en hayırlısı olur."

"Âmin! Ama bana öyle geliyor ki bizi bekleyen hayat bu lanet savaşa bağlı. Birçoğumuzun hayatını bu lanet savaş şekillendirecek."

Güzide'yi o an bir düşünce sarmıştı, sustu... Gözleri uzaklara dalıp gittiğinde "İnsanı yaşatacak şey sevgi ve barış. Öyleyse niye bu savaş?" diye geçti aklından ve yorgun zihniyle gelecek günleri hayal etmeye çalıştı...

HASKÖY

O sabah Ali Çavuşun kafası o kadar doluydu ki yüzbaşının seslendiğini duymamıştı. Bunu fark eden yüzbaşı, "Ali Çavuş," diye tekrar seslendi. "Nereye dalıp gittin? Artık beni bile duymuyorsun."

Ali Çavuş sanki derinlerden bir ses duymuşçasına başını çevirip arkasına baktı. Yüzbaşı orada öylece dikilmiş, az önce sarıp yaktığı tütünü içiyordu.

"Hayırlı sabahlar komutanım," dedi Ali Çavuş. "Kusura bakmayın! Duymadım sizi."

Yüzbaşı ciğerlerine doldurduğu dumanı havaya bırakırken, "Sana da hayırlı sabahlar," diye karşılık verdi. "N'oldu? Ne bu dalgınlık?"

Ali Çavuş sanki tutunacak bir dal arıyor, vicdanını biraz olsun rahatlatmaya çalışıyordu.

"Sorma komutanım! Herhâlde meslek hayatımın en zor günlerini yaşıyorum şu sıralar."

Yüzbaşı onun derdini anlamıştı.

"Bil ki bu durumda olan sadece sen değilsin. Bak bana! Günde kaç tane tütün sarıp içiyorum, bilmiyorum. Oysa eskiden böyle miydim? Bu kadar çok içer miydim?"

"Doğrusu bu hâl benim de gözümden kaçmadı, komutanım. Gerçekten şu sıralar çok fazla tütün içiyorsunuz."

Yüzbaşı içini çekti.

"Elimde değil, n'apayım? Bu lanet savaş hepimizi tarumar etti."

"Yerden göğe kadar haklısınız. İnanın ben de geceleri başımı yastığa koyup rahat rahat uyuyamıyorum artık. Sabaha kadar yatakta bir sağa bir sola dönüp duruyorum. Korkarım ki bu dert beni verem edecek."

Yüzbaşı bu konuşmanın üzerine son gelişmeleri ona nasıl söyleyeceğini bilemedi. Ama söylemek zorundaydı.

"Ali Çavuş," dedi boğuk bir sesle, "maalesef kötü haberlerim var sana."

Ali Çavuşun birden yüreği titredi.

"Yoksa," dedi çatallaşan bir sesle, "yoksa komutanım..."

"Üzgünüm," dedi yüzbaşı kederli bir sesle. "Yarın sabah onları beraber yolcu edeceğiz."

Ali Çavuş ağlamamak için kendini zor tutuyordu.

"Biliyorsunuz, daha önce cepheye hiç acemi asker yollamadım. Onları burada aslanlar gibi yetiştirip alçak düşmanın üzerine öyle saldım. Ama durum bu sefer başka komutanım. Onları cepheye değil, bile bile ölüme yolluyorum."

Yüzbaşı da kendisini oldukça kötü hissediyordu.

"Haklısın, bu defa gafil avlandık!"

"Hem de nasıl komutanım. İçlerinde en çok da o mektepli çocuklara acıyorum. Hepsi nasıl da pırıl pırıl öyle! Bu gidişle memleketin istikbalini Çanakkale'ye gömeceğiz. Hem de göz göre göre."

"Kesinlikle haklısın. Lakin sen de biliyorsun ki su uyur, düşman uyumaz. Dün yine aç köpekler gibi saldırmışlar bizimkilere. Maalesef çok zayiatımız varmış."

"Ah, hain düşman! Seni bir elime geçirsem ümüğünü sıkacağım."

"Ne yazık ki o hainlerde iman yok Ali Çavuş! Dün üç bine yakın gülle atmışlar bizimkilerin tepesine."

"Ya bizimkiler?"

Yüzbaşı acıyla gülümsedi.

"Neredeyse seksen!"

"Desene komutanım sağanak olup tepemize yağmışlar. Biz de azıcık serpiştirip geçmişiz."

"Aynen öyle Ali Çavuş. Fakat her şeye rağmen Allah'tan umut kesilmez. Bir bakmışsın ki mucize olmuş, hain düşman cavlağı çekmiş!"

"İnşallah dediğiniz gibi olur komutanım. Yüce Allah o alçakların gömüleceği yeri tez zamanda bize görmeyi nasip eyler."

"Âmin! Şimdi senden bir ricam var Ali Çavuş. Acemi askerleri birazdan eğitim alanında topla, konuş hepsiyle. Gerekirse daha sonra ben de konuşurum."

Ali Çavuş şaşırdı.

"Peki onlara ne diyeceğim?"

"Bugün birlikte son günlerinin olduğunu, yarın sabah cepheye gitmek için vapurla yola çıkacaklarını söyle, bilsinler şimdiden. Belki ailelerine, eşlerine, yavuklularına bir mektup yazarlar. Ne de olsa savaş bu! Gitmek var, dönmek yok..."

* * *

Doktor Servet Bey her zamanki gibi geceyi yorgun bir şekilde geçirmiş, sabah olunca da ilk vapurla karşı kıyıya geçip soluğu Harbiye Nezareti'nde almıştı.

"Sana," dedi Reşad, "yeni bir görev emri çıkardık. Birkaç güne kadar Gelibolu'ya gitmen gerekecek."

Doktor Servet Bey şaşırdı.

"Hayrola Reşad? Benim Gelibolu'da ne işim var? Zaten burada işim başımdan aşkın."

Reşad Bey ellili yaşlarında, kır saçlı bir adamdı. Doktorun çok eski bir ahbabıydı.

"Hiç sorma Servet! Orada işler biraz karışık. Daha doğrusu kötü! Sana burada değil, orada daha çok ihtiyacımız var."

"Yapma yahu! Sahi orada durum çok mu kötü?"

"Kötü de laf mı Servet? Orası cehennem gibi! Yarımada cayır cayır yanıyor. Bir hayli yaralı askerimiz var. O zavallılara artık yerinde müdahale etmek gerekiyor."

Doktor duydukları karşısında üzülmüştü.

"Beni az çok tanıyorsun Reşad. Milliyetçi ve vatanperver biriyim. Bu kutsal vatanın, bu fukara milletin her zaman emrindeyim."

Reşad buruk bir şekilde gülümsedi.

"Seni çok iyi tanıyorum. Bundan hiç şüphem yok. Sen de şunu bil ki oraya gönderilmeni özellikle ben istedim."

"Neden?"

"Neden olacak? Elbette çalışkan, sadık ve özverili olduğun için."

Doktor duygulandı.

"Hakkımda böyle düşündüğün için sağ ol!"

"Düşünmüyorum, bilakis hakkındaki gerçekleri söylüyorum. Sen zaten hep böyle biriydin, yalan mı?"

Servet Bey de buruk bir şekilde gülümsedi.

"Ne bileyim be Reşad!"

"Allah aşkına yine mütevazı olma. Biliyorsun, başına ne felaket geldiyse bu mütevazılığın yüzünden geldi."

Doktorun bir an yüreği acıdı.

"Neyse... Yaramı deşme şimdi. Birçoğumuz gibi ben de bir zamanlar hayatı tozpembe görürdüm. Meğer ne güzel günlermiş o günler. Her şey gözüme güzel görünür, sevdiğim kadına inanır, mutlu olurdum. Hiç başka türlüsü olmaz gibi gelirdi bana. Şimdi geriye dönüp bakıyorum da her şey mazide kaldı."

"Benden duymuş olma ama geçen gün bizim Aydan'a pişman olduğunu söylemiş. Hatta, 'Onsuz geçen ömrüme üzülüyorum. Zira hayatım çok renksiz geçti,' demiş."

Doktor duyduklarına inanamadı. Birbirinin zıddı birçok duygu bir zelzele gibi yüreğini altüst etmişti. Neyse ki kendini çabucak toparlamıştı.

"Sabah sabah yaptığın şeye bak Reşad! Yine eski yaramı deştin."

Reşad acıyla gülümsedi.

"Eski yaranı mı? Kusura bakma ama bir şeyin eski olabilmesi için geçmişte kalması, onu unutman gerekmiyor mu? Hâlbuki o hep senin içinde! Hem de çekip gittiği o günden beri, yalan mı?"

Servet Bey sustu. Hemen cevap vermedi. Onun yerine cebinden tütün kesesini çıkardı ve daha önce sardığı sigarayı titrek elleriyle yaktı. Derin bir nefes çekip bıraktı. Ardından, "Bundan böyle," dedi, "bizden geçti be Reşad! Zira ömür gelip geçti. İnanır mısın? Şöyle başımı alıp buralardan kaçma isteğim bile yok artık. Öyle bıkkınım! Yani senin anlayacağın çok uzun bir zaman önce hayatımın renklerini kaybettim. Gerçi hayatımda pek fazla renk de yoktu ya... Şu biçare hayatımda ya mutluluğun tozpembesi ya da mutsuzluğun simsiyahlığından başka bir rengim olmadı benim."

"Haklısın! Umudumuz kırıldığında hayatımızın renkleri soluveriyor. O günden sonra da sarının hüznünü yaşıyoruz yalnız ruhumuzda."

Doktor tütünden derin bir nefes daha çekip bıraktı.

"Her neyse Reşad... Olan oldu, biten bitti! Şimdi gelelim esas meselemize... Söyle bakalım, orada nasıl bir faydam dokunacak vatana?"

Reşad içini çekti.

"Çanakkale'de çok fazla zayiatımız var. Namussuz düşman şimşekler gibi çakıp duruyor tepemizde. Bu yüzden yaralı askerlerimize artık yerinde müdahale etme zaruriyeti doğdu. Biz de cephedeki seyyar hastanelerin sayısını artırma kararı aldık. Bu seyyar hastanelerin başına da seni atadık..."

Doktor Servet Beyi bir düşünce sarmıştı.

"Biliyorum," diye devam etti konuşmasına Reşad, "seni cehennemin tam ortasına gönderiyorum. Belki bir daha asla geri dönmeyeceksin. Bu gerçeği de bilmeni istiyorum."

Doktor onun açık sözlü oluşunu oldum olası sevmişti.

"Bunları söylemene gerek yok Reşad. Orada başıma neler gelebileceğini tahmin edebiliyorum. Ne yapalım, görev bu. Seve seve giderim tabii."

Reşad rahatlamıştı.

"Bu görevi kabul edeceğini biliyordum."

Doktor acı acı gülümsedi.

"Sen söyle, bu görevi kabul etmeyip de ne yapacaktım? Sence başka bir seçeneğim var mıydı?"

"Hayır, yoktu!"

Doktor kısa bir süre sessiz kaldıktan sonra, "Doğrusu," dedi, "bir şeyi çok merak ediyorum Reşad. Orada askerin kurmanyası nasıl? Umarım Balkan Harbi'ndeki gibi aç değildir zavallı asker."

Reşad şaşırdı.

"Bunu neden sordun?"

"Her gün cepheden gelen yaralı askerlerle konuşuyorum. Bana anlattıkları şeylere ilk başta inanamadım. Acaba benden çekindikleri için mi böyle konuşuyorlar diye düşündüm."

"Askerler sana ne söyledi?"

"Güya cephede askere bolca yemek dağıtılıyormuş, doğru mu?"

"Evet, doğru!"

Doktor afalladı. Bu duruma inanmakta hâlâ güçlük çekiyor gibi bir hali vardı. Tereddütlü bir sesle, "Gerçekten mi?" dedi. "Yemin et! Beni kandırmıyorsun değil mi?"

Reşad ona kederli gözlerle baktı.

"Yemin ederim gerçeği söylüyorum sana! Hükûmet aynı hükûmet değil artık. Balkan Harbi'nde kuru peksimet dahi bulamayan ve günlerce aç kalan asker, bugün Çanakkale'de sıcak ekmek yiyor."

Doktor öyle şaşkındı ki bir an ne söyleyeceğini bilemedi. Ama sonra, "Peki," dedi, "böyle bir şey nasıl oldu?"

Reşad bu sefer alçak bir sesle, "Şimdi söyleyeceklerim aramızda kalsın lütfen," dedi. "Enver Paşa Sarıkamış Harekâtı'nda yaptığı hatayı Gelibolu'da yapmadı. Cephede gerçekten de lojistik hizmet en üst seviyede. Savaş alanında üç büyük mutfak, üç büyük ekmek fırını var. Hatta cephedeki askerlere beş öğün yemek dağıtıyoruz. Zaten oraya gittiğinde bunları kendi gözlerinle göreceksin. Her gün düzenli olarak kavurmalı nohut, fasulye, hoşaf, çay pişirilip askere bolca dağıtılıyor. Şimdi sıra sağlığa geldi. Allah'ın izniyle bu meseleyi de senin sayende çözeceğiz yerinde."

Doktor kederli bir şekilde gülümsedi.

"Sağ olasın! Bugün senden güzel haberler de aldım. Askerin karnı tok olduktan sonra onların inançlı, ateşli saldırılarına değil İngiliz ve Fransız, kâinat gelse karşı koyamaz. Allah'ın adaletiyle zafer bizimdir."

Reşad duygulanmıştı.

"Allah bu milleti kimsenin boyunduruğu altına sokmasın. Namert düşmanı tez zamanda kahretsin, soyunu kurutsun."

"Âmin! Ben artık müsaadeni isteyeyim Reşad. Ne de olsa yaralı hastalarım beni bekler."

"Elbette, müsaade senin! Birkaç güne kadar haber vereceğim sana. Benden istediğin başka bir şey var mı?"

"Sahi ya, tüh! Az kalsın sormayı unutuyordum. Benim iki tane cici kızım var. İkisi de yanımda gönüllü hasta bakıcı olarak çalışıyor. Onların yavukluları da gönüllü olarak orduya katılmış. Sana şimdi o çocukların ismini versem, nerede olduklarını öğrenir misin benim için?"

Reşad gülümseyip "Elbette öğrenirim," dedi. "Senin rican benim için emirdir..."

* * *

Herkes eğitim alanında toplanmış, nizami bir şekilde arka arkaya dizilmiş, büyük bir merak ve heyecanla komutanlarına bakıyorlardı.

"Asker!" diye seslendi Ali Çavuş. "Bugün savaş meydanından uzak olanlar yarın o meydanda savaşacak olanlardır. Askerlik mesleğinde gidenlerin yeri gelenler tarafından doldurulur. Bunca yıldır askerim, bu yerlerin boş kaldığını hiç görmedim. Siz de buradan gidiyorsunuz artık. Buradaki yerlerinizi yarın başka arkadaşlarınız gelip dolduracak..."

Askerler arasında ansızın bir uğultu koptu. Ali Çavuş "Sus asker!" diye çıkıştı. "Şimdi beni iyi dinleyin. Yarın sabah Çanakkale'ye doğru yola koyulacaksınız."

Askerler arasından yeniden bir uğultu koptu. Aralarından uzun boylu biri, "Komutanım," dedi heyecanlı bir sesle, "buraya geleli daha kaç gün oldu?"

Bu soru karşısında Ali Çavuşun içi sızladı. Fakat çabucak kendini topladı.

"Haklısın asker! Çok uzun bir zaman olmadı. Lakin hain düşman Çanakkale Boğazı'nı geçebilmek için var gücüyle saldırıyor. O kirli ayaklarıyla bu kutsal vatanı çiğnemek istiyor.

Ama bilmiyorlar ki sizin gibi aslan yürekli yiğitlerin karşısında durulmayacağını, duramayacaklarını... İnşallah çok yakında o hainlere kim olduğumuzu göstereceksiniz."

"Komutanım!" diye seslendi Feyzi heyecanla. "Peki ailelerimize veda edebilecek miyiz?"

"Evet."

Ansızın bir heyecan dalgası yayıldı. O uğultunun arasında, "Öyleyse bugün ailelerimizin yanına mı gidiyoruz komutanım?" diye haykırdı başka biri.

Ali Çavuş az önceki sözünün yanlış anlaşılmasından dolayı büyük bir üzüntü duydu, hemen durumu toparlamaya çalıştı.

"Şimdi herkes beni iyi dinlesin! Hiç kimse buradan ayrılmayacak. Zira yarın sabah erkenden vapurla Çanakkale'ye doğru yola koyulacaksınız. Anlaşıldı mı asker?"

Hepsinin morali bozulmuştu, üzgün bir şekilde birbirlerine bakıp duruyorlardı. Onlardan bir cevap alamayan Ali Çavuş, "Anlaşıldı mı asker?" diye seslendi yeniden.

Askerler bunun üzerine, "Anlaşıldı komutanım!" diye haykırdılar hep bir ağızdan.

Ali Çavuş derin bir nefes aldı.

"Aferin asker! Bugün eğitim yok, serbestsiniz. İsteyen okuyup ailesine mektup yazabilir, isteyen de dinlenebilir. Aranızda okuma yazma bilmeyen silah arkadaşlarınız var. Okuma yazma bilenler onların söylediklerini de kâğıda dökesin, anlaşıldı mı asker?"

* * *

Hava çok sıcaktı. Askerler etrafa dağılmış, öğle sıcağını atlatacak gölgelik yerlere sığınmışlardı.

"İnanmıyorum," dedi Hüsrev, "demek yarın buradan ayrılıyoruz. Her şey ne kadar çabuk gelişti."

"Elbette, müsaade senin! Birkaç güne kadar haber vereceğim sana. Benden istediğin başka bir şey var mı?"

"Sahi ya, tüh! Az kalsın sormayı unutuyordum. Benim iki tane cici kızım var. İkisi de yanımda gönüllü hasta bakıcı olarak çalışıyor. Onların yavukluları da gönüllü olarak orduya katılmış. Sana şimdi o çocukların ismini versem, nerede olduklarını öğrenir misin benim için?"

Reşad gülümseyip "Elbette öğrenirim," dedi. "Senin rican benim için emirdir..."

***

Herkes eğitim alanında toplanmış, nizami bir şekilde arka arkaya dizilmiş, büyük bir merak ve heyecanla komutanlarına bakıyorlardı.

"Asker!" diye seslendi Ali Çavuş. "Bugün savaş meydanından uzak olanlar yarın o meydanda savaşacak olanlardır. Askerlik mesleğinde gidenlerin yeri gelenler tarafından doldurulur. Bunca yıldır askerim, bu yerlerin boş kaldığını hiç görmedim. Siz de buradan gidiyorsunuz artık. Buradaki yerlerinizi yarın başka arkadaşlarınız gelip dolduracak..."

Askerler arasında ansızın bir uğultu koptu. Ali Çavuş, "Sus asker!" diye çıkıştı. "Şimdi beni iyi dinleyin. Yarın sabah Çanakkale'ye doğru yola koyulacaksınız."

Askerler arasından yeniden bir uğultu koptu. Aralarından uzun boylu biri, "Komutanım," dedi heyecanlı bir sesle, "buraya geleli daha kaç gün oldu?"

Bu soru karşısında Ali Çavuşun içi sızladı. Fakat çabucak kendini topladı.

"Haklısın asker! Çok uzun bir zaman olmadı. Lakin hain düşman Çanakkale Boğazı'nı geçebilmek için var gücüyle saldırıyor. O kirli ayaklarıyla bu kutsal vatanı çiğnemek istiyor.

Ama bilmiyorlar ki sizin gibi aslan yürekli yiğitlerin karşısında durulmayacağını, duramayacaklarını... İnşallah çok yakında o hainlere kim olduğumuzu göstereceksiniz."

"Komutanım!" diye seslendi Feyzi heyecanla. "Peki ailelerimize veda edebilecek miyiz?"

"Evet."

Ansızın bir heyecan dalgası yayıldı. O uğultunun arasında, "Öyleyse bugün ailelerimizin yanına mı gidiyoruz komutanım?" diye haykırdı başka biri.

Ali Çavuş az önceki sözünün yanlış anlaşılmasından dolayı büyük bir üzüntü duydu, hemen durumu toparlamaya çalıştı.

"Şimdi herkes beni iyi dinlesin! Hiç kimse buradan ayrılmayacak. Zira yarın sabah erkenden vapurla Çanakkale'ye doğru yola koyulacaksınız. Anlaşıldı mı asker?"

Hepsinin morali bozulmuştu, üzgün bir şekilde birbirlerine bakıp duruyorlardı. Onlardan bir cevap alamayan Ali Çavuş, "Anlaşıldı mı asker?" diye seslendi yeniden.

Askerler bunun üzerine, "Anlaşıldı komutanım!" diye haykırdılar hep bir ağızdan.

Ali Çavuş derin bir nefes aldı.

"Aferin asker! Bugün eğitim yok, serbestsiniz. İsteyen oturup ailesine mektup yazabilir, isteyen de dinlenebilir. Aranızda okuma yazma bilmeyen silah arkadaşlarınız var. Okuma yazma bilenler onların söylediklerini de kâğıda döksün, anlaşıldı mı asker?"

***

Hava çok sıcaktı. Askerler etrafa dağılmış, öğle sıcağını atlatacak gölgelik yerlere sığınmışlardı.

"İnanmıyorum," dedi Hüsrev, "demek yarın buradan ayrılıyoruz. Her şey ne kadar çabuk gelişti."

"Her şey ne kadar çabuk gelişti mi diyelim, yoksa değişti mi?" dedi Süreyya. "Bence hayatımız çok değişti. Daha dün kadar elimizde kalem, koltuk altımızda defter kitap vardı. Şimdiyse elimizde Nuh Nebi'den kalma şu tüfekler var."

Yusuf bir an dikkatle baktı. Onda bir hal olduğunu sezdi.

"Hayrola? Canın yine neye sıkkın?"

Süreyya mahzundu.

"Ne bileyim be Yusuf! Doğrusu şu an karmakarışık duygular içerisindeyim."

Yusuf şaşırdı.

"Ne gibi?"

"Bilmem! Galiba başka birileri olup çıktık. Gelecek için de planlarımız yok artık."

Hüsrev buruk bir şekilde gülümsedi.

"Orada dur işte! Bir planımız olmaz olur mu hiç? Gelecek planımız cephede cavlağı çekmemek, hayatta kalmaya çalışmak!"

Süreyya zoraki gülümsedi.

"Aslında benim kastettiğim şey bu değildi Hüsrev. Benim kastettiğim şey, şu Nuh Nebi'den kalma tüfeğin Shakespeare'in yazdığı *Romeo ve Juliet*'ten artık daha önemli olduğunu öğrenmiş olmak. Bu sence de korkunç bir şey değil mi?"

Hüsrev kısa bir şaşkınlıktan sonra, "Elbette," dedi, "bu korkunç bir şey! Ama zaten burada hiçbir şeyin önemi yok ki. Burada zekânın değil temiz bir çizmenin önemi var. Burada düşüncenin değil düzenin önemi var. Hatta burada tedrisatın değil talimin önemi var, yalan mı?"

"Değil be Hüsrev, yalan değil! Burada selam duruş, esas vaziyet, tüfek omza, hizaya geç, sağa dön, sola dön, ileri marş topuk vur gibi şeyler daha önemli."

Hüsrev acıyla gülümsedi.

"Ama çabuk alıştık. Hatta bu şeylerin bir kısmının çok lüzumlu, bir kısmının da pek lüzumsuz olduğunu öğrendik."

Süreyya içini çekti.

"Bir şeyi daha öğrendik. Meğerse Bedros Efendi vicdanlı biriymiş. Baksanıza Ali Çavuşa! Onda hiç acıma yok. Bizi sabahtan akşama değin koşturup durdu. Âdeta sirk atları gibi eğitmeye çalıştı."

Bu sözlere hepsi uzun bir aradan sonra öyle içten ve samimi bir şekilde güldüler ki...

"Vallahi," dedi Feyzi hâlâ gülerken, "Bedros'u mumla arayacağım aklımın ucundan dahi geçmezdi. Şaka değil, onu bile çok özledim."

Hüsrev hemen araya girdi:

"Hop, orda dur işte! Hiç kimse Bedrosumu benim kadar özleyemez. Zira ne zaman beni görse, 'Hüsrev evladım! Yanıma gel, al bu parayı. Şu karşıdaki bakkaldan bir paket Hanımeli sigarası alıver bana. Sigaram neredeyse bitti bitecek,' diye seslenirdi. Benim de anlamadığım şey şuydu: Yahu arkadaş! Adamın sigarasının bitmesi hep bana mı denk gelirdi?"

Bu sefer hepsi katıksız bir keyifle gülüyorlardı. Bir an olsun kederleri dağılmış, eski neşeli günlerine geri dönmüşlerdi... Eper bir süre sonra, "Pekâlâ!" dedi Süreyya. "Yarından itibaren hayatımızda yeni bir sayfa açılıyor. Az önce Hüsrev'in de söylediği gibi cavlağı çekmeyip hayatta kalmaya bakacağız. Ne de olsa düşmanın karşısına çıkıyoruz artık."

Hüsrev başını kaldırıp etrafını şöyle bir süzerken, "Allah kahretsin!" dedi. "Zaman yetmedi. Bizi burada tam bir talimden geçirmeden cepheye yolluyorlar. İnşallah birçoğumuz orada aklını oynatmaz."

Yusuf'un bir an yüreği buruldu.

"Bu ne biçim bir söz? Burada her ne kadar tam bir talimden geçmesek de, aramızda yine de sağlam bir dayanışma gelişti.

Bu da cephede harbin yaratacağı şeylerin en iyisini meydana getirdi: Kardeşliği!"

Hüsrev güçlükle gülümsedi.

"Doğru, haklısın. Gerçi biz öncesinde izci kardeşlerdik. Öyle olmasaydık şu Tombalak'ın peşine takılıp buralara gelir miydik?"

Feyzi âdeta kahroldu.

"Böyle konuşma! Zaten vicdan azabı çekiyorum..."

Yusuf hemen sözünü kesti:

"Sen de artık böyle konuşma Tombalak! Hiçbirimiz buraya senin zorlamanla gelmedi. Buraya vatan aşkı, Allah aşkı için geldik."

Süreyya araya girdi:

"Doğru söylüyor Yusuf. Kendini asla suçlama. Bize karşı mahcup hissetme. Ne yani, sen bizi karaktersiz mi sandın? Korkak bir sıçan gibi kaçıp deliğe mi saklanacaktık? Unutma ki korktukça tutsak, umut ettikçe özgürüz."

Feyzi'nin gözleri doldu.

"Ne bileyim be Süreyya! Bir şeye vesile olmak ağır bir yük. Bu yükü öyle herkes taşıyamaz. Galiba ben de bu yükü taşıyamayanlardanım."

Süreyya onun bu haline üzüldü.

"Boş ver ulan Tombalak! Artık olan oldu. Yeter ki hiçbir şeyi olduğu gibi kabul etmeyelim. Ayrıca unutma ki hepimiz bu yola gönüllü çıktık."

Yusuf ona hak verircesine başını sallayıp "Doğru," dedi. "Hepimiz bu yola gönüllü çıktık. Zaten askerlik belgemizde de gönüllü yazmıyor mu?"

Feyzi buruk bir şekilde gülümsedi.

"Ulan Yusufçuk! İyi ki de benim kardeşim olmuşsun. Biliyorum, seninle kedi-köpek gibiyiz. Ama birbirimize de uzun süre gönül koyamayız, hemen de barışıveririz."

"Ulan arkadaş ne çektim senin elinden!"

Feyzi'nin ansızın gözlerinden yaşlar boşaldı.

"Hepiniz bilin ki hayatıma çok güzel şeyler kattınız. Zira dünyanın bütün güzellikleri sizlerin o temiz yüreğinde saklıydı."

Onun bu sözlerinden sonra Yusuf'un gözlerine yaşlar hücum etti. Kelimeler boğazında düğümlenirken, "Ulan Tombalak!" dedi güçlükle. "Öküzlüğün de bir başka, duygusallığın da... Sen ne biçim bir çocuksun?"

Feyzi elinin tersiyle gözyaşlarını sildi.

"Ne bileyim be Yusufçuk! Allah da beni böyle yaratmış işte."

Yusuf buruk bir şekilde gülümsedi.

"Tamam! Seni böyle yaratmış ama ya bizim günahımız neydi? Senin gibi bir belayı neden başımıza verdi ki? Acaba ne günah işledik?"

Feyzi ıslak gözleriyle bu defa ona ters ters bakarken, "Ama," diye araya girdi Süreyya, "tatlı bir bela vermiş başımıza."

Yusuf o an bir gülme krizi tuttu.

"Yapma be Süreyya! Bu öküzün neresi tatlı?"

Süreyya da güldü.

"Öküz möküz! Ama hepimizin hayatına renk katan biri, yalan mı?"

Bu sefer de Hüsrev araya girdi:

"Tabii ki yalan! Bırak hayatımıza renk katmasını, bu öküz hayatımızın renklerini çaldı. Mesela ben eskiden gökkuşağı gibiydim..."

Feyzi sözünü kesti:

"Ya şimdi ne gibisin?"

Hüsrev hınzır hınzır güldü.

"Ne gibi miyim? Sence ne gibiyim ulan Tombalak?"

Feyzi'nin bakışlarında muzip bir ifade belirdi.

"Bence yeşil bir hıyar gibisin!"

Hepsi buna kahkahalarla güldüler... Hüsrev kahkahalarının arasından, "Hıyar sensin ulan!" diye söylendi. "Hıyar da sensin, yeşili de!"

Feyzi de hâlâ gülüyordu.

"Hepiniz kıymetimi bilin ulan! Benim için 'Kıymetini bilene büyük tat, bilmeyene azap,' diye boşuna dememişler. Bu yüzden bana karşı biraz dikkatli olalım, incelikli olalım ve her şeyden önemlisi duyarlı olalım."

"Bu öküz doğru söylüyor arkadaşlar," dedi Yusuf. "Ona karşı dikkatli olalım, uzak duralım ondan. Zira öküzlük bulaşıcı bir şeydir!"

Süreyya hemen araya girdi:

"Bence çocuğa haksızlık etme."

Yusuf cevap vereceği sırada, "Bence de," dedi Hüsrev, "Süreyya haklı! Bizim Tombalak gerçekten de tatlı biri. Ama öyle bir tadı var ki, acısı, ekşisi, tuzu hepsi içinde."

Feyzi bu defa onlara sinirlenmedi. Oturduğu yerden ayağa kalkarken gözlerinin içi gülüyor, "Ne söylesem de onları neşelendirsem," diye düşünüyordu çeşmeye doğru ağır ağır yürürken...

***

Güzide elinde tuttuğu pensle enjektörü temiz bir pamuğun üstüne koyarken, "Doktor bey," diye seslendi Refika arkasından, "acilen bizi görmek istiyormuş."

Şaşırdı Güzide.

"Hayrola?"

"Bilmem. İstersen hemen yanına gidelim."

Güzide cevap vermedi. Başını yana doğru usulca çevirdi. Yatakta yatan askerin kesik koluna baktı. Yaranın çevresindeki etler yeşil yeşil kabarmış, açık yaranın karanlık dehlizlerinden

sanki binlerce küçük kabarcık yükselmişti. Çabucak eğildi ve enjektörü alıp yaralı askerin koluna batırdı. Genç adam tiz bir çığlık attı. Sonra bütün bedeni gevşedi, artık kımıldamaz oldu.

Güzide enjektörü metal bir kabın içine bırakırken, "Şimdi," dedi, "gidebiliriz."

Refika ona hayranlıkla baktı.

"Hadi, gidelim öyleyse."

Güzide odadan dışarıya adımını atar atmaz, "Acaba," dedi, "doktor bizimkilerden bir haber mi getirdi?"

Refika birden heyecanlandı.

"Sahi ya! İnan yorgunluktan bunu unutmuşum. Bugün onlardan haber getirecekti bize, değil mi?"

Güzide onun yorgun yüzüne baktı.

"İnşallah hayırlı bir haberle dönmüştür."

Refika'nın yüreği küt küt atıyordu.

"Hadi gel, çabuk ol biraz! Dışarıda bizi bekliyor."

Güzide birden adımlarını hızlandırdı. Refika'nın peşi sıra bahçeye çıktı. O sırada doktor ince dalları yemyeşil renge bürünen bir söğüt ağacının altında oturmuş, tütününü içiyordu.

"Merhaba," diye seslendi Refika. "Bizi görmek istemişsiniz."

Doktor Servet Bey hafiften başını çevirip gülümsedi.

"Gelin bakalım kızlar! Öyle uzak durmayın."

Refika ve Güzide bunun üzerine iyice yaklaştılar.

"Şey..." dedi Refika yüreği ağzında. "İnşallah güzel bir haberle dönmüşsünüzdür."

Doktor yeniden gülümsedi.

"Doğrusu daha şimdi haber aldım. O kerataların nerde olduklarını öğrendim."

Refika ve Güzide'nin yürekleri sanki yerinden oynadı.

"Peki," dedi Refika, "nerdelermiş?"

"Hasköy'de!"

"Hasköy mü?" dedi Refika. "Emin misiniz orada oldukla-
rından?"

Doktor Servet güldü.

"Kız delirdin mi sen? Elbette eminim! Az önce koca Harbi-
ye Nezareti'nden haber aldım. Sizin keratalar ordaymış."

Güzide dayanamayıp araya girdi:

"Peki nasıllarmış, iyiler miymiş?"

"Ne bileyim kız? O kadarını öğrenemedim. Ama çok merak
ediyorsanız, yarın sizi oraya göndereyim. Bu soruyu onlara
sorun, ne dersiniz ha?"

"Gerçekten böyle bir şey yapar mısınız?" dedi Güzide he-
yecanla.

"Elbette yaparım. Niye yapmayayım kız? İkinizi de ne ka-
dar çok sevdiğimi biliyorsunuz. Hatta yarın yanınıza bir asker
de vereyim. O sizi götürüp getirir."

İkisi de heyecandan yerlerinde duramıyorlardı.

"Allah sizden razı olsun," dedi Refika sesi titrerken. "Bu iyi-
liğinizi ölene kadar unutmayacağım. Siz âdeta baba gibisiniz."

Doktor birden içini çekti.

"Sağ ol güzel kızım! İkiniz de evlat gibisiniz. Keşke benim
kızlarım olsaydınız. Sizinle öyle gurur duyardım ki."

"Biz artık öz kızınız sayılırız," diye atıldı Refika.

"Zaten," dedi doktor buruk bir sesle, "öylesiniz güzel kızım.
Yalnız bilmeniz gereken başka bir şey daha var."

Refika ve Güzide'yi ansızın bir endişe sardı.

"Hayrola?" dedi Refika. "Umarım kötü bir şey yoktur."

Doktor o an ikisinin de gözlerinde o endişeyi görmüştü.

"Endişe etmeyin!" dedi sakin bir şekilde. "Kötü bir şey yok.
Sadece bilmeniz gereken bazı şeyler var. Birkaç güne kadar
burdan ayrılacağım."

Güzide ve Refika donup kaldılar.

"Neden ama?" diye sordu Güzide. "Neden ayrılıyorsunuz?"

"Sadece yeni bir görev emri aldım. Bundan sonra cephede
hizmet vereceğim."

Güzide duyduklarına inanamadı.

"Cephede mi?"

"Evet, cephede! Ordunun bana orada ihtiyacı varmış. Bir an
önce gidip oradaki seyyar hastanelerin sayısını artıracağım..."

Güzide ve Refika öyle şaşırmışlardı ki ne diyeceklerini bi-
lemediler. Onların bu halini gören doktor, "Galiba," diye sür-
dürdü konuşmasını, "böylesi daha iyi. Yaralılara yerinde mü-
dahale etmek gerekiyor. Zavallıların birçoğu buraya gelene
kadar çok acı çekiyor ya da yolda ölüyor."

Güzide az önceki şaşkınlığını üzerinden attı, cesaretini
toplayıp sordu:

"Peki ya biz?"

Doktor ona baktı.

"Siz mi?"

"Evet, biz! Ya bize n'olacak?"

Doktor kaşlarını çattı.

"Size bir şey olmayacak. İkiniz de burda kalacaksınız ve ça-
lışmaya devam edeceksiniz."

Refika atıldı:

"Biz burda kalmak istemiyoruz. İzninizle sizinle gelmek is-
tiyoruz."

Doktor şaşırdı.

"Siz aklınızı mı kaçırdınız? Orada başınıza bir şey gelirse o
keratalara ne söylerim ben, onlara nasıl hesap veririm?"

"Ben de Refika'yla aynı fikirdeyim," dedi Güzide. "İzninizle
sizinle gelmek istiyoruz."

"Hele bakın şunlara! Bana böyle aptalca şeyler söylemese-
niz zarara mı gireceksiniz? Siz cepheyi panayır yeri mi sandı-
nız? Daha çok küçüksünüz, olmaz!"

Güzide kararlıydı.

"Kusura bakmayın ama bal gibi olur! Yeter ki siz gelmemizi isteyin."

Doktor öfkelendi.

"İstemiyorum."

"İsteyeceksiniz."

Doktor daha da öfkelendi.

"Beni duymadınız mı? İkinizi de is-te-mi-yo-rum!"

Refika'yı bir hırs sardı.

"Bizi isteyeceksiniz. Sizinle oraya geleceğiz."

Doktor öfkeli bir halde ciğerlerine doldurduğu dumanı havaya bırakıp "İkiniz de kapayın çenenizi!" diye çıkıştı. "Tartışmayın benimle. Sizi oraya götürerek cinayet işleyemem. Burda kalacaksınız."

Refika kendini tutamadı:

"Lütfen bize engel olmayın! İkimiz de ne istediğimizi biliyoruz. Gerekirse engelleri aşmasını da biliriz."

Doktor şaşırdı.

"Sen neler söylüyorsun Refika? Olacak şey mi bu söylediğin? Henüz çok gençsiniz. Koca bir ömür var önünüzde."

Güzide hemen söze atıldı:

"Kusura bakmayın ama sizin yaptınız o hatayı ben yapmayacağım. Eski ilişkinizdeki gibi yarım kalan bir hikâye olmayacağım ve sizinle oraya geleceğim. Geride kalan, gidenin arkasından hasretle ve kırgınlıkla bakan olmayacağım. Sizin gibi her gün öleceğime, bir kez ölmeyi yeğlerim."

Doktor bu sözler karşısında kalakaldı. Yüreği ince ince sızlarken bir kez daha yumruklarını sıkıp kafasını başka tarafa çeviren o oldu.

CEPHEYE DOĞRU

İstanbul, 15 Mayıs 1915

O sabah Ali Çavuşun bakışları Feyzi ve arkadaşlarına takılıp kalmış, gözlerini bir türlü onlardan alamamıştı. Yüreği âdeta kan ağlıyor, düşünceleri tıpkı sararmış yapraklar gibi oradan oraya savrulup duruyordu.

"Hepinizin," diye seslendi yüzbaşı, "yolu açık olsun. Bu saatten sonra söylenecek pek bir şey yok. Bu bir borçtur, vatan borcudur! Bu vatan sizleri asla unutmayacak. Unutmadığı gibi de sizlere hep minnettar kalacak."

Askerlerden biri titrek bir sesle haykırdı:

"Komutanım sizce eve dönebilecek miyiz?"

Yüzbaşı bu soru karşısında afalladı. Ama kendini çabucak toparladı.

"Senin ismin ne asker?"

Kısa boylu asker bir kez daha var gücüyle haykırdı:

"Şinasi, komutanım!"

"Bak Şinasi! Hepimizin evi öncelikle burası. Eğer bu vatan olmazsa hiçbirimizin evi olmaz. Biz vatanımızı gerekirse öleene kadar korur, hatta ölene kadar sevip bağrımıza basarız. Bilesin ki bizim gerçek evimiz bu vatanın her karış toprağıdır."

Askerler arasında kısa bir sessizlik oldu. Sonra başka bir asker, "Komutanım," diye seslendi, "biz vatanımızı savunmak için bugün cepheye gidiyoruz. Ama düşmanlarımız da vatanlarını savunmak için burdalar. Benim anlamadığım husus bu işte bir tuhaflık yok mu? Bu harp neden var?"

Yüzbaşı bu sefer kararlı gözlerle askere bakıp "Sen de şunu bil ki," dedi gür bir sesle, "bazı devletler var ki harp onların işlerine yarıyor! İşte bu yüzden harp var. İşte bu yüzden onlar burada. Ama çok yakında hepsini püskürtüp denize dökeceğiz. Vaziyetimiz düşmana nazaran zayıf değil. Onlar mütemadiyen siper kazarak kendilerine bir barınak yapmakla meşguller şu anda. Fakat bu barınakların etrafına birkaç mermi düşünce tabana kuvvet kaçmakla meşgul oluyorlar."

Feyzi de herkes gibi duygulanmıştı.

"Komutanım, gözünüz arkada kalmasın! Allah'ın izniyle o hain düşmanların üstesinden geleceğiz. Onlardan korkup kaçmayacağız. Bilakis o hainler bizden korkup kaçacak."

Bu sözlerden sonra yüzbaşının aldığı nefes sanki bir bıçak gibi ciğerlerine saplandı, içi acıdı.

"Asker," dedi buruk bir sesle, "bundan hiç şüphem yok. Sizler buraya gelerek ölüme kucak açtınız. Keza bu vatan da size kucak açacak ve hep minnetle anacak. Hepinizin bu büyük fedakârlığı sayesinde düşmanın hücumları göğüs göğüse, süngü süngüye karşılanıp bertaraf edilecek ve neticede bu kutsal vatan ilelebet yaşayacak. Şimdi artık yola çıkma vakti. Allah hepinizin yardımcısı olsun, vatan sağ olsun..."

***

Güzide ve Refika her zamanki gibi erkenden uyanmış, o sabah büyük bir heyecanla vapura binmiş, yanlarındaki genç askerle karşı kıyıya geçiyorlardı.

"Gece uyurken," dedi Güzide, "bir ara tuhaf sesler çıkardın. Tıpkı düş gören yavru kedi gibiydin."

Refika kendini tutamayıp gülümsedi.

"Olabilir. Zira rüyamda Feyzi'yi gördüm. Bana tatlı sesler çıkarıyor, güzel sözler söylüyordu."

"Neyse ki birazdan göreceğiz onları. Umarım bizi gördükleri zaman akıllarını oynatmazlar."

Refika birden durgunlaştı.

"Yine n'oldu?" diye sordu Güzide.

"Şey... onu düşündüm... ne halde olacağını."

"Kimden bahsediyorsun?"

"Yusuf'tan!"

"Sahi ya! Benim niye aklıma gelmedi? Bak, şimdi kendime kızdım! Eee, ne yapacağız? Ne söyleyeceğiz ona?"

"Bilmiyorum! Ama gerçeği de söyleyemeyiz, değil mi? Çocukcağız yıkılır, perişan olur sonra."

"Şimdi yandık! Vallahi hevesim kursağımda kaldı. Ne yapacağız, ne söyleyeceğiz peki?"

"Elbette yalan söyleyeceğiz! Ama ne söyleyeceğiz? Senin aklına bir şey geliyor mu?"

Güzide dudağını büzdü.

"Doğrusu gelmiyor. Ben zaten yalan söylemesini pek beceremem. Artık az çok tanıdın beni. İçim neyse dışım da o."

Refika kara kara düşünmeye başladı.

"Pekâlâ! Ben bir şey uydurup söyleyeceğim. Allahım sen beni affet!"

"Ne söyleyeceksin?"

"Bilmiyorum! Bir şeyler düşüneceğim. Ben de öyle yalan konuşan biri değilimdir ki. Sevgimi de açığa vuran biriyim, nefretimi de."

Güzide içini çekti.

"Ah! O zilli yok mu? Başımıza ne işler açtı, gördün mü?"

"Eee, n'apacaksın? İnsanoğlu çiğ süt emmiş! Şimdi boş ver onu. Başka bir meselemiz daha var."

Güzide ona şaşkın şaşkın baktı.

"Ne meselesi?"

Refika sızlanarak söylendi:

"Yoksa bu yaşta aklını mı yitirdin? Ne çabuk unuttun Güzide. Doktor acaba bizimle ilgili ne karar verecek? Bir de o mesele var. Onu ikna etmemiz lazım."

"Eli mahkûm!" diye homurdandı Güzide. "Yanında bizi de götürecek."

Refika bir an hayret dolu gözlerle baktı.

"Bizi yanında götüreceğinden nasıl bu kadar eminsin?"

"Eminim işte! Bizi de alıp götürecek."

"Ya yanılıyorsan, ya götürmezse?"

"Merak etme, götürecek bizi! Onu ikna edene kadar yakasını bırakmam."

Refika bir şey söyleyecekti, vazgeçti.

"N'oldu?" dedi Güzide. "Bir şey söyleyecektin."

"Şey... ne bileyim... acaba biraz ayıp mı ettik adamcağıza? Ne de olsa büyüğümüz bizim."

"Yalan yok! Bu yaşıma değin hiç böyle fevri davranmamıştım. Ben de kendime hayret ettim. Sanki bir anda kan beynime sıçradı. O sözler istemsiz bir şekilde dudaklarımdan dökülüverdi."

"Çok ayıp ettik ama. Acaba hâlâ kırgın mıdır bize?"

"Bilmem, herhâlde kırgındır. Ne de olsa bacak kadar çocuktan işitmeyeceği lafları işitti. Hem de bu yaşta."

Refika'nın içi gitti.

"Çok da iyi kalpli biri! Ne yaptık adamcağıza?"

Güzide ona kararlı bir şekilde baktı.

"Kabul ediyorum, ayıp ettik! Ama yine de onun karşısında dik durmaya bakalım. Eğer gidip ondan özür dilersek, ona pişman olduğumuzu söylersek bize karşı galip gelir. O zaman da bizi kesinlikle yanında götürmez, anlaştık değil mi?"

Refika kararlı bir şekilde gözlerine baktı. Sonra başını "anlaştık" der gibi salladı.

***

Sirkeci İskelesi'nin önü âdeta mahşer yeri gibiydi. Reşit Paşa Hastane Vapurundan indirilen yaralı ve hasta askerler sedyelerle civardaki hastanelere taşınıyor, bu sırada meraklı insanlar cephede neler olup bittiğini birinci ağızdan öğrenmeye çalışıyordu.

"Şu parmakları görüyor musunuz?" dedi yorgun bir hasta bakıcı karşısındaki adama. "Şehit gözlerini kapatan parmaklar! Ben bu parmaklarımla kaç delikanlının gözlerini bir daha açılmamak üzere ebediyen kapattım. Hem de kaç delikanlının?"

Bu sözleri işiten adamın yüreği sıkıştı.

"Ah, zavallı delikanlılar! Rabbim mekânlarını cennet kılsın. Acılı ailelerine sabır versin."

Hasta bakıcı oldukça kederliydi.

"Köpoğlu köpek İngiliz subaylar çok gaddar! Gelibolu Yarımadası'nda gördükleri her şeyi ateşe veriyorlar artık. Bir kez daha anladım ki Allah korkusu yok onlarda. Dün akşam Akbaş Limanı'ndan yaralıları aldık. İstanbul'a doğru yola koyulmak üzere limandan ayrıldık. Bir de ne görelim? Tepemizde bir İngiliz pırpırı... Doğrusu içimiz rahattı. Hiç endişe etmiyorduk. Ne de olsa hastane vapuruyuz, yaralı asker taşıyoruz. Ayrıca vapurun bir tarafında kızıl bir ay, diğer tarafında da kızıl bir haç vardı. Birden İngiliz pırpırından kırmızı bir duman yükseldi ve yerimizi derhâl aşağıdakilere bildirdi. Hemen

peşi sıra etrafımızda müthiş bir gümbürtü koptu. Koca vapur ansızın çıkan dalgaların arasında beşik gibi sallanmaya başladı. Savaş gemilerinden attıkları gülleler o kadar yakınımıza düşüyordu ki tasavvur dahi edemezsiniz..."

Adam bir an heyecanına yenik düştü ve hasta bakıcının sözünü kesti:

"Peki hiç korkmadınız mı?"

Hasta bakıcı feri sönmüş gözleriyle bakıp "Hayır, hiç korkmadık!" dedi kederli bir sesle. "Bir an bile olsun korkmaya zamanımız yoktu. Vapurda yaralarını saracağımız yüzlerce asker vardı ve hepsi de ıstıraplı inlemeler arasında bizi çağırıyordu."

"Allah'ın laneti kâfirlerin üzerine olsun. Yaralı ve hasta taşıyan bir vapur bombalanır mı hiç?"

Hasta bakıcı içini çekti.

"İşin tuhaf tarafı, vapurda muhtelif milletlere mensup yaralı askerler de vardı. Almanlar, İngilizler, Avustralyalılar ve elbette bizim Türkler. Hepsi kendi dilleriyle ekseriyet tek bir kelime sayıklıyordu: Anne! Yolda gelirken zavallıların birçoğu bu kelimeyi sayıklayarak ruhunu teslim etti Allah'a."

"Anlamadığım şey o kâfirlere ne diye yardım ettiniz? Onları neden aldınız yanınıza? Bıraksaydınız da oracıkta geberselerdi! Onlar değil mi ki genç yaşlarında kardeşlerimizi ağlattılar analarımızı?"

Hasta bakıcının birden gözleri doldu.

"Elhamdülillah Müslümanız! Bizi onlardan ayıran şey ise merhamet duygumuz ve Allah'a olan inancımız, yalan mı?"

"Yalan değil... ama..."

Hasta bakıcı sözünü kesti:

"Şunu bilin ki ben de bir anayım. Yaralı birini gördüm mü din ve millet ayrımı yapmam kesinlikle. O an son nefesini ve

rerek birine nasıl ayrımcılık yapabilirim, nasıl kin besleyebilirim? Onun düşman askeri olduğunu bir an için unuturum ve vazifemi yerine getirirm. Zira ben merhametli bir Türk kadınıyım. Tıpkı benim gibi merhametli olan herkes Allah'tan korkar, zahire aldanmaz..."

Adam bir an duraksadı, hayretle baktı.

"Biz analar," diye devam etti hasta bakıcı, "harp çıkaran erkeklerden daha merhametliyiz. Şu arkamda duran vapurda yaralı bir İngiliz askerle kendi dilinde konuştum. Bana burazdan öleceğini ve nişanlısının adını söyledi ağlayarak. Ben de ona ölmeyeceğini, iyileşip tekrardan nişanlısına kavuşacağını söyledim. Birden yüzünde müsterih ve mutlu bir ifade belirdi. Hemen ardından da oracıkta ölüverdi. Unutmayın ki insan ruhen mümin olmalı, zahiren değil. Zira zahir insanı mümin etmiyor. Ben ibadetimi Allah'a, O'nun yarattığı kullara da inandığımı gösteriyorum. Zira ben bu anlayışla yetiştirilmiş bir Türk kadınıyım."

Adam bir an ne diyeceğini bilemedi. Böyle güçlü bir kadının karşısında susuverdi. Ardından hiçbir şey söylemeden sessiz bir şekilde hasta bakıcının yanından uzaklaştı. O sırada, "Kusura bakmayın," diye seslendi Süreyya, "rahatsız ediyorum. Acaba Reşit Paşa Vapuru şu arkanızdaki mi?"

Hasta bakıcı kadın gözlerini dikip ona baktı. Ardından başını "evet" anlamında salladı. O sırada bir kez daha yüreği sızladı, âdeta kahroldu...

* * *

Güzide ve Refika, Hasköy'deki askeri kışlaya gelmişlerdi. Nizamiye kapısındaki nöbetçi askere yaklaşıp "Buraya," dedi heyecanlı bir sesle Güzide, "bir tanıdığımı görmeye geldim. Bizi Doktor Servet Bey gönderdi."

Nöbetçi asker başını çevirip Refika'ya baktı.

"Ya sen?"

Refika da oldukça heyecanlıydı.

"Ben de bir tanıdığımı görmeye geldim. Daha doğrusu birlikte geldik."

Genç asker bakışlarını tekrar Güzide'ye çevirdi. Gözlerini onun güzel gözlerine dikip "Pekâlâ!" dedi. "Kimmiş bu tanıdığınız?"

Güzide'nin içi içine sığmıyordu.

"Adı Süreyya."

"Asker mi burada?"

"Evet."

"Peki emin misin burada olduğundan?"

Güzide afalladı.

"Şey... bilmiyorum... burada olduklarını doktor bey söyledi."

Asker tatlı tatlı gülümsedi.

"Bahsettiğiniz doktor da kim?"

"Şey... siz onu tanımazsınız," dedi Güzide.

Tam o sırada nizamiye kapısının önünde Ali Çavuş belirdi. Cepheye giden askerleri Sirkeci'den uğurlamış, morali bozuk bir halde kışlaya geri dönmüştü.

"Asker," diye seslendi, "n'oluyor burada? Bu genç hanımlar da kim?"

Nöbetçi asker hemen ayağa fırladı, esas duruşa geçti.

"İzin verirseniz arz edeyim komutanım."

"Çabuk söyle."

"İkisinin de güya tanıdıkları varmış burada. Onları ziyarete gelmişler."

Ali Çavuş başını çevirip Refika'ya bakarken, "Peki kimmiş bu tanıdıkları?" diye sordu.

Asker onun kime geldiğini henüz bilmediği için sustu, boş gözlerle baktı. Refika genç askerin sustuğunu görünce araya

girip "Komutanım," dedi, "ben Feyzi adında bir askerin yakınıyım. Onu görmeye geldim."

Ali Çavuş, Feyzi'nin adını duyunca birden iliklerine kadar sarsıldı. Kederli yüzü bembeyaz oldu.

"Feyzi mi?"

Refika onun yüzündeki ve sesindeki değişimi fark etmişti.

"Yoksa ona bir şey mi oldu? Bir anda neden böyle şaşırdınız komutanım?"

Ali Çavuş şaşkınlığını üzerinden atmaya çalışarak, "Öncelikle bana komutanım diye hitap etme. Sen sadece Ali Çavuş de," dedi. "Zira bana bir tek askerler komutanım der, anlaştık mı?"

"Anlaştık."

Ali Çavuş zoraki gülümsemeye çalıştı.

"Tamam öyleyse! Şimdi gelelim diğer meseleye... Feyzi senin neyin oluyor?"

"Kendisi benim yavuklum olur."

Ali Çavuş onun açık sözlülüğü karşısında bir an afalladı, ama kendisini hemen toparlayıp "Demek öyle," dedi.

"Evet."

Ali Çavuş bu defa başını usulca çevirip meraklı gözlerle Güzide'ye baktı.

"Peki senin yavuklun hangisiydi?"

Güzide bu soru karşısında birden utandı. Bakışlarını ondan kaçırıp yere dikti. Ardından cılız bir sesle, "Süreyya," dedi.

Ali Çavuş kısa bir süre ne cevap vereceğini düşündü. Gerçeği söylemekten başka çaresi olmadığını biliyordu.

"Şey," dedi boğuk bir sesle, "hepsi bu zamana kadar gördüğüm en akıllı, en cesur askerlerimdi. O mektepli çocuklarla gerçekten çok gurur duyuyordum..."

Refika dayanamayıp sözünü kesti:

"Lütfen onlara n'olduğunu söyler misiniz Ali Çavuş? Kusura bakmayın ama yüreğim bu dolambaçlı yoldan konuşmalara daha fazla dayanamayacak. Düşüp bayılacağım."

Ali Çavuş onun bu haline üzüldü.

"Pekâlâ! O mektepli çocuklar bu sabah cepheye doğru yola çıktılar."

Refika ve Güzide duyduklarına inanamadı. İkisinin de gözlerinden yaşlar süzülmeye başladı.

"Ama bu nasıl olur?" dedi Refika acı dolu bir sesle. "Biz de onları göreceğiz diye büyük bir sevinçle buraya geldik. Sevincimiz kursağımızda kaldı. Onlara yine veda edemedik. Hem neden böyle erken gittiler ki cepheye? Daha kaç günlük askerlerdi?"

Ali Çavuş bu sorular karşısında kıvranıp durdu... Acısı daha da katlanmıştı.

***

Süreyya vapurda biraz daha tenha bir köşeye çekilmiş, dalgın dalgın denize bakıyordu... Derken ansızın Güzide'nin bir gün o meçhul gemiye bakıp söylediği, "Rabbim onlara gitmeyi nasip ettiği gibi dönmeyi de nasip eder inşallah," sözlerini hatırladı, bir kez daha yüreği burkuldu. Ve sanki o an Güzide'nin gözyaşlarını teninde, hıçkırıklarını kalbinde hissetti. Bu içini öyle acıttı ki gözyaşlarına hâkim olamadı.

"Deminden beri," diye seslendi Yusuf arkasından, "seni arıyorum. Ne yapıyorsun tek başına burada?"

Süreyya çabucak gözyaşlarını sildi.

"Hiç."

Yusuf onda bir tuhaflık olduğunu sezmişti.

"Neyin var senin?"

Süreyya derin bir nefes aldıktan sonra, "Neyim yok ki be Yusuf?" dedi keyifsiz bir sesle. "Vapurun denizde çıkardığı şu

beyaz köpükleri görüyor musun? Her şey gibi gençliğimiz de köpük oldu."

"Ne oluyor be Süreyya? Yoksa..."

Süreyya sözünü kesti:

"Bilmem farkında mısın ama savaşa gidiyoruz. Şu vapurun kokusunu almıyor musun? Sence de her taraf kan kokmuyor mu?"

"Evet, kan kokuyor. Daha biner binmez fark ettim bunu."

"Eee, neden soruyorsun öyleyse?"

Yusuf sustu. Bir şeyler söylemek istiyordu ama ne söyleyeceğini bilmiyordu. O sırada, "Bir gün," diye bir ses duydu, başını çevirip sesin geldiği tarafa baktı. Hasta bakıcı kadın aralarına yeni katılan doktora bir şeyler anlatıyordu... Yusuf merakla hasta bakıcının konuşmasına kulak kabarttı.

"Bu vapura," diye sürdürdü konuşmasını hasta bakıcı. "Bekir Çavuş adında ağır bir yaralı getirdiler. Bizimkiler onu cephenin en ön saflarında yaralı ve perişan bir halde bulmuş. O gün buraya getirdiklerinde bir bacağı çoktan kangren olmuştu. Zavallıyı derhâl ameliyat masasına yatırdık ve bacağını kestik. Artık tek bacağıyla kalmıştı ama durumu pek de iç açıcı değildi. Zavallı adamcağız çok kan kaybetmişti. Doğrusu beklemekten başka yapacak bir şeyimiz yoktu. Dua etmekten başka. Her neyse... O gece sabaha karşı biri kamaramın demir kapısını acı acı çaldı. Uyku sersemiyle ranzadan fırladım, koşup kapıyı açtım. Karşımda duran genç hasta bakıcılardan biri telaşla, 'Hemen benimle gelmeniz gerekiyor efendim,' dedi. Ben hâlâ uyku sersemiydim. İşin gerçeği gözlerimi açamıyordum. 'Ne var, n'oldu? Bu telaş da neyin nesi?' diye sordum. Genç hasta bakıcı yine telaşlı bir şekilde, 'Hani bacağını kestiğimiz yaralı asker var ya!' dedi. Kendime gelmeye başlamıştım. 'Bekir Çavuş mu?' diye sordum. Hasta bakıcı, 'Evet efendim! Ona sanki bir haller oldu. Tek bacağıyla yataktan

kalktı ve odanın içinde söylenerek dolaşıyor şu anda,' dedi. Bu sözler üzerine iyice açıldım. Genç hasta bakıcının söyle-diklerine inanmakta güçlük çekiyordum. Derhâl fırladım, koş-up Bekir Çavuşun yanına gittim. Gerçekten de odanın içinde söylenerek dolaşıyordu. Birden atılıp bileğinden tuttum. Za-vallı adamcağız ateşler içinde yanıyordu. Yatağına geri götü-rüp yatırmaya çalışırken, 'Kurban olayım sana Bekir Çavuş, bu ne hal? Ne yapıyorsun? Bu vaziyette hiç yataktan kalkılır mı?' diye söylendim. Zavallı elimden tutup 'Aman gözünü seveyim hemşirem! Beni tekrar yatağa koyma. Komutanımdan yeni bir emir geldi. Derhâl bu emri yerine getirmem lazım,' dedi. O anda hüngür hüngür ağlamaya başladım. Zaten birkaç dakika sonra da gözlerini bir daha açmamak üzere yumdu. Son nefe-sini kollarımda verirken o kupkuru, bembeyaz dudaklarından dökülen, 'Komutana söyle beni bağışlasın hemşirem! Son em-rini yerine getiremedim,' sözleri oldu. Fakat ben kaniydim ki Bekir Çavuş son âna kadar vazifesini layıkıyla yapmıştı."

O gün aralarına katılan doktorun gözleri dolmuştu. Elinin tersiyle gözlerini silerken, "Geçen gün," dedi boğuk bir sesle, "bir mecmuada rastladım. Tesadüfe bakın ki mecmuada rastladığım o dizeler meğerse Bekir Çavuş ve sizin şahsınızla ilgiliymiş."

Hasta bakıcı ona şaşkın şaşkın baktı.

"Siz neden bahsediyorsunuz? Allah aşkına ne mecmuası, ne dizesi?"

Doktor sustu, hemen cevap vermedi... Epey bir sûre düşündükten sonra dizeleri ezberinden okumaya başladı:

Bardağımda merhume, Safiye Hüseyin,
Çanakkale içmiştim, yine akşamleyin,
Yine buğulu gözler, uğuldayan beyin,
Kalemime takıldı, Şehit Bekir Çavuş.

Kumandanları verdi, bu kutsal görevi;
"Durduracaksın ateş kusan koca devi!"
Düşünmeden anayı babayı ve evi
Yumruk gibi sıkıldı, Şehit Bekir Çavuş.

Cesareti orduya ulaştı çavuşun!
Bacağına saplandı uğursuz bir kurşun,
"Koşun çavuş vuruldu, arkadaşlar koşun!"
Çınar gibi yıkıldı, Şehit Bekir Çavuş.

Hastane gemisi bu, ismi Reşit Paşa,
Kaç hastaya bir yatak, o da ortaklaşa,
Bacağını kestiler, bu da geldi başa,
Uyanınca irkildi, Şehit Bekir Çavuş.

"Alınan görev böyle kalamaz ki yarım,
Burada yatıp kalmak... Duramam kaçarım,
Vatandan önemli mi benim bacaklarım?"
Fırlayarak dikildi, Şehit Bekir Çavuş.

Allah deyip bir hamle yapınca ileri,
Kıpkırmızı kan oldu yatağın üzeri,
Kan kaybından kararıp kapandı gözleri,
Kollarından çekildi, Şehit Bekir Çavuş.

Ana kuzusu idi, taze bir bedendi,
Hayatı bu cephede yurduna adandı,
Gelecek nesillere örnek bir fidandı,
Bir dereye ekildi, Şehit Bekir Çavuş

Nice yiğitler böyle bir bir şehit oldu,
Dereler tepeler hep şehitlerle doldu,
Şimdi mezarları yok, künyeler kayboldu,
Derede bir çakıldı, Şehit Bekir Çavuş.

Hasta bakıcı kendini daha fazla tutamamış, iki gözü iki çeşme ağlıyordu. Onun böyle ağladığını gören Yusuf çabucak yanına gelmiş, elinde tuttuğu beyaz nakış işlemeli mendili Safiye Hüseyin'e uzatmıştı. Kadıncağız hiçbir şey söyleme-den mendili alıp gözyaşlarıyla ıslanan yanaklarını sildi, sonra başını kaldırıp ağlamaktan kan çanağına dönen gözleriyle Yusuf'a baktı.

"Kuzum benim," dedi bir anne şefkatiyle, "sen de kimsin? Ne kadar da küçüksün böyle?"

Yusuf şaşırdı.

"Şey... benim adım Yusuf... izci kardeşlerimle birlikte cephe-heye gidiyoruz... hem de gönüllü olarak."

Safiye Hüseyin'in yüreği dağlandı.

"Kaç yaşındasın sen?"

"On yedi."

"Peki asker olmadan önce ne yapıyordun?"

Yusuf cevap vereceği sırada yanlarında bulunan doktor araya girip "Az önce," dedi, "bir sözün çok dikkatimi çekti. Sen izci misin?"

Yusuf o an gururlandı, birden göğsü kabardı.

"Evet, izciyim. Hem de izcilik türesine baş eğmiş bir izciyim."

"Yoksa sen talebe miydin?"

"Evet, talebeydim."

"Nerede peki?"

"İstanbul Sultanisi'nde!"

Doktor inanmaz gözlerle ona baktı. O an yüreği sızlayan Safiye Hüseyin, "Evladım," diye seslendi, "öyle bir mektebi bırakıp neden geldin buralara?"

Yusuf'un birdenbire gözlerinde bir parıltı belirdi. Bu sefer kendinden emin bir sesle, "En güzel mektep vatandır!" dedi. "Zira bir tek kutsal olan odur, gerisi teferruattır..."

***

Güzide ile Refika moralleri bozuk bir halde yanlarındaki askerle birlikte vapura binmişlerdi.

"Allah kahretsin!" diye söylendi Refika. "Olacak iş mi bu! Hevesimiz kursağımızda kaldı. Ya şimdi ne yapacağız?"

Güzide'nin rengi solmuştu.

"Bilmiyorum! Moralim çok bozuk. Hıçkıra hıçkıra ağlamak istiyorum. Bizdeki şansa bakar mısın?"

Refika'nın ağlamaktan gözleri kan çanağına dönmüştü. Buruk bir sesle, "Keşke," dedi, "dün gelseymişiz. Bizde de kabahat var. Neden daha önce akıl edemedik böyle bir şeyi?"

Güzide içini çekti.

"Ah benim aptal kafam, ah! Bazen saat gibi duruyor, çalışmıyor."

Refika tekrardan ağlamamak için kendini zor tutuyordu.

"Söyle, ne yapacağız şimdi? Onları cephede savaşırken düşünemiyorum. Daha önce hiç savaşmadılar, adam öldürmediler."

Güzide bu sözlerden irkildi.

"Sus, böyle konuşma lütfen! Bunları acılı yüreğim kaldırmıyor artık."

Refika kederli gözleriyle baktı.

"Özür dilerim! Ama söyle, ne yapacağız? Burada böyle elimiz kolumuz bağlı oturacak mıyız?"

Güzide derin bir soluk aldı.

"Hayır, elbette olumsuz."

"Peki öyleyse ne yapacağız?"

"Biz de peşlerinden gideceğiz."

"Ama nasıl?"

Güzide bir an duraksadıktan sonra, "Artık," dedi kararlı bir sesle, "onu ikna etmek boynumuzun borcu oldu."

"Kimi ikna etmek boynumuzun borcu?"

"Kim olacak, tabii ki de doktoru! Biz de peşine takılıp gideceğiz."

"Ya ikna olmazsa?"

"Olacak!"

Refika onun kadar emin değildi.

"Ya olmazsa?"

"Az önce söyledim sana, olacak! Zira başka şansımız yok. Göreceksin, ne yapıp edip onu ikna edeceğim."

Refika umutlanmıştı.

"İnşallah söylediğin gibi olur."

Güzide kararlıydı.

"Olacak!"

"Bari bu sefer adamcağızla ters konuşma. Onu kızdırmayalım yine."

"Doğrusu şu an onunla nasıl konuşacağımı bilmiyorum. Yumuşak konuşsam ikna olmaz, sert konuşsam kestirip atabilir. Galiba bir orta yol bulmak gerekecek, ama nasıl?"

"İyilikle halletsek..."

Güzide sözünü kesti:

"Ortada böyle bir mesele yok ki! Nasıl iyilikle halledeceğiz?"

"Ne bileyim... ne desek acaba?"

"Bilmiyorum, bakacağız."

"Ona gerçeği söylesek... Bizimkilerin cepheye gittiğini söylesek... Belki ikna olur o zaman, ne dersin?"

Güzide yine derin bir düşünceye sarmıştı.

"Bilmiyorum. Zira kafam çalışmıyor şu an."

"Gel beru dinle! Bence ona gerçeği söyleyelim. Zaten bizi görür görmez soracak. Ona ne cevap vereceğiz? Yalan mı söyleyeceğiz? Ayrıca böyle bir şeyi niye yapalım ki? Ne dersin?"

Güzide kararsız bir şekilde ona baktı, susttu. Gerçekten de ne yapacağını bilmiyordu...

AKBAŞ LİMANI

O sabah dünden daha sakindi. Etrafta hiç patlama sesi yoktu. Yaralı ve hasta askerler Reşit Paşa Vapuruna sedyelerle tanışıyordu... Son asker de vapura bindirilip İstanbul'a doğru yola koyulduklarında, "Bilmem neden?" dedi vapurun ardından bakan bir doktor. "İnsan yalnızlık zamanlarında bütün hissettiklerini tabiatın varlığında buluyor. Her neyi görse ondan kendine has şeyler çıkarıyor. Düşünüyor, dalıyor, hayallerde boğuluyor. Acı ve keder zamanlarında birden o tatlı anıları yetişiyor imdadına. Daima şen ve mesut olmak istiyor. Cehennemi ateşler içinde kavrulurken, ümidini geleceğin meçhul hayallerine bağlıyor. Çalışıyor, çabalıyor, didiniyor, yıpranıyor, parçalanıyor, ölüyor, mahvoluyor... Hep geleceğin saadetine kavuşmak için bunu yapıyor. İşte ümit, işte emel! Biz de yüce Allah'ın adaletine yürekten inanıyor, kavuşacağımız zafer günlerinin bizlere güvenli bir gelecek, mutlu bir hayat hazırlayacağı ümidiyle şu anki koşullara boyun eğiyoruz."

Doktorun hemen yanı başında duran arkadaşı, "Bu düşüncelerinde yerden göğe kadar haklısın Behçet," dedi. "Ben de bugünden itibaren şu vapurdaki yaralı ve hasta askerleri

Allah'a emanet ediyorum. İnşallah tez zamanda iyileşip sağlıklarına kavuşurlar."

Doktor Behçet düşünceliydi. Arkadaşına cevap vermedi. Usulca arkasını döndüğü sırada az ötede duran Süreyya'yla göz göze geldi. Yanından geçip giderken bu defa bakışları yerdeydi. Süreyya arkasından bakarken ansızın uzaklardan kara kartal heybetiyle bir düşman uçağı belirdi. Uçak üzerlerine doğru geliyordu. Birden ateş açtı ve ortalığı mahşer yerine çevirdi. Derken bahriye topunun gümbürtüsü onu bir anda uzaklara gönderiverdi.

Süreyya ve 2. Tümen'e bağlı diğer askerler hem şaşkın, hem de çok korkmuşlardı. Hepsi kısa bir süre içinde yeniden bir araya gelirken, "Bu da neydi?" diye söylendi titrek bir sesle Hüsrev. "Sanki bir ejderha üzerimize ateş kusup gitti."

Feyzi'nin de rengi bembeyazdı. Üstelik dudakları titriyordu.

"Bir an öldüğümü sandım."

Tıpkı diğerleri gibi Yusuf'un da yüzü kireç gibiydi.

"Al benden de o kadar!"

Feyzi tam bir şey söyleyecekken komutanın biri öfkeyle, "Bu askerlere," dedi, "geldikleri yerde bir şey öğretmemişler mi? Görünen o ki cepheye sevk edilmeden önce sadece nazari bazı şeyler öğretmişler, o kadar! Bir düşman saldırısında korunma nasıl olur bilmiyorlar. Baksana şu tarafa Azman Çavuş! Daha şimdiden onlarca yaralı ve şehit verdik."

Azman Çavuş iriyarı, düşmandan çekinmeyen gözü pek biriydi.

"Haklısınız komutanım! Burada takviyeye ihtiyacımız vardı. Lakin bu acemiler bizim işimize yarayacağı yerde, başımıza daha da iş açacaklar. Bu zorlu taarruz bölgesinde pek de biçare bunlar. Sapır sapır dökülecekler. Zira mevzi muharebeleri bilgi ister, tecrübe ister. Hatta yeri geldiğinde mermileri, mermilerin seslerini, tesirlerini kulaktan tanımak icap eder. Ayrıca mermilerin nereye düşeceğini, düştüğü vakit etrafa nasıl dağılacaklarını, korunma çarelerini önceden tayin edebilecek fikre sahip olmayı da ister."

"Azman Çavuş," dedi komutan, "sana emrediyorum. Bu askerlere mermi basmayı, tüfek tutmayı, süngü takmayı derhâl öğreteceksin."

Azman Çavuş başını aşağı yukarı sallayıp "Emredersiniz komutanım!" dedi gür bir sesle. "Şimdi izninizle süngü talimiyle işe koyulayım."

* * *

Güzide o sabah büyük bir çaresizlik içinde çırpınıp duruyor, kendisine çevrilen o bakışlara pek bir anlam veremiyordu. Doktor Servet Beyin nedense kendisine daha bir tepeden baktığını hissediyordu.

"Ben," dedi Refika, "gidip onunla konuşacağım. Geliyor musun?"

"Sen git! Ben birazdan yanınıza gelirim."

Refika boş gözlerle baktı bir an. Ardından, "Nasıl istersen," dedi ve çaresiz bir şekilde yanından uzaklaşırken, "Hayırlı sabahlar doktor bey," diye seslendi.

Doktor Servet Bey gözlerini kırpmadan Güzide'ye bakıyordu. Ama Refika'nın kendisine seslendiğini de duymuştu.

"Sana da hayırlı sabahlar güzel kızım. Bu sabah yine nesi var onun?"

Refika başını çevirip Güzide'ye baktı.

"Biraz üzgün. Aslında sadece o değil, ben de üzgünüm."

Doktor şaşırdı.

"Hayrola? Neyiniz var? Yoksa keratalar canınızı mı sıktı dün? Eğer öyleyse hemen kulaklarını çektireyim."

Refika birden ağlamaya başladı.

"Şey... size nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum."

"N'oldu kızım?"

"Ne yazık ki onları göremedik."

"Neden ama?"

Refika hıçkırıklarının arasından, "Zira," dedi, "dün erken bir vakitte kışladan ayrılmışlar, cepheye doğru yola çıkmışlar. Yani sizin anlayacağınız, biz oraya vardığımızda çoktan gitmişlerdi."

Doktor duyduklarına inanamadı.

"Tüh, şansa bak!"

Refika boğuk bir sesle, "Dün," dedi, "hevesimiz kursağımızda kaldı. Moralimiz öyle bozuldu ki ikimiz de buraya nasıl döndüğümüzü hatırlamıyoruz."

Doktorun da morali bozulmuştu.

"Olacak iş mi bu? Tüh! Vallahi ben de çok üzüldüm şimdi."

Refika hâlâ ağlıyordu.

"Keşke oraya bir gün önce gitseymişiz."

"Güzel kızım," dedi doktor üzgün bir sesle, "şimdi sil o gözyaşlarını. Unutma ki hayat yaşadığımız 'keşke'lerden ibarettir hep."

Refika içini çekti.

"Biliyorum, ama elimde değil. İnsanım zira."

Doktor bir an ne diyeceğini bilemedi. Fakat sonra, "Pekâlâ" dedi, "ağla öyleyse. Ama bil ki olmuşla ölmüşe çare yok!"

"Peki ya geleceğimiz?" diye sordu Refika.

Doktor şaşkın şaşkın baktı.

"Ne geleceği?"

Refika birden cesaretini toparlayıp "Haklısınız," dedi. "Söylediğiniz gibi olmuşla ölmüşe çare yok! Ama geleceğimiz daha iyi olabilir. Hem de 'keşke'lerden uzakta. Eğer siz isterseniz!"

Doktor boş gözlerle baktı.

"Neyi istersem?"

Refika bu sefer bütün cesaretini toparlayıp "Eğer," dedi kararlı bir sesle, "siz isterseniz geleceğimiz daha iyi olabilir. Kan kusa kusa, keşke nöbetleri içinde kıvrana kıvrana bekleyip bir gül gibi solmayız burada, tabii siz isterseniz! Bunu değiştirmek için bir şeyler yapabilirsiniz. Sizinle oraya gelmemize izin verebilirsiniz. Eğer bunu yaparsanız kim bilir belki de yeni bir keşkeniz olmayacak hayatınızda, ne dersiniz?"

Doktor yumruk yemiş gibi sersemlemişti.

"Ama..."

Refika kararlıydı. Hemen sözünü kesti:

"Lütfen, kendi adıma size yalvarıyorum! Büyüğümsünüz ama siz de unutmayın ki hayat sadece beklentilerden ibaret değil, arayışlardan da ibarettir. İzin verin de bu hayatta aradığımız şeyi bulalım, ona kavuşalım. Yoksa bilin ki bizi burada ölüme mahkûm edersiniz. Hem de yaşayan bir ölüye..."

***

Yusuf tıpkı diğerleri gibi dün geceden beri gözlerini kırpmamış, kendisini daha şimdiden tükenmiş hissediyordu. "Meğerse," dedi cılız bir sesle, "savaş cehennem gibiymiş. Burakilerin üzerine ölüm yağıyormuş."

Az ötede oturan Feyzi onun bu sözlerini duymamıştı. Homurdanır gibi bir sesle, "Sizce de," dedi, "yemekler çok kötü değil mi arkadaşlar?"

Yusuf başını çevirip ona ters ters baktı.

"Sus da zıkkımlan Tombalak! Burdakiler ananın yemeğine benzemez, ama yine de doyur o koca karnını."

Feyzi çıkıştı.

"Benimle uğraşmaktan vazgeç artık."

Yusuf ona bir şeyler söylemeye hazırlanıyordu ki, "İkiniz de," diye araya girdi Hüsrev, "tıpkı kötü evlilikleri olan çiftler gibisiniz! Birbirinizle sürekli didişip duruyorsunuz. Hayret, savaşta bile."

"Yeter artık! Hepiniz kesin sesinizi," dedi Süreyya öfkeyle.

Hepsi birden susup şaşkınlıkla baktılar.

"Senin," dedi Hüsrev, "neyin var?"

"Farkında mısınız bilmem, kimse bize ne olacağını söylemiyor."

Hüsrev meraklandı.

"Neyi söylemiyor?"

"Burada sıkışıp kaldık sanki. Bize ne olacağından haberi olan var mı?"

"Sahi niye bu limandayız? Bizi neden tutuyorlar burada?" dedi Yusuf.

Süreyya düşünceli bir halde, "Bütün mesele de bu zaten," diye mırıldandı. "Bizi neden tutuyorlar burada?"

Feyzi hemen araya girdi:

"Elbet bir bildikleri vardır."

"Doğru," dedi Hüsrev. "Lakin bize bir şey söylememeleri tuhaf değil mi gerçekten?"

Yusuf söze karıştı:

"Acaba bizimle ilgili ne planlıyorlar?"

"Bizimle ilgili plan belli be Yusufçuk," dedi Feyzi. "Ceplerinin birine, düşmanın karşısına dikecekler hepimizi."

Yusuf ona hak verircesine başını sallayıp "Elbette söyledigin gibi olacak," dedi, "ama vapurdan indik ineli niye bunlar yız? Düşmanın karşısına niye şimdi dikmiyorlar?"

"Artık o kadarını bilmiyorum be Yusufçuk! Acaba gidip Azman Çavuşa mı sorsak?"

Yusuf buruk bir şekilde gülümsedi.

"Azman Çavuşun da maşallahı var! Nedense onun yüzüne bakamıyorum, korkuyorum. Nasıl da heybetli bir adam!"

Feyzi de gülümsedi.

"Herhâlde bu yüzden adını Azman koymuşlar! Acaba gerçek adı bu mu? Süngü takarken kürek gibi ellerini gördünüz mü?" Hüsrev sırıttı.

"Gördüğüm an gözlerime inanamadım! Benim iki elim onun tek eli etmiyor. O kadar büyük."

"Nerede bizim Ali Çavuş, nerede Azman Çavuş!"

Hüsrev hâlâ sırıtıyordu.

"Ama doğrusunu söylemek gerekirse bizim Ali Çavuştan daha komik biri. Sürekli, 'Dinine yandığımın harbi!' deyip duruyor. Sanki başka lafı yokmuş gibi."

"İsterseniz gidip konuşalım onunla," dedi Süreyya. "Daha doğrusu ağzını arayalım, ne dersiniz ha?"

Feyzi'nin bu sefer yüzü gülüyordu.

"Olur, ağzını bir arayalım bakalım! İnşallah bize yine, 'Dinine yandığımın harbi!' demez."

Hepsi buna güldü.

"Vallahi âlemsin Tombalak!" dedi Yusuf. "Ayrıca kafadan da çatlaksın!"

Feyzi nedense bu sefer ona çıkışmadı.

"Ne yapacaksın be Yusufçuk? Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan kaparmış. Acaba ben kime benziyorum?"

Yusuf başını sağa sola sallayıp "Bak ulan Tombalak!" diye söylendi. "Yine kaşınma!"

Feyzi gülümsedi.

"Artık hiçbir şey umurumda değil."

"Tabii tabii! Sen onu benim kulağıma anlat. Sen uydurur kaydırırsın, sonra bana laf sokarsın."

Feyzi bir kez daha gülümsedi.

"O eskidendi be Yusufçuk! Vallahi artık eskisi gibi kızamıyorum da sana. Burada kızacağım tek biri var, o da hain düşman."

Süreyya araya girdi:

"O hain düşmana karşı hepimizin gözü açık olsun arkadaşlar. Ayrıca sinirlerimiz de sağlam olsun, anlaştık mı?"

"Neden böyle bir şey söyledin şimdi?" diye sordu Yusuf.

"Gördüğüm kadarıyla bizi burada zor günler bekliyor," dedi Süreyya. "Bir kere yatağımız yok, uyku haram bize. Ayrıca etrafımıza yıldırımlar değil, bombalar gümbürdeyerek düşüyor. Makineli tüfekler yakınımızda takırdayıp duruyor. Bu yüzden sinirlerimiz çok sağlam olmalı, haksız mıyım?"

***

Güzide olup bitenlere hâlâ inanamıyordu. Heyecanlı bir sesle, "Sahi," dedi, "söylediğin şey gerçek mi? Ama bu nasıl olur? Hem de bu kadar kısa bir zaman içinde."

Refika öyle mutluydu ki...

"Allah aşkına bırak da biraz soluklanayım. Sanki onunla konuşurken ömrümden ömür gitti."

Güzide'nin susmaya ve beklemeye hiç niyeti yok gibiydi.

"Bırak şimdi soluklanmayı, anlat çabuk! Ne oldu? Onu nasıl ikna ettin?"

Refika ondan kurtuluşu olmadığını anlamıştı.

"Pekâlâ! Doğrusu her şey bir anda oldu. Galiba bilmeden ona doğru soruyu sordum."

Güzide'nin merakı büsbütün artmıştı.

"Hangi soruyu?"

Refika'nın kalbi heyecandan duracaktı. Bu yüzden belleğindeki her şeyi unutmuş gibiydi.

"Şey... Az müsaade et, hatırlamaya çalışayım."

Güzide meraktan yerinde duramıyordu. Ansızın eğilip ona bir çimdik attı. Refika oturduğu yerden sıçradı.

"Ah! N'aptın bana?"

Güzide sırıttı.

"Hadi, çabuk söyle! Yoksa daha beterini yaparım."

Refika parmaklarının ucuyla çimdiklenen yeri hafifçe ovduktan sonra, "Biraz sakin ol kız," diye söylendi. "Sen aklını mı oynattın?"

"Sayende oynattım vallahi. Hadi, çabuk söyle! Ona ne söyledin?"

Refika derin bir nefes aldı.

"Pekâlâ! Ona şöyle dedim: 'Eğer siz isterseniz geleceğimiz daha iyi olabilir. Kan kusa kusa, keşke nöbetleri içinde kıvrana kıvrana bekleyip bir gül gibi solmayız burada, tabii siz istersiniz! Bunu değiştirmek için bir şeyler yapabilirsiniz. Sizinle oraya gelmemize izin verebilirsiniz. Eğer bunu yaparsanız kim bilir belki de yeni bir keşkeniz olmayacak hayatınızda, ne dersiniz?'"

"Eee? O ne dedi peki?"

Refika büyük bir ciddiyetle baktı.

"Ne diyecek? Şaşkın bir ördek gibi, 'Ama,' diyebildi sadece. Dur kız, yalan söylemeyeyim sana! İşin gerçeği konuşmasına izin vermedim. Sonra olan oldu işte... Şu öldürücü sözler birdenbire dudaklarımın arasından dökülüverdi: 'Lütfen, kendi adıma size yalvarıyorum! Büyüğümsünüz ama siz de unutmayın ki hayat sadece beklentilerden ibaret değil, arayışlardan da ibarettir. İzin verin de bu hayatta aradığımız şeyi bulalım, ona kavuşalım. Yoksa bilin ki bizi burada ölüme mahkûm edersiniz. Hem de yaşayan bir ölüye...'"

"Peki bu sözlerden sonra mı ikna oldu sence?"

"Galiba!"

Güzide birden atıldı ve onu yanaklarından öptü.

"Aferin kız sana!" dedi heyecanlı bir sesle. "Bizi resmen ipten aldın."

Refika gülümsedi.

"Sağ ol canım! İnşallah hakkımızda hayırlısı olur. Ama her şeyden önce onların hakkında hayırlısı olur. Yüce Rabbim hepsine kol kanat gersin gittikleri yerde."

"Âmin! Peki doktor başka bir şey söyledi mi?"

Refika meraklı gözlerle baktı.

"Ne gibi?"

"Bilmem... mesela oraya ne zaman gideceğimiz belli mi?"

Refika birden unuttuğu şeyi hatırladı.

"Sahi, kız sana söylemedim değil mi? Allah'ın izniyle yarın sabah yola çıkıyoruz. Hatta ikimiz de izinliyiz bugün. Eve gidip ailelerimizle vedalaşabileceğiz."

Güzide tekrar heyecanlandı.

"Kız sen niye böylesin? En önemli şeyi niye sona saklıyorsun?"

"Ne bileyim be Güzide! Akıl mı kaldı sanki? Şu sıralar öyle olağanüstü günlerden geçiyoruz ki, haksız mıyım?"

"Vallahi sen de haklısın kız! Kusura bakma, affet beni! Heyecandan ne söylediğimi bilmiyorum."

Refika ona sımsıkı sarıldı.

"Sana gönül koyamam, biliyorsun artık. Nasıl söylesem! Sen yol arkadaşım, kader yoldaşımsın benim."

Güzide'nin gözleri doldu.

"Sen de benim için öylesin. İyi ki karşıma çıkmışsın, iyi ki seni tanımışım. Yoksa bu zor günleri nasıl atlatırdım?"

Refika usulca kollarını çözdü, oturduğu yerden ayağa kalktı. Elini ona doğru uzatırken, "Hadi!" dedi. "Bir an önce toparlanıp gidelim. Ne de olsa işimiz bitti burada."

Güzide ona minnetle baktı ve ardından elinden tutup ayağa kalktı umutla.

***

Akşam olmak üzereydi. Güneş mavi suların üzerinde ağır ağır batarken, gökyüzü ateş gibi kıpkırmızıydı. Artık etraftan top sesleri duyulmuyor, yalnızca rüzgârın hafif uğultusu işitiliyordu. Bir de derenin şırıltılarına karışan bülbüllerin sesi...

2. Tümen'e bağlı askerler hâlâ Akbaş Limanı'nda bekliyor, hiç kimse ne olup biteceğini bilmiyordu. Askerlerin huzursuz olduğunu fark eden Azman Çavuş hemen karargâha gidip "Komutanım," dedi gür bir sesle, "biraz malumat vermek istiyorum size."

Komutan aylardan beri uykusuz ve yorgundu.

"Buyur, seni dinliyorum."

Azman Çavuş derin bir nefes aldıktan sonra, "Komutanım," dedi, "şu kısa zaman zarfında askerlere mermi basmayı, tüfek tutmayı, süngü takmayı gösterdim. Lakin aralarında hâlâ acemiler var, bilesiniz."

Komutan kırklı yaşlarında, buğday tenli bir adamdı.

"Sağ ol, ellerin dert görmesin!"

Azman Çavuş ona dikkatle baktı.

"Siz de sağ olun komutanım! Lakin bir şey dikkatimi çekti. Sizin biraz canınız mı sıkkın?"

Komutan beklemediği bu soru karşısında içini çekti. Sonra masanın üstünde duran kâğıdı uzatıp "Al," dedi keyifsiz bir sesle, "oku istersen."

Azman Çavuş birkaç adım attı ve kâğıdı çekinerek alıp mırıldanır gibi okumaya başladı:

Piyademizin bu kadar yaklaşması eldeki toplarımızın düşman piyadesine atışlarını ziyadesiyle etkilememektedir. Düşman geceli gündüzlü çalışarak zaten savunmaya elverişli olan mevzilerini sığınaklar ve kum torbalı mazgallarla esaslı bir şekilde tahkim etmiştir.

Topçularımızın bu tahkimata karşı yapmakta oldukları atışlar bile etki göstermemektedir. Buna ilaveten bu bölgede kullanılması gereken dağ toplarımızın mermisini tasarruf etmek zorunluluğu da vardır. Fakat bugünkü durum topçu etkisinden çok piyadenin süngü kuvvetine bağlı bulunmaktadır.

Burada yapılacak iki şey vardır.

Birincisi: Düşmanın asıl amacı Boğaz'ı düşürmektir. Bunun için önce Kocaçimen Yaylası'nı elde etmek isteyecektir. Bugün bulunduğu sıkışık durumda kalmakla bu amaca ulaşamayacağına göre kendisinin bize taarruz etmesi gerekir. Bizim de düşmanın bu taarruzlarını beklemek ve sonra da karşı taarruzlarla onları atmak amacımızdır.

İkincisi: Birçok zayiatı göze alarak düşman mevzilerine bir hücum yapmakla onu denize dökmektir.

Azman Çavuş kâğıtta yazılanları okuyup bitirdiğinde bembeyaz olmuştu.

"Şimdi," dedi komutan kederli bir sesle, "canımın niye sıkkın olduğunu anladın mı?"

Azman Çavuş derin bir nefes aldı. Ama bu nefes bir ateş gibi içini yaktı. Istırap dolu bir sesle, "Bu raporu," dedi, "kim yazmış komutanım?"

"Kuzey Grubu Komutanı Esat Paşa!"

Azman Çavuş öyle şaşkındı ki...

"Ama bu rapor hatalı! Sizce de öyle değil mi?"

"Haklısın! Ben de tıpkı senin gibi düşündüğüm için bu rapora olumsuz bir görüş belirttim. Fakat beni dinleyen mi var?"

"Peki ya ordu üst kademesi ne diyor bu işe?"

"Biliyorsun Azman Çavuş, bu orduda iki kişinin sözü geçer. Birincisi Enver Paşanın, ikincisi de Liman von Sanders'in... Enver Paşa 11 Mayıs'taki ziyarette düşmanın denize dökülebi-

leceğine karar vermiş. Herhâlde kararında Esat Paşanın yazdığı bu rapor etkili olmuş."

"Peki ya Liman von Sanders, o bir şey söylemiş mi?"

"Enver Paşa 5. Ordu Karargâhı'nı ziyaret ettiği sırada onunla da gizli bir görüşme yapmış burada. Galiba o da Enver Paşayla aynı düşüncede olacak ki büyük taarruz gününü 19 Mayıs olarak belirlemişler."

"Peki komutanım böyle bir taarruzu neden daha önce yapmadılar? Düşman sayıca azdı burada, öyle değil mi?"

Komutan oflayıp pufladı.

"Benim anladığım kadarıyla 2.Tümen'in gelmesini beklediler."

Azman Çavuşun birden gözleri doldu.

"Ah, ah komutanım! Hain düşman bir başak gibi biçecek hepsini. Hem de kütle halinde!"

Komutan son defa ona bakıp "Artık," dedi boğuk bir sesle, "gerçeği öğrendin. Sakın ağzından bir şey kaçırma kimseye. Bu konuştuklarımız kesinlikle aramızda kalacak. Şimdi gelelim diğer meseleye... Karanlık iyice bastırdığında 2. Tümen'i toparla ve büyük bir sessizlik içinde Sarafim Çiftliği'ndeki geçici konaklama bölgesine götür. Yeni bir emre kadar orada kalacaklar, anlaşıldı mı Azman Çavuş?"

SARAFİM ÇİFTLİĞİ

Sirkeci İskelesi öyle kalabalıktı ki iğne atsan yere düşmezdi. Güzide uzun bir arayıştan sonra Refika'yı bulmuş, Reşit Paşa Vapurunun önünde doktoru heyecanla beklemeye koyulmuşlardı.

"Hayırlı sabahlar kızlar," diye seslendi Safiye Hüseyin. "Merak ettim, kimi bekliyorsunuz?"

Güzide hafifçe başını çevirip "Affedersiniz," dedi şaşkın bir ifadeyle, "bize mi seslendiniz?"

Safiye Hüseyin yorgun bir halde gülümsedi.

"Evet, size seslendim."

Güzide bu defa onu baştan aşağı süzdü.

"Şey... Biz doktoru bekliyoruz."

Safiye Hüseyin birkaç adım atıp yanlarına geldi.

"Peki, beklediğiniz doktorun adı neydi?"

"Servet Bey!"

Hasta bakıcı kadının merakı gitgide artmıştı.

"Peki ya siz kimsiniz?"

"Benim adım Güzide. Arkadaşımınki de Refika! Biz gönüllü hasta bakıcıyız. Bugün nasip olursa şu vapurla Çanakkale'ye gideceğiz."

Safiye Hüseyin biraz şaşırdı.

"Demek gönüllü hasta bakıcısısınız, aferin size! Doğrusu şu sıralar orduya katılan birçok gönüllüyle karşılaşıyorum. Allah hepinizden razı olsun."

Refika merakla, "Bizim gibi gönüllü hasta bakıcı çok mu?" diye sordu.

Safiye Hüseyin bu sefer zoraki gülümsedi.

"Elbette çok. Kendimizi ilk sanıyoruz ama işin aslı öyle değil. Millet sağ olsun! Herkes elinden geldiğince ordumuza destek oluyor. Mesela iki gün önce genç bir delikanlıyla tanıştım vapurda. O da gönüllü orduya katılmış. Üstelik yanında başka arkadaşları da varmış."

Refika'nın birden yüreği küt küt atmaya başladı.

"Sahi mi? Peki bu genç adam size adını söyledi mi?"

Safiye Hüseyin kısa bir an düşündükten sonra, "Yanlış hatırlamıyorsam," dedi, "adı Yusuf'tu! O gün gözyaşlarımı silmem için bana verdiği mendil hâlâ cebimde duruyor."

Refika ile Güzide'nin âdeta solukları kesildi.

"O," dedi boğuk bir sesle Refika, "bizim arkadaşımız olur."

Hasta bakıcı kadının birden yüreği sızladı.

"Gerçekten mi? Acaba aynı kişiden mi bahsediyoruz? Benim tanıştığım asker İstanbul Sultanisi'nde talebeymiş. Bir de orada izci miymiş neymiş!"

Refika'nın âdeta yüreği hopladı.

"Evet, aynı kişiden bahsediyoruz."

Safiye Hüseyin ona şaşkın şaşkın bakarken, "Şey," diye araya girdi Güzide, "ya diğerleri? Onlarla tanıştınız mı?"

Hasta bakıcı kadın bu defa dikkatle Güzide'ye baktı.

"Hayır, diğerleriyle tanışma fırsatım olmadı. Zaten Yusuf'la da tanışmamız tesadüfen oldu."

Güzide heyecanlıydı.

"Peki onlar nerdeler şimdi? Acaba bir bilginiz var mı?"

"Doğrusunu söylemek gerekirse bir bilgim yok. Yanlarından ayrıldığımda hâlâ limanda bekliyordu 2. Tümen."

Güzide neredeyse düşüp bayılacaktı.

"Peki orada durumlar nasıl?"

"Doğrusu çok kötü! Her gün top gümbürtüleri, mitralyöz sesleri, mavzer takırtıları... Zaten bugün oraya varınca gerçeği kendi gözlerinizle göreceksiniz."

Güzide kahrolmuştu.

"Peki siz kimsiniz?"

Safiye Hüseyin buruk bir şekilde gülümsedi.

"Ben de tıpkı sizin gibi hasta bakıcıyım. Şu arkamda gördüğünüz vapurdaki bütün yaralı ve hastalardan ben sorumluyum."

Güzide afalladı.

"Aaa! Öyle mi?

"Evet, öyle."

"Peki ya aileniz?"

"Babam deniz ataşesi Ahmet Paşadır. Annem ise İngiliz soylularından Hammond Wilward'ın kızı Josephine Wilwart'tır."

Güzide ve Refika çok şaşırmışlardı.

"Peki," dedi Refika meraklı bir sesle, "sizin ne işiniz var burda?"

Safiye Hüseyin bir kez daha buruk bir şekilde gülümseyip "Sizin," dedi, "burda ne işiniz varsa, benim de o işim var. Bu kutsal vatana hizmet etmek boynumuzun borcu."

Güzide ve Refika o an söyleyecek söz bulamamışlardı. Ona şaşkınlıkla bakarlarken Safiye Hüseyin bir elini önlüğünün cebine sokup beyaz nakış işlemeli mendili çıkardı.

"Lütfen al bunu," dedi. "Bu Yusuf'un mendili, bende kalmış. Bunu ona geri verdiğinde benim adıma teşekkür edersin, olur mu Güzide?"

***

2. Tümen'e bağlı askerler geceyi dışarıda geçirmiş, sabahı zar zor etmişlerdi. Orada bulunan eski askerlerden biri, "Bugün," dedi üzgün bir sesle, "savaş meydanından uzakta olanlar güneşli havanın ve baharın tadını çıkarıyor. Güya bizler de burada baharı yaşıyoruz ama mermiler, şarapneller ve otuz sekizliklerin dehşet saçan patlamaları arasında."

Yusuf genç askeri dikkatle dinlemişti. Ona yorgun ve uykusuz gözlerle bakıp "Senin adın ne?" diye sordu.

"Feridun! Peki ya senin?"

"Benimki de Yusuf! Söylesene Feridun, ne zamandan beri burdasın?"

"Geleli aylar oldu."

"Peki görevin ne?"

"Sıhhiye eriyim."

Hüsrev hemen araya girdi:

"Sorması ayıp olmazsa, sıhhiye eri tam olarak ne iş yapar?"

"Basit sağlık işlerini yapıyorum burada. Ama daha çok cepheden yaralı taşıyorum."

Hüsrev'i bir merak sardı.

"Yaralı çok mu?"

Feridun acıyla gülümsedi.

"Çok da laf mı? Her gün yüzlerce asker taşıyoruz sırtımızda. Elbette şehit düşenler de var."

Hüsrev'in morali bozuldu.

"Yapma yahu! Durum o kadar kötü mü yani?"

"Hem de çok kötü! 25 Nisan-2 Mayıs tarihleri arasında tamı tamına beş bin sekiz yüz yaralımız vardı. Bu yaralıların üzerine 3 Mayıs'ta bin sekiz yüz yirmi beş kişi daha eklendi. Hem de bir gün içinde."

Hemen yanı başlarında bulunan Feyzi duyduklarına inanamamıştı. Cılız bir sesle, "Ne kadar çokmuş," dedi.

Feridun da yorgundu.

"Yaralılardan duyduğuma göre, düşman askerinin saldırılarından çok zırhlıların düz ve açık arazide yağdırdığı binlerce şarapnel yüzündenmiş bu yaralanmalar. Sizin anlayacağınız düşman askerinin ateş kusan zırhlıları olmasa, o korkaklık ve miskinlikle bir adım dahi atamazlar."

Süreyya da işittikleri karşısında kahrolmuştu.

"Peki burası neresi? Biz nerdeyiz?"

Feridun dönüp ona baktı bu sefer de.

"Burası," dedi, "Sarafim Çiftliği! Bu çiftlik Kilitbahir Platosu üzerinde, Havuzlardere'nin kaynağını oluşturan ve suların çıktığı yer."

"İyi de bizim ne işimiz var böyle bir yerde? Herhâlde bu çiftliği düşmandan korumak için burada değiliz."

"Hayır, hiç sanmıyorum. Benim bildiğim kadarıyla 2. Tümen ordu ihtiyatı olarak toplandı Sarafim Çiftliği'nde."

"Ordu ihtiyatı da ne demek?"

"Yedek birlik!"

Süreyya afalladı.

"Yani biz burada yedek birlik miyiz?"

"Evet."

"Neden ama?"

"Bilmiyorum. Lakin duyduğum göre sizin tümeni Kuzey Grubu emrine vereceklermiş."

Yusuf'un da kafası karışmıştı.

"Kuzey Grubu mu? Burada böyle bir birlik mi var?"

Feridun zoraki gülümseyip "Elbette var," dedi. "Hatta bu birliğin başında da Esat Paşa var."

"Ne bilelim be Feridun! Biz daha yeni geldik. Askerlikle ilgili pek bir şey bilmiyoruz. Yeni yeni, sora sora öğreniyoruz ancak."

"Siz kaç yaşındasınız?"

"On yedi!"

"Yoksa gönüllü müsünüz?"

"Evet. Dört arkadaş orduya gönüllü katıldık. Talebeydik İstanbul'da. Mektebi bırakıp geldik işte."

Feridun içini çekti.

"Pekâlâ! Şimdi sizinle açık konuşacağım... Buradaki hayat cehennem gibi! Bir baş için yüzlerce mermi harcıyor alçak düşman. Hatta bununla da yetinmiyor, o devasa zırhlılarıyla sürekli yarımadayı sarsıyor, attığı bombalarla inim inim inletiyor. İşte o anda anlıyorsun savaşın ne kadar korkunç bir şey olduğunu..."

"Ne demek istiyorsun?" dedi Yusuf sözünü keserek.

Feridun başını çevirip ona baktı.

"Eğer burada hayatta kalmak istiyorsanız toprağı yâriniz bilin. Onun bağrında eriyip küçülün. Yoksa bir başak gibi biçerler hepinizi."

Yusuf kül gibi oldu.

"Deme yahu!"

"Bu söylediklerimi asla unutmayın. Geçen gün sabahtan akşama kadar yaralılar arasında dolaşıp durdum. İnanın o gün sanki kutsal savaşın kurban bayramıydı..."

Ansızın büyük bir gümbürtü koptu gökyüzünde. Bu öyle bir gümbürtüydü ki Feridun'un sesini bastırdı, toprak âdeta çatırdadı. Sağ taraftan göğe yükselen dumanlar büyük bir yangını işaret ediyordu.

***

Güzide öyle dalıp gitmişti ki doktorun yanına geldiğini fark etmemişti.

"Hayrola?" dedi doktor. "Yine nereye dalıp gittin böyle?"

Güzide birden dalıp gittiği düşüncelerden sıyrıldı, başını çevirip sesin geldiği tarafa baktı.

"Yok bir şeyim! Bir an dalmışım işte. Hayırlı sabahlarınız olsun doktor bey. Bugün nasılsınız?"

Doktor Servet Bey başını kaldırıp etrafına dikkatle baktıktan sonra, "Sence nasıl olabilirim?" dedi kederli bir sesle. "Şu insanları görüyor musun? Hiçbirinin yüzü gülmüyor."

Güzide etraftaki kalabalığı şöyle bir süzdükten sonra içini çekti.

"Haklısınız... Ah! Bu hayat, bu savaş... Hepimiz yaşama sevincimizi yitirdik bu yüzden."

Doktor acıyla gülümsedi.

"Belki de yaşamak için tek başımıza bırakmıyorlar bizi, ne dersin?"

"Evet, yerden göğe kadar haklısınız. Yaşamak için tek başımıza bırakmıyorlar. Şu sıralar sadece gözyaşı hâkim etrafımızda. Baksanıza doktor bey! Asık yüzlerde, fersiz sönmüş gözlerde hüzün var sadece. Zira hepimizin sırtında çok ağır yükler var."

Doktor Servet Bey bu defa onu teselli etmek istercesine, "Her şeye rağmen," dedi, "yine de yaşama gücüne sahip olmalıyız. Hele senin gibilerin gücü ve inancı daha kuvvetli olmalı."

Güzide buruk bir şekilde gülümsedi.

"Haklısınız! Şey... Yeri gelmişken, size bir özür borçluyum."

Doktor şaşırdı.

"Ne özrü?"

"Geçen gün size kabalık ettim."

Doktor Servet Bey bu sefer babacan bir tavırla, "Bazen," diye mırıldandı, "baba-kız arasında olur böyle şeyler. Ben çoktan unuttum o olayı. Ama yine de teşekkür ederim sana."

Güzide'nin gözleri buğulandı.

"Ben de size teşekkür ederim yanınızda gelmemize müsaade ettiğiniz için. Yoksa şu anda üzüntümden kahrolmuştum."

Doktor duygulanmıştı.

"Bu teşekkürü bana değil, Refika'ya et. Yalan yok! Beni öyle bir can evimden vurdu ki ona hayır diyemedim. Sahi o nerede? Daha gelmedi mi?"

Güzide cevap vereceği sırada, "Bavullarımızı," diye uzaktan seslendi Refika, "vapura yerleştirdim."

Doktor Servet Bey başını çevirip ona gülümseyen gözlerle baktı.

"Nerdesin kız? Ben de şimdi seni sordum."

Refika bir an onu karşısında görünce büyük bir mutlulukla koşup boynuna sarıldı, tombul yanaklarından öptü.

"Hayırlı sabahlar doktor bey! Burdayım işte... Biz de sizin gelmenizi bekliyorduk."

Doktor da yanaklarından öperken, "Sahi," dedi, "aileniz ne dedi bu işe?"

Refika birden durgunlaştı. Hemen sonrasında, "Hiçbir şey söylemediler," diye kestirip attı her zamanki gibi.

Doktor Servet Bey onu azıcık da olsa tanıyordu artık. Bu yüzden üstelemedi. Bakışlarını bu defa Güzide'ye çevirip "Peki ya senin ailen?" dedi. "Onlar ne söyledi?"

Güzide buruk bir şekilde gülümsedi.

"Keşke babamı tanıyabilseydiniz. Aslında çok eğlenceli biridir. Ama ne yazık ki aynı şeyi annem için söyleyemem. Zira o babamın tam tersi. Dün akşam babama cepheye gideceğimi söylediğimde, 'Elbette git güzel kızım! Oraya git ki vatanın ruhu ilelebet yaşasın,' dedi. Babam bu sözü söyledi ya... Off, offf! Siz annemi görmeliydiniz. Zavallı adamı neredeyse bir kaşık suda boğacaktı."

Doktor gülümsedi.

"Ah! O anneler yok mu? Bir çay kaşığı gibi her şeyi karıştırıp dururlar. Her şeye bir lafları vardır."

Güzide de gülümsedi.

"Aslında benim annem çay kaşığı gibi değil. Sanki ondan biraz büyükçe gibi... Size nasıl söylesem, yemek kaşığı gibi!"

Bu sözler hepsini güldürmüştü. O anda vapurun son defa düdüğü çaldı, bununla iskelede bekleyen yolcuları çağırıyordu. Bunun üzerine bütün yolcular hareketlendi ve aralarından bazıları sevdiklerinin boynuna belki de son defa sarılıverdi...

***

Yarımadada gün boyu şiddetli çatışmalar olmuş, her iki taraf da büyük zayiatlar vermişti. Bacağından ağır şekilde yaralanan bir Türk askeri, "Vuruldum ama buna yanmam komutanım," diye acıyla inledi. "Attığım mermilerle ne kadar düşmanı kutsal vatanımdan, mübarek toprağımdan defettim bilemem. Lakin birkaçını daha süngümle defedemediğime yanarım. Eğer ölürsem, bilin ki bu dertten öleceğim."

Doktor zoraki gülümseyip ona moral vermeye çalıştı.

"Sus kerata! Bu vatan için daha ne yapacaksın?"

Asker bacağındaki yaranın acısından çok bu sözlere ağlamaya başlamıştı.

"Lütfen böyle konuşmayın komutanım! Zira gücüme gidiyor. Daha bu sabah aslan gibiydim. Şimdiyse işe yaramazım. O namert düşmanın yakasına bir daha nasıl sarılacağım? Vuruldum, yaralandım, buna yanmam komutanım! Vallahi bu kahır beni öldürecek, işte buna yanarım. Böyle bilesin komutanım."

Doktor o an ağlamamak için kendini zor tutuyordu.

"Keratanın hele söylediğine bakın! Senin bu yaralı halin bile düşmana korku salar. Sen ki şiddete ve vahşete dayandın. Söyle, yalan mı asker?"

Bacağı yaralı askerden çıt çıkmadı. Bir an etrafı büyük bir sessizlik kapladı. Ondan bir ses işitemeyince, "Hadi söyle," diye tekrar seslendi doktor, "yalan mı?"

Asker yine cevap vermedi. Doktor gözlerini onun yaralı bacağından bembeyaz kesilmiş yüzüne çevirdiğinde gözyaşlarına hâkim olamadı. Bir eliyle gözyaşlarını silerken, diğer eliyle de vatan uğruna ruhunu Allah'a teslim eden askerin açık kalmış gözlerini kapattı.

Süreyya gördüğü bu manzara karşısında dehşete kapılmış, bir çocuk gibi ağlıyordu.

"Hadi," dedi hemen yanı başında duran Feyzi, "gel şöyle! Otur biraz."

Süreyya'nın dudakları titriyor, ağlamasına bir türlü engel olamıyordu.

"Zavallı gözlerimizin önünde öldü. Hiçbir şey yapamadık." Feyzi de perişandı.

"Savaş bu, ne yapacaksın? Ölen ölüyor, kalanlar yine bu kutsal vatan için canını ortaya koyuyor, çarpışıyor. Kim bilir belki yarın biz de öleceğiz."

Süreyya hâlâ ağlıyordu.

"Tombalak doğru söylüyor," diye araya girdi Yusuf. "Belki yarın biz de öleceğiz."

Süreyya içini çekip "Bilmiyorum," dedi hıçkırıklarının arasından, "bilmiyorum! Şu askerin ölümü sanki bir çivi gibi battı yüreğime. Bir daha oradan sökülemeyecek bir çivi gibi."

Yusuf elini onun omzuna attı.

"İnan bana be Süreyya! Hepimiz burada aynı korkuyu yaşıyoruz. Ve elbette aynı acıyı çekiyoruz."

Süreyya çok etkilenmişti.

"İlk defa," dedi boğuk bir sesle, "birinin ölümüne şahit oluyorum. Meğerse ölüm ne korkunç bir şeymiş."

Hüsrev'in de sinirleri bozulmuştu.

"Arkadaşlar yine eskisi gibi bir arada ve güçlü kalmaya çalışalım, olur mu?.."

Süreyya o an öyle üzgün ve perişandı ki onu dinlemiyordu. Az önce ruhunu Allah'a teslim eden askerin yarattığı ıstırabı, savaşın korkunç hüznünü, insanoğlunun merhametsizliğini hissediyordu sadece acılı yüreğinde...

***

Güzide güverteye çıktığında Reşit Paşa Vapuru çoktan demir almış, Gelibolu Yarımadası'na doğru yola koyulmuştu... Bir ara başını kaldırıp vapurdaki askerlere bakarken, "Onlara," diye seslendi Safiye Hüseyin, "öyle bakma. Zira onları bir el gibi görürsen hasta bakıcı olamazsın. Günü geldiğinde hepsinin ellerinden sımsıkı tut. Zavallıların birçoğu yakında yaralanıp senin ellerine düşecek."

Güzide duyduğu bu sözlerden irkildi.

"Siz ilk başta böyle değil miydiniz?.. Şey... yani benim gibi... yani benim onlara baktığım gibi bakmadınız mı hiç?"

"Doğrusu eskiden ben de senin gibiydim. Ama sonra değiştim. İstemeden de olsa değiştim. Artık ne savaştan korkuyorum, ne de ölümden."

"Şey... böyle olmak iyi bir şey mi peki?.. yani sizin gibi!"

Safiye Hüseyin onu baştan aşağı süzdükten sonra, "Elbette böyle olmak iyi bir şey değil," dedi. "Ayrıca nasıl iyi bir şey olsun ki? Bir insanın hisleri öldü mü, yaşama sevinci de ölür. Gerçi şimdi bizi bu hisler değil, düşman öldürüyor."

Güzide'nin o an aklında bir sürü soru vardı.

"Peki siz ne zamandan beri hasta bakıcısınız?"

Safiye Hüseyin buruk bir şekilde gülümsedi.

"Balkan Harbi'nden beri."

Güzide inanmaz gözlerle baktı.

"Gerçekten mi?"

"Evet! Söz konusu vatan olunca ben de tıpkı senin gibi gönüllü oldum. Unutma ki her işin bir püf noktası var. Bu işin

püf noktası da şu: Yılma ve asla umutsuzluğa kapılma. Bir de inandırıcı ol!"

Güzide şaşırdı.

"Kime ya da neye karşı inandırıcı olacağım?"

Safiye Hüseyin içini çekti.

"Öleceğini bildiğin umutsuz hastalara ve yaralılara karşı."

Güzide'nin birden tüyleri ürperdi.

"Şey... Onlara karşı nasıl inandırıcı olacağım?"

"Elbette yalan söyleyerek! Öleceğini bildiğin insanların gözlerinin içine bakıp 'Sen katiyen ölmeyeceksin, yakında iyileşeceksin! Daha çok yaşayacaksın,' diye yalan söyleyeceksin ve onları bu yalanına inandıracaksın."

Güzide kurşun yemiş gibi sersemlemişti.

"İyi de," dedi boğuk bir sesle, "bunu onlara neden yapacağım ki? Ölmek üzere olan birine yalan söylemek günah değil mi?"

Safiye Hüseyin oldukça deneyimli biriydi.

"Bak!" dedi kendinden emin bir sesle. "Ölmek üzere olan bir insana umut vermelisin. Son ânında olsa bile. Unutma ki bizi hayata bağlayan şey hayallerimiz ve umutlarımız. Bırak da yaşayacaklarına inanmış olarak ölsünler. Bunun nesi kötü?"

Güzide'nin gözleri dolmuştu.

"Bugüne kadar," diye sürdürdü konuşmasını Safiye Hüseyin, "binlerce yaralı asker gördüm. Bu yaralıların içinde durumu en feci olanlar gözlerini kaybedenler. Onların halleri diğerlerine göre bir başka oluyor. Sanki günden güne soluyorlar. Savaşta gözlerini kaybedenlerin hali kadar feci bir şey yok. Bunu da unutma, olur mu?"

"Unutmam, istesem de unutamam zaten," dedi Güzide gözyaşları arasından. "Nasıl unutabilirim? Hem de beni ağlatan bu sözleri."

Safiye Hüseyin'in yüreği buruktu.

"Biliyorum canını sıktım. Lakin gerçekleri bilmeni istedim. Zira ben Balkan Harbi'ne hasta bakıcı olarak katıldığımda hiç kimse bana orada neler göreceğimi, neler yaşayacağımı söylememişti. Savaşın ne kadar kanlı ve acımasız bir şey olduğunu ancak yaralı askerleri kollarıma aldığımda öğrenmiştim. Bu, o zaman genç ve tecrübesiz bir kız için korkunç bir şeydi."

***

Gün boyu yaşanan şiddetli çatışmalarda birçok asker yaralanmış, birçok asker şehit düşmüş ve yarımada kıvılcımlar yağdıran patlamalarla tutuşmuştu.

"Etrafımızda," dedi kederli bir sesle Yusuf, "sadece deniz sakin."

Süreyya başını kaldırıp etrafına baktı.

"Haklısın. Denizin dinginliğine rağmen yarımada alevler den çatırdıyor, top gümbürtüleri toprağı dövüyor, mavzer takırtıları âdeta kulakları sağır ediyor."

Yusuf acıyla gülümsedi.

"Aptal İngilizler! İster bütün zırhlılarını buraya toplasın, ister İtilaf Devletleri'nin bütün birlikleri bir araya gelip ateşini buraya yağdırsın, yine de başaramayacaklar, bizi dize getiremeyecekler. Zira şu an bile ölmeye hazırız, kaçmaya değil."

"Allah'a şükür hepimiz şundan öyle eminiz ki," dedi Feyzi, "düşman burada yaşayan ve ilelebet yaşamak için ölecek Türkleri tek bir asker kalmaksızın mahvetmedikçe, bir adım dahi ilerleyemeyecek. Zira bizim gibi zafere azmedenler ölür de haklı davalarından geri dönmez."

Yusuf'un birden yüreği titredi.

"Aferin ulan Tombalak! Hay ağzına sağlık, vallahi de çok güzel konuştun."

Feyzi buruk bir şekilde bakıp gülümsedi.

"Senin de ağzına sağlık Yusufçuk! Bak şimdi sana Yusufçuk deyince aklıma geldi birden. Sen de o günü hâlâ hatırlıyorsun değil mi? Nasıl da korkup kaçmıştın. Nasıl da ortalığı 'Ayı vaar!' diye velveleye vermiştin."

Yusuf ansızın kızardı ama lafını da söylemekten geri durmadı.

"Bu işte benim kabahatim ne Tombalak? İnsanın karşısına gece vakti ayı çıktığında korkmaz mı? Elbette korkar, kim olursa korkar, yalan mı?"

Feyzi kıkırdadı.

"Bize şimdi doğruyu söyle, o gece altına ettin mi ulan?"

Yusuf kızdı.

"Etmedim ulan, asla da etmem!"

Hüsrev hemen araya girdi:

"Keşke o günlerimiz olsaydı. Meğerse ne güzel günlermiş. Acaba oymak beyimiz ne yapıyor şimdi? Bizi unuttu mu?"

Yusuf'un bir an gözleri buğulandı.

"Niye unutsun bizi? Biz unutulacak talebeler miyiz?.."

Feyzi hemen sözünü kesti:

"Ulan artık talebeliğimiz mi kaldı bizim?"

Yusuf çıkıştı.

"Şu an değiliz elbet, ama o zaman talebeydik."

Bu sefer de Süreyya araya girdi:

"Ne günlerdi be! Mektebi kırıp nasıl da kızları görmeye giderdik."

Feyzi'nin ansızın yüreği burkuldu.

"Sus, hiç söyleme... Ah Refikam! Acaba şimdi ne yapıyor? O gün nasıl da kalkıp gitti masadan?"

Süreyya'nın da yüreği tutuşmuştu.

"Ah Güzidem! Ben de ona bir veda edemedim. Eğer burada ölürsem gözlerim açık gideceğim öteki tarafa."

Yusuf'un tüyleri diken diken oldu.

"Sus! Sen de böyle aptal aptal konuşma. Hiç birimiz ölmeyeceğiz. Geldiğimiz gibi hep birlikte geri döneceğiz. Doğru mu ulan Tombalak?"

"Doğru ulan Yusufçuk, doğru... Anca beraber kanca beraber! Daha geri dönüp şu hergeleyi baş göz edeceğiz."

Hüsrev şaşırdı.

"Sen mi beni baş göz edeceksin?"

Feyzi içten gülümsedi.

"Ne yapayım ulan? İş başa düştü! Sana kalsa ancak Cavidan'ı uzaktan kesip dursun. Unutma ki öküz de trene bakıyor ama hayatında bir şey değişmiyor."

Hepsi aynı anda sözleşmişçesine kıkırdadı.

"Ulan Tombalak! Yine sataşma bana. Aramızda kavga çıkacak sonra yine."

Feyzi ona ters ters baktı.

"Ulan geri zekâlı! Başını kaldır da etrafına şöyle bir bak. Neredeyse dört bir yanımız düşmanla çevrili. Buradaki kavgam seninle değil, onlarla artık."

Hüsrev elini kaldırdı ve kollarını onun boynuna dolarken, "Ulan Tombalak!" dedi. "İnsanın bir ayı kardeşinin olması da güzelmiş."

Feyzi de ona aynı şekilde sarıldı.

"Haklısın. İnsanın bir geri zekâlı kardeşinin olması da güzelmiş!"

İki arkadaş o akşam birbirlerine son defa sımsıkı sarılırken, "Ulan Tombalak!" diye araya girdi Yusuf. "Burada yatacak yerin yok, zira yatak yok! Acaba siz ikiniz bu gece birbirinize sarılıp koyun koyuna mı uyusanız, ne dersin ha?"

KARA GECE

O sabah erken bir vakitte gürleyen topların sesi, limandaki vapura binmek için bekleyen yaralıların acı feryatlarını bastırıyordu. Yüzü tanınmayacak bir biçimde yaralanmış bir asker Güzide'nin ellerinden sımsıkı tutmuş, acılar içinde kıvranırken, "Söyler misin bana," dedi, "bu halimle bir daha nasıl askerlik yapacağım?"

Güzide'nin yarımadaya ayak basar basmaz gördüğü bu korkunç manzara karşısında yüreği kan ağlıyordu.

"Sen bunu dert etme. Bak göreceksin... Yakında iyileşecek-sin. Bu vatana daha çok hizmet edeceksin."

Zavallı asker son nefesini vermek üzereydi.

"Bana yalan söyleme, ölüyorum işte."

Güzide'nin kirpiklerinde yaşlar birikmişti.

"Hayır, sana yalan söylemiyorum! Ölmeyeceksin, yaşayacaksın. Bu vatan ve Allah için daha çok zaferler kazanacaksın."

Yaralı asker ağlıyordu.

"Keşke bu söylediklerini görebilseydim, ölmeseydim. Ama ne yapalım, kader bu! Şayet ölürsem de vatan sağ olsun!"

Güzide artık gözyaşlarının akmasına engel olamıyordu. Bu defa hıçkırıklarının arasından, "İnan bana," dedi, "ölmeyecek-sin! Daha çok zaferler göreceksin."

Birden tuhaf bir şey oldu. Gökyüzünde gürleyen topların sesine rağmen sanki etrafı büyük bir sessizlik kapladı... Güzide ondan bir cevap alamayınca, "Sen," dedi, "beni duydun mu?"

Zavallı asker son nefesini vermiş, ışığı sönmüş gözleriyle öylece boşluğa bakarken, "Sen," dedi hıçkırıklarının arasından Güzide, "daha çok gençsin, böyle ölemezsin!"

Güzide'nin sarsıla sarsıla ağladığını gören doktor hemen koşup yanına geldi. Bir babanın öz evladını teselli etmesi gibi onu teselli etmeye çalıştı.

"Ağlama, ağlama güzel kızım! Bu kutsal vatan için burada daha nice kahramanlar öldü ve ölecek. Ama bu millet o kahramanları ilelebet anacak, gönüllerinde hep yaşatacak."

"Öldü! Hem de çok genç yaşta öldü," dedi Güzide hıçkırıklarının arasından.

Doktor Servet Beyin de yüreği paramparçaydı. Ama ayakta kalmaya çalışarak, "Ne yazık ki," dedi boğuk bir sesle, "kara talih bu! Düşün ki masum yiğitlerimizi hain düşman kalleşçe öldürürken, ben az ötede bir düşman askerinin yarasını dikip sardım."

Güzide öyle bitkin, öyle perişandı ki... Kahır dolu bir sesle, "Anlamıyorum sizi," dedi, "neden böyle bir şey yaptınız? Baksanıza şu askere! O hainlerle çarpışırken öldü."

Doktorun da içi kan ağlıyordu.

"Bunu kara talih yaptı kızım! Bu yaştan sonra bana düşman yarası da sardırdı. Hatta az önce o askerin yarasını sararken kalbimde acıma ve intikam duyguları birbirine karışıp çarpıştı. Zira bir taraftan ağır yaralanıp bu acılara dayanmaya çalışan askerlerimiz, diğer bir taraftan da sadece yarasını gösterip benden şefkat dileyen düşman askeri..."

Güzide artık ne söyleyeceğini bilemiyordu. Neyin yanlış, neyin doğru olduğunu şaşırmış ve o acılı yüreğiyle öylece kalmıştı.

***

Komutan o sabah Azman Çavuşla birlikte soluğu 5. Ordu Kurmay Başkanı Albay Kâzım Beyin yanında almış, endişeli bir şekilde karşısına dikilmişti.

"Efendim! Bu geceki saldırıyı kesinlikle durdurmanız gerekiyor. Zira İngiliz Donanması Hava Gücü kaç günden beri Akbaş Limanı'na asker sevkiyatı yaptığımızı ve bu askerleri Arıburnu'na doğru yönlendirdiğimizi biliyor."

"Ne yazık ki durduramam! Zira Enver Paşanın emri böyle. Düşmanın bir an önce denize dökülmesini istiyor."

Komutan şaşırdı.

"Ama efendim," dedi boğuk bir sesle, "siz de biliyorsunuz ki cephedeki gerçek, İstanbul'daki karargâhtan çok farklı."

5. Ordu Kurmay Başkanı Albay Kâzım Bey derin bir "Offf" çekti ve ardından masanın üzerinde duran kâğıdı alıp ona uzattı.

"Burada yazılanları oku."

Komutan uzanıp kâğıdı aldı. Bu bir telgraftı. Albay Kâzım Beyin tüm askeri kuralları zorlayarak tamamen yurtseverlik duygusuyla Enver Paşaya çektiği telgraf... Komutan hiç vakit kaybetmeden kederli bir sesle telgrafı okudu:

Başkomutan Vekili Enver Paşa Hazretlerine,

Bu gece yine her zamanki gibi Seddülbahir'e bir hücum yapıldı. Fakat bu bölgenin düşmandan tamamıyla temizlenmesi yine mümkün olmadı. Rica ederim, dokuz günden beri arka arkaya yapılan hücumlara artık bir son verilsin. Düşmanın bugün, yine filo desteğinde asker çıkaracağı doğaldır. Zira filoya karşı koyacak kuvvetimiz, yalnız övmeye değer niteliklerine güvendiğimiz askerimizdir, ki o da günden güne eriyor. Şehit ve yaralı sayısı ise on beş bini aşmıştır... Düşman ilk çıkarmada elde ettiği küçük arazi parçalarından şimdiye kadar iler-

leyememiştir. Mahdut hedefli olarak yaptığı taarruzlar daima büyük zayiatla geriye püskürtülmüştür. Düşman daha çok bizi taarruza zorlayarak zayıf düşürmek istiyor. Biz sürekli hücumlarla onun istediği kadar zayıflayınca o zaman büyük ve taze kuvvetlerle taarruza başlayacak ve normal olarak karşısında yorgun ve güçsüz bir ordu bulacaktır.

Ordunun bu aldatılmaya artık kapılmaması zamanı gelmiş ve geçmiştir... Mesela muharebe bölgesinde yedi tümenlik kuvvetler birbirine taktik zorunluluklar sonucu öyle karışmıştır ki bölge soluk almaksızın yapılagelen taarruzlarla bunların düzenli bir şekle ve birlik haline getirilmeleri olanaksız ölçüye girmiştir.

Hakkındaki yüksek güvenlerine dayanarak ordunun bir süre için savunmada kalmasını ve bu surette bulacağı fırsatlar içerisinde dinlenmesini ve kendisine çekidüzen vermesini onaylayıp emir buyurmaklığınızın uygun olacağını arz etmek istiyorum. Dileklerim yalnız özel ve kişisel düşüncelerimden ibarettir. Emir ve irade yine efendimizindir.

Komutan kâğıtta yazılanları okuyup bitirdiğinde, "Enver Paşa," dedi buruk bir sesle Albay Kâzım Bey, "doğal olarak beni muhatap kabul etmediği için bu telgrafı yanıtsız bıraktı. Şimdi bana gelip 'Bu geceki saldırıyı kesinlikle durdurmanız gerekiyor efendim,' diyorsunuz. Asıl ben size soruyorum: İyi de nasıl?"

***

2. Tümen iyi eğitimli, ordunun birinci sınıf askerlerinden oluşuyordu. Ayrıca kendi asli piyade alayları da mevcuttu. Bu mutena tümenin başında da Yarbay Hasan Bey vardı.

"Bizim," dedi Yusuf şaşkın bir halde, "böyle bir tümende ne işimiz var? Onlar son derece iyi yetişmiş askerler."

Süreyya da olup bitenlere bir anlam veremiyor, o da büyük bir şaşkınlık yaşıyordu.

"Doğrusu bana da tuhaf geldi bu. Bunlar askerse biz neyiz?" Feyzi hafiften kıkırdadı.

"Acemi asker!"

Yusuf ona ters ters baktı.

"Sus, yine sulandırma işi Tombalak! Burada ciddi bir mesele konuşuyoruz. Gerçekten de bu adamların arasında ne işimiz var?"

Feyzi birden ciddileşti.

"2. Tümen düşmana taarruz için burada olmasın sakın, ne dersiniz?"

Süreyya'yı bir düşünce sardı.

"Olabilir, neden olmasın?"

"Şayet böyle bir şey olursa biz ne yapacağız? Aramızda daha süngü takmasını bilmeyenler var," dedi Hüsrev.

Süreyya tam bir şey söyleyeceği sırada, "Asker," diye seslendi Azman Çavuş, "derhâl ayağa kalk! Tatbikat var."

Bütün askerler bu komutla birlikte hemen ayağa fırladı ve nizami bir şekilde hazır ola geçip bekledi.

"Aferin asker!" diye seslendi Azman Çavuş. "Bu sırayı bozmayın. Şimdi benimle gelin."

Feyzi bir an boş bulunup "Komutanım," dedi, "izninizle size bir soru sorabilir miyim?"

Birden büyük bir sessizlik oldu. Azman Çavuş da dâhil herkes başını çevirip Feyzi'ye baktı.

"Sor sorunu asker!"

"Şey komutanım... Acaba yakında düşmana bir taarruz mu var?"

Azman Çavuş şaşırdı.

"Bunu da nereden çıkardın asker?"

Feyzi panikledi.

"Hiçbir yerden komutanım!"

"Bunu sana biri mi söyledi?"

Feyzi boş gözlerle baktı.

"Hayır, komutanım!"

Azman Çavuş çıkıştı.

"O zaman bu soruyu niye sordun?"

Feyzi'nin eli ayağı birbirine dolaşmıştı.

"Şey... doğrusu şey... öylesine sordum komutanım... yani biz 2. Tümen'in içinde olunca... şey..."

Azman Çavuş hemen sözünü kesti:

"Asker, çabuk benimle gel."

Feyzi öyle şaşırmış ve korkmuştu ki...

"Komutanım," dedi titrek bir sesle, "acaba bilmeden bir suç mu işledim?"

Azman Çavuş geceki baskını açığa çıkarıp riske atmak istemediğinden, "Asker," diye haykırdı, "artık soru sorma. Beni takip et..."

***

Öğleüstüydü. Doktor Servet Bey hiç vakit kaybetmeden Esat Paşanın Maltepe'deki karargâhına gitmiş, böylece III. Kolordu kurmaylarının günlerden beri üzerinde harıl harıl çalışıp hazırladığı Arıburnu'na taarruz planlarından haberdar olmuştu.

Dehşete kapılmış gözlerle Esat Paşanın azap dolu konuşmasını dinlerken, "18 Mayıs'ı," dedi Esat Paşa, "19 Mayıs'a bağlayan gece büyük taarruz başlayacak. Kırk iki bin piyadeden oluşan ordumuz bu sabaha karşı saat 03.30'da aynı anda, tek bir kütle halinde harekete geçecek..."

Doktor Servet Beyin gözleri kocaman açılmış, duyduklarına inanmak istemiyormuşçasına kafasını sağa sola sallayıp duruyordu.

"19. Tümen kuzeye," diye devam etti konuşmasına Esat Paşa, "5. Tümen merkeze, 2. Tümen Kanlısırt bölgesine ve 16. Tümen de güneye taarruz edecek. Ayrıca buna ilaveten Kabatepe Grubu, 16. Tümen'in sol kanadını desteklemek üzere bir tabur tahsis edecek. Taarruza katılacak bütün birlikler gece 02.00'de son mevzilerinde olacak. Şayet söylediklerimde anlaşılmayan bir şey yoksa herkes dağılabilir."

Doktor Servet Bey cesaretini toparlayıp "Efendim," dedi, "bu taarruzun yapılması şart mı?"

Esat Paşa başını çevirdi. Sesin geldiği tarafa baktı.

"Siz de kimsiniz?"

"Doktor Servet!"

"Ha evet! Sizi buraya bizim Reşad gönderdi, değil mi?"

"Evet efendim!"

"Doktor bey," dedi Esat Paşa, öfkelenmişe benziyordu, "herkes kendi işine baksın lütfen."

Servet Bey kendini tutamadı.

"Amacım size saygısızlık etmek değil efendim. Az önce buraya gelirken arazinin yapısını gördüm. Bazı yerlerde metrekare başına neredeyse on beş, yirmi asker düşüyor. Bence bu dar alanlar istenilen yönlere yapılacak ani baskınları engelleyebilir."

Esat Paşanın rengi kıpkırmızı olmuş, duyduklarından hiç hoşlanmamıştı.

"Doktor bey," dedi alaycı bir sesle, "keşke asker olsaymışsınız! Biz sizin işinize karışıyor muyuz? Bırakın da işimizi yapalım."

Bu sözler üzerine doktorun rengi kıpkırmızı oldu bu kez.

"Haklısınız efendim! Doktor doktorluğunu, asker askerliğini yapmalı. Lakin böyle bir taarruzda hepimiz ağır bir bedel ödeyeceğiz. Siz de iyi biliyorsunuz ki bu taarruza katılan askerlerin yüzde otuzu ya hayatını kaybedecek ya da ağır bir şekilde yaralanacak."

Doktor Servet Bey birden sustu, devam etmedi. Onun böyle sustuğunu gören Esat Paşa, "Doktor bey," dedi kararlı bir sesle, "bugün sizi buraya çağırmamın nedenine gelince... Çarpışmalarda yaralanacak askerlere ilk müdahale siperler içinde, sonra da cephe arkasındaki sargı yuvalarında yapılacak anlaşıldı mı? Şayet anlaşılmadıysa tekrar edeyim mi emrimi?"

***

Feyzi şaşkın bir halde komutanın karşısında dikiliyordu neredeyse ağlayacaktı.

"Benim," dedi titrek bir sesle, "hiçbir malumatım yok komutanım. Acaba bilmeden bir suç mu işledim?"

Komutan ona dikkatle baktı.

"Emin misin evladım?"

Feyzi'nin yüzü kül gibi olmuştu. Göğsü inip inip kalkıyor, dudakları titriyordu.

"Size yemin ederim, ben bir şey bilmiyorum! Komutanımıza sorduğum soru neden bu kadar dallanıp budaklandı onu da anlamış değilim."

Komutan onun hiçbir şeyden haberi olmadığına kanaat getirmişti artık.

"Pekâlâ! Sana inanıyorum. Şimdi gidebilirsin."

Feyzi dışarı çıkacakken, "Dur asker!" diye seslendi komutan. "Kaç yaşındasın sen?"

"On yedi!"

"Yoksa orduya gönüllü mü yazıldın?"

"Evet, komutanım."

"Ne iş yapıyordun peki?"

"Talebeydim."

"Hangi mektepte?"

"İstanbul Sultanîsi'nde!"

Komutan bir kez daha afalladı.

"Yapma yahu!"

Feyzi bir an cesaretini toparlayıp "Artık," dedi, "geçti gitti o günler komutanım."

"Hangi günler?"

Feyzi birden kederlendi.

"Çocukluk, talebelik günlerimiz, komutanım. Şimdi bir çocuktan, bir talebeden daha fazlasıyım burada."

Komutanın yüreği sızladı.

"Ne yazık ki haklısın evladım! Ama yine de cephede ihtiyatlı ol, anlaştık mı?"

Feyzi buruk bir şekilde gülümsedi.

"Anlaştık, komutanım!"

"Öyleyse gidebilirsin."

Feyzi ona son defa gülümsedi ve arkasını dönüp dışarı çıktı. Ardından üzgün bir şekilde bakan komutan, "Azman Çavuş," dedi usulca, "nedense böyle mektepli çocuklar bana hep hüzün veriyor. Onun gibileri yakından tanıdıkça sanki aldığım her bir nefes diken olup yüreğime batıyor. Zira onlar bu yaşta ölmeyi değil, yaşamayı hak ediyor."

***

Güzide ve Refika yoğun bir koşuşturma içindeydiler.

"Biz," dedi Refika bitkin ve umutsuz bir sesle, "bu telaş içinde onları nasıl bulacağız?"

"İnan bilmiyorum. Daha gelir gelmez moralim çok bozuldu. O zavallı askerin kollarımda ölmesini hâlâ unutamıyorum."

"Sen elinden gelen her şeyi yaptın."

Güzide'nin morali öyle bozuktu ki birden ağlamaya başladı.

"Safiye Hüseyin," dedi hıçkırıklarının arasından, "beni uyarmıştı. Meğerse söylediklerinde ne kadar haklıymış. İnsan öyle bir durumda ister istemez yalan konuşuyor."

Refika içini çekti.

"Kadın bizim burada göreceklerimizi ilk Balkan Harbi'nde görmüş. Her şeyin ne olacağını, nasıl olacağını biliyor elbet. Hem de tecrübeyle sabit olarak."

Güzide gözyaşlarını sildi.

"Burası âdeta cehennem gibi! Burada umut yok. Sadece kan ve ölüm var."

Refika ağlamamak için kendisini zor tutuyordu.

"Yalan yok, artık korkuyorum Güzide. Onların da başına bir şey gelmesinden korkuyorum."

Güzide'nin birden içi bulandı.

"Lütfen böyle konuşma! Zaten moralim bozuk, yüreğim kan ağlıyor."

"Şey... Acaba yine doktora mı söylesek?"

"Ona ne söyleyeceğiz?" dedi Güzide. "Onun da başına bela olduk. Adamcağız bıktı, usandı bizden!"

Yanlarına gelen Servet Bey onun son sözlerini duymuştu.

"Sizden," dedi morali bozuk bir halde, "daha bıkmadım. Zira size sıra gelene kadar bıkacağım çok insan var burada."

Refika'yı bir merak sardı.

"N'oldu doktor bey?"

Doktor Servet Bey geceki taarruzun gizliliğini ve önemini bildiği için onlara bir şey söylemedi.

"Yok bir şeyim! Etrafı biraz dolaşınca moralim bozuldu. Askerlerin içine düştüğü duruma üzüldüm."

"Yoksa askerlerin durumu çok mu kötü?" diye sordu Refika.

"Çok şükür hepsinin morali iyi! Lakin açıktalar, siperdeler. Zavallılar bir döşeğe hasretler."

"Acaba," dedi Güzide, "bizimkiler ne yapıyor? Onlardan bir haber alabilecek miyiz?"

Doktor üzüntüsünü onlara belli etmemeye çalışarak, "Hele durun bakalım," diye söylendi. "Öyle hemen enseyi karartma-

yın! O kerataların nerede olduğunu buluruz. Yer yarılıp içine girmediler ya!"

Güzide artık umutsuzdu.

"Burada on binlerce asker var. Onları nasıl bulacağız?"

"Bir şekilde buluruz kızım. Bunu dert etme kendine! Size başka haberlerim var. Toparlanın, buradan gidiyoruz şimdi."

Güzide ve Refika bir an şaşırdılar.

"Şey," dedi Refika, "nereye gidiyoruz?"

"Kemalyeri'ne..."

Refika "neler oluyor?" der gibi Güzide'ye bakarken, "Esat Paşanın emri böyle," diye sürdürdü konuşmasını doktor. "Derhâl oraya intikal etmemiz gerekiyor."

* * *

Yusuf öfkeden yerinde duramıyor, Feyzi'ye ters ters bakıp etrafında söylenerek dolanıyordu.

"Sen geri zekâlı mısın ulan? Burası mektep mi? Aklından geçen her şeyi sormak zorunda mısın?"

"Ne bileyim be Yusufçuk! Kötü bir niyetim yoktu. Öylesine bir soru sordum. Ben nerden bilebilirdim ki işin böyle dallanıp budaklanacağını."

"Sus ulan, yeter artık! Burası mektep değil, cephe. Aklına gelen her şeyi sorma bir daha."

Feyzi ona sakin bir şekilde baktı.

"Bu işte bir bit yeniği var arkadaşlar! Bak göreceksiniz... Komutanlar böyle tutuştuklarına göre kesinlikle bizden sakladıkları bir şeyler var."

"Ne gibi şeyler?" diye sordu Süreyya.

"Bilmiyorum," dedi Feyzi. "Ama bence bizden sakladıkları her neyse son derece önemli bir şey olmalı."

Yusuf hâlâ öfkeliydi.

"Bence sen kafayı yemişsin."

Süreyya hemen araya girdi:

"Kusura bakma Yusuf! Ben de tıpkı Feyzi gibi düşünüyorum. Zira sorduğu şey gayet basit bir soruydu."

Feyzi atıldı:

"Sanki bir anda arının kovanına çomak soktum! Bak göreceksiniz... Bu işin kokusu çıkar yakında."

Hüsrev acıyla gülümsedi.

"Ulan Tombalak! Artık burada hayat namına bildiğim tek şey ölmek ya da öldürmek! Bundan sonra başka ne olabilir ki? Söylediğin gibi bu işin kokusu yakında çıksa da, gayri ölümden başka bir şey çıkmaz bize."

"Doğru söylüyorsun. Bu durumda geriye sadece şu soru kalıyor: Bizim halimiz nice olacak?"

Yusuf birden kaşlarını çattı.

"Sen yine soru mu soruyorsun?"

Feyzi bu sefer kendini tutamayıp güldü.

"Ne yapayım be Yusufçuk! Soru sormak da yemek gibi bir şey benim için. Soru sormayıp da ne yapayım? Hepimiz ağır ağır ölüyoruz burada."

Yusuf bu sözlerden duygulanmıştı.

"Böyle konuşma be Tombalak! Çok şükür henüz ölmedik, ayaktayız."

"İnşallah hep böyle ayakta kalırız be Yusufçuk! Sakın yere düşmeyelim. Zira bir düştük mü bir daha kalkamayız ayağa."

Süreyya hemen yanı başında duran Feyzi'nin boynuna sarılıp "İyi ki de," dedi, "seni tanımışım."

Feyzi de ona sımsıkı sarıldı.

"Ben de seni... ama şu Yusufçuk'u tanımasaymışım iyi olurmuş."

Bu sözden sonra hepsi gülmeye başladı.

"Ulan Tombalak," diye homurdandı Yusuf, "yine sataşma! Yoksa ayağımın altına alırım seni."

Feyzi hâlâ gülüyordu.

"Ulan Yusufçuk!" diye cevap verdi ona. "Sen de bana sataşma. Yoksa şu anda aklımdan geçen soruyu vallahi sorarım..."

***

Doktor Servet Bey apar topar toplanmış, emrine verilen sıhhiyecilerle birlikte engebeli araziden geçip Kemalyeri'ne ulaşmıştı.

"Şuradaki karargâh," dedi Refika yorgun ve meraklı bir sesle, "kimin acaba?"

Doktor Servet Bey başını kaldırıp etrafına baktıktan sonra, "Bildiğim kadarıyla Esat Paşanın," dedi.

Refika şaşırdı.

"Karargâhın burda ne işi var?"

"Şey... bilmem... vardır elbet burda olmasının bir sebebi."

Güzide sanki bir şeylerden işkillenmişti.

"Peki biz tam olarak nerdeyiz?"

Doktor başını çevirip ona baktı.

"Kanlısırt'ın hemen yanında. Niye sordun kızım?"

Güzide daha da işkillendi.

"O yerin yanında başka ne var?"

Doktor ona tuhaf tuhaf baktı.

"Aşağısı Arıburnu!"

Güzide'nin kafasında o an her şey yerli yerine oturmaya başlamıştı.

"Peki sahil mi orası?"

"Evet."

"Orada şu anda düşman askeri var, doğru mu?"

Doktor onun ne kadar akıllı olduğunu biliyordu.

"Evet, neden sordun?"

Güzide bir an duraksadı. Aklından geçenleri söyleyip söylememe konusunda bocaladığı bir sırada, "Affedersiniz doktor bey!" diye seslendi uzun boylu bir asker. "Komutanımız sizinle acilen görüşmek istiyor."

"Benimle mi?" dedi doktor.

"Evet."

"Komutanın nerede peki?"

Asker hemen hazır ola geçti.

"Lütfen beni takip edin efendim! Sizi götüreyim."

Doktor sustu, başka da bir şey sormadı. Uzun boylu askerin ardına düşüp peşi sıra giderken, "Az önce," dedi Refika meraklı bir sesle, "ne demek istedin?"

Güzide ona dönüp "Sen neden bahsediyorsun?" diye sordu.

"Az önce doktora sorduğun sorular neydi öyle?"

"Sanırım bizden bir şeyler saklıyor."

"Bunu da nerden çıkardın?"

Güzide içini çekti.

"Bilmiyorum! Ama bana öyle geliyor ki bizimkiler düşmanın üzerine atılacak."

"Peki bu kanaate nasıl vardın?"

Güzide bunu ona nasıl açıklayacağını bilemediğinden, "Sence buraya niye geldik?" dedi.

Refika şaşkın şaşkın baktı.

"Niye mi? Cephe değil mi burası?"

"Evet, cephe. Peki sence şu karargâhın ne işi var burda?"

Refika'nın aklı karışmıştı.

"Bilmem."

"Bence bu karargâh tesadüfen burda değil. Düşman az ötede, aşağıda. Hepsi siperlerde."

"Eee, ne var bunda? Düşman zaten orada değil mi?"

Güzide başını kaldırıp etrafına şöyle bir baktıktan sonra, "Bak göreceksin," dedi acı dolu bir sesle. "Bizimkiler aşağıda bekleyen hainlerin üzerine atılacak. Allah hepsinin yardımcısı olsun ve onlara kol kanat gersin..."

***

Neredeyse akşam olmuştu. Batmak üzere olan güneş gökyüzünü turuncuya boyamıştı.

"Asker," diye haykırdı komutan, "derhâl ayağa kalk!"

2. Tümen'e bağlı askerler komutu duyar duymaz ayağa fırladı ve hiç zaman kaybetmeden hazır ola geçip beklediler.

"Asker," diye yeniden haykırdı komutan, "birazdan hareket edeceğiz. Artık Sarafim Çiftliği'nden ayrılıyoruz. Yalnız ağırlık yapan heybelerinizi ve diğer eşyalarınızı burada bırakacaksınız. Yanınıza sadece tüfeklerinizi alacaksınız."

Ansızın bir uğultu koptu. Bu uğultunun arasından tok sesli bir asker, "Komutanım," dedi, "tekrar buraya dönecek miyiz?"

Komutan sanki bir sisin içinde kaybolmuş gibiydi. İçi kan ağlıyordu.

"Buraya tekrar dönüp dönemeyeceğimizi ben bilmem, Allah bilir! Nasipse geri döneriz. Hadi şimdi toparlanın, gidiyoruz."

Askerlerin hepsi şaşkındı.

"Komutanım," dedi içlerinden biri, "daha akşam yemeğini yemedik."

Komutan başını çevirip sesin geldiği tarafa baktı.

"Merak etmeyin! Akşam yemeğini hep birlikte toplanma bölgesinde yiyeceğiz. Hepinize söz veriyorum. Bu akşamki yemeğinizi soğuk değil, sıcak yiyeceksiniz. Hadi şimdi toparlanın, gidiyoruz."

Bunun üzerine askerler şaşkın bir halde etrafa dağıldı. Eşyalarını toplayıp heybelerinin içine sokuştururken, "Ben size

söylemiştim," dedi Feyzi kasık bir sesle. "Bunlar bizden bir şeyler saklıyor diye. Bak gördünüz mü?"

Hüsrev korkmuştu.

"Yani... şimdi... ne bileyim... düşündüğüm kötü şey mi olacak?"

"Acaba," diye homurdandı Süreyya, "hepimiz aynı şeyi mi düşünüyoruz?"

Yusuf'un sesi kederliydi.

"Galiba öyle!"

Feyzi artık neyle karşı karşıya olduklarını, başlarına neyin geleceğini biliyordu.

"Bu gece," dedi boğuk bir sesle, "düşmanın üzerine atılırken ya öleceğiz ya da öldüreceğiz."

Hüsrev bu sözlerle nefes alamaz olmuştu. Yutkundu, ama boğazına takılan şeyi yutamadı.

"Keşke," dedi boğuk bir sesle, "ölmesek, yaşasak."

Süreyya ona acınası gözlerle baktı.

"Üzme kendini! Buraya gelirken ölümü de göze alıp gelmedik mi biz?"

Hüsrev'in rengi bembeyazdı.

"Öyle de, ama burasının cehennem olduğunu bilmiyordum. Daha önce savaş meydanına, barut kokusuna, ölülere ve yaralılara hiç bu kadar yakın olmamıştım. Doğrusu bu tahmin ettiğimden de korkunçmuş."

Yusuf onu sakinleştirmeye çalıştı. Ama aslında onun da yüreğine korku ve endişe gelip sinmişti.

"Ne yapalım be Hüsrev! Bu çakal sürüsüne kutsal vatanı çarpışmadan teslim mi edecektik?"

"Ben asla böyle bir şey söylemedim. Elbette vatan candan daha kutsal. Gerekirse damarlarımdaki kanım bu kutsal toprağa akar, bu fani bedenim de vatanıma ve milletime yem bir can olur. Lakin benim esas söylemek istediğim şey, savaş

alanının cehennem gibi olması. Yüce Rabbim hiç kimseyi sana imtihan etmesin."

Birden aralarında büyük bir sessizlik oldu. Bu sözler cehennem ateşinden daha kavurucuydu...

* * *

Güzide ve Refika bir kayanın üzerine oturmuş, denizden esen akşam rüzgârı yüzlerine çarpıyordu.

"Sence," dedi Güzide kederli bir sesle, "bu gece nasıl geçecek?"

"Bilmiyorum. Ama inşallah zafer bizim olur."

Güzide derin bir nefes aldı. Başını kaldırıp etrafına dikkatle baktı. Ve ardından, "Ağaçlar bile," dedi, "top atışlarıyla paramparça olmuş."

Refika kafasını salladı.

"Ne yazık ki öyle. Ama inşallah yiğitlerimiz o ağaçlar gibi devrilmez, dimdik ayakta kalırlar."

"Sence bu geceki taarruza onlar da katılacak mı?"

Refika bu soru karşısında sarsıldı.

"Bilmiyorum. Eğer böyle bir şey olursa da yüce Rabbim onlara kol kanat gersin. Hepsini sevdiklerine bağışlasın."

Güzide büyük bir hayal kırıklığı yaşıyordu.

"Âmin! Doğrusu buraya gelir gelmez onları hemen göreceğimi sanıyordum. Ama yanılmışım."

"Yalan yok! Ben de tıpkı senin gibi düşünüyordum. Ama burası mahşer yeri gibiymiş."

Güzide'yi bir düşünce sardı.

"Sen de farkında mısın?"

Refika meraklı gözlerle baktı.

"Neyin?"

"Anlamıyorum... Burada fazla seyyar hastane yok. Sence de olmaması biraz tuhaf değil mi?"

Feyzi yine çıkıştı.

"Daha ne söyleyeceksin ulan? Artık ayakların yere bassın. Sen talebe değil, askersin."

"Doğru söylüyorsun! Ben talebe değil, askerim. Ama bu insan olduğum gerçeğini değiştirmez."

Feyzi kalakaldı.

"Bu akşam," dedi Süreyya araya girip, "senin neyin var Hüsrev kardeşim?"

Hüsrev birden ağlamaya başladı.

"İnan bilmiyorum be Süreyya! Akşamdan beri içimde tuhaf bir duygu var. Sanki ölümün soğuk rüzgârları esiyor içimde..."

Süreyya da tıpkı Feyzi gibi kalakaldı.

"Galiba," diye devam etti konuşmasına Hüsrev, "bu gece bizim bahtımıza düşen şey ölüm!"

Yusuf kendini tutamayıp "Yeter artık," diye çıkıştı, "kes şu saçmalığı! Gerçekten de sıcak yemeğimizi buza çevirdin."

Hüsrev son derece üzgündü.

"Kusura bakmayın! Hepinizden özür dilerim. İsteyen benimkini de alabilir. Ben yemeyeceğim. Canım istemiyor."

Feyzi ağzını açıp bir şey söyleyeceği sırada, "Yeter artık dostlar!" dedi Süreyya. "Çocuğun üzerine gitmeyin."

Feyzi bunun üzerine dişlerini sıkıp söyleyeceklerinden vazgeçti. Onun bu halini gören Süreyya hemen konuyu değiştirip "Şimdi," dedi utangaç bir sesle, "bana gülmeyin ama sanki Güzide'nin kokusu geliyor burnuma."

Herkes şaşkın şaşkın ona baktı.

"Sen," dedi Yusuf, "bizimle dalga geçmiyorsun değil mi?"

Süreyya utancından kızarmıştı.

"Hayır, ne münasebet!"

Yusuf hafifçe gülümsedi.

"Öyleyse kızın özlemi başına vurdu."

O an tuhaf bir şekilde Feyzi de kızardı. Bunu fark eden Yusuf, "Ya," dedi, "sana n'oluyor Tombalak? Sen niye kızardın birden?"

Feyzi utanıp sıkıla, "Vallahi," dedi, "ben de Refika'nın kokusunu aldım sanki. Yalan söylüyorsam eğer alnı da şu ekmek çarpsın beni!"

Yusuf bir kez daha gülümsedi.

"Ulan aranızda sadece ben mi sevgilimin kokusunu alıyorum. Bu nasıl bir iştir?"

Feyzi cevap verecekti ki az ötede duran üst rütbeli subaylardan biri, "Asker," diye bağırdı, "derhal ayağa kalk! Bon mevzilerimize doğru yola koyulacağız..."

* * *

Güzide ve Refika sessizce bir köşeye çekilmiş, herkesten uzakta ve endişeli bir şekilde akşam yemeklerini yiyorlardı.

"Artık," dedi Refika umutsuz bir sesle, "ne düşüneceğimi bilmiyorum. Gerçi düşünsem ne olacak, yoruldum valla."

Güzide de umutsuzdu.

"Ben de öyle. Bizim için hayat anlamını kaybetti Galiba."

Refika içini çekti.

"Sanki biraz öyle oldu. Hani yorgun olursun da kalkıp kaçasın kalkmaz ya."

Güzide buruk bir sesle, "Hayat akıp gidiyor ve biz öyle bıkıyoruz," dedi. "Ve her şey değişiyor. Bu süreç içinde hiçbir şeyin değişmediğini söylemek yanlışmış olacak."

İzmirli Servet Bey az önce sessizce yanlarına gelmiş, onların konuşmalarına kulak kabartmıştı. Kızın kararlığından bir-den, "Haklısınız güzel kızlarım!" diyerek çıktı. "Esas önemsiz gereken şey hayatımızda nelerin değiştiği, nelerin değişmediği."

Güzide başını sesin geldiği tarafa çevirdi.

"Siz misiniz doktor bey?"

"Evet," dedi doktor üzgün bir sesle, "benim."

Güzide karanlıkta yüzünü tam göremiyordu. Ama sesinden keyifsiz olduğunu anlamıştı.

"Hâlâ keyifsizsiniz. Bugün öğrendiğiniz şeyi bize söylemeyecek misiniz? Yoksa yemin mi ettiniz?"

Doktor afalladı.

"Hangi şeyi?"

Güzide acıyla gülümsedi.

"Bu gece saat kaçta?"

"Neden bahsediyorsun?"

Refika hemen araya girdi:

"Sizin gün boyu bizden sakladığınız şeyden bahsediyoruz doktor bey. Artık bize itiraf etmenizin zamanı gelmedi mi?"

Doktor Servet Bey köşeye sıkışmıştı.

"Siz ikiniz her şeyi bilmek zorunda değilsiniz. Ben de her bildiğim şeyi size söylemek..."

Güzide dayanamadı:

"Kusura bakmayın ama burada eski ilişkiniz hakkında konuşmuyoruz. Belli ki ortada hayat memat meselesi bir durum var. Bunu bilmeye hakkımız yok mu sizce?"

Doktor kızdı birden.

"Ağzınızdan çıkanı kulaklarınız duyuyor mu hiç?"

Güzide'nin artık canına tak etmişti.

"Öyleyse siz de bu çileye bir son verin lütfen. İkimiz de bu gece neler olacağını tahmin edebiliyoruz. Saat kaçta?"

Doktor Servet Beyin canı çok sıkılmıştı. Artık bu gerçeği onlardan saklamak istemedi.

"Sabaha karşı 03.30'da!"

Güzide ve Refika usulca başlarını çevirip birbirlerine baktılar. O an ikisinin de yüreği acıyla dolmuştu.

***

Saatler 03.00'ü gösteriyordu. 2. Tümen'e bağlı askerler siperlerinde yerlerini almış, birazdan başlayacak taarruz için endişeyle bekliyorlardı...

Askerlerden biri titrek bir sesle, "Acaba," dedi, "abdest alıp kendi cenaze namazımızı kılsak mı?"

Herkes bu sözleri duyunca irkildi. İçlerinden biri, "Sen," dedi gergin bir sesle, "neler söylüyorsun?"

Zavallı askerin korktuğu her halinden anlaşılıyordu.

"Şey... Aslında ben de ne söylediğimi bilmiyorum. Belki de birazdan Cenâb-ı Rabbü'l-âlemin'in huzuruna çıkacağız. Şimdi hep birlikte ellerimizi toprağa sürüp teyemmüm edelim ve her kişi niyetine kendi cenaze namazımızı kılalım. Hem böylelikle Allah'ın yanına abdestsiz gitmemiş oluruz."

Herkes şaşkınlıkla ona bakarken Süreyya birden ellerini toprağa sürüp teyemmüm etti. Sonra da koyu karanlığın içinde mavi gözlerini silah arkadaşlarına dikip "Haydı yiğitler!" diye fısıldadı. "Şimdi siz de benim gibi teyemmüm edin ve kelimeişehadet getirin. Az önce kardeşimizin de dediği gibi abdestsiz gitmeyelim."

Anızın eller toprağa sürülüp teyemmüm edildi. Titreyen dudaklar kıpır kıpır dualar okudu ve peşi sıra kelimeişehadet getirildi...

O an siperde bu yaşanırken, yaşça küçük askerlerden bazıları dehşet içinde titriyordu. Onların bu vaziyetini gören komutan, "Azman, şimdi yandık!" diye homurdandı.

Azman Çavuş başını çevirip onlara baktı. Ardından, "Komutanım," dedi, "bu olaya derhâl müdahale etmeliyiz. Yoksa taarruzda bu durum paniğe yol açabilir."

Komutan ile Azman Çavuş arasındaki bu konuşmayı yanı başlarındaki Feyzi duymuştu. Komutan ürkmüş askerlerin yanına doğru adım attığı sırada birden Feyzi'nin yanık sesi kulaklarında yankılandı:

Annem beni yetiştirdi bu ellere yolladı
Al sancağı teslim etti, Allah'a ısmarladı
Boş oturma çalış dedi, hizmet eyle vatana
Sütüm sana helal olmaz, saldırmazsan düşmana...

Komutan ve siperdeki diğer askerler Feyzi'nin sesiyle öylece kalmışlardı. "Bu da ne şimdi?" der gibi birbirlerine bakarlarken Yusuf, Süreyya ve Hüsrev de biricik arkadaşları Feyzi'ye eşlik ettiler:

Yastığımız mezar taşı, yorganımız kan olsun
Biz bu yoldan döner isek namus bize ar olsun
Ne şereftir ölmek bize bu güzel vatan için!
Yanar yürek yurt aşkıyla daima için için...

Bütün askerlerin gözleri dolmuş, tüfeklerin süngüsü düşmana doğru çevrilmiş, dişler sıkıca kenetlenmişti... Saatler tamı tamına 03.30'u gösterdiğinde komutan var gücüyle, "Hücum!" diye bağırdı.

Bu emirle birlikte 2. Tümen'e bağlı askerler aniden siperlerinden fırladılar, titrek dudaklarında o ilahî kelimelerle bir şimşek gibi düşmanın üzerine atıldılar... Ot yığınlarına, çalılara aldırış etmeden vatan ve millet aşkıyla tepelerden aşağı sel olup aktılar, ardından koyu karanlığın içinde patlayan mitralyöz sesleriyle bir yaprak gibi dallarından kopup toprağa düştüler. Parçalanmış bedenler, yarım kalmış hikâyeler o koyu karanlığın içinde iniltilerle son buldu ağır ağır...

ŞEHİT, CENNET-İ ÂLÂ'DA!

Beş gün sonra...

O sabah yağmur çiseliyordu. Kurşuni gök, kurşuni toprak ve kurşuni bir ölümle kaplıydı her taraf...

Gecelerin en kanlısı, belki de en korkuncu 18 Mayıs'ı 19 Mayıs'a bağlayan gece olmuştu. 2. Tümen'e bağlı yaklaşık on bin asker ağır makineli tüfeklerin ateşiyle bir başak gibi biçilmiş, ne yazık ki çok büyük zayiatlar verilmişti.

"Tamı tamına," dedi komutan gözyaşları içinde, "dokuz saatimiz var. Ara bölgede kalan yaralıları kurtaracağız, ölüleri üç ayrı bölgeye gömeceğiz. Birinci bölgeye bizim şehitleri, ikinci bölgeye Avustralyalıları, üçüncü bölgeye de her iki tarafınkileri karışık gömeceğiz."

Azman Çavuş da oradaydı. Birkaç günden beri perişan ve yüreği paramparçaydı. Yaşıyordu ama bir ölüden farksızdı. Sadece nefes alıp veriyordu. Ağırlaşmış başını kaldırıp açık araziye baktı, neredeyse her taraf cansız bedenlerle doluydu.

"Komutanım," dedi boğuk bir sesle, "buna can mı dayanır? Ben öldüm artık, bittim."

Komutan da oldukça üzgündü. Ölümün o meşum kokusu genzini yakıyor, kederli gözlerinden hiç durmadan yaşlar

ediyordu. Nasıl bir şeydi bu? Bir insan kendini nasıl bu hale getirebilirdi? Bu ne büyük bir kin, ne büyük bir nefret ve ne büyük bir düşmanlık böyle bir şey yapabilmek için... Bu ne vahşet, ne hayvanlık, ne de insanlık değildi. Bu ne olabilirdi? Bu ne yaman bir şeydi böyle?

Asaf Çavuş bir kez daha başını kaldırdı. O sırada onun omuzuna vurup mezar kazan Türk ve Avustralyalı askerlere baktı.

"Yüce Mevlam," dedi bağırtılarının arasından, "hani bu ne ter ne nem bizlere!"

Komutanın buğulu gözleri uzaklara dalıp gitmişti. Bu yüzden cevap vermemişti. Asaf Çavuş da sustu. İki tarafta da Doktor Servet Bey duruyordu, kolunda da beyaz bir bez vardı. Bir parça antiseptik pamuğu burnundan çekmiş sırada "İmam Efendi," dedi ağlamaklı bir sesle, "ne yazık ki bize değil size çok iş düştü burada."

İmam Efendi de cansız bedenlerin etrafa yaydığı ağır kokudan dolayı antiseptik pamuğu burnuna tutmuş, yerde yatanlara bakıyordu acı içinde... Ölüm onları nasıl bulduysa hepsi öyle yatıyordu. Elleri tüfeklerini sımsıkı kavramış, başları ileri doğru uzanmıştı. Birçoğunun gözleri hâlâ açıktı. Sanki o an düşüp kaldıkları yerden tekrar ayağa kalkacaklar ve düşmanın üzerine hücum edeceklerdi. Tek eksikleri, yüzlerindeki hayat ışıltısıydı.

İmam Efendi derin bir iç çekip "Bir gün bu aziz şehitlerimizin değerini vatan sevdalısı evlatları bilecek," dedi titrek bir sesle, "ve onları asla unutmayacaklar. Allah hepsinden razı olsun. Mekânlarını cennet kılsın."

Doktor Servet Bey dudaklarını kıpırdatıp "Âmin!" diyeceği sırada, "Doktor," diye haykırdı bir asker âdeta feryat edercesine, "doktor!.. Çabuk yetişin. Burada yaralı biri var."

***

[illegible]

Cemaatin Muallimi Bedros Efendi başını kaldırmadan yoklama almaya devam etti:

"306 Husrev."

Birden zaman durdu sanki. Bütün talebeler ağlıyordu. Bedros Efendi başını kaldırmadan tekrar sordu:

"306 Husrev."

İhsan ansızın ayağa fırladı ve bağırtılarının arasından var gücüyle haykırdı:

"Şehit, cennet-i âlâ'da!"

Bedros Efendi bu sefer başını kaldırdı, "nolduyor?" der gibi baktı ve olanı anladı. Hiçbir şey demeden yoklamaya devam etti.

"307 Feyzi."

Aynı anda bütün talebeler ayağa kalktı ve hep bir ağızdan haykırdılar:

"Şehit, cennet-i âla'da!"

Bedros Efendinin bir damla gözyaşı yanaklarından aşağı süzülürken, "308 Süreyya," dedi boğuk bir sesle.

Bütün talebeler yine hep bir ağızdan haykırdılar:

"Şehit, cennet-i âlâ'da!"

Bedros Efendi artık kendini tutamadı, hıçkırıklara boğuldu. Onlara, "Demek kaderi yaralı Çanakkale'ye gidiyorsunuz. Durmayın! Ona yardıma koşun. Hem de büyük bir feragatle. Ondan bir şey almayın, vermeye çalışın sadece," deyişini hatırladı ve acılı yüreği bir kez daha paramparça olurken, "309 Yusuf," diye seslendi.

Bedros Efendinin sesi bu defa öyle boğuk çıkmıştı ki sınıftakiler ne söylediğini anlamadı. Derken oturduğu yerden ayağa kalktı, birkaç adım atıp açık duran pencerenin önündeki küçük fırçayı aldı, boya kabının içine daldırıp demir korkulukları siyah renge boyadı ve bir daha da muallimlik hayatında hiç yoklama almadı.

CUMHURİYET BAYRAMI

İstanbul, 29 Ekim 1933

Ne kadar zaman geçti bilmiyordu... Dalıp gittiği düşüncelerden sıyrılıp kendine geldiğinde neredeyse resmi tören bitmiş, dili ağzının içinde kocaman bir diken gibi şişmişti Yusuf'un. Artık sona geldiğini hissedebiliyordu.

"Galiba," dedi boğuk bir sesle, "bir tek ben acımı yele veremedim. Zira o lanet savaş yüreğimde derin bir yara açtı. Meğerse rahmetli Şerife Ninem haklıymış kızım! İnsanın içi bir kere yara alınca, yüzü de gülmezmiş."

Benan ılık gözyaşlarını sildi ve sonra usulca eğilip babasının tahta bacağından öperken, "Sen," dedi fısıltıyla, "çoktan bir bedel ödedin baba. N'olur artık bu acını yele ver. Alsın götürsün yüreğinden, bizden. Zira sana ihtiyacımız var. En çok da annemin!"

Yusuf'un acılı yüreği bir kez daha hüzünle doldu. O an kederli bakışlarını çevirip uzaklarda bir yerlerde yaprağını dökmüş asma ağacına baktı, Süreyya'nın bir zamanlar söylediği, "Asmalar artık yeşil değil," sözlerini hatırladı ve ardından, "Onların," dedi kahır dolu bir sesle, "gülüşlerini de, ölüşlerini

de gördüm kızım. Oysaki önceden ölümün neye benzediğini hiç bilmezdim."

Benan yüreği acılı babasının gözyaşlarını silerken, "Galiba," dedi, "sen o savaşta büyüdün, ben de bugün anlattıklarını dinlerken baba. Artık annemi daha iyi anlıyorum. Ara sıra gözleri uzaklara dalıp gittiğinde, 'Bazen bazı isimler insana acı veriyor,' der. Onun neden böyle söylediğini şimdi anlıyorum."

Yusuf'un bu sözler karşısında içi sızladı. Titrek bir sesle "Annen," dedi, "kimseye bir şey söylemedi. Ama o gözlerindeki uçsuz bucaksız acıyı ve hasreti hissettim her zaman."

Benan birden kollarını kaldırıp babasının boynuna sımsıkı doladı.

"Şimdi," dedi, "bana söz ver baba. Bugünden itibaren bizim de Yusufçuk'umuz olur musun?"

Yusuf kalakaldı bir an. Sonra yüzünde buruk bir gülümsemeyle, "Neden olmasın kızım?" dedi. "Elbette sizin de Yusufçuk'unuz olurum."

Benan bu sefer sevinç gözyaşları içinde, "Seni seviyorum Yusufçuk!" diye haykırdı. "Seni seviyorum Yusufçuk! Annem çok haklıymış. En yaralı kalp bile tamir edilebilirmiş zamanla."

Yusuf ona hüzün dolu gözlerle baktığında, "Siz," diye seslendi annesi, "nerelerdesiniz? Sabahtan beri sizi arıyorum. Bakmadığım yer kalmadı."

Benan hemen ayağa fırladı, koşup annesinin boynuna sımsıkı sarılırken, "Canım annem," dedi duygu dolu bir sesle, "seni çok seviyorum. Babamla niye evlendiğini biliyorum artık!"

Genç kadın ela gözlerini kocasına dikmiş şaşkın şaşkın bakıyor, bu sözlerden bir şey anlamadığı güzel yüzünden anlaşılıyordu...

TEŞEKKÜR

Bu kitabın yazım aşamasında değerli zamanını ve bilgisini benimle paylaşan Mehmet Şuhubi'ye, Prof. Dr. Gökhan Üzgören'e, Prof. Dr. Ata Anıl'a, İstanbul Erkek Liseliler Eğitim Vakfı Genel Müdürü Atilla Öztuna'ya, Hüsnü Dökmeci'ye ve Erol Mütercimler'e teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Ayrıca; kitabın editörlüğünü yapan Özgür Batur'a, eserlerinden yer yer alıntılar yaptığım kıymetli yazarlara, son yıllarda kitaplarını büyük bir beğeniyle okuduğum Kemal Varol'a, beni her zaman o değerli sohbetleriyle besleyen Cem Başeskioğlu'na, Güzide romanının yazarı R. Serkan Bozkuş'a, Sezgin Irmak'a, Elif Çepikkurt'a, yayıncım Faruk ve Vedat Bayrak'a yürekten teşekkür ederim.